

Jätevakuusopas 2024

Opas jätehuollon toimijoilta vaadittavista vakuuksista

Ympäristöministeriön julkaisu
2024:20

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Jätevakuusopas 2024

Opas jätehuollon toimijoilta vaadittavista vakuuksista

Mika Heinonen

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Ympäristöministeriö
CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-361-175-7
ISSN pdf: 2490-1024

Kansikuva: Wilma Hurskainen / YM:n kuvapankki

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto)

Helsinki 2024

Jätevakuusopas 2024
Opas jätehuollon toimijoilta vaadittavista vakuuksista

Ympäristöministeriön julkaisuja 2024:20		Teema	Ympäristön- suojelu
Julkaisija	Ympäristöministeriö		
Tekijä/t	Mika Heinonen		
Yhteisötekijä	Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
Kieli	suomi	Sivumäärä	189
Tiivistelmä Jätevakuusopas 2024 korvaa aiemman, yli kymmenen vuotta sitten julkaistun oppaan ”Jätevakuusopas – Opas jätehuollon toimijoilta vaadittavista vakuuksista” (Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2012). Uudistetussa oppaassa on huomioitu lainsäädännössä ja soveltamiskäytännössä tapahtuneet muutokset. Oppaan rakennetta on myös kehitetty. Oppaaseen sisältyy aiempaan tapaan perustiedot muun muassa jäte- ja ympäristönsuojelulainsäädännön sisältämistä vakuusvaatimuksista, vakuuden asettamisessa huomiotavista seikoista sekä vakuuden realisoinnista. Ohjeistusta vakuusmäärän määrittämisestä on erältä osin tarkistettu, minkä lisäksi opasta on täydennetty muun muassa tuottajavastuusiolla sekä vakuusasiakirjojen julkisuuteen ja sähköisiin vakuusasiakirjoihin liittyen. Oppaan loppuun on liitetty esimerkinomaisesti käytettäväksi tarkoitetut liitetaulukot vakuuden määrän laskemisen tueksi sekä erityisesti viranomaisten työtä tukevia malliasiakirjoja. Oppaan tarkoituksena on toimia niin viranomaisten, toiminnanharjoittajien kuin rahoituslaitostenkin työkaluna jätevakuussäännösten soveltamisessa. Oppaalla pyritään yhtenäistämään vakuuden määräytymisen perusteita sekä edistämään toiminnanharjoittajien yhdenmukaista kohtelua. Opas on kuitenkin luonteeltaan ohjeellinen eikä sillä ole oikeudellista sitovuutta. Vakuussäännösten soveltamisessa on aina otettava huomioon kunkin tapauksen erityispiirteet.			
Asiasanat	jätteiden käsittely, vakuudet, tuottajavastuu, ympäristönsuojelu, ympäristövastuu		
ISBN PDF	978-952-361-175-7	ISSN PDF	2490-1024
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-175-7		

Guide om ställande av säkerhet inom avfallshantering 2024

Miljöministeriets publikationer 2024:20		Tema	Miljövård
Utgivare	Miljöministeriet		
Författare	Mika Heinonen		
Utarbetad av	Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland		
Språk	finska	Sidantal	189
Referat Guiden om ställande av säkerhet inom avfallshantering 2024 ersätter den tidigare guiden "Jätevakusopas – Opas jätehuollon toimijoilta vaadittavista vakuuksista" (Ställande av säkerhet inom avfallshanteringen – handledning om säkerheter som krävs av aktörer inom avfallshanteringen, Miljöförvaltningens anvisningar 5/2012, på finska) som publicerades för mer än tio år sedan. I den uppdaterade guiden har man beaktat de ändringar som gjorts i lagstiftningen och i tillämpningspraxis. Också guidens struktur har omarbetats. I guiden ingår liksom tidigare basuppgifter om bland annat de krav på säkerhet, de omständigheter som ska beaktas vid ställande av säkerhet och realisering av säkerhet om vilka föreskrivs i avfalls- och miljöskyddslagstiftningen. Anvisningarna om fastställande av beloppet av säkerhet har till vissa delar setts över, och dessutom har guiden kompletterats bland annat med ett avsnitt om producentansvar och med anvisningar om handlingarnas offentlighet och elektroniska handlingar. Sist i guiden finns en bilaga med tabeller med exempel på hur beloppet av säkerheten räknas ut samt modelldokument till stöd för i synnerhet myndigheternas arbete. Guiden är avsedd att fungera som ett verktyg för såväl myndigheter och verksamhetsutövare som finansiella institut vid tillämpningen av bestämmelserna om säkerheter inom avfallshanteringen. Syftet med guiden är att förenhetliga grunderna för hur säkerheten fastställs och att främja en enhetlig behandling av verksamhetsutövare. Guiden är dock vägledande till sin karaktär, och den är inte juridiskt bindande. Vid tillämpningen av bestämmelserna om säkerheter ska särdragen i varje enskilt fall dock alltid beaktas.			
Nyckelord	avfallsbehandling, säkerheter, producentansvar, miljöskydd, miljöansvar		
ISBN PDF	978-952-361-175-7	ISSN PDF	2490-1024
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-175-7		

Guide on Financial Guarantees for Waste Management 2024

Publications of the Ministry of the Environment 2024:20		Subject	Environmental protection
Publisher	Ministry of the Environment		
Author(s)	Mika Heinonen		
Group author	Centre for Economic Development, Transport and the Environment in Pirkanmaa		
Language	Finnish	Pages	189
Abstract			
The Guide on Financial Guarantees for Waste Management 2024 replaces the previous guide on financial guarantees required from waste management operators published more than ten years ago (Environmental Administration Guidelines 5/2012). The revised guide takes into account the changes in the legislation and in its application practices. The structure of the guide has also been developed. As before, the guide contains basic information on requirements concerning financial guarantees in the waste and environmental legislation, matters to be taken into account in issuing the financial guarantee, and realisation of the financial guarantee. The guidelines on determining the amount of the financial guarantee have been revised in some respects and the guide has been supplemented with a section on extended producer responsibility and with regard to electronic documents and public access to financial guarantee documents. At the end of the guide, appendix tables to be used as examples to support the calculation of the amounts of guarantees and model documents to support the work of the authorities are given. The guide is intended to serve as a tool for the authorities, operators and financial institutions in the application of the provisions on financial guarantees for waste management. The aim is to harmonise the criteria for determining the financial guarantees and promote the equal treatment of operators. However, the guidelines provided are not legally binding. The special characteristics of each case must always be taken into account when applying the provisions on financial guarantees.			
Keywords	waste management, financial guarantees, extended producer responsibility, environmental protection, environmental responsibility		
ISBN PDF	978-952-361-175-7	ISSN PDF	2490-1024
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-175-7		

Sisältö

Esipuhe	9
1 Hyväksyttävät vakuustyytit ja vakuuden antajat, vakuusasiakirja	11
1.1 Yleistä vakuusjärjestelyistä	11
1.2 Hyväksyttävät vakuuden antajat	12
1.2.1 Kotipaikka ETA-alueella	12
1.2.2 Luottolaitokset	15
1.2.3 Rahoituslaitokset	15
1.2.4 Vakuutuslaitokset	15
1.3 Hyväksyttävän vakuuden muoto	16
1.3.1 Takaus	17
1.3.2 Takuu	18
1.3.3 Pantattu talletus	19
1.3.4 Vakuutukset	20
1.4 Sähköinen vakuusasiakirja	21
1.5 Vakuusasiakirjan tiedot	22
1.6 Vakuuteen liittyvien asiakirjojen julkisuus	24
2 Vakuuden asettamisvelvollisuus	28
2.1 YSL 59 §: jätteen käsittelytoiminnan harjoittaja ja muun luvanvaraisen toiminnan harjoittaja	28
2.1.1 Jätteen käsittelytoiminnan harjoittaja	28
2.1.2 Muun luvanvaraisen toiminnan harjoittaja	29
2.1.3 Koeluonteinen toiminta	32
2.1.4 Asettamisvelvollisuudesta vapauttaminen	33
2.1.5 Jätteet, joilla on positiivinen arvo	34
2.1.6 Vakuudella katettavat jätehuoltotoimenpiteet	35
2.1.7 Vakuuden määrä	40
2.1.8 Vakuuden määräytyminen kaatopaikkojen, kaivannaisjätealueiden ja muiden pitkäaikaisten toimintojen osalta	43
2.1.9 Vakuuden määrän kerryttäminen	47
2.1.10 Vakuuden asettaminen, muuttaminen ja sitominen indeksiin	49
2.1.11 Vakuuden voimassaolo ja uusiminen	57
2.1.12 Toistaiseksi voimassa olevan vakuuden irtisanominen	60
2.1.13 Vakuuden vapauttaminen	61
2.1.14 Vakuuden vanhentuminen	63
2.1.15 Toiminnan aloittaminen tai olennainen muuttaminen ilman vakuutta	64
2.2 Jätelain mukainen tuottajavastuu	65
2.2.1 Tuottajarekisteriin hyväksytyn tuottajan ja tuottajayhteisön toiminnan turvaaminen	65
2.2.2 Kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteiden tuottaja (SER)	66
2.2.3 Akkujen ja paristojen tuottaja ja tuottajayhteisö	68
2.2.4 Ajoneuvojen tuottaja	68

2.3	Jätelain mukaisesta vakuudesta jätehuoltorekisteriin hyväksymisen edellytyksenä on luovuttu	69
2.3.1	Vakuusvaatimuksesta on luovuttu 1.9.2022.....	69
2.3.2	Vanhat vakuudet	70
2.4	Jätteen kansainvälisen siirron vakuus.....	71
2.5	Yhteenvedo jätevakuuden asettamisvelvollisuudesta poikkeamisesta.....	73
2.6	Päällekkäiset vakuudet	75
2.7	Valtiontukinäkökulma	76
3	Muutostilanteet	78
3.1	Toiminnanharjoittajaan kohdistuvat muutokset	78
3.1.1	Uusi toiminnanharjoittaja	78
3.1.2	Konkurssipesä uutena toiminnanharjoittajana	79
3.1.3	Toiminnanharjoittajan sulautuminen ja jakautuminen, yhtiömuodon muutokset	80
3.1.4	Toiminnanharjoittajan nimenmuutos	80
3.2	Vakuuden saajan muuttuminen (valvontaviranomaisen vaihtuminen).....	81
3.3	Vakuuden menettäminen: takaisinsaanti konkurssipesään.....	82
4	Vakuuden realisointi	84
4.1	Milloin realisoinnin edellytykset ovat olemassa?	84
4.2	Päävelan eräännyttäminen	85
4.3	Käytännön menettely eri vakuusmuotojen osalta	89
4.3.1	Takaus.....	90
4.3.2	Takuu	91
4.3.3	Pantattu talletus	91
4.4	Toiminnanharjoittaja laiminlyö velvoitteensa toiminnan jatkuessa	93
4.5	Toiminnanharjoittajan konkurssi tai yrityssaneeraus	95
4.5.1	Konkurssista tiedottaminen ja tiedonsaanti	97
4.5.2	Konkurssipesän vastuu velallisen toimista	99
4.5.3	Konkurssivalvonta ja jako-osuudet	101
4.5.4	Konkurssin raukeaminen ja peruuntuminen	104
4.5.5	Vakuudentajan rooli konkurssipesän jatkaessa toimintaa.....	106
4.5.6	Toiminnanharjoittajan yrityssaneeraus	107
4.6	Vakuuden saanti käyttöön ja jätehuoltopalveluiden hankinta	111
5	Liityntä muihin ympäristövakuuksiin	115
5.1	YSL 199 §: toiminnan aloittamisvakuus	115
5.2	Maa-ainesten otto.....	117
5.3	Kaivosmineraalien hyödyntäminen.....	117
5.4	Ydinenergialaki	118
5.5	Säteilylaki	118
6	Oikeustapaukset	120

7	Liitetaulukot vakuuden määrän laskentaan	122
7.1	Yhteenvedo liitetaulukoista	122
7.2	Taulukoiden käytöstä	122
7.3	Liitetaulukko 1: Hyödynnettävät jätteet	123
7.4	Liitetaulukko 2: Kuljetus ja varastointi	123
7.5	Liitetaulukko 3: Jätejakeiden käsittelykustannus.....	124
7.6	Liitetaulukko 4: Pinta-alaperusteiset vakuudet.....	125
8	Malliasiakirjat	126
8.1	Yhteenvedo malliasiakirjoista	126
1 a	Vakuus, kehotus	129
1 b	Vakuus, hallintopakkopäätös	131
1 c	Vakuus, hakemus luvan peruuttamiseksi	135
2 a	Asian siirto kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle	137
2 b	Ilmoitus pankille, vakuuden siirtoilmoitus	139
3	Toiminnanharjoittajan vaihtuminen	141
4 a	Kehotus, vakuuden kerryttäminen	142
4 b	Hallintopakkopäätös, vakuuden kerryttäminen	144
5 a	Hakemus vakuusmäärää koskevan lupamääräyksen muuttamiseksi.....	148
5 b	Kehotus, vakuusmäärän muuttamista koskevan hakemuksen tekeminen	150
6 a	Kehotus, vakuuden uusiminen	152
6 b	Hallintopakkopäätös, vakuuden uusiminen	154
7 a	Vanhentumisen katkaiseminen	158
7 b	Tiedoksiantotodistus	159
8	Hakemus vakuusmuotoa koskevan lupamääräyksen muuttamiseksi	160
10 a	Konkurssivalvonta.....	162
10 b	Selvitys panttisaatavasta	164
12 a	Jätehuoltotoimet laiminlyöty ja toiminta jatkuu, kuuleminen realisoinnista	166
12 b	Jätehuoltotoimet laiminlyöty ja toiminta jatkuu, päätös realisoinnista.....	168
12 c	Kehotus uuden vakuuden asettamiseksi	171
12 d	Hallintopakkopäätös uuden vakuuden asettamiseksi.....	173
13	YSL 182 a §:n mukainen päätös.....	177
14 a	Pyyntö takaussumman suorittamiseksi	180
14 b	Pyyntö pantattujen varojen suorittamiseksi	182
15 a	Takaussitoumuksen palauttaminen	184
15 b	Panttausilmoituksen palauttaminen	185

ESIPUHE

Ympäristöministeriön julkaisema *Jätevakuusopas – Opas jätehuollon toimijoilta vaadittavista vakuuksista* (Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2012) on julkaistu yli kymmenen vuotta sitten. Oppaan julkaisun jälkeen jätevakuuksia koskeva lainsäädäntö on muuttunut osin merkittävästikin aiheuttaen samalla selkeän tarpeen oppaan päivittämiselle. Myös soveltamiskäytäntö viranomaisissa ja oikeusistuimissa on antanut aiheen oppaan osittaiselle uudistamiselle.

Edellisen jätevakuusoppaan julkaisemisen jälkeen on 1.9.2014 tullut voimaan kokonaan uusi ympäristönsuojelulaki (527/2014, YSL). Vuoden 2022 syksyllä tehtiin useita muutoksia lain jätteenkäsittelyä koskeviin säännöksiin (laki 490/2022; HE 243/2021 vp). Säännösmuutosten myötä ympäristöluvassa on mahdollista määrätä toiminnanharjoittaja arvioimaan vakuusmäärän riittävyys määräjain sekä ilmoittamaan tästä valvontaviranomaiselle. Vakuusmäärän muuttamisesta lisättiin oma säännöksensä 89 §:n 3 momenttiin. Lakiin sisällytettiin myös säännös indeksiin sidotusta vakuusmäärästä jätteenkäsittelytoiminnan vakuuksien lupamääräyksissä: lupaviranomainen voi luvassa delegoida valvontaviranomaiselle vakuusmäärän muuttamisen indeksitarkastusten johdosta sekä vakuuden vapauttamisen tietyissä tilanteissa. Lisäksi vakuuksien realisoinnin edellytykset kirjattiin lakiin. Myös jätelain (646/2011) vakuussäännöksiä tarkistettiin kesällä 2022 (laki 494/2022; HE 46/2022 vp), jolloin jätehuoltorekisteriin hyväksymiseen aiemmin liitetty vakuusvaatimus poistettiin laista.

Uudistetussa oppaassa on säilytetty aikaisemmassa oppaassa esitetty tekstiasu silloin, kun asiayhteydessä ei ole tapahtunut muutoksia. Rakenteellisesti opas on kirjoitettu hieman toisella painotuksella kuin aikaisempi vuoden 2012 opas.

Oppaaseen on sisällytetty keskeisiltä osin valtion valvontaviranomaisille aiemmin suunnatun toimintaohjeen sisältö sekä sen liitteenä olevat malliasiakirjat (”Jätevakuudet – toimintaohje valtion ympäristövalvontaviranomaisille vakuuksien käsittelyä ja realisointia varten”). Ohje laadittiin Uudenmaan ELY-keskuksessa vuosina 2016–2017 osana ympäristöministeriön rahoittamaa aluehallinnon ohjauksen ja tuen kehittämisen hanketta.

Uuden oppaan kirjoittamisesta on ympäristöministeriön toimeksiannosta vastannut johtava lakimies Mika Heinonen Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta. Kirjoitustyötä on tukenut ja kommentoinut ympäristöministeriön ajalle 15.11.2022–31.12.2023 asettama työryhmä jätevaluussääntelyn toimeenpanon tukemiseksi. Työryhmän puheenjohtajana on toiminut hallitussihteeri Sini Pietilä ympäristöministeriöstä. Työryhmään jäseninä ovat kuuluneet ympäristöneuvos Satu Lyytikäinen Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, ympäristöneuvos Katariina Koivisto Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastosta, ylitarkastaja Taru Komulainen Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, ympäristölakimies Jaana Kiiski Pohjois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, valvontapäällikkö Sinikka Koikkalainen Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, johtava lakimies Marko Nurmikolu Suomen Kuntaliitosta ja erikoistutkija Jouko Tuomainen Suomen ympäristökeskuksesta. Ympäristöministeriön ympäristöneuvos Jussi Kauppila on toiminut työryhmän asiantuntijana. Oppaan kirjoitustyöstä on vastannut johtava lakimies Mika Heinonen Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta. Opasluonnos on ollut lausuttavana ajalla 24.8.-21.9.2023 lausuntopalvelu.fi -portaalissa. Lausuntoja antoi toistakymmentä tahoa. Lausuntopalaute on pyritty mahdollisuuksien mukaan huomioimaan oppaan lopullisessa versiossa.

Kuten aiemminkin, oppaan tarkoituksena on toimia niin viranomaisten, toiminnanharjoittajien kuin rahoituslaitostenkin työkaluna jäte- ja ympäristönsuojelulainsäädännön vakuussäännösten soveltamisessa. Oppaalla pyritään yhtenäistämään vakuuden määräytymisen perusteita sekä edistämään toiminnanharjoittajien yhdenmukaista kohtelua. Opas on kuitenkin luonteeltaan ohjeellinen eikä sillä ole oikeudellista sitovuutta. Vakuussäännösten soveltamisessa on aina otettava huomioon kunkin tapauksen erityispiirteet. Oppaassa esitetyistä ohjeista ja esimerkiksi vakuuden määräytymisperusteista tai vakuusvaatimuksesta poikkeamisperusteista voidaan siten poiketa. Oppaassa esitetyt esimerkit on laadittu ainoastaan selkeyttämään oppaassa esitettyjä soveltamisohjeita, eikä esimerkiksi niissä esitettyjä summia tule pitää suosituksena oikeasta vakuuden määrästä vastaavassa tilanteessa.

Opas julkaistaan vain sähköisessä muodossa.

Tekijä

Huhtikuu 2024

1 Hyväksyttävät vakuustyytit ja vakuuden antajat, vakuusasiakirja

1.1 Yleistä vakuusjärjestelystä

Ympäristönsuojelulain (YSL) ja jätelain mukainen vakuusjärjestely tarkoittaa sitä, että toiminnanharjoittaja itse tai kolmas henkilö toiminnanharjoittajan puolesta antaa valvovalle viranomaiselle vakuuden varmistukseksi siitä, että toiminnanharjoittajan jätehuoltoon liittyvät velvoitteet tulevat suoritetuksi luvan mukaisesti silloinkin, kun toiminnanharjoittaja on maksukyvytön tai maksuhaluton.

Ympäristönsuojelulain 59–61 a §:n mukaisesta jätteenkäsittelyn vakuudesta määrätään ympäristöluvassa. Viranomaisrooleista on säädetty ympäristönsuojelulain 21 §:ssä ja 22 §:ssä. Ympäristölupaviranomaisena toimii joko kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tai aluehallintovirasto (AVI).¹ Toimivallanjaosta kunnan ja valtion lupaviranomaisten välillä on säädetty ympäristönsuojelulain 34 §:ssä. Valvontaviranomaisena puolestaan toimii valtion ympäristölupaviranomaisen toimivaltaan kuuluvissa asioissa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvissa asioissa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

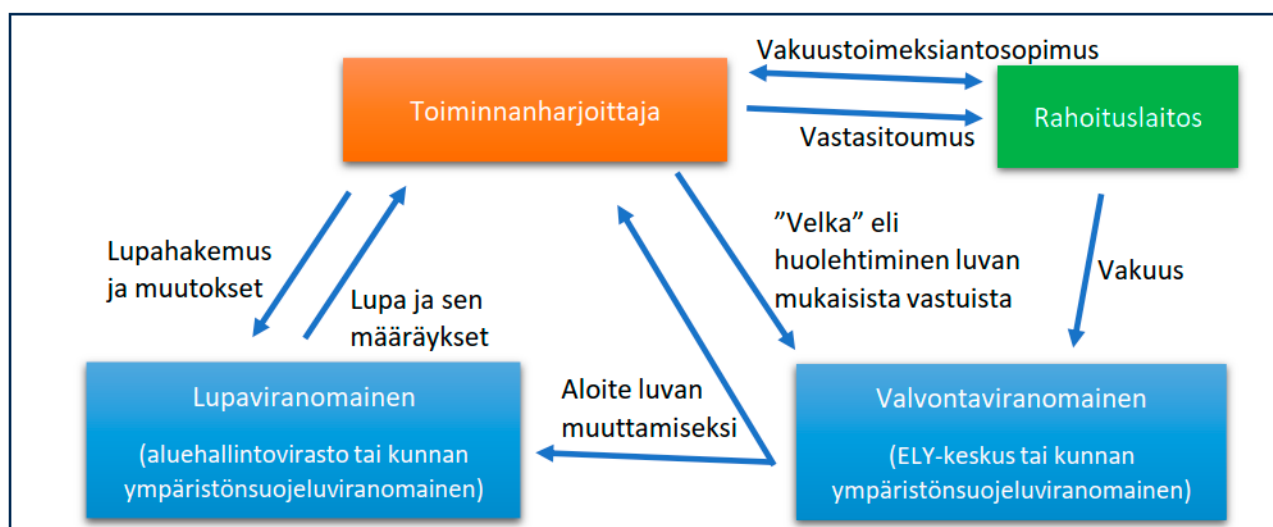
Jätelain mukaisissa vakuuksissa valvontaviranomaisena toimii kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteiden tuottajilta vaadittavan vakuuden (jätelain 61 §) osalta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä jätteen kansainvälisten siirtojen (jätelain 116 §) osalta Suomen ympäristökeskus.

1 Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti valtion aluehallinnon uudistuksessa kootaan valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä uuteen valtakunnalliseen virastoon. Samalla muodostetaan uudet alueelliset elinvoimakeskukset. Uudistuksessa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, aluehallintovirastot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten eli ELY-keskusten ympäristöasioiden vastualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät yhdistetään. Uudessa valtakunnallisessa virastossa ympäristöön liittyvät lupa- ja valvontatehtävät muodostavat yhden yhtenäisen kokonaisuuden. ELY-keskusten jäljelle jäävät tehtävät kootaan nykyistä vahvemmille alueille elinvoimakeskukseen. Syksyllä 2023 työnsä aloittaneen lainsäädäntöhankkeen tavoitteena on valmistella hallitusohjelman linjausten mukaiset muutokset lainsäädäntöön niin, että uudet viranomaiset voivat aloittaa toimintansa viimeistään vuonna 2026.

Erilaisia vakuusmuotoja on tarjolla runsaasti, mutta kaikkien edellä mainittujen jätelainsäädännön mukaisten vakuuksien osalta hyväksytään vain Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kotipaikkaansa pitävän luotto-, vakuutus- tai muun ammattimaisen rahoituslaitoksen antama takaus, vakuutus tai pantattu talletus.

Jätelain ja YSL:n mukaisissa vakuuksissa on varallisuus oikeudellisesti kysymys siitä, että joko toiminnanharjoittaja itse antaa valvovalle viranomaiselle (ELY-keskukselle Suomen valtion edustajana tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle) esinevakuusoikeuden eli pantatun talletuksen tai sitten luotto-, vakuutus- tai muu ammatimainen rahoituslaitos sitoutuu tarkemmin määritettävien ehdoin suoritukseen toiminnanharjoittajan puolesta.

Kuvio 1. Toiminnanharjoittajan, vakuuden antajan sekä lupa- ja valvontaviranomaisen välinen suhde ympäristönsuojelulain mukaisen jätteenkäsittelyn vakuuden kannalta.

1.2 Hyväksyttävät vakuuden antajat

1.2.1 Kotipaikka ETA-alueella

Vain ympäristönsuojelulaissa nimenomaisesti luetellut toimijat voivat antaa ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla hyväksyttäviä jätevakuuksia. Muiden antamia vakuuksia valvontaviranomainen ei voi hyväksyä ja useasti lupaehtoon on myös kirjoitettu luettelo hyväksyttävistä vakuuden antajista. Sekä YSL:n että jätelain sääntelyn mukaan vakuudenantajan on oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammatimainen rahoituslaitos, jonka kotipaikka on Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvassa

valtiossa. ETA-maita ovat kaikki EU:n jäsenvaltiot sekä Norja, Islanti ja Liechtenstein. Vakuuden antajana ei voi olla rahoituslaitos, jonka kotipaikka on Euroopan talousalueen ulkopuolella. Keskeisimmistä Euroopan valtioista Sveitsi ja Iso-Britannia eivät kuulu ETA-alueeseen.

Vakuutta ei voi myöskään antaa toiminnanharjoittajan kanssa samaan konserniin kuuluva yritys, esimerkiksi konsernin emoyhtiö. Rajoitus johtuu siitä, että tällaisen vakuuden hyväksyminen johtaisi valvontaviranomaista samalla myös valvomaan vakuudenantajan vakavaraisuutta, koska vakuuden on oltava kaikissa tilanteissa riittävä ja turvaava². Rahoituslaitosten vakavaraisuuden vaatimukset ovat korkealla ja rahoituslaitosten toiminta tapahtuu hyvin säännellyissä olosuhteissa vakavaraisuusvalvonta mukaan lukien. Koska rahoituslaitosten vakavaraisuutta valvotaan jo, ei valvontaviranomaisella ole tarvetta valvoa näitä tahoja.

Kaikki lainsäädännössä mainitut ammattimaiset toimijat kelpaavat yhtä hyvin jätelain tai YSL:n mukaisten vakuuksien antajiksi ja kaikkia hyväksyttäviä vakuudenantajia koskee EU:n tasolla harmonisoitu valvontajärjestelmä.

Jätelaissa tai YSL:ssä, sen paremmin kuin niiden esitöissäkään, ei selitetä tarkemmin, mitä toimijoita olisi pidettävä luotto-, vakuutus- tai rahoituslaitoksina. Rahoitusmarkkinoiden sektorisääntelystä (ks. tarkemmin kappaleet 1.2.2–1.2.4) määritelmiä kuitenkin löytyy ja jättevakuuksia koskevien säännösten tulkinnassa tuleekin lähteä siitä, mitä luotto-, vakuutus- ja rahoituslaitoksilla muualla lainsäädännössä tarkoitetaan.

Kansainvälisillä markkinoilla toimivien yritysten raha-asioita hoidetaan usein muualla kuin Suomessa sijaitsevassa rahoituslaitoksessa. Tällaiset toiminnanharjoittajat käyttävät usein mielellään samoja rahoituslaitoksia myös vakuuksien järjestämiseen. EU:n perusperiaatteiden, muun muassa palveluiden ja pääomien vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden, nojalla Suomessa on vakuuden antajiksi lähtökohtaisesti hyväksyttävä kaikki EU:n alueella toimivat palvelun tarjoajat samoin edellytyksin kuin vastaavat kotimaiset toimijat.

EU:n finanssivalvontaa koskevan sääntelyn lähtökohtana on, että ETA-valtiossa toimiluvan saaneen rahoitus- tai vakuutuslaitoksen valvonnasta vastaa pääsääntöisesti sen kotivaltio eli toimiluvan myöntänyt valtio. Jos jokin rahoitus- tai vakuutuslaitos

2 HE 199/2010 vp, s. 14.

tarjoaa palveluita Suomessa kotivaltiostaan käsin tai perustaa Suomeen sivuliikkeen, sen vakavaraisuuden valvonta ei kuulu suomalaiselle rahoitusvalvontaviranomaiselle eli Finanssivalvonnalle.

Pankkien ja vakuutusyhtiöiden toiminta ETA-valtioiden alueella on pitkälti harmonisoitua ja muissa ETA-valtioissa toimiluvan saaneita toimijoita koskee pääpiirteissään samankaltainen sääntely, kuin suomalaisia pankkeja ja vakuutusyhtiöitä. Suomalaisen lupa- tai valvontaviranomaisen ei tarvitse huolehtia ETA-valtiossa kotipaikkaansa pitävän luotto-, vakuutus- tai muun ammattimaisen rahoituslaitoksen vakavaraisuudesta, jos vakuusvelvollinen toiminnanharjoittaja haluaa vakuuden tällaisen rahoituslaitoksen kautta järjestää. Valvontaviranomaisen on kuitenkin syytä pyrkiä varmistumaan tällaisenkin rahoituslaitoksen osalta tämän toimiluvasta kyseisen valtion rahoituslaitosten valvonnasta vastaavan viranomaisen ylläpitämästä rekisteristä. Epäselvissä tilanteissa voi kääntyä myös Finanssivalvonnan puoleen.

Euroopan pankkiviranomainen (European Banking Authority, EBA) ylläpitää rekisteriä luottolaitoksista, joille Euroopan talousalueen (EU, Norja, Islanti ja Liechtenstein) kansalliset toimivaltaiset viranomaiset ovat myöntäneet toimiluvan. EBA:n rekisteri ei kuitenkaan nauti julkista luotettavuutta samalla tavoin kuin kansallisten viranomaisten omat rekisterit, jotka voivat olla ajantasaisempia. Luettelo ja lisää tietoa on saatavilla Euroopan pankkiviranomaisen kotisivuilla: <https://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/credit-institutions-register>.

Kielilain (423/2003) mukaan viranomaisten on käsiteltävä hallintoasiat pääsääntöisesti joko ruotsiksi tai suomeksi. Voidaankin perustellusti edellyttää, että vakuuden hyväksymisen ja valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat on toimitettava suomen tai ruotsin kielellä siitäkin huolimatta, että vakuus voidaan hankkia myös toisessa ETA-valtiossa kotipaikkaansa pitävältä rahoituslaitokselta. Vakuusasiakirjat ovat ympäristönsuojelulain ja lupapäätöksen edellyttämiä valvonnan kannalta keskeisiä asiakirjoja. Vakuusasiakirjaan voi myös kohdistua viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukainen tietopyyntö, jolloin vieraskielinen asiakirja voi olla ongelmallinen perusoikeuksien ja osallistumisoikeuksien toteutumisen kannalta. Myös vakuuden realisointitilanteessa vieraskielinen vakuusasiakirja voi aiheuttaa mm. tulkintaongelmia hallintopakkomenettelyssä. Viranomainen voi myös edellyttää vakuuteen liittyvässä asioinnissa käytettäväksi kotimaisia kieliä.

Oma kysymyksensä on myös, missä oikeudessa mahdolliset riidat vakuuden antajan ja edunsaajan välillä käsitellään ja minkä maan lainsäädännön mukaisesti. Vakuutta koskevat mahdolliset riidat tulisi lähtökohtaisesti myös voida ratkaista suomalaisessa tuomioistuimessa ja sovellettava laki olisi Suomen laki lukuun ottamatta sen lainvalintaa koskevia säädöksiä. Muuten voi olla mahdollista, että riitaisuudet

ratkaistaan vieraan maan lainsäädännön mukaisesti ja välimiesmenettelyssä ulkomailla. Tällöin valvontaviranomaisen oikeuksien ylläpitäminen voi osoittautua kalliiksi ja hankalaksi.

1.2.2 Luottolaitokset

Luottolaitoksia ovat yritykset, jolla on toimilupa luottolaitostoimintaan (laki luottolaitostoiminnasta 610/2014, 7 § ja 2 luku, jäljempänä ”luottolaitoslaki”). Hyväksytävänä vakuudenantajina pidetään myös sellaista ulkomaista luottolaitosta, jolla on sääntömääräinen kotipaikka muussa ETA-valtiossa kuin Suomessa ja tämän valtion toimivaltaisen viranomaisen myöntämä toimilupa luottolaitostoimintaan. Luottolaitos voi olla talletuspankki tai luottoyhteisö. Talletuspankit vastaanottavat yleisöltä talletuksia ja tarjoavat omaan lukuunsa luottoja tai muuta rahoitusta. Luottoyhteisö voi ottaa vastaan yleisöltä muita takaisinmaksettavia varoja kuin talletuksia ja tarjota omaan lukuunsa luottoja tai muuta rahoitusta. Esimerkiksi factoring- ja muut vastaavat erillirahoitusyhtiöt sekä luottokorttipalveluja tarjoavat yhtiöt ovat tyypillisiä luottoyhteisöjä.

1.2.3 Rahoituslaitokset

Rahoituslaitos on luottolaitoslain 11 §:ssä määritellyn mukaisesti EU:n vakavaraisuusasetuksen 4 artiklan 1 kohdan 26 alakohdassa tarkoitettu rahoituslaitos. Yksinkertaistettuna rahoituslaitos ei ole luottolaitos, mutta harjoittaa pääasiallisesti luotonantoa, rahoitusleasing-toimintaa tai muuta rahoitustoimintaa.

1.2.4 Vakuutuslaitokset

Vakuutuslaitoksen määritelmää ei kotimaisesta lainsäädännöstä suoraan löydy. Vakuutuslaitoksella lienee jätelaissa ja YSL:ssä kuitenkin tarkoitettu vakuutusyhtiölain (521/2008) tai vakuutusyhdistyslain (1250/1987) tarkoittamia suomalaisia vakuutusyhtiöitä ja -yhdistyksiä sekä laissa ulkomaisista vakuutusyhtiöistä (398/1995) tarkoitettuja ulkomaisia ETA-vakuutusyhtiöitä. Ulkomaisia ETA-vakuutusyhtiöitä ovat edellä mainitun lain 2 §:n mukaan ulkomaiset vakuutusyritykset, jotka harjoittavat ensi- tai jälleenvakuutustoimintaa ja jonka kotivaltio on ETA-alueella.

1.3 Hyväksyttävän vakuuden muoto

Lainsäädännössä hyväksytyt vakuusmuodot on arvioitu viranomaisten ja ympäristönsuojelun näkökulmasta riittävän varmoiksi, luotettaviksi, helposti realisoitaviksi ja siten mahdollisimman pienin toimenpitein valvottaviksi. Vakuussäännösten asettamien rajojen sisällä tapahtuva vakuustyyppien valinta jääkin jatkossa pääsääntöisesti toiminnanharjoittajan itsensä tehtäväksi. Jos viranomainen edellyttää jonkun tietyn säännöksissä täsmentämättömän vakuustyyppien käyttämistä, tälle on oltava erityinen, vakuudella katettavan toiminnan luonteesta johdettava peruste. Tästä säädetään nykyisin YSL 61 § 3 momentissa.

Takaukset ovat luonteeltaan henkilövakuuksia, joissa joku kolmas taho ottaa vastatakseen velallisen velasta. Pantattu talletus sen sijaan on esinevakuusoikeus, jossa vakuusoikeuden haltijan oikeus suoritukseen kohdistuu tiettyyn tiliin ja sillä oleviin varoihin, jotka voidaan muuttaa rahaksi (realisoida), jos velallinen ei tee asianmukaista suoritusta. Jätelaissa ja YSL:n uusissa vakuussäännöksissä mainittu vakuutus on sen sijaan vaikeampi määritellä. Jäljempänä palataan tarkemmin siihen, millaiset vakuutukset voisivat tulla vakuutena kysymykseen jätelain ja YSL:n tarkoittamana vakuutena. Suoraan tuottajarekisteriin hyväksytyltä SER-tuottajalta jätelain 61 § edellyttää nimenomaisesti *on first demand* -muotoista vakuutta. Muiden vakuusvaatimusten osalta vastaavaa vaatimusta ei ole säädetty, mutta toiminnanharjoittajalla ei ole estettä tämän vakuusmuodon käyttämiselle muissakaan jätevakuuksissa.

Vakuusmuotoa koskevien määräysten ohella lupa- tai valvontaviranomainen voi antaa myös muita tarkentavia määräyksiä siitä, miten ja millaisin ehdoin lain mukaan hyväksyttävä vakuus on annettava (YSL 61.3 §). Vakuuden muotoa koskevan määräyksen tulisi liittyä paitsi toiminnan luonteeseen myös toiminnasta aiheutuvaan erityiseen pilaantumisen vaaraan liittyvään perusteltuun syyhyn.³ Edellä on esimerkiksi todettu, että takaus tulisi vaatia omavelkaisena sen realisoinnin helpottamiseksi. Jätelain ja YSL:n ympäristönsuojelulliset tavoitteet huomioon ottaen ei ole tarkoituksenmukaista, että takauksen realisoiminen edellyttäisi päävelallisen maksukyvyn selvittämistä silloin, kun kysymyksessä on toiminnan laiminlyönti (ilman maksukyvyttömyysmenettelyä).

3 HE 243/2021 vp, s. 54.

1.3.1 Takaus

Takaus on sitoumus, jolla sitoumuksen antaja eli takaaja lupautuu vastuuseen jonkun muun velasta. Takaus on varsin yleinen sitoumus ja käytettävissä myös jätelain ja YSL:n edellyttämässä vakuusjärjestelyissä. Jätelain ja YSL:n tarkoittamissa tapauksissa takauksen antajana oleva luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos sitoutuu tietyllä summalla vastaamaan toiminnanharjoittajalle kuuluvasta asianmukaisesta jätehuoltovelvoitteesta siinä tapauksessa, että toiminnanharjoittaja itse ei tee oikeaa suoritusta. Takausta sääntelee laki takauksesta ja vierasvelkapanntauksesta (361/1999, jäljempänä ”takauslaki”).

Jätelain ja YSL:n mukaisten jätehuoltovelvoitteiden varmistamiseksi annettavien takauksien olisi lain tavoitteet huomioon ottaen oltava takauslaissa tarkoitettuja omavelkaisia takauksia, jolloin takaaja vastaa määritellystä velvoitteesta niin kuin henkilökohtaisesti vastuussa oleva toiminnanharjoittaja. Tällöin valvova viranomainen saa omavelkaisen takauksen perusteella vaatia suoraan takaajalta suoritusta, kun päävelka on erääntynyt eli jätehuoltotoimenpiteet olisi viimeistään tullut suorittaa. Sen sijaan takauslaissa tarkoitettun toissijaisen takauksen periminen on mahdollista vain silloin, kun suoritusta ei tarkemmin määritellyin edellytyksin ole saatavissa velalliselta. Ellei muuta ole sovittu, takaukset ovat aina toissijaisia. Valvojan viranomaisen tulisi aina varmistua siitä, että vakuudeksi annettava takaus on omavelkainen.

Takauksen sisällöstä voidaan varsin vapaasti sopia, joten takauksen ehtoihin kannattaa kiinnittää huomiota. Takaus voidaan antaa myös suullisena mutta viranomaisen on luonnollisesti vaadittava jätelain tai YSL:n mukainen takaus kirjallisena sitoumuksena.

Toiminnanharjoittajien ehdottamien vakuusjärjestelyiden hyväksyttävyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että oikeusvaikutuksiltaan takauksiksi katsottavia vakuusmuotoja voivat olla muutkin kuin sellaiset vakuussitoumukset, joiden otsikossa mainitaan sana ”takaus”. Esimerkiksi kansainvälisissä jätteesiirroissa vakuutena käytettävät remburssit eli siirronsaajan tai siirtäjän rahoituslaitoksen antamat sitoumukset voivat olla oikeusvaikutuksiltaan takauksia, jolloin ne tulisi jatkossakin hyväksyä vakuuksiksi, vaikka lainsäädännön nimenomaisessa luettelossa ei mainitakaan sanaa remburssi. Useimmiten remburssit ovat muodoltaan sellaisia, että niitä voidaan pitää *on first demand* -ehtoisina takuina (ns. stand by -remburssi).

Takauksen antajana voi olla muiden rahoituslaitosten ohella myös vakuutusyhtiö. Vakuutusyhtiön antamasta takauksesta tai takuusta käytetään vakiintuneesti nimitystä takausvakuutus. Oikeudelliselta luonteeltaan takausvakuutus on kuitenkin joko takauslain mukainen takaus tai muu takuu eikä vakuutus. Vakuutusyhtiöiden

antamat takausvakuutukset ovat siten vakuuksina täysin verrattavissa muiden rahoituslaitosten antamiin takauksiin ja ne voidaan samoilla ehdoilla hyväksyä myös jätelain ja YSL:n mukaisiksi vakuuksiksi. Takausvakuutukset on nimenomaisesti katsottu hyväksyttäväksi vakuuksiksi KHO:n ratkaisussa 2010:80.

Toiminnanharjoittajalle takauksesta aiheutuu kustannuksia lähinnä takausprovision muodossa. Takauksen saaminen pankilta edellyttää usein myös vastavakuuden antamista, jolloin samaan päävelkaan liittyen joudutaan antamaan itse asiassa kaksi vakuutta. Toisin kuin pankit, vakuutusyhtiöt pystyvät jälleenvakuuttamaan omat takauksensa, mistä johtuen vakuutusyhtiön antama takaus saattaa olla toiminnanharjoittajalle pankin antamaa takausta edullisempi vaihtoehto.

1.3.2 Takuu

Pirkanmaan ELY-keskus on jätelain tuottajavastuuta valvova viranomainen koko Suomen osalta. Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden tuottajia (valmistaja, maahantuojat ja sellainen myyjä, joka myy laitteita omalla nimellään tai tavaramerkillään) koskevassa jätelain 61 §:ssä edellytetään, että Pirkanmaan ELY-keskuksen on saatava vakuus käyttöönsä ”vaatimuksen nojalla”. Tällaista vakuusmuotoa kutsutaan ”*on first demand*” -takuuksi, jolle ei ole olemassa vakiintunutta suomenkielistä nimitystä. *On first demand* -takuuta voidaan käyttää myös muiden jätelain ja YSL:n vakuusvaatimusten täyttämiseksi. *On first demand* -takuu antaa velkojalle jopa omavelkaista takaustakin paremman suojan velallisen maksukyvyttömyyttä vastaan, koska vakuudenantajan on maksettava velkojalle asianomainen velka heti ensimmäisestä vaatimuksesta (eli englanninkielisen nimensä mukaisesti *on first demand*). Takuuta ei pidetä takauslain piiriin kuuluvan takauksena, vaan niiden oikeusvaikutukset määräytyvät sopimus- ja velvoiteoikeuden ns. yleisten oppien nojalla. Takuu annetaan valvovalle viranomaiselle kirjallisena ja sen sisältö määräytyy annettavan takuusitoumuksen mukaan.

On first demand -takuun ja takauksen erona on takuun itsenäisyys suhteessa päävelkaan. Takauksella ei ole itsenäistä merkitystä, ellei velka ole erääntynyt, mutta *on first demand* -takuu voidaan vaatia suoritettavaksi milloin hyvänsä. Omavelkaisen takauksen realisointi saattaa edellyttää saamisen erääntymistä koskevan riidan selvittämistä ennen maksusuoritusta. Tällaista ongelmaa ei periaatteessa *on first demand* -takuuta käytettäessä pitäisi syntyä.

On first demand -takuun osalta on kuitenkin todettava, että sen ilmeisistä eduista huolimatta myös *on first demand* -takuun maksaminen voidaan estää pyytämällä toimivaltaiselta käräjäoikeudelta oikeudenkäymiskaaren (OK, 4/1734, jäljempänä

”OK”) 7 luvun 3 §:n mukaista turvaamistoimenpidettä, jolla rahoituslaitosta kielletään suorittamasta takuuta edunsaajalle, kunnes vaatimuksen perusteet on tarkemmin tutkittu. Tällaisessa tilanteessa *on first demand* -muotoinen takuu ei juuri poikkea omavelkaisesta takauksesta, jossa vakuuden antajalla ei ole yhtä selvää velvoitetta suorittaa takauksen määrää heti ensi vaatimuksesta.

Takuuseen liittyy toiminnanharjoittajan näkökulmasta vastaavanlaisia kustannuksia kuin takaukseenkin. *On first demand* -muotoinen takaus on takuun antajalle riskipitoisemman luonteensa vuoksi kuitenkin useimmiten kalliimpi kuin omavelkainen takaus. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole aina.

1.3.3 Pantattu talletus

Pantatulla talletuksella tarkoitetaan järjestelyä, jossa toiminnanharjoittaja tallettaa tilille rahaa, jotka pantataan panttaussopimuksella tai -sitoumuksella valvovalle viranomaiselle (joka edustaa Suomen valtiota tai kuntaa) asianomaisten velvoitteiden vakuudeksi. Tämän jälkeen tilinhoitajapankille tehdään ilmoitus tilin ja sillä olevien varojen panttaamisesta. Erillistä ilmoitusta ei tarvita, jos panttaus on toteutettu pankkien yleisesti tarjoamalla tilivarojen panttausta koskevalla palvelulla tai tuotteella. Panttauksen osalta tulee varmistua, että tili on niin sanottu sulkutili eli tilinhaltijalla (toiminnanharjoittajalla) ei ole oikeutta nostaa siltä varoja ilman pantinhaltijan suostumusta. Pankin tulisi myös antaa kuittaamattomuussitoumus, jolla varmistetaan, ettei tilinhoitajapankki pääse kuittaamaan omia saataviaan vakuustilillä olevilla varoilla.

Pantattua talletusta voidaan valvovan viranomaisen näkökulmasta pitää varsin hyvänä vakuutena sen helpohkon realisoitavuuden ja arvon pysyvyyden vuoksi. Jos panttaus on toteutettu oikein, pantattuun talletukseen ei liity varteenotettavaa riskiä suorituksen saamatta jäämisestä. Suorituksen saaminen on kuitenkin sidoksissa tilinhoitajayhteisönä toimivan pankin maksukykyyn. Koska toisaalta myös takaukseen ja takuuseen liittyy riski niiden antajan maksukykyvystä, lähtökohtaisesti merkityksellistä eroa takaukseen tai takuuseen verrattuna ei ole.

Kaatopaikkojen ja muiden pitkäaikaisten toimintojen vakuuksia kerrytetään yleensä vähitellen samassa suhteessa kuin toiminta laajentuu. Pantattu talletus ei tällaiseen järjestelyyn sovellu. Toiminnanharjoittajan maksukyvyttömyystilanteessa uhkana nimittäin on, että vakuudeksi pantattu tili, jolle vähitellen kerrytetään vakuussummaa, peräytetään kokonaisuudessaan takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991) 14 §:n nojalla toiminnanharjoittajan konkurssipesään. Vastaavaa ongelmaa ei liity kolmannen tahon antamaan takaukseen tai takuuseen.

Edellä mainitun takia pitkäaikaisten toimintojen vähitellen kerrytettävät vakuudet tulisikin asettaa mieluiten takauksina tai takuina. Toiminnanharjoittajan kannalta pantattu talletus on siinä suhteessa ongelmallinen, että se edellyttää koko vakuuspääoman sitomista tilille vakuuden voimassaolon ajaksi. Vakuussummat saattavat toimialasta riippuen olla varsin merkittäviä, jolloin koko vakuussumman pitäminen pantatulla pankkitilillä voi yksin taloudellisista syistä olla toiminnanharjoittajan kannalta epätarkoituksenmukaista. Pantattu talletus on poissa toiminnanharjoittajan liiketoiminnan käytöstä. Saattaa olla, että myös pantatun talletuksen pääoma on pitänyt hankkia velaksi, jolloin tilillä olevan summan rahoittaminen aiheuttaa toiminnanharjoittajalle kustannuksia. Muita merkittäviä kustannuksia pantatusta talletuksesta toiminnanharjoittajalle ei aiheudu.

1.3.4 Vakuutukset

Jätelainsäädännössä sallittujen vakuusmuotojen luetteloon on sisällytetty takauksen ja pantatun talletuksen lisäksi myös vakuutus. Tällä sääntelyratkaisulla on ilmeisesti haluttu varmistaa se, että vakuutusyhtiöiden tarjoamat vakuustuotteet eli ns. takausvakuutukset hyväksytään samoin edellytyksin kuin vastaavat pankkien tarjoamat vakuudet.

Sääntelyllä ei ole tarkoitettu sallia sellaisten vakuutusten käyttämistä vakuuksina, joita ei aiemmankaan sääntelyn valossa voitu pitää hyväksyttävänä. Tällaisia jätelain ja YSL:n tarkoittamiksi vakuuksiksi kelpaamattomia vakuutuksia ovat esimerkiksi toiminta- ja ympäristövastuuvakuutus sekä lakisääteinen ympäristövahinkovakuutus, joka järjestelmä on lakkaamassa ympäristövahinkorahaston käyttöönoton myötä 1.1.2025 (laki ympäristövahinkorahastosta, 1262/2022). Vakuutusten pääasiallinen tarkoitus on korvata yllättäen ja yleensä kolmansille tahoille aiheutuneita vahinkoja. Tilanteet, joissa jätelain ja YSL:n mukaisia vakuuksia joudutaan realisoimaan, eivät ole luonteeltaan sellaisia, että ne voitaisiin kattaa vastuuvakuutuksella. Korvauksen saaminen jäisi riippumaan vakuutusyhtiön päätöksestä maksaa korvausta, mitä ei voida pitää hyväksyttävänä, kun tarkoituksena on varmistaa asianmukainen jätehuolto. Vakuutusyhtiöt eivät liene valmiita myöntämään vakuutuksia, joilla sitouduttaisiin korvaamaan toimenpiteitä, jotka varmuudella tulevat jossakin vaiheessa suoritettavaksi.

1.4 Sähköinen vakuusasiakirja

Perinteisesti vakuusasiakirja on toimitettu paperisena edunsaajalle. Paperisten vakuusasiakirjojen pitää olla alkuperäisiä, eli kopiot eivät ole hyväksyttäviä. Siten esimerkiksi kynällä allekirjoitettua ja sen jälkeen skannattua asiakirjaa ei tule hyväksyä vakuudeksi.

Valvontaviranomaisen tulee tarkastaa oman organisaationsa käytäntö sähköisen vakuusasiakirjan hyväksymisestä ja ilmoittaa toiminnanharjoittajalle, millaisessa muodossa vakuusasiakirja voidaan toimittaa. Sähköisestä asioinnista viranomaistojen toiminnassa annetussa laissa (13/2003) säädetään viranomaisten ja näiden asiakkaiden oikeuksista, velvollisuuksista ja vastuista sähköisessä asiointissa.

Sähköinen asiakirja voidaan hyväksyä vakuusasiakirjaksi, mikäli sen sähköinen allekirjoitus voidaan luotettavalla tavalla varmentaa. Seuraavassa esitellään yleisellä tasolla ja tämänhetkisen käytännön valossa seikkoja sähköisen vakuusasiakirjan aitouden varmistamiseksi. Mikäli sähköinen vakuusasiakirja sisältää sähköisen allekirjoituksen, esimerkiksi Adobe Reader -ohjelma havaitsee sen ja ohjelmalla voidaan tarkastaa allekirjoituksen varmennustiedot. Mikäli allekirjoituksen tarkastaminen tuottaa varmennuksen allekirjoituksesta ja dokumentin muuttamattomuudesta, se voidaan yleisesti ottaen hyväksyä. Sähköisestä allekirjoituksesta on selvitettävä ainakin seuraavat tiedot:

1. Allekirjoittajaksi on mainittuna se taho, joka on myöntänyt sähköisen vakuuden.
2. Dokumenttia ei ole muutettu sen allekirjoittamisen jälkeen.
3. Allekirjoittajan henkilöllisyys on kelvollinen.
4. Allekirjoitukseen sisältyy upotettu aikaleima.
5. Allekirjoitus tukee pitkäaikaista vahvistamista (ts se voidaan todentaa myös järjestelmien muuttuessa ja modernisoituessa).

Mikäli ohjelma ilmoittaa mistä tahansa ongelmasta, esimerkiksi siitä syystä, että sen käyttämää varmennetta ei ole katsottu luotettavaksi tai asiakirjaa on muutettu sen allekirjoittamisen jälkeen, asiakirjaa ei voida hyväksyä vakuudeksi.

Laissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista (617/2009) on säädetty muualla laissa säädetyn sopimuksen sähköisestä allekirjoituksesta. Allekirjoitusvaatimuksen täyttää sellainen kehittynyt sähköinen allekirjoitus, joka perustuu laatuvarmenteeseen ja on luotu turvallisella allekirjoituksen luomisvälineellä.

1.5 Vakuusasiakirjan tiedot

Tilanteessa, jossa samassa ympäristöluvassa on määrätty useista eri toimintakohtaisista vakuuksista, olisi usein vakuuksien hallinnan kannalta selkeämpää asettaa vakuudet eri vakuusasiakirjoilla. Tällöin mm. vakuuksien palauttaminen on mahdollista toimintakohtaisesti ilman, että muiden toimintojen vakuuksia tarvitsee uudistaa. Mikäli usean toiminnan vakuudet on yhdistetty samaan vakuusasiakirjaan ja vain osa vakuuksista vapautetaan, joudutaan koko vakuusasiakirja uusimaan. Vakuusasiakirjan yhteydessä on tarkastettava, että vakuus on lupamääräysten mukainen. Seuraavaa ohjetta voi hyödyntää tarkastuksessa.

KAIKKI VAKUUSASIAKIRJAT, tarkistettava aina seuraavat tiedot:

1. Vakuusmuoto on sallittu

- Kyseessä on takaus, vakuutus tai pantattu talletus
- Vakuuden antajana on luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos
- Vakuuden antajan kotipaikka on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa

2. Vakuuden perustiedot on ilmoitettu oikein

- Edunsaaja on oikea valvontaviranomainen;
- Vakuuden asettajan tiedot;
- Vakuuden kohde: yksilöity taustalla oleva lupa tai päätös ("sopimus, jonka vakuudeksi pantti/vakuus annetaan") yksilöitynä riittävän tarkasti niin, että vakuusasiakirjasta käy yksiselitteisesti ilmi, mitä asiaa vakuus koskee: jos samassa lupapäätöksessä on määrätty useista eri vakuuksista, viittaus lupapäätöksen diaari- tai päätösnumeroon ei riitä, vaan tällöin vakuusasiakirjassa tulee yksilöidä asia tarkemmin joko viittaamalla lupamääräyksen numeroon tai kirjoittamalla auki toiminta, jota kyseinen vakuus koskee;
- Vakuussumma;
- Vakuuden viimeinen voimassaolopäivä tai irtisanomisaika (myös muut mahdolliset vakuusasiakirjaan liitetyt ehdot tarkistettava). Mikäli tietoa ei ole merkitty vakuusasiakirjaan, tässä oppaassa suositellaan, että asia selvitetään erikseen toiminnanharjoittajalta tai pankilta ennen vakuuden hyväksymistä.

3. Vakuuden voimassaolo (YSL 61.3 §)

- Vakuuden on oltava voimassa yhtäjaksoisesti tai määrävälein uusittuna vähintään kolme kuukautta vakuuden kattamien toimien suorittamisesta ja niiden ilmoittamisesta valvontaviranomaiselle. (Huom: KHO:2010:80: 12 kk:n irtisanomisaika)
- Valvojan on arvioitava, mikä on toiminnan luonteeseen nähden riittävä voimassaoloaika määräaikaiselle vakuudelle tai riittävä irtisanomisaika toistaiseksi voimassa olevalle vakuudelle

4. Vakuusasiakirjan kielenä voidaan hyväksyä vain suomi ja ruotsi

- Hakijan tulee omalla kustannuksellaan kääntää asiakirjat, jos ne ovat muulla kielellä.

PANTATTU TALLETUS, lisäksi tarkistettava:

5. Pankki on antanut kuittaamattomuustodistuksen

- pankin sitoumus olla kuittaamatta säilytyksessään olevilla varoilla pantinantajalta mahdollisesti olevaa muuta saatavaansa.

6. Tili on pantattu

- Tilinomistaja on pantannut tilin edunsaajalle ja rahoituslaitos on tietoinen panttauksesta.

7. Tilinomistaja ei voi nostaa tililtä varoja ilman pantinsaajan suostumusta.

TAKAUS, lisäksi tarkistettava:

8. Takaus on omavelkainen

- Omavelkainen takaus tarkoittaa, että takauksen kohteena olevaa rahamäärää voidaan vaatia myös suoraan takaajalta.

9. Takaussitoumuksen ehdot eivät ole ristiriidassa lupamääräysten tai vakuuden tarkoituksen kanssa.

1.6 Vakuuteen liittyvien asiakirjojen julkisuus

Toiminnanharjoittajan lupaviranomaiselle osana ympäristölupahakemusta toimittamat vakuuden määrän arvioimista koskevat asiakirjat, kuten ylipäättään kaikki muutkin viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat joko julkisia tai salassa pidettäviä. Ympäristöä koskeva tieto on lähtökohtaisesti julkista. Toisaalta liikesalaisuuden piiriin kuuluva tieto on salassa pidettävää. Siten vastakkain voi samanaikaisesti olla kaksi toisensa poissulkevaa intressiä.

Suomen perustuslain (731/1999) 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) 1 §:n julkisuusperiaatteen mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei kyseisessä tai muussa laissa erikseen toisin säädetä. Salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisällöstä saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen julkisuuslaissa säädetään. Kun vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä, tieto on annettava asiakirjan julkisesta osasta, jos se on mahdollista niin, ettei salassa pidettävä osa tule tietoon.

Ympäristönsuojelulain 210 §:n mukaan ympäristönsuojelulain mukaista tehtävää suorittavan salassapitovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Toiminnan päästö- ja tarkkailutiedot sekä ympäristön laatu tiedot eivät kuitenkaan ole salassa pidettäviä.

Ympäristötiedon julkisuutta sääntelee keskeisesti EU:n ympäristötietodirektiivi⁴. Direktiivi perustuu Århusin yleissopimukseen vuodelta 1998⁵. Ympäristötietodirektiivi edellyttää, että viranomaiset antavat kaikki ympäristöä koskevat tiedot pyydetäessä yleisön käyttöön.

Ympäristötiedolla tarkoitetaan ympäristötietodirektiivin 2 (1) artiklan mukaan

- a) ympäristön osa-alueiden, kuten ilman ja ilmakehän, veden, maaperän, maa-alueiden, maiseman ja luontokohteiden, kosteikot sekä ranta- ja meri-alueet mukaan luettuina, tilasta, biologisesta monimuotoisuudesta ja sen osatekijöistä, joihin sisältyvät myös geeniteknisesti muunnetut organismit, ja näiden osa-alueiden välisestä vuorovaikutuksesta;

4 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/4/EY ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/ETY kumoamisesta.

5 Tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehty yleissopimus.

- b) erilaisista tekijöistä, kuten aineista, energiasta, melusta, säteilystä tai jätteistä, radioaktiivinen jäte, päästöt ilmaan, veteen ja maaperään sekä muut ympäristöpäästöt mukaan luettuina, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa a alakohdassa mainittuihin ympäristön osa-alueisiin;
- c) toimenpiteistä, mukaan lukien hallinnolliset toimenpiteet, kuten politiikoista, lainsäädännöstä, suunnitelmista, ohjelmista, ympäristösopimuksista sekä toimista, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa a ja b alakohdassa mainittuihin ympäristön osa-alueisiin ja tekijöihin, sekä toimenpiteistä ja toimista, jotka on suunniteltu suojelemaan näitä osa-alueita;
- d) ympäristölainsäädännön toimeenpanoa koskevista kertomuksista;
- e) kustannus-hyöty- ja muista taloudellisista analyyseistä sekä oletuksista, joita käytetään c alakohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden ja toimien yhteydessä; ja
- f) ihmisten terveyden ja turvallisuuden tilasta, elintarvikeketjun saastuminen tarvittaessa mukaan lukien, sekä elinolojen, kulttuurikohteiden ja rakennetun ympäristön tilasta, sikäli kuin a alakohdassa tarkoitettujen ympäristön osa-alueiden tila tai näiden osa-alueiden välityksellä mikä tahansa b ja c alakohdassa tarkoitettu seikka vaikuttaa tai voi vaikuttaa niihin;

Ympäristötietodirektiivin 4(2)(d) artiklan perusteella jäsenvaltiot voivat säätää, että pyyntö saada ympäristötietoa voidaan evätä, jos tiedon ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti kaupallisten tai teollisten tietojen luottamuksellisuuteen, jos kansallisessa tai yhteisön lainsäädännössä säädetään tällaisesta salassapidosta oikeutetun taloudellisen edun suojelemiseksi. Tällaiset tiedot voiva olla liikesalaisuuksia. Artiklan mukaan epäämisperusteita on tulkittava suppeasti, ottaen kussakin yksittäistapauksessa huomioon ilmaisemiseen liittyvä yleinen etu. Kussakin yksittäistapauksessa tiedon ilmaisemiseen liittyvää yleistä etua olisi verrattava epäämisellä saavutettaviin etuihin. Myös unionin tuomioistuimella on vakiintuneesti edellyttänyt ympäristötiedon julkisuuden mahdollisimman laajaa toteuttamista.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa määritellään kaksi eri salassapitoperustetta; liikesalaisuus ja muun elinkeinosalaisuuden suoja. Liikesalaisuutta koskeva salassapitovelvoite on julkisuuslain mukaan ehdoton, mutta muu elinkeinosalaisuuden suojaan kuuluva tieto on pidettävä salassa vain, jos tiedon antaminen aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa.

Julkisuuslaissa ei tarkemmin määritellä liikesalaisuuden käsitettä ja soveltamisalaa. Liikesalaisuuslaki (595/2018) sääntelee elinkeinotoimintaan liittyvien liikesalaisuuskien suojaa. Lain 2 §:n määritelmän mukaan liikesalaisuudella tarkoitetaan tietoa, joka ei ole tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa, ja jolla on tämän ominaisuuden vuoksi taloudellista arvoa elinkeinotoiminnassa. Lisäksi tiedon laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin sen suojaamiseksi. Kaikkien kolmen edellytyksen on täytyttävä.

Liikesalaisuuslailla on kansallisesti pantu täytäntöön liikesalaisuusdirektiivi ((EU) 2016/943), jonka 5 artiklassa on säädetty merkittäviä poikkeuksia liikesalaisuuden suojaan. Liikesalaisuuslaista puuttuu kuitenkin direktiivin 5 (d) artiklaa vastaava säännös, jonka mukaan liikesalaisuuden suoja väistyy, kun suojataan unionin oikeudessa tai kansallisessa laissa tunnustettua oikeutettua etua. Myös liikesalaisuusdirektiivin resitaalin kohdassa 11 on todettu lähtökohtana, että liikesalaisuusdirektiivi ei saisi rajoittaa ympäristötietodirektiivin mukaan määräytyvää ympäristötietojen julkisuutta.

Julkisuuslaki on annettu ennen ympäristötietodirektiiviä ja liikesalaisuusdirektiiviä, eikä julkisuuslakia muutettu direktiivien voimaansaattamisen yhteydessä. Koska vaikuttaa siltä, että liikesalaisuusdirektiivi on pantu täytäntöön Suomessa osin puutteellisesti, direktiivin tulkintavaikutus nousee merkittävään asemaan. Yksittäistapauksessa julkisuuslakia onkin tulkittava siten, että valitaan tulkintavaihtoehto, joka mahdollisimman tehokkaasti toteuttaa direktiivin tavoitteet (direktiivin tulkintavaikutus). Ympäristötietodirektiiviin ja erityisesti liikesalaisuusdirektiiviin sisältyvät salassapidon rajoitukset, jotka eivät suoraan käy ilmi julkisuuslaista, on erityisesti huomioitava. Vaikuttaa siltä, että erityisesti julkisuuslain liikesalaisuutta koskeva ehdottomaksi muotoiltu salassapitovelvoite voi joutua joustamaan direktiivin tarkoittamalla tavalla silloin, kun kyseessä on ympäristötieto. Joka tapauksessa on selvää, että tulkintavaikutus edellyttää liikesalaisuuden suojaa tulkittavan yleensä suppeasti, kun kyseessä on ympäristötietoon liittyvä yleinen etu. Liikesalaisuuden suojaa ja salaamisesta koituvaa yksityistä etua on yksittäistapauksessa verrattava ympäristötiedon julkisuuteen liittyvään yleiseen etuun. Tämä voi tarkoittaa, että liikesalaisuuden suoja voi tietyissä tilanteissa poistua jopa kokonaan tulkintavaikutuksen perusteella.

On kuitenkin syytä huomata, että esimerkiksi kaikissa tilanteissa vakuuden laskentaan liittyvät tiedot eivät ole ympäristötietoa. Liikesalaisuutta koskevan julkisuuslain säädöksestä poikkeamisessa on siten oltava tarkkana erityisesti määriteltäessä ympäristötiedon käsitettä.

Viranomainen, jonka hallussa asiakirjat ovat, arvioi tapauskohtaisesti itse asiakirjojen ja niiden sisältämien tietojen julkisuuden ja tarpeen esimerkiksi osittaiselle salassapidolle. Toiminnanharjoittaja voi samalla tavalla kuin muidenkin viranomaisille toimittamiensa asiakirjojen osalta ilmaista käsityksensä esimerkiksi siitä, että toimitetut asiakirjat pitävät sisällään yksityisiä liikesalaisuuksia. Asiakirjan julkisuutta koskevassa harkinnassa on julkisuuslain säännösten lisäksi noudatettava aina myös ympäristötietodirektiivin, liikesalaisuusdirektiivin ja liikesalaisuuslain määräyksiä siitä riippumatta, milloin asiakirjat ovat viranomaiselle saapuneet.

2 Vakuuden asettamisvelvollisuus

2.1 YSL 59 §: jätteen käsittelytoiminnan harjoittaja ja muun luvanvaraisen toiminnan harjoittaja

YSL 59 §

Jätteen käsittelytoiminnan vakuus

Jätteen käsittelytoiminnan harjoittajan on asetettava vakuus asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi. **Muun luvanvaraisen toiminnan harjoittajan on asetettava vastaavasti vakuus, jos toiminnassa syntyy merkittäviä määriä jätteitä.** Vakuus voidaan jättää vaatimatta muuta kuin kaatopaikkatoimintaa harjoittavalta, jos vakuudella katettavat kustannukset toimintaa lopetettaessa ovat jätteen määrä, laatu ja muut seikat huomioon ottaen vähäiset. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vakuuden vaatimatta jättämisen edellytyksistä.

Lihavoitu teksti: lain muutos 490/2022, voimaan: 1.9.2022.

2.1.1 Jätteen käsittelytoiminnan harjoittaja

Vakuuden asettamisvelvollisuuden ja määrän arvioiminen on osa ympäristölupaharkintaa ja vakuudesta on ympäristöluvassa annettava tarpeelliset määräykset. YSL 59 § edellyttää vakuuden asettamista ensinnäkin jätteen käsittelytoiminnan harjoittajalta, kun jätteenkäsittely edellyttää ympäristölupaa. Jätteen käsittelytoiminnan harjoittajan vakuudenasettamisvaatimus ei muuttunut 1.9.2022 voimaan tulleella ympäristönsuojelulain 59 §:n muutoksella.

Jätteen käsittelyllä tarkoitetaan sekä jätteen hyödyntämistä että jätteen loppukäsittelyä. Siten vakuusvaatimus koskeekin paitsi kaatopaikkatoimintaa myös kaikkea muuta toimintaa, jossa ammattimaisesti käsitellään tai hyödynnetään jätteitä ja jätteiden käsittelyn edellytys on ympäristölupa. Vakuus kattaa jätteen ammattimaisessa käsittelyssä ja hyödyntämisessä esim. prosessissa käytettävän tai siinä syntyvän jätteen käsittelyn.

Vakuuden tarkoituksena on kattaa kustannukset, jotka muodostuvat niin toimintaan liittyvien jätteiden (jätteen, joita käytetään prosessissa) jätehuollon järjestämisestä kuin myös toiminnassa syntyvien jätteiden jätehuollon asianmukaisesta järjestämisestä tilanteessa, jossa toiminnanharjoittaja ei toteuta luvan mukaiseen toimintaan liittyvää jätehuoltovelvollisuuttaan. Vakuutta ei anneta esimerkiksi lupaylitysten tai muun laittoman toiminnan kustannusten varalta, vaan vakuudella katetaan vain kustannukset, jotka voidaan lupaharkinnan yhteydessä ennakoida toimintaa koskevien lupamääräysten ja suoraan lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden perusteella.

Kaatopaikkatoimintaa harjoittavan on aina asetettava 59 §:n mukainen vakuus. Muulta toimijalta vakuus voidaan jättää vaatimatta, jos vakuudella katettavat kustannukset toimintaa lopetettaessa ovat jätteen määrä, laatu ja muut seikat huomioon ottaen vähäiset.

2.1.2 Muun luvanvaraisen toiminnan harjoittaja

YSL 59 § edellyttää vakuuden asettamista myös muulta toiminnanharjoittajalta, jonka toiminnassa syntyy merkittäviä määriä jätteitä, kun jätteen käsittely ei ole ympäristöluvan ensisijainen peruste. Vakuuden on oltava riittävä kattamaan ne kustannukset, joita toiminnanharjoittajan toiminnassa syntyneen ja edelleen toiminnanharjoittajan hallussa olevan jätteen käsitleminen aiheuttaa, jos toiminnanharjoittaja laiminlyö velvollisuutensa. Lähtökohtaisesti syntyvällä jätteellä tarkoitetaan luvanvaraisesta toiminnasta syntyvää kaikkea jätettä.

Syyskuussa 2022 voimaantulleella YSL 59 §:n säädösmuutoksella tarkoitettiin selvittää vakuuden asettamisvelvollisuutta koskevaa oikeustilaa. Siinä missä jo aiemminkin jätteen käsittelytoiminnan harjoittajan edellytettiin asettavan vakuus asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi, säädösmuutoksen myötä yhtenäistettiin lain tulkintaa siten, että myös muun luvanvaraisen toiminnan harjoittajan on asetettava vastaavasti vakuus, jos toiminnassa syntyy merkittäviä määriä jätteitä. Vakuus voidaan siis vaatia myös sellaiselta luvanvaraista toimintaa harjoittavalta,

jonka toiminnan ensisijaisena tarkoituksena ei ole jätteen käsittelyn harjoittaminen, mutta jonka toiminnassa syntyy jätteitä merkittäviä määriä. Tällaista jätteenkäsittelyä voi sisältyä muun muassa kaivosten ja valimoiden toimintaan, metsäteollisuuden sekä kemikaaleja hyödyntävään tai valmistavaan prosessiteollisuuteen (jätteet voivat olla esimerkiksi jätevesilietteitä tai tuhkia).

YSL 59 §:n mukaisten toimintojen ero on selkeä: ensin mainituissa toiminnoissa käsitellään jätettä tavalla, joka edellyttää ympäristölupaa. Jälkimmäinen ryhmä puolestaan rajautuu koskemaan toimintaan, jossa toimintaprosessin seurauksena syntyy merkittäviä määriä jätteitä ja ympäristöluvan peruste on jokin muu kuin jätteenkäsittely. Koska käytännössä lähes kaikessa teollisessa ja ammattimaisessa toiminnassa syntyy jätteitä, on vakuudenasettajien piiri rajattu koskemaan toimintaa, jossa jätettä syntyy merkittäviä määriä. Vakuus asetetaan asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi.

Lainmuutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 243/2021 vp) mukaan jätteen määrän merkittävyyden arviointiin vaikuttaisi myös jätteen aiheuttama pilaantumisen vaara, kuten vaarallisen jätteen ominaisuudet. Vakuus voisi koskea tilapäistäkin varastointia toiminta-alueella, jota yleensä koskee lupamääräyksessä asetettu enimmäiskesto sekä velvoite kyseisen jäte-erän pois kuljettamiseen asianmukaiseen käsittelypaikkaan, ellei luvassa velvoiteta kuljettamaan jäte välittömästi pois alueelta. Jätteiden käsittelyltä vaadittavaa vakuutta ei tulisi ulottaa prosessissa käytämättä jääneisiin aineisiin (elleivät ne ole jätettä), kuten pintakäsittelylaitoksessa käytettäviin kemikaaleihin, joiden jätteeksi muodostumisesta ei ole ennakolta lupamenettelyvaiheessa tietoa. Tällaiset kemikaalit voivat muodostua jätteeksi lähinnä toiminnan äkillisen loppumisen myötä esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi. Sen sijaan prosessista poistetun kemikaalin muodostuessa jätteeksi, vakuuden asettamista voitaisiin edellyttää myös tällaisen jätteen asianmukaisen käsittelyn varmistamiseksi, jos jätettä syntyy säännöksessä tarkoitettulla tavalla merkittäviä määriä.

Ottaen huomioon jätevakuuden tarkoitus, vakuuden asettamisvelvollisuus koskee myös laitoksella syntyvää jätettä, joka on tarkoitus edelleen hyödyntää tai käsitellä samalla laitoksella saman ympäristöluvan mukaisesti. Vaikka tällainen ”ensivaiheen jäte” voidaan käsitellä laitoksella toisen toiminnan osalta hyödynnettäväksi tai käsiteltäväksi jätteeksi, eikä niinkään toiminnassa syntyväksi jätteeksi, on huomattava, että vakuudella tulee pystyä kattamaan kaikki toiminnasta ja sen eri vaiheista syntyneen jätteen jätehuolto lupamääräykset huomioiden. Mikäli vakuutta ei vaadita, lupaviranomaisen olisi hyvä lupaehdossa määrittää, mikä määrä jätettä voidaan keralla enintään varastoida.

Koska toiminnassa syntyvän jätteen määrään liittyy merkittävyyskriteeri, on tätä määrää arvioitava eri lähtökohdista kuin jätteenkäsittelytoiminnan harjoittajalle asetettavan vakuuden vähimmäismäärää (ks. jakso 2.1.4 asettamisvelvollisuudesta vapauttamisesta). Tässä oppaassa lähtökohtana pidetään, että mikäli toiminnassa syntyy merkittävä määrä jätettä, tulisi vakuus vaatia asetettavaksi, mikäli kerralla enintään varastoitavan jätteen jätehuoltokustannukset ylittävät 25 000 euroa. Tällöin toiminnassa syntyvän vuotuisen jätteen määrä voi sinänsä olla tätä suurempi, mikäli toiminnanharjoittaja huolehtii jätteen jätehuollosta riittävän useasti (toisin sanoen, jätettä ei kerry varastoon suurta määrää kerralla). Euromääräistä rajaa pidetään tässä oppaassa käyttökelpoisimpana kriteerinä, koska se mahdollistaa jätteen kokonaistarkastelun paremmin kuin eri jätelajeita koskevat painoon tai tilavuuteen perustuvat määrät. Yleensä vaarallisten jätteiden jätehuoltokustannukset ovat yksikköhinnoiltaan korkeampia kuin tavanomaisten tai vaarattomien jätteiden kustannukset. Euromääräinen arviointi johtaa siten automaattisesti myös siihen, että syntyvää vaarallista jätettä voidaan varastoida pienempi määrä kuin edullisemmin käsiteltävää jätettä. Positiivisen arvion jätteiltä voidaan saman periaatteen mukaan jättää vakuus vaatimatta, vaikka määrä sinänsä olisikin huomattava, koska tällaisen jätteen osalta ei ole vakuustarvetta jätteen kattaessa itse omat mahdolliset jätehuoltokustannuksensa.

Ympäristölupahakemuksessa on toimitettava ympäristönsuojeluasetuksen (713/2014) 3.1 §:n 7 kohdan mukaan tiedot syntyvistä jätteistä ja toiminnassa syntyvien aineiden tai esineiden luokittelusta sivutuotteiksi jätelain 5 a §:ssä säädettyjen edellytysten mukaisesti sekä tiedot jätteiden ja sivutuotteiden ominaisuuksista ja määrästä. Vaikka asetuksen 6 § edellyttää vakuuslaskelmaa vain jätteen käsittelijöiden lupahakemuksiin, voi lupaviranomainen YSL 59 § huomioiden edellyttää hakijaa täydentämään hakemustaan tältä osin. Vakuuden määrä voi tällaisessa tilanteessa perustua esimerkiksi toiminnanharjoittajan esittämään arvioon syntyvän ja varastoon enimmillään kertyvän jätteen määrästä ennen sen jätehuoltoon toimittamista. Huomioon voidaan ottaa myös luvan sallima jätteen varastointi ja hyödyntäminen.

2.1.3 Koeluonteinen toiminta

YSL 119 §

Koeluonteinen toiminta

Edellä 31 §:ssä tarkoitetusta koeluonteisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus sähköisesti lupaviranomaiselle viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista. Toiminnanharjoittajan asemassa oleva luonnollinen henkilö voi jättää ilmoituksen paperisena.

YSL 122 §

Ilmoituksen käsittely

1 momentti

Viranomaisen on 118–120 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen johdosta annettava päätös. Päätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja toiminnan järjestämiseen liittyvien jätelain mukaisten velvollisuuksien täyttämiseksi. **Lisäksi 119 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen johdosta annettavassa päätöksessä on tarvittaessa annettava tarpeelliset määräykset 59 §:ssä tarkoitetusta vakuudesta ja sen asettamisesta.** Päätöksessä voidaan lisäksi antaa määräyksiä toiminnan tarkkailusta ja tiedottamisesta asukkaille.

YSL 122 §:n lihavoitu teksti, lain muutos 490/2022, voimaan: 1.9.2022.

YSL 122 §:n perusteella YSL 59 §:n mukainen vakuus voidaan tarvittaessa määrätä lupaehdoksi myös koeluonteista toimintaa koskevasta ilmoituksesta annettavassa päätöksessä. Lain muutosta koskevan hallituksen esityksen⁶ mukaan säännös ehdotettiin lisättäväksi YSL:iin hallintokäytännön yhdenmukaistamiseksi ja oikeustilan

6 HE 243/2021 vp, s. 62.

selkeyttämiseksi. Hallintokäytännössä vakuutta ei aina ole määrätty koeluonteista toimintaa koskeissa päätöksissä, esimerkiksi silloin, jos kyseessä on olemassa oleva toiminta, jolla on jo lupa jätteenkäsittelyyn ja voidaan katsoa, että varsinaiselle toiminnalle määrätty vakuus kattaa myös koeluonteisen toiminnan.

Vakuudesta ja sen asettamisesta on tarvittaessa annettava tarpeelliset määräykset. Käytännössä tämä tarkoittaa tilanteita, joissa koeluonteinen toiminta on jätteenkäsittelyä tai toiminnassa muodostuu jätteitä merkittäviä määriä 59 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Koeluonteisen toiminnan vakuuden määrittämisen osalta on hyvä huomata, että koeluonteisuuden aikana jätemateriaalia saatetaan käyttää prosessissa paljon tai sitä saattaa kertyä paljon ennalta määriteltä tarkoitusta varten ja toisaalta ennen kuin toiminta vakiintuu, myös prosessissa saattaa syntyä merkittäviä määriä jätettä. Voi myös kestää aikansa, ennen kuin prosessi toimii. Ongelmia jätteenkäsittelyssä voi syntyä, jos prosessia muutetaan myöhemmin toiminnan aikana tavalla, jonka myötä osa jätteestä muuttuu tarpeettomaksi. Vakiintumaton toiminta voi myös aiheuttaa toiminnanharjoittajalle liiketoiminnallisia haasteita, mikä saattaa johtaa toiminnanharjoittajan taloudellisiin ongelmiin. Nämä seikat saattavat edellyttää koeluonteisen toiminnan osalta varovaisempaa lähestymistapaa vakuuden määrittelyssä.

2.1.4 Asettamisvelvollisuudesta vapauttaminen

Muulta jätteen käsittelytoiminnan harjoittajalta kuin kaatopaikkatoimintaa harjoittavalta voidaan jättää vakuus vaatimatta, jos vakuudella katettavat kustannukset toimintaa lopetettaessa ovat jätteen määrä, laatu ja muut seikat huomioon ottaen vähäiset. Vakuudesta vapauttaminen on mahdollista niin jätteen käsittelytoiminnan harjoittajalle kuin muunkin luvanvaraisen toiminnan harjoittajalle. Vakuudenasettamisvelvollisuudesta vapauttaminen on lupaviranomaisen harkinnassa, eli se ei ole automaattista.

Keskeinen tekijä vakuudenasettamisvelvollisuudesta vapauttamisessa on toiminnan päättyessä katettavien jätehuoltotoimien kustannusten vähäisyys. Kustannusten vähäisyyttä tulee arvioida ensisijaisesti jätteen määrän ja laadun perusteella, muut kustannusten määrään liittyvät seikat tulee tarvittaessa ottaa huomioon. Tässä oppaassa vähäisenä kustannusten määränä pidetään enintään 4 000 euron kustannusta.

Kaivannaisjäteasetuksen (190/2013) 10 §:ssä säädetään kaivannaisjätteen jätealueelta koskevasta vakuudesta. Asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan asetuksen 10 §:ää ei kuitenkaan sovelleta kaivannaisjätteeseen, joka on pysyvää jätettä tai pilaantumaton maa-ainesta tai joka on syntynyt turvetuotannon yhteydessä, jos jäte sijoitetaan muulle kuin suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavalle kaivannaisjätteen jätealueelle. Tässä kysymys ei ole vakuudesta vapauttamisesta vaan lain soveltamisalaan tehdystä poikkeuksesta, jossa vakuutta ei ylipäätään tarvita.

2.1.5 Jätteet, joilla on positiivinen arvo

Vakuusmäärässä voidaan perustellusti ottaa huomioon myös se, että jätteellä voi olla myös taloudellista arvoa. Vakuusmäärää voi pienentää hyödynnettävän jätteen taloudellinen arvo, jos jäte on luonteeltaan sellaista, että sille on olemassa vakiintuneet markkinat. Tällaisia jätteitä voivat olla esimerkiksi erilaiset kierrätettävät jätteet kuten metalli- ja lasijäte. Rakennusteollisuudessa esimerkiksi betonimurske ja asfalttimurske ovat tuotteita, joilla on jossain määrin vakiintunut markkina ja siten taloudellista arvoa. Betonimursketta voidaan käyttää CE-merkittynä kiviaineksena ja asfalttimursketta uusioasfaltin raaka-aineena.

Jätejakeelle arvioitu positiivinen arvo tarkoittaa käytännössä sitä, että jäte on taloudellisesti niin arvokasta, että jätteen arvo kattaa kyseisen jätejakeen jätehuoltotoimenpiteiden kustannukset (jätehuolto, seuranta, tarkkailu ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistaminen) käytännössä lähes kokonaisuudessaan. Tällöin käytännössä kyseisen jätejakeen jätehuoltokustannusten määräksi arvioidaan nolla euroa. Mahdollista yhdestä jätejakeesta kertynyttä ylijäämää ei kuitenkaan voida laskea toisen jätejakeen kustannusten kuittaamiseen.

Koska eri jätejakeiden kysyntä markkinoilla voi vaihdella paljonkin luvan voimaansaolon aikana, on positiivisen jätteen käsittelyyn määrättyä vakuuden määrää syytä tarkastella riittävän usein, jotta vakuusmäärä kaikkina aikoina vastaa varmasti vakuudella katettavia jätehuoltokuluja. Arvoltaan voimakkaasti vaihtelevien jätejakeiden osalta tarkastelu voi tarvittaessa tapahtua jopa vuosittain. YSL 61 §:n 1 momentin mukaan luvassa voidaan määrätä, että toiminnanharjoittajan on arvioitava vakuuden riittävyyttä 59 §:ssä tarkoitetuista toimista aiheutuviin kustannuksiin määräajoin ja ilmoitettava tästä valvontaviranomaiselle. Tarvittaessa vakuutta koskeva lupamääräys on muutettava 89 §:n 3 momentin mukaisesti.

Toiminnanharjoittajan tulee esittää näkemyksensä perusteluineen jätteen taloudellisesta arvosta hakemuksessaan. Jätteen positiivinen arvo voidaan huomioida jätejakeittain, mutta positiivisella arvolla ei voida kompensoida toisen, negatiivisen arvon jätejakeen jätehuoltokustannuksia. Positiivisen arvon jätteiden tulisi olla vakuuslaskelmassa täysin nollahintaisia kaikkien kustannusten osalta. Positiivisen arvon omaavaa jätettä ei liioin voi käyttää vakuutena. **Liitetaulukossa 1** oppaan lopussa on esitetty hyödynnettävien jätejakeiden esimerkinomaisia kustannusten vaihteluvälejä.

2.1.6 Vakuudella katettavat jätehuoltotoimenpiteet

YSL 59 §:ssä tarkoitetun jätteen käsittelytoiminnan vakuuden määrästä säädetään YSL 60 §:ssä. Säännöstä ei muutettu 1.9.2022 voimaan tullessa uudistuksessa. Vakuuden on oltava riittävä huomioiden toiminnan laajuus, luonne ja toimintaa varten annettavat määräykset. Vakuuden riittävyydellä tarkoitetaan sitä, että vakuuden on katettava ne kustannukset, joita tarvitaan asianmukaisen toiminnan toteuttamisen järjestämiseksi tilanteessa, jossa toiminnanharjoittaja on maksukyvyttömyyden vuoksi kykenemätön niitä suorittamaan tai muuten laiminlyö nämä velvollisuutensa. Vakuuden on oltava riittävä kattamaan myös tiettyjä toimia toiminnan lopettamisen jälkeiseltä ajalta. Lisäksi vakuuden on korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisun KHO:2017:24 mukaisesti katettava myös kustannuksiin liittyvän arvonalisäveron määrä.

Vakuuden määräytymisen osalta jätteen käsittelytoiminta voidaan jakaa kahteen kategoriaan. Vakuuden määrän arvioinnissa oman ryhmänsä muodostavat selkeästi kaatopaikat ja muut pitkäaikaiset toiminnot kuten kaivannaisjätteiden jätealueet. Näiden toimintojen vakuusmäärät ovat jätteen suuren määrän ja toiminnan pitkäkestoisuuden vuoksi yleensä huomattavia ja niitä kerrytetään ja puretaan sitä mukaa kuin toiminta kehittyy. Toisen ryhmän muodostavat erilaiset jätteen käsittely- ja hyödyntämistoiminnot, joiden vakuuden määrä pysyy lähtökohtaisesti samalla tasolla tai vakuuden määrää on tarpeen tarkistaa vain toiminnan olennaisien muutosten yhteydessä.

Kaikkien toimintojen osalta vakuuden on katettava kustannukset, jotka aiheutuvat

1. asianmukaisesta jätehuollosta,
2. seurannasta ja tarkkailusta ja
3. toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavista toimista

Lisäksi kaatopaikkojen osalta vakuudella on katettava myös vähintään 30 vuoden tai toiminnanharjoittajan osoittaman lyhyemmän ajalta aiheutuvat

4. kaatopaikan sulkemisen jälkeisen seurannan ja tarkkailun,
5. suotovesien ja -kaasujen käsittelyn ja
6. muun jälkihoidon kustannukset

Kaivannaisjätteen jätealueen vakuuden on katettava myös

7. jätealueen vaikutusalueella olevan, kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmassa tarkemmin määritetyn maa-alueen kunnostamisesta tyydyttävään tilaan aiheutuvat kustannukset.

Vakuudella katettavaan määrään saattaa sisältyä esimerkiksi jätteen kuljetuskustannuksia, kaatopaikka- tai käsittelylaitosmaksuja sekä mahdollisesti varastointikustannuksia. Nämä kustannukset voivat vaihdella paljonkin riippuen käsiteltävän jätteen laadusta ja määrästä sekä muista olosuhteista. Vakuutta määritettäessä on otettava huomioon toiminta-alueen jälkihoitotoimenpiteiden laajuus toiminnan luonne huomioiden. Vakuudella katettavat tilanteet ja toiminnot ovat hyvin erilaisia ja toisistaan poikkeavia, minkä vuoksi vakuuden määrän arviointi vaihtelee tapauskohtaisesti hyvin voimakkaastikin. Seuraavassa taulukossa esitetään joitakin kustannuksia, joita vakuuden määrittelyssä voidaan ottaa huomioon.

Taulukko 1. Esimerkkejä kustannuseristä, joita vakuuden määrittelyssä voidaan ottaa huomioon.

	Kustannuksen peruste	Määrän laskenta	Huomiot
Jätehuolto			
Kustannus aiheutuu vain kerran per jäte-erä	Jätteen lastaaminen, kuljetus, kuljetusastiat, jätelas-tin purkaminen, varastointi (myös välivarastointi)	((Lastaus + purkaminen + varastointi, €/t) + (kuljetus €/t x km) x määrä tonneina) + kuljetusastioiden ja keräysvälineiden kustannukset	Mahdollisesti jätetty-peittäin, jos lajit eivät yhtenäisiä: harkittava, onko esimerkiksi kuljetus yhdessä mahdollis-ta vai pitääkö kuljettaa erikseen.
	Jätteen käsittelyn kustannukset asianmukaisessa jätteenkäsittelylaitoksessa	€/tonni, mahdolliset erilliset portti- ja punni-tusmaksut huomioitava	Jätetyypeittäin kustannukset voivat vaihdella paljonkin.
	Henkilöstökustannukset (työnjohto, järjestäminen, ym)	Aikaperusteinen kustannus	Tuntiveloitus voi olla eri suuruinen eri tehtäviä tekevillä.
Seuranta ja tarkkailu			
Kertakustannus	Suunnittelu ja järjestäminen, seuranta- ja tarkkailusuunnitelman laatiminen	Aikaperusteinen kustannus	Tuntiveloitus voi olla eri suuruinen eri tehtäviä tekevillä.
Useita peräkkäisiä samansisältöisiä kustannuksia	Näytteenotto, astiat, lähettäminen, analyysit, raportointi	Yhden näytteenottokerran kustannukset kerrotaan näytteenottokertojen määrällä	
Toiminnan lopettaminen			
	Sulkemiskustannukset (peittäminen), konetyö, muotoilussa ja sulkemisessa käytettävät materiaalit, suunnittelu, työnjohto, valvonta		
	Suotovesien ja -kaasujen käsittely, mahdolliset rakentamiskustannukset		
	Jälkitarkkailu ja analyysit, suunnittelu ja toteuttaminen		Kaatopaikat vähintään 30 vuoden ajalta

Kustannuksen peruste	Määrän laskenta	Huomiot
Kaivannaisjätealueet		
Maa-alueen sulkemisen kustannukset (peittorakenne ja maisemointi)	Pinta-alaperusteinen kustannus	
Suotovesien ja -kaasujen käsittely, mahdolliset rakentamiskustannukset	Käsittelylaitoksen perustaminen, käyttö-, huolto- ja henkilöstökulut	Laitoksen perustamiskustannukset voivat olla satoja tuhansia euroja.
Jätealueiden vaikutusalueen kunnostaminen ml. pima-kunnostus/kunnostus tyydyttävään tilaan sekä maisemointi		
Jätealueen vaikutusalueen seuranta- ja tarkkailu sekä analyysit, suunnittelu ja toteuttaminen	Jätealueiden fysikaalinen stabiliteetti, kemiallinen stabiliteetti ja peittorakenteiden toimivuus, suotovesien laatu ja käsittelyjärjestelmien toimivuus, vaikutusalueen pohjavesi- ja pintavesitarkkailu	

Pitkäaikaistoimintojen vakuuksien vähitellen tapahtuva kerryttäminen ja vapauttaminen on pakollista eikä lain sanamuodon mukaan vakuutta näissä voida määrätä kiinteänä koko toiminnan ajaksi. Vakuuden kerryttämisestä katso tarkemmin jakso 2.1.9.

Jätteisiin liittyvien toimintojen yhteydessä maaperän, vesistön tai pohjaveden pilaantumisen riski on usein olemassa, mutta pilaantumista ei pitäisi kuitenkaan normaalioloissa tapahtua. Lähtökohtana on, että toimintaa harjoitetaan lainsäädännön ja lupamääräysten puitteissa siten, ettei siitä seuraa ympäristön kannalta haitallisia seurauksia. Pilaantuminen voisi tulla kysymykseen lähinnä jonkun yllättävän tapahtuman kuten onnettomuuden yhteydessä. Esimerkiksi onnettomuuden vuoksi pilaantuneiden maaperän ja pohjaveden puhdistamiskustannuksia ei sisällytetä vakuuden määrään eikä vakuutta voida lähtökohtaisesti tällaisia tarkoituksia varten myöskään realisoida.

Poikkeuksen pääsäännöstä muodostaa kaivannaisjätteen jätealueen vakuus, jonka on katettava myös kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmassa määritellyn, jätealueen vaikutusalueella olevan maa-alueen kunnostamisen tyydyttävään tilaan. Tässäkin tapauksessa vakuudella katettava seuraus on kuitenkin sellainen, jonka voidaan ennakoida syntyvän normaalin toiminnan puitteissa. Kaivannaisjätteen jätealueen vakuuden määrää harkittaessa ei siis tarvitse ottaa huomioon tilannetta, jossa jätealueesta jonkin ennalta arvaamattoman tapahtuman vuoksi aiheutuisi mittavaa pilaantumista. Näin voisi käydä esimerkiksi rikastushiekka-altaan padon sortuessa onnettomuustilanteessa.

Ympäristövahinkovakuutuksesta, jolla tietyissä tilanteissa korvataan laissa ympäristövahinkojen korvaamisesta (737/1994) tarkoitettuja vahinkoja, on säädetty erikseen lailla ympäristövahinkovakuutuksesta (81/1998). Ympäristövahinkovakuutus ei korvaa jätelaissa tai YSL:ssä tarkoitettua vakuutta. Ympäristövahinkovakuutuslaki on kumottu lailla ympäristövahinkorahastosta (1262/2022), joka tulee pääosin voimaan 1.1.2025. Ympäristövahinkorahastolla varaudutaan vakuuksia laajemmin ympäristöriskien hallintaan, ympäristövahinkojen korvaamiseen sekä torjunta- ja ennallistamistoimien toteuttamiseen tarvittavan rahoituksen järjestämiseen, kun toimista vastaavaa taho on maksukyvytön tai tavoittamattomissa. Korvauksen maksamisen edellytyksistä ja viranomaiselle aiheutuneista torjunta- ja ennallistamiskustannuksista maksettavasta korvauksesta säädetään ympäristövahinkorahastolain 12 ja 15 §:ssä. Lain 12 §:n 2 momentin mukaan rahastosta suoritetaan korvausta, jos sitä ei täysimääräisesti makseta esimerkiksi korvausvelvollisen tai kustannuksista vastaavan tahon asettamasta vakuudesta. Toisin kuin ensisijaisen vastuun piiriin kuuluva vakuusjärjestelmä, ympäristövahinkojen toissijaiseen vastuujärjestelmään kuuluva rahasto kattaa myös tilanteet, joissa toimitaan vastoin lupaa, sekä esimerkiksi onnettomuuksista johtuvat ympäristövahingot.

Jätehuoltovastuiden ja jälkitoimenpiteiden suorittamista turvaamaan vaadittavia vakuuksia ei ole tarkoitettu myöskään sellaisia tilanteita varten, jossa toiminnanharjoittaja tai sen johtohenkilö syyllistyy ympäristörikokseen, ellei rikoksen tunnusmerkistö täyty siitä, että vastuutaho on laiminlyönyt lupapäätöksen mukaisen jätehuollon tai jälkihoitotoimenpiteet. Jos toiminnanharjoittaja ei suostu suorittamaan luvan tai lainsäädännön edellyttämiä jälkihoitotoimenpiteitä, esimerkiksi siistimään jätteenkäsittelyssä käytettyä aluetta, vakuus voidaan ottaa käyttöön. Jos jätteenkäsittelytoiminnasta sen sijaan aiheutuu jokin laiminlyönnistä johtuva päästö, ei ympäristön puhdistamiseksi tarvittavia kustannuksia voida kattaa YSL:n mukaisella vakuudella.

2.1.7 Vakuuden määrä

Toiminnanharjoittajan on sisällytettävä ympäristölupahakemukseen riittävät tiedot toiminnan edellyttämistä vakuusjärjestelyistä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että luvan hakijan tulisi esittää oma arvionsa siitä, mitä toimenpiteitä vakuudella (tai vakuuksilla) tulee kattaa ja minkä suuruinen vakuuden tulisi toiminnanharjoittajan näkemyksen mukaan olla millekin toimenpiteelle.

Vakuudella voidaan kattaa vain sellaisia kustannuksia, jotka voidaan ennakoida vakuuden asettamisen hetkellä ja joihin vakuus on lainsäädännössä nimenomaisesti tarkoitettu. Vakuutta ei ole minkään vakuussäännöksen nojalla tarkoitettu kattamaan toiminnasta mahdollisesti aiheutuvan ympäristövahingon tai jonkun muun yllättävän tilanteen aiheuttamaa kuluriskiä tai rikosvastuuta. Jo nykyisen lainsäädännön perusteella vakuutta koskevan lupamääräyksen perusteluissa olisi tuotava esiin tarvittavilta osin, miten vakuusmäärä on laskettu ja mitä kulueriä siinä on huomioitu.

Harkittaessa varastoitavan jätemäärän osuutta vakuudessa on huomattava, että jätteen määrä ei koskaan ole vakio. On siis sattumanvaraista, paljonko jätettä on käsiteltävänä, kun vakuutta olisi käytettävä. Edellisen oppaan suositus oli, että vakuus laskettaisiin keskimääräiseen jätemäärään perustuen. Sittemmin hallintokäytännössä on enenevässä määrin käytetty jätteen enimmäismäärään perustuvaa vakuusmäärää. Mikäli vakuus määritellään pienemmäksi kuin jätteen luvamukaisen enimmäismäärän mukaisesti, on huomioitava, että vakuus ei tällöin välttämättä kata täysin sillä katettavaksi tarkoitettuja kustannuksia silloin, kun vakuutta olisi käytettävä. Muu kuin täysin kattava, jätteen luvan mukaiseen enimmäismäärään sidottu vakuus voi johtaa myös siihen, että toiminnanharjoittajan katsotaan saavan EU:n perussopimuksessa määriteltä kiellettyä valtiontukea (kielletystä valtiontuesta ks. tarkemmin jakso 2.7.) Tässä oppaassa suositellaankin, että vakuuden määrän laskennassa käytetään lähtökohtana jätteen luvan mukaista enimmäisvarastointimäärää. Ympäristöluvan hakijan tulisikin kiinnittää huomiota siihen, että lupaa haetaan realistiselle enimmäisvarastointimäärälle. Toteutumaan nähden liian suureksi arvioidut enimmäisvarastointimäärät ovat omiaan nostamaan myös vakuuden määrää, mikä lisää toiminnanharjoittajan taloudellista rasitetta.

Tämän oppaan kirjoittamisen yhteydessä on todettu, että tietynlaista joustoakin voitaisiin kuitenkin lupaharkinnassa mahdollisesti käyttää vakuuden osalta. Toiminnanharjoittajan tulee aina esittää asiaa koskeva pyyntö hakemuksessaan eikä sitä tulisi ottaa huomioon viran puolesta.

Ympäristöluvassa voitaisiin ensinnäkin määrätä vakuus asetettavaksi vaiheittain sitä mukaa, kun tietyn jätteen vastaanotto tai jätteenkäsittelytoiminto laitoksella aloitetaan. Vakuudet voisivat siten olla ryhmiteltynä jätejäte- tai jäteryhmäkohtaisesti. On tyypillistä, että lupahakemuksissa on mukana osatoimintoja, esimerkiksi erilaisia jätteenkäsittelyprosesseja, joiden toteutuminen hakemusta laadittaessa on vielä epävarmaa, mutta jotka edellyttävät vakuuden asettamista. Vakuuden erittelemisellä vältettäisiin tilanteet, joissa vakuuksia joudutaan asettamaan toiminnoille, joita ei eri syistä otetaan käyttöön vasta myöhemmin tai jos koskaan. Tällaisessa tilanteessa kyseistä jätejätettä koskevaa toimintaa ei saa aloittaa ennen vakuuden asettamista ja valvojalle tehtävää aloittamisilmoitusta. Lupamääräykseen tulisikin lisätä maininta käyttöönoton edellytyksistä.

Toisaalta voisi olla mahdollista määrätä luvassa vakuuden asettamisesta toiminta-alueittain myös saman jätejakeen osalta. Tämä tarkoittaisi, että ennen kuin toiminnanharjoittaja ottaa käyttöön uuden toiminta-alueen laitoksessaan, sen tulee asettaa lupaehtojen mukainen kyseistä aluetta koskeva vakuus valvontaviranomaisen hyväksi. Lupaehtomuotoilun tulisi koskea nimenomaan tiettyä laitoksen aluetta, ei esimerkiksi prosenttiosuutta luvan mukaisesta toiminnasta. Käytännössä ympäristöluvassa muotoilun kautta tällä tavalla tulisi huomioiduksi tietynlainen joustomekanismi: koko toiminnan enimmäismäärän mukaista vakuutta ei tarvitse asettaa, ellei kapasiteettia koko alueella oteta käyttöön. Tämän joustomahdollisuuden osalta on huomioitava, että vakuuden vapauttamista koskeva YSL 61 a § ei nykyisellään tunnu mahdollistavan tämän tyyppisen vakuuden vapauttamisen delegoimista luvassa valvontaviranomaiselle. Toisin sanoen, mikäli joustolle ei ole enää tarvetta, tulisi hakea luvan muuttamista ja vakuuden vapauttamista. Uusi joustotarve taas edellyttäisi luvan muutoksen hakemista (ja uutta vakuutta). Myös uuden alueen käyttöönottoa koskevassa lupaehdossa tulisi määrätä, että toimintaa alueella ei saa aloittaa ennen vakuuden asettamista ja valvojalle tehtävää aloittamisilmoitusta.

Vakuuden määrän laskemisessa on otettava myös huomioon, että vakuudella katettavat toimet tekee muu kuin toiminnanharjoittaja tai viranomainen. Esimerkiksi toiminnanharjoittajan konkurssitilanteessa ympäristönsuojeluviranomaisen on teetettävä tarvittavat jätehuoltotyöt ulkopuolisen toimijan toimesta. Tällöin viranomaisella ei ole käytössään toiminnanharjoittajan omia sopimussuhteita ja niihin perustuvia hinnastoja tai toiminnanharjoittajan omia laitteita tai varastoja. Vakuuden määrän on siis oltava riittävä, jotta toimet voidaan suorittaa viranomaisen tilaamana ulkopuolisen toimijan toimesta. Hankinnassa on myös noudatettava hankintalainsäädäntöä.

Vakuuden määrän arvioinnin tulee perustua tilanteeseen, jossa palvelut hankitaan markkinaehtoisesti kolmannelta osapuolelta. Vakuudenkäyttötilanteessa jätteitä ei voida käsitellä ennen kuin vasta sen jälkeen, kun jätteet on toimitettu kolmannelle. Toiminnanharjoittajalta jääneet jätteet toimitetaan käsiteltäväksi sellaisessa muodossa, jossa jätteet on varastoitu. Esimerkiksi toiminnanharjoittajan omien varastointi- tai kuljetuskustannusten määrää ei voida pitää oikeana tasona vakuutta määrittäessä eikä voida olettaa, että jätteet voidaan käsitellä kyseisen laitoksen alueella, vaikka ympäristölupa tämän mahdollistaisikin. Kustannukset tulee lähtökohtaisesti arvioida siten, että jätehuollon toteuttaa ulkopuolinen toimija, sillä vakuuden realisointitilanteissa ei välttämättä voida suorittaa jätteiden käsittelyä toiminnanharjoittajan alueella. Myöskään maarakentamisessa soveltuvaa hyötykäyttömahdollisuutta ei välttämättä ole olemassa ainakaan välivarastointipaikan välittömässä läheisyydessä.

Oppaan loppuun on koottu taulukoihin esimerkinomaisia kustannustietoja eri toimintoista (kuljetus, käsittely, vastaanotto, varastointi ym.). On erittäin tärkeää huomata, että kustannukset voivat muuttua ja vaihdella ajan myötä niin ylös- kuin alaspäinkin merkittävästikin. Taulukoissa esitetyjä kustannuksia ei tule käyttää suoraan sellaisenaan vakuuslaskelmissa, vaan niitä tulisi pitää lähinnä vertailuarvona tai referenssitietoina kustannustasosta sinä ajankohtana, kun ne on laadittu. Ajantasaiset kustannukset tule aina arvioida ja selvittää tapauskohtaisesti vakuuslaskelmia tehtäessä ja vakuuksien määriä arvioitaessa.

Liitetaulukossa 2 oppaan lopussa on esitetty esimerkinomaisesti eräitä arvioita kuljetuksen ja varastoinnin kustannusten hintahaarukasta. Kustannukset kuitenkin vaihtelevat alueellisestikin, minkä takia vakuusmäärän laskemisessa on syytä selvittää paikallisten toimijoiden veloitukset.

Myös erilaisten jätteiden käsittelykustannusten esittäminen taulukkomuodossa on vaikeaa. Käytännössä eri jätehuoltoon liittyvien toimijoiden hinnoittelu on vaihtelevaa ja erilaisia hinnoittelutapoja on paljon. Käytännössä muiden kuin kaikkein vaarallisimpien jätteiden käsittelykustannusten vaihteluväli liikkuu useimmiten 1 euron ja 1500 euron välillä per tonni (alv 0 %). **Liitetaulukossa 3** oppaan lopussa on esitetty eri jätejakeiden käsittelykustannusten esimerkinomaisia vaihteluvälejä.

On hyvä huomata, että esimerkiksi kemianlaitoksessa, joka käyttää raaka-aineenaan uusia kemikaaleja, vaarallisiakin, vakuuden määrä on asetettava prosessissa syntyvän ja laitoksella maksimissaan varastoitavan jätteen määrän kustannusten perusteella. Raaka-aineena käytettävät kemikaalit eivät ole vakuudella katettavaa jätettä, vaikka mahdollisessa ongelmatilanteessa ne voivat tosiasiallisesti muuttua jätteeksi ja aiheuttaa suuremman riskin ympäristölle kuin prosessin jälkeen

jätteeksi muodostuva rejekti. Prosessiin menevää uutta materiaalia ei kateta vakuudella. Tilanne on sen sijaan toinen, jos myös prosessissa käytettävä raaka-ainekin on jätettä. Tällöin vakuuden tulee kattaa myös prosessiin menevän jätteen asianmukainen jätehuoltokustannus.

Vakuusmäärässä voidaan perustellusti ottaa huomioon myös se, että jätteellä voi olla myös taloudellista arvoa, tällöin puhutaan yleisemmin positiivisen arvon jätteistä. Ks. näistä tarkemmin edellä jaksosta 2.1.5.

Vakuuden määrittämisessä on huomioitava myös jätteeksi luokittelun päättymisen sekä sivutuoteluokittelu (jätelain 5a ja 5 b §). Näissä tapauksessa kyse ei ole (enää) jätteestä, eikä tällaisen aineen, esineen tai materiaalin käsittelylle vaadita jätteenkäsittelyn vakuutta. Sivutuotteet eivät ole missään vaiheessa jätteeksi luokiteltavia ja sivutuoteasemaan otetaan kantaa ympäristöluvassa. Jätteeksi luokittelun päättymisen arviointiperusteista voidaan säätää Euroopan unionin lainsäädännössä tai valtioneuvoston asetuksella (tällä hetkellä ainoastaan betonimurskeen jätteeksi luokittelun päättymisen arviointiperusteista on annettu valtioneuvoston asetus 466/2022, vastaavaa asetusta valmistellaan myös mekaanisesti kierrätetyn uusiomuoviraaka-aineen jätteeksi luokittelun päättymisen arviointiperusteista). Ympäristölupaviranomainen voi myös päättää asiasta tapauskohtaisesti osana ympäristölupamenettelyä, minkä lisäksi asian hyväksymiseen on saatettu käyttää valvontaviranomaisen lausuntoa. Joka tapauksessa jätteeksi luokittelun päättymisen tulee olla vahvistettu edellä mainituissa viranomaismenettelyissä ennen kuin vakuusvaatimuksesta kyseisen materiaalin osalta voidaan luopua.⁷

2.1.8 Vakuuden määräytyminen kaatopaikkojen, kaivannaisjätealueiden ja muiden pitkäaikaisten toimintojen osalta

Kaatopaikkojen, kaivannaisjätealueiden ja muiden pitkäaikaisten toimintojen lopettamiskustannukset koostuvat pitkälti erilaisten ympäristön suojelun kannalta välttämättömien rakenteiden rakentamisesta. Tällaisia ovat esimerkiksi kaatopaikkojen pintarakenteet sekä vesien- ja kaasunhallintajärjestelmät. Kiinteiden rakenteiden

⁷ Ympäristöministeriö asetti toimikaudelle 1.9.2021–31.12.2023 uusiomateriaalien tuotteistamista käsittelevän työryhmän (UTU-työryhmä). Työryhmän tehtävänä oli seurata ja kehittää jätteeksi luokittelun päättymistä (End of Waste, EoW) ja sivutuotteita koskevaa sääntelyä ja hallintokäytäntöjä. Työryhmän loppuraportti ”Ehdotus uuden päätöksentekomenettelyn luomiseksi uusiomateriaalien tuotteistamiseksi” julkaistiin 18.12.2023.

rakentamisen lisäksi pitkäaikaisen jätteenkäsittelytoiminnan lopettaminen edellyttää usein monenlaisia seuranta- ja tarkkailutoimenpiteitä. Joissakin tilanteissa edellytetään myös vedenpuhdistus- tai kaasunhallintajärjestelmien ylläpitämistä jopa kymmenien vuosien ajan toiminnan lopettamisen jälkeen. Tarkkailulla, seurannalla ja muilla jälkihoitotoimenpiteillä varmistetaan, ettei esimerkiksi suljettu kaatopaikka tai kaivannaisjätteen rikastushiekka-alue aiheuta ympäristössään pilaantumista.

Kaatopaikkojen ja kaivannaisjätealueiden osalta suotovedet ovat merkittävä tekijä. Luvan hakijan onkin esitettävä luotettava arvio myös vesien käsittelyn kustannuksista ja niiden muodostumisesta sekä arvio käsittelytarpeen kestosta. Vakuus vesienkäsittelylle määrätään tällä perusteella. On hyvä myös huomata, että toiminnanharjoittajan jouduttua maksukyvyttömäksi alueella mahdollisesti jo olevat vesienkäsittelylaitokset ja -kemikaalit eivät välttämättä ole viranomaisen käytettävissä. Konkurssitilanteessa ne voivat olla siirtyneet konkurssipesän hallintaan eikä konkurssipesää voida velvoittaa antamaan alueella olevia puhdistinlaitteita viranomaistahon käyttöön tai vesienkäsittelystä perittävät maksut voivat olla korkeita.

Tarvittavista rakenteista ja tarkkailutoimenpiteistä, jotka vakuudella tulee kattaa, määrätään valtioneuvoston asetuksessa kaatopaikoista (331/2013, kaatopaikka-asetus) ja kaivannaisjätedirektiivin kansalliseksi toimeenpanemiseksi säädettyssä valtioneuvoston asetuksessa kaivannaisjätteistä (190/2013, kaivannaisjäteasetus) sekä kohdetta koskevassa ympäristöluvassa. Kaivannaisjäteasetuksessa on lisäksi säädetty siitä, mitä asioita tulee ottaa huomioon kaivannaisjätteen jätealueen vakuuden laskemisessa. Vakuus on määrättävä summaltaan sellaiseksi, että sillä voitaisiin kattaa kaikki näiden edellyttämät jätehuoltoon liittyvät toimenpiteet.

Kaivannaisjäteasetuksen 10 §:n mukaan kaivannaisjätteen jätealuetta koskevan vakuuden määrän arvioinnissa on otettava huomioon:

- YSL 60 §:ssä säädetty;
- jätealueen luokitus;
- sijoitetun jätteen ominaisuudet;
- maa-alueen tuleva käyttö;
- vakuudella katettavat toimet arvioi tai tekee muu kuin toiminnanharjoittaja tai viranomainen;
- kaivannaisjäteasetuksen liitteessä 5 mainitut seikat:
 1. Jätealueen todennäköiset vaikutukset ympäristöön ja ihmisen terveyteen
 2. Jätealueen kunnostamistarve, mukaan lukien sen tuleva käyttö.

3. Sovellettavat ympäristönormit ja ympäristötavoitteet, mukaan lukien jätealueen fyysinen vakaus, maaperän ja vesien laatua koskevat vähimmäisvaatimukset sekä epäpuhtauspäästöjen enimmäispitoisuudet.
4. Ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat tekniset toimet, erityisesti jätealueen vakauden varmistamiseksi ja ympäristövahinkojen rajoittamiseksi toteutettavat toimet.
5. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat toimet jätealueen käytöstä poistamisen aikana ja sen jälkeen, mukaan lukien tarvittaessa maaperän kunnostaminen, jälkihoito ja seuranta sekä biologisen monimuotoisuuden palauttamiseen liittyvät toimet.
6. Vaikutusten ja niiden lieventämiseksi tarvittavien toimien arvioitu kesto.
7. Riippumaton ja pätevä arvio kustannuksista, jotka aiheutuvat tarvittavista toimista maaperän kunnostamiseksi sekä jätealueen käytöstä poistamiseksi ja jälkihoidon järjestämiseksi, mukaan lukien mahdollinen seuranta tai epäpuhtauksien käsittely jälkihoidon aikana; arviossa on otettava huomioon, että jätealue saatetaan joutua poistamaan käytöstä suunnittelemattomasti tai aikaistetusti.

Hallintokäytännössä on kaatopaikkojen ja kaivannaisjätteen jätealueiden osalta yleistynyt käytäntö, jonka mukaan vakuus lasketaan kohteen pinta-alan perusteella. Tämä on erityisen perusteltua kohteissa, joissa suurin osa jälkihoitokustannuksista liittyy nimenomaan pintarakenteiden rakentamiseen. Käytännössä kaatopaikan pintarakenteen rakentamisen kattamiseksi tarvittava vakuussumma voidaan siis laskea arvioimalla kohteen keskimääräinen sulkemiskustannus neliometriä kohden ja kertomalla tämä arvio kaatopaikan pinta-alalla.

Mitä haitallisempaa kohteessa käsiteltävä jäte on, sitä kalliimpaa pintarakennetta ja jälkihoitoa kaatopaikka tai kaivannaisjätteen jätealue yleensä edellyttää. Vakuuden määrä neliometriä kohden onkin hallintokäytännössä ollut sidoksissa alueelle sijoitettavan jätteen haitallisuuteen siten, että esimerkiksi vaarallisen jätteen kaatopaikalta on vaadittu suurempaa vakuutta kuin tavanomaisen jätteen kaatopaikalta. Kaivannaisjätealueiden vakuuksissa on lupamääräyksissä käytetty myös tonniperustaista laskentaperustetta etenkin sivukivialueiden osalta. Vakuutta määrättäessä tulisi kuitenkin aikaisemman lupakäytännön ohella aina ottaa huomioon todelliset sulkemis- ja jälkihoitokustannukset sekä sellaiset tapauskohtaiset seikat, jotka vaikuttavat jälkihoitotoimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin. Esimerkiksi kaatopaikkojen kohdalla näistä keskeisin on pintarakenteissa tarvittavien maamassojen saatavuus alueella. Jos maa-aines joudutaan kuljettamaan kaukaa, kuljetuskustannukset nostavat myös vakuussummaa. Luvan hakijan on liitettävä

lupahakemukseen vakuusesityksenä yksityiskohtainen arvio joko kaatopaikkoja koskevan asetuksen mukaisen pintarakenteen tai kaivannaisjätteen jätealueiden osalta riskiperusteisen sulkemissuunnitelman riittäväksi osoittaman rakenteen rakentamiskustannuksista. **Liitetaulukossa 4** oppaan lopussa on esitetty ohjeellisia arvioita pinta-alaperusteisten vakuuksien määrästä.

Kaatopaikat ja kaivannaisjätteen jätealueet edellyttävät pitkäkestoista ja usein laajaa jälkitarkkailua varsinaisten sulkemistoimenpiteiden suorittamisen jälkeenkin. Vakuussummaa määritettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, että vakuus on riittävä myös näiden kustannusten kattamiseen. Kaatopaikkoja ja kaivannaisjätealueita pyritään sulkemaan vaiheittain, jolloin asetettua vakuutta tulee pystyä vapauttamaan vaiheittain sulkemistoimien edistymää vastaavasti. Tarkkailukustannusten kattamiseksi vakuudessa on hyvä olla rakennuskustannuksista erotettu kiinteä osa, jonka vapauttaminen alkaa vasta tarkkailukustannusten suorittamisen yhteydessä. Näin vältetään tilanne, jossa vakuuden määrää pienennettäisiin pintarakenteen valmistumisen myötä niin voimakkaasti, ettei jäisi jäljelle riittävää vakuutta turvaamaan alueen jälkitarkkailua.

YSL 5:n § 1 momentin 15 kohdan mukaan kaatopaikalla tarkoitetaan jätteiden lopukäsittelypaikkaa, johon sijoitetaan jätettä maan päälle tai maahan, ei kuitenkaan vain kaivannaisjätteiden sijoittamiseen tarkoitettua paikkaa.

Kaatopaikkojen osalta YSL:ssä on nimenomaisesti säädetty, että kaatopaikan sulkeamisen jälkeisestä seurannasta ja tarkkailusta sekä muusta jälkihoidosta aiheutuvat kustannukset on katettava vähintään 30 vuoden ajalta, jollei toiminnanharjoittaja osoita muuta riittäväksi. Muiden pitkäaikaisten toimintojen osalta jää lupaviranomaisen harkittavaksi, kuinka pitkän tarkkailuajanjakson varmistamiseksi vakuutta vaaditaan. Tarkkailukustannusten määrän ja tarvittavien tarkkailutoimenpiteiden kestoajan arvioinnissa voidaan tukeutua muun muassa laissa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017, jäljempänä ”YVA-laki”) tarkoitettuun YVA-selostukseen sekä lupahakemuksessa annettaviin tietoihin. Jos lupaharkinnassa käytettävissä olevien tietojen perusteella voidaan osoittaa, että kaatopaikan jälkihoito tulee kestäämään laissa lähtökohtana olevan 30 vuoden sijaan esimerkiksi 15 tai 40 vuotta, on vakuus määrättävä suuruudeltaan sellaiseksi, että se kattaa odotettavissa olevan jälkihoitoajan.

EU-komissio on julkaissut kaivosten vakuusmääristä vuonna 2021 oppaan “Guidelines for Mine Closure Activities and Calculation and Periodic Adjustment of Financial Guarantees”⁸. Oppaassa otetaan kantaa erityisesti vakuuden laskentaa ja säännöllistä tarkistamista koskevien hyviin käytäntöihin. Kansallista kustannustietoa ja esimerkkilaskelmia on komission oppaan lisäksi koottu osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa (VN TEAS) vuosina 2021–2022 toteutetun hankkeen raporttiin Kaivosten jätevakuuden alan laajentamisen ympäristönsuojelullinen vaikuttavuus ja kustannukset⁹ sekä sitä edeltävään Kainuun ELY-keskuksen toteuttamaan esiselvitykseen¹⁰.

2.1.9 Vakuuden määrän kerryttäminen

Pitkäaikaisten toimintojen vakuuden määrää on kerrytettävä säännöllisesti, jotta YL 61 §:n 2 momentin vaatimus vakuuden ja sulkemiskustannusten vastaavuudesta tulee huomioiduksi. Lähtökohtana on, että vakuutta kerrytetään sitä mukaa, kun toiminta laajentuu. Pitkäaikaistoimintojen vakuuksien vähitellen tapahtuva kerryttäminen ja vapauttaminen on pakollista eikä lain sanamuodon mukaan vakuutta näissä voida määrätä kiinteänä koko toiminnan ajaksi. Vakuuden määrää on siis kartutettava sitä mukaa, kun sulkemistoimenpiteistä aiheutuvat arvioidut kustannukset kasvavat. Toisaalta vakuutta voidaan myös vapauttaa sitä mukaa, kun jälkihoitotoimenpiteitä suoritetaan hyväksytysti. Yleensä kerryttäminen ja vapauttaminen tapahtuvat toiminta-alueelle määriteltyjen sektoreiden tai osa-alueiden mukaisesti pinta-alaperusteisesti.

Ympäristöluvassa on määrättävä, että toiminnanharjoittaja kerryttää kaatopaikan, kaivannaisjätteen jätealueen ja muun pitkäaikaisen toiminnan vakuutta siten, että vakuuden määrä vastaa koko ajan mahdollisimman hyvin niitä kustannuksia, joita toiminnan lopettaminen ja jälkihoito arviointihetkellä aiheuttaisivat. Ympäristöluvassa tulee antaa määräykset siitä, miten vakuutta kerrytetään. Vakuuden

8 European Commission, Directorate-General for Environment. Guidelines for mine closure activities and calculation and periodic adjustment of financial guarantees. Publications Office. 2021. saatavilla: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cdb0af5d-8b8d-11eb-b85c-01aa75ed71a1>

9 Laakso, T. ym. Kaivosten jätevakuuden alan laajentamisen ympäristönsuojelullinen vaikuttavuus ja kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:64. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki. 2022. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164406>

10 Nieminen, S. & Kivipelto, J. Esiselvitys – Jätevakuuden soveltamisalan laajentamisen alustava kustannusvaikutuskartoitus sekä jatkoselvitystarpeet. Raportti 29.4.2022. Kainuun ELY-keskus

kerryttäminen voidaan järjestää esimerkiksi määräämällä luvassa ajankohdasta, jolloin vakuuden määrän ja sulkemiskustannusten vastaavuus arvioidaan ja vakuussummaa tarvittaessa korotetaan. Luvassa siis annetaan määräykset mekanismista, jonka perusteella laskettava riittävä vakuus asetetaan valvovan viranomaisen hyväksi.

Lupamääräyksessä voidaan esimerkiksi määrätä, että tavanomaisen jätteen kaatopaikan vakuussumma on 25 euroa/m² ja että selvitys vakuussumman ja toiminnan lopettamiskustannusten vastaavuudesta esitettäisiin valvovalle viranomaiselle. Vakuussummaa kasvatettaisiin samassa suhteessa toiminnan laajentumisen kanssa ja valvontaviranomainen voisi hyväksyä aina laajennetun vakuuden eikä asiaa tarvitsisi viedä lupaviranomaisen ratkaistavaksi. Päätösvallan siirtäminen valvontaviranomaiselle on nimenomaisesti mainittava lupapäätöksessä. Kaatopaikkojen ja kaivannaisjätteen jätealueiden osalta vakuutta koskevan selvityksen esittäminen ja vakuussumman tarkistaminen voidaan ympäristöluvassa sitoa esimerkiksi kaatopaikkapäätöksen ja kaivannaisjätedirektiivin edellyttämiin vuosittaisiin raportointeihin, jolloin vakuussummaa tarkistettaisiin vuosittain. Vakuussumman tarkistamisväli voidaan tarkoituksenmukaisuussyistä määrätä pidemmäksi.

Toisaalta luvassa voidaan myös jakaa toiminta-alue pienempiin osiin, ja määritellä kullekin alueelle oma vakuusmäärä. Kaatopaikan vakuutta kasvatetaan samassa suhteessa kuin kaatopaikan pinta-ala kasvaa. Toimintaa kyseisellä osa-alueella voidaan aloittaa, kun vakuus on asetettu ja hyväksytty. Vastaavalla tavalla vakuutta voidaan vapauttaa alueittain siltä osin, kun peittotoimet on suoritettu loppuun tai jälkitarkkailua on suoritettu.

Vakuuden määräytymisperusteita voidaan tarkistaa ympäristölupaa muuttamalla. Sulkemistoimenpiteistä ja tarkkailusta annetaan usein tarkentavia määräyksiä erityisesti silloin, kun annetaan tarvittavat määräykset toiminnan lopettamiseksi. Pitkäaikaisten toimintojen kohdalla tällainen ns. sulkemislupa voi olla tarpeen, koska sulkemissuunnitelmat ovat saattaneet huomattavastikin muuttua toiminnan aloittamisen jälkeen. Erityisesti tällaisessa tilanteessa sulkemistoimenpiteitä ja jälkitarkkailua turvaavan vakuuden määräytymisperusteisiin tulee kiinnittää huomiota. Vaikka vakuutta onkin koko toiminnan ajan kerrytettävä siten, että se mahdollisimman totuudenmukaisesti vastaa sulkemiskustannuksia, tarkempia arvioita lopullisista sulkemiskustannuksista voitaneen kuitenkin tehdä vasta siinä vaiheessa, kun sulkemissuunnitelmat tarkentuvat. Vakuutta tulisi kuitenkin aina tarkistaa siinä vaiheessa, kun sulkemissuunnitelma tarkentuu toiminnan aikana.

Kaatopaikkojen ja muiden pitkäkestoisten toimintojen asianmukaisen vakuuden määrittelyssä erityisen vaikeaa on se, että kustannuksia mahdollisesti vasta kymmenien vuosien päästä tapahtuville jälkihoitotoimenpiteille ei voida luotettavasti arvioida. Vakuuden riittävä määrä voidaan perustaa joko arvioituihin kustannuksiin toiminnan päättymishetkellä tai kustannusten nykyarvoon, jonka perusteella voidaan jotakin sopivaa inflaation vaikutukset poistavaa korkokantaa hyväksi käyttäen määrittää arvioidut sulkemis- ja tarkkailukustannukset. Ympäristöluvassa voidaan vaihtoehtoisesti määrätä, että vakuussummaa voidaan korottaa paitsi toiminnan laajentumisen myös esimerkiksi inflaation vaikutuksen vuoksi. Pitkäaikaisen toiminnan vakuus voidaan sitoa tarvittaessa indeksiin (ks. indeksikorkotuksista seuraava jakso 2.1.10).

YSL 60 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvosto voi antaa tarkempia säännöksiä vakuuden määrän laskemisesta ja kerryttämisestä. Pienimuotoisia toimintoja varten vakuuden määrä voidaan säätää kiinteäksi summaksi, joka voi olla enintään 10 000 euroa. Tällaista valtioneuvoston asetusta pienimuotoisten toimintojen kiinteästä vakuusmäärästä ei ole toistaiseksi annettu.

2.1.10 Vakuuden asettaminen, muuttaminen ja sitominen indeksiin

YSL 61 §:n mukaisesti ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset vakuudesta ja sen asettamisesta. Vakuus on asetettava valvontaviranomaisen hyväksi ennen toiminnan aloittamista. Poikkeuksena tästä on 4 momentin mukaan kaivannaisjätealuetta koskeva vakuus, joka on asetettava ennen kuin jätealueelle ryhdytään sijoittamaan kaivannaisjätettä, ei heti kaivoksen luvanmukaisen toiminnan alettua. Poikkeus perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin kaivannaisteollisuuden jätehuollosta ja direktiivin 2004/35/EY muuttamisesta (2006/21/EY, jäljempänä ”kaivannaisjätedirektiivi”).

Vakuusmäärän muuttamisen voidaan ajatella tarkoittavan neljää eri tilannetta:

- Toiminnan laajentuminen jo luvassa huomioidulla tavalla voi edellyttää vakuussumman kerryttämistä, esimerkiksi kaatopaikan täyttöalan kasvamisen myötä vakuutta kerrytetään luvan mukaisen pinta-alaperusteisen laskentatavan mukaisesti. Vastaavasti vakuutta voidaan vähitellen purkaa toiminnan jätehuoltovastuiden supistuessa, esimerkiksi kaatopaikan täyttöalan käytöstä poistumisen ja sulkemisen seurauksena (YSL 60 §:n 2 momentti ja 61 a §:n 2 momentti).
- Vakuusmäärää muutetaan indeksitarkistuksen perusteella (YSL 61 §:n 2 momentti).

- Vakuussummaa tarkistetaan luvassa ”ennakoimattomalla tavalla”, esimerkiksi jätehuoltokustannusten ennakoimattoman nousemisen seurauksena, eikä esimerkiksi indeksitarkastuksella voida huomioida muutosta (YSL 61 §:n 1 momentti ja 89 §:n 3 momentti), lupaa tarkistetaan YSL 81 §:ssä tarkoitetulla tavalla tai annettaessa YSL 94 §:n 3 momentin mukaisesti määräykset toimista toiminnan lopettamiseksi (YSL 235 §).
- Toiminnan olennaisen muuttumisen myötä tehtävän luvan muuttamisen yhteydessä on syytä tarkistaa myös jätevakuutta koskeva lupamääräys (YSL 29 §).

YSL 61 §

Vakuuden asettaminen

Ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset 59 §:ssä tarkoitetusta vakuudesta ja sen asettamisesta. **Luvassa voidaan määrätä, että toiminnanharjoittajan on arvioitava vakuuden riittävyttä 59 §:ssä tarkoitetuista toimista aiheutuviin kustannuksiin määräjain ja ilmoitettava tästä valvontaviranomaiselle. Tarvittaessa vakuutta koskeva lupamääräys on muutettava 89 §:n 3 momentin mukaisesti.**

Luvassa voidaan määrätä, että valvontaviranomainen voi hyväksyä omasta tai luvanhaltijan aloitteesta vakuuden määrän muuttamisen siltä osin, kun kyse on hintatason muutosta kuvaavaan indeksiin sidotun vakuuden määrän muuttamisesta.

Vakuudeksi hyväksytään takaus, vakuutus tai pantattu talletus. Luvassa voidaan perustellusta syystä määrätä tarkemmin hyväksyttävästä vakuusmuodosta ja vakuuden muista ehdoista. Vakuuden antajan on oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Vakuus on asetettava ympäristöluvassa osoitetun valvontaviranomaisen eduksi ennen toiminnan aloittamista. Kaivannaisjätteen jätealuetta koskeva vakuus on asetettava ennen kuin jätealueelle ryhdytään sijoittamaan kaivannaisjätettä.

Lihavoitu teksti: lain muutos 490/2022, voimaan 1.9.2022 (aiemmin voimassa olleen 61 §:n 3 ja 4 momentti siirretty uuteen 61 a §:ään).

Lupaehdoissa voidaan määrätä, että toiminnanharjoittajan on määräajoin verrattava luvan mukaista vakuusmäärää ja YSL 59 §:n mukaisista toimista aiheutuvia kustannuksiin ja ilmoitettava tästä valvontaviranomaiselle. Säädös on uusi ja se tuli voimaan 1.9.2022. Säädös antaa lupaviranomaiselle velvollisuuden harkita, onko toiminta sen luonteista, että luvan mukaisen vakuuden riittävyys ajan kulumisen myötä voisi jäädä liian pieneksi. Jos kyse on kaivosten ympäristöluvassa määrätystä jätteenkäsittelyn vakuudesta, harkinnassa voidaan huomioida myös YSL 114 §:n säädetty kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman määräaikainen tarkistamisvelvoite ja suunnitelman muuttamisesta mahdollisesti seuraava ympäristöluvan muuttaminen, missä yhteydessä myös jätteenkäsittelyn vakuutta voidaan tarvittaessa tarkistaa.

Sopivana aikavälinä riittävyyden arviointiin voisi olla esimerkiksi viisi vuotta, mutta toiminnan luonteesta riippuen se voi olla tätä lyhyempi tai pitempikin. Mikäli toiminnanharjoittaja laiminlyö lupaan sisällytetyn riittävyyсарvioinnin tekemisen, valvontaviranomainen voi käyttää tarvittaessa hallintopakkoa lupavelvoitteen noudattamiseksi.

Valvontaviranomaisen on syytä joka tapauksessa osana lupavalvontaa seurata vakuuden riittävyyttä ja tarpeen mukaan ryhtyttävä toimiin vakuuden saattamiseksi ajan tasalle. Valvontaviranomaisen tulee arvioida vakuuden riittävyyttä valmistautuessaan määräaikaistarkastukseen. Jos valvontaviranomainen havaitsee säännöllisen valvonnan yhteydessä, että vakuuden määrä ei ole riittävä vakuuden kohteena olevaan toimintaan sekä sen mahdollisiin riskeihin ja vaikutuksiin nähden, tulee valvontaviranomaisen tarvittaessa saattaa vakuuden määrän muuttamista koskeva asia (lupamääräyksen muuttaminen) lupaviranomaisen käsiteltäväksi kesken lupakauden (ks. Ympäristövalvonnan ohje, ympäristöhallinnon ohjeita 2/2016, s. 71).

Jätevakuutta koskevaa lupamääräystä on tarvittaessa muutettava YSL 89 §:n 3 momentin mukaisesti myös muulla perusteella, kuin YSL 61 §:n mukaisen arvioinnin perusteella. Asia voi tulla lupaviranomaisessa vireille muusta syystä valvontaviranomaisen tai asianomaisen yleistä etua valvova viranomaisen aloitteesta.

YSL 61 §:n 2 momentti on uusi ja se tuli voimaan 1.9.2022. Sen mukaan vakuuden määrän muuttaminen pelkästään indeksitarkistuksen vuoksi voitaisiin tarvittaessa huomioida jo lupamääräyksessä. Sinänsä sisällöllisesti asia ei ole uusi, sillä lupamääräyksissä oli jo aikaisemminkin käytetty indeksiehtoja. Koska vakuuden määrän tarkistaminen on sidottu indeksin mukaiseen vakuudella katettavien toimien hintojen muutokseen, valvontaviranomainen voi suorittaa sen ilman, että vakuutta koskevaa lupamääräystä on tarkistettava. Valvontaviranomainen voi hyväksyä vakuuden

määrän muuttamisen joko omasta tai luvanhaltijan aloitteesta. Vakuuden määrää voidaan indeksin perusteella joko kasvattaa tai pienentää, indeksin niin osoittaessa myös alkuperäisen, luvan myöntämishetken vakuusmäärän alapuolelle.

Vakuuden määrän tarkistamiseen käytettävä indeksi tulee nimetä ympäristöluvassa. Eri toimintoja koskeville vakuusmäärille voidaan tarvittaessa nimetä eri indeksit. Lupamääräysten perusteella tulee olla selvää, mihin vakuuden osaan mitäkin indeksistä voidaan soveltaa ja tämä on luonnollisesti riippuvainen siitä, millaisen laskelman hakija on lupahakemuksessaan esittänyt. Indeksinä voidaan käyttää esimerkiksi Tilastokeskuksen maarakennuskustannusindeksiä sekä jätteenkuljetuksen kustannusindeksiä. Luvassa tulisi mielellään myös mainita, mikä indeksin pisteluku vastaa luvan mukaista vakuusmäärää. Pisteluku on hintaindekseissä käytetty muutossuure, joka kertoo vertailuajankohdan arvon suhteessa perusajankohdan arvoon. On myös mahdollista määrittää luvassa, kuinka usein tai minkä suuruisten hinnanmuutosten takia vakuuden määrää tarkistettaisiin. Oppaan suositus on, että indeksitarkistus tehtäisiin 5–10 vuoden välein. On hyvä huomata, että mitä suurempi vakuus on, sitä enemmän se kerralla todennäköisesti muuttuu pidemmällä aikavälillä.

Taulukko 2. Esimerkkejä ympäristöluvassa mahdollisesti käytettävistä indekseistä.

Vakuudella katettava toimenpide	Tilastokeskuksen indeksi
Maarakennuskustannukset	Maarakennuskustannusindeksi https://stat.fi/tilasto/maku
Jätteenkuljetus	Jätteenkuljetuksen indeksi (maksullinen) https://www.stat.fi/tup/kustannusindeksit/jatteenkuljetuksen-kustannusindeksi.html ,
Yleiset, kuten seuranta ja tarkkailu	Palvelujen tuottajahintaindeksit https://www.stat.fi/tilasto/pthi

Taulukko 3. Esimerkkejä erilaisista indeksitarkastusta koskevista lupamääräyksistä.

Vakuudella katettava toimipide	Tilastokeskuksen indeksi
Jätteenkäsittelytoiminnan vakuus	"Vakuus on asetettava palvelujen tuottajahintaindeksiin sidottuna. Toiminnanharjoittajan on tehtävä vakuuden indeksitarkistus vähintään [n] vuoden välein alkaen vuodesta X [esim. päätöksenantovuosi + n vuotta], ellei vakuutta tällä välin muusta syystä ole tarkistettu. Valvontaviranomainen voi hyväksyä indeksin perusteella muutetun vakuuden."
Kaatopaikkojen vakuudet	"Pintarakenteiden vakuudet on asetettava maarakennuskustannusindeksiin sidottuna. Jälkihoitovaiheen vakuus on asetettava palvelujen tuottajahintaindeksiin sidottuna. Toiminnanharjoittajan on tehtävä vakuuden/vakuuksien indeksitarkistus vähintään [n] vuoden välein alkaen vuodesta X [esim. päätöksenantovuosi + n vuotta], ellei vakuutta tällä välin muusta syystä ole tarkistettu. Valvontaviranomainen voi hyväksyä indeksin perusteella muutetun vakuuden."
Pintarakenteiden rakentamisen vakuudet	"Valvontaviranomainen voi hyväksyä omasta tai luvanhaltijan aloitteesta vakuuden määrän muuttamisen siltä osin, kun kyse on hintatason muutosta kuvaavaan indeksiin sidotun vakuuden määrän muuttamisesta. Vakuuden määrän muuttaminen on tehtävä viimeistään, kun rakennuskustannusindeksi on noussut [kuukausi ja vuosi] hintatasosta X prosenttia."

Vakuuden määrän muutos hyväksytään valvontaviranomaisen lausunnolla, eikä asiasta siten tehdä erikseen valituskelpoista päätöstä. Tämä on mahdollista, koska kyse on indeksiin sidotun vakuuden määrän tarkistamista koskevan varsin tarkkarajaisen lupamääräyksen täytäntöönpanemisesta, mihin ei sisälly oikeudellista harkintaa eikä siten varsinaista oikeusturvan tarvetta. On kuitenkin suositeltavaa, että viranomaisen aloitteesta tapahtuvassa indeksitarkastukseen perustuvassa muutoksessa toiminnanharjoittajaa kuullaan asianmukaisen hallintomenettelyn varmistamiseksi.

Mikäli toiminnanharjoittaja ja valvontaviranomainen ovat tarkistamisen lopputuloksesta erimielisiä, on erimielisyyden peruste todennäköisesti epäselvässä lupaehdossa, jolloin luvan tarkistaminen tältä osin lienee tarpeellista. Mikäli

toiminnanharjoittaja ja valvontaviranomainen eivät saavuta yhteistä näkemystä, valvontaviranomaisen tulee tehdä asiassa valituskelpoinen päätös (määräys). Toisinaan lupaviranomainen korvaa aiemmin voimassa olleen luvan uudella luvalla. Tällaisessa tilanteessa myös vakuuden riittävyyden tarkastelu pitää suorittaa, jos vaadittavan vakuuden määrä muuttuu tai jos lupaviranomainen määrää asiasta muutoin jotakin uudessa luvassa. Toisaalta luvan uusimisen yhteydessä vakuutta koskeva lupamääräys saatetaan säilyttää sisällöltään kokonaan ennallaan eli toistaa alkuperäinen lupamääräys, vaikka muut lupamääräykset tarkistetaan uudella luvalla.

Tällaisessa tapauksessa vaikuttaisi perustellulta hyväksyä valvontaviranomaisen hallussa oleva vakuus myös uuden luvan mukaiseksi, mikäli lupamääräystä ei muuteta. Vakuutta ei siis tarvitsisi tarkastella uudelleen pelkästään sillä perusteella, että vakuusasiakirjassa viitataan aiemmin voimassa olleeseen lupaan, jos ”lupaketju” on tarkistettavissa korvaavan luvan perusteella. Vakuusasiakirjaa olisi kuitenkin hyvä täydentää siten, että siitä käy ilmi vakuuden kohteena olevan ympäristöluvan muuttuminen ja viitata uuteen lupaan.

Käytännössä valvontaviranomainen voi esittää pyynnön vakuusasiakirjan muuttamisesta sekä vakuudenantajalle (pankki/vakuutuslaitos) että toiminnanharjoittajalle. Muutos voidaan toteuttaa joko kokonaan uuden vakuusasiakirjan toimittamisella tai laatimalla olemassa olevan vakuusasiakirjan liitteeksi esim. ”muutosvahvistus” vakuuden kohteena olevan sopimuksen (tässä tapauksessa luvan) muuttamiseksi. Vaihtoehtoisesti valvontaviranomainen voi myös ohjeistaa pelkästään toiminnanharjoittajaa olemaan yhteydessä vakuuden antajaan ja toimittamaan valvontaviranomaiselle vakuuden muuttamista koskeva asiakirja.

YSL 89 §

3 momentti

Lupaviranomaisen on lisäksi valvontaviranomaisen tai asianomaisen yleistä etua valvovan viranomaisen aloitteesta muutettava luvan vakuutta koskevia lupamääräyksiä, jos lupaviranomainen arvioi, että jätteen käsittelytoiminnalle luvassa määrätyn vakuuden määrä ei ole riittävä 59 §:ssä tarkoitettujen toimien hoitamiseksi tai vakuus ei muutoin täytä 59–61 §:n mukaisia vaatimuksia.

Voimaan 1.9.2022.

Vakuuden riittävyyden seuranta ja tarkistaminen on osa lupavalvontaa. Valvontaviranomainen voi saattaa vakuutta koskevan lupamääräyksen muuttamista koskevan hakemuksen lupaviranomaisen käsiteltäväksi erityisesti uuden YSL 89 §:n 3 momentin perusteella, jos vakuuden määrää on jäänyt pieneksi. Myös määräaikaistarkastusten yhteydessä on syytä tarkistaa vakuuden riittävyys sekä tarvittaessa saattaa vakuutta koskevan lupamääräyksen muuttaminen lupaviranomaisen harkittavaksi. Vakuuden määrää koskevan muutoksen voi saattaa vireille myös muu asianomainen yleistä etua valvova viranomainen. Aikaisemmin 89 §:ään ei sisältynyt jätteenkäsittelytoiminnan vakuuden muuttamista koskevaa nimenomaista säännöstä ja säännöksen lisäämisellä pyrittiin selventämään vallitsevaa oikeustilaa.

Vakuusmäärän muu muuttaminen tulee kyseeseen, kun vakuuden määrän muuttamista ei ole ennakoitu lupamääräyksissä, vaan tilanne voi tulla eteen esim. muutuneiden markkinahintojen vuoksi. Tällaisessa tilanteessa luvan mukainen toiminta itsessään ei muutu, mutta toimintaan liittyvät jätehuoltokustannukset ovat muuttuneet enemmän kuin vähäisessä määrin.

Toimivaltainen viranomainen vakuusmäärän muuttamisen suhteen on lupaviranomainen. Ensisijaisesti toiminnanharjoittajan on oma-aloitteisesti haettava vakuusmäärän tarkistamista, joskin muutosperuste ei silloin ole 89 §:n 3 momentti, vaan 89 §:n 1 momentti. Muutoin valvontaviranomaisen tulee tehdä YSL 89 §:n 3 momentin mukainen aloite vakuutta koskevan lupamääräyksen tarkistamiseksi. Valvontaviranomainen voi myös aina kehottaa toiminnanharjoittajaa luvan muutoksen hakemiseen.

Aloiteoikeuden omaavien viranomaisten voidaan katsoa olevan heidän käytössään olevien tietojen perusteella parhaassa asemassa arvioimaan vakuuden riittävyyttä. On hyvä huomata, että haitankärsijä taikka YSL 186 §:ssä tarkoitettu rekisteröity yhdistys tai säätiö eivät voi saattaa lupamuutosta vireille lupaviranomaisessa tällä perusteella, vaan he voivat saattaa huomionsa vakuuden mahdollisesta riittämättömyydestä tai sen puutteista valvontaviranomaisen tietoon, joka voisi tarvittaessa tehdä lupaviranomaiselle aloitteen vakuuslupamääräyksen muuttamiseksi.

Toiminnan olennaiseen muuttamiseen on toiminnanharjoittajan oma-aloitteisesti haettava ympäristölupaa YSL 29 §:n perusteella. Tällaisessa muutoksessa myös vakuusmäärää on tarkasteltava uudelleen normaalin lupaharkinnan mukaisesti. Uuden vakuuden määrän tulee vastata uuden toiminnan jätehuoltovelvoitteita, jotka voivat kasvaa toiminnan olennaisen muutoksen seurauksena. Lupaviranomainen tekee päätöksen vakuusmäärän tarkistamisesta osana uutta lupapäätöstä.

YSL 235 §**Jätteen käsittelytoiminnan vakuutta koskevan lupamääräyksen tarkistaminen**

Jos jätteen käsittelytoimintaan on myönnetty ympäristölupa ennen 1 päivää toukokuuta 2012 ja jos toimintaa varten asetettu vakuus ei ole 59–61 §:n mukainen, vakuutta koskevaa lupamääräystä on tarkistettava viimeistään, kun:

1. toiminnan olennaiseen muuttamiseen haetaan lupaa 29 §:n perusteella;
2. lupa tarkistetaan 81 §:n perusteella;
3. lupaa muutetaan 89 §:n perusteella; tai
4. lupaviranomainen antaa 94 §:n 3 momentissa tarkoitetut määräykset toimista toiminnan lopettamiseksi.

Valvonnan kannalta voi olla tarkoituksenmukaisinta, että vakuuden muuttamisen yhteydessä asetetaan uusi, muutokset sisältävä vakuusasiakirja. Toiminnanharjoittajaa ei kuitenkaan voida tähän velvoittaa, vaan valvontaviranomaisen on hyväksyttävä myös alkuperäiseen vakuusasiakirjaan liitettävä muutos. Tärkeää on varmistua, että vakuus kattaa kaikki ne lupavelvoitteet, joiden turvaksi vakuus on määrätty annettavaksi. Vakuusasiakirjasta tuleekin käydä ilmi tarvittavat yksilöintitiedot, erityisesti alkuperäisen vakuusasiakirjan tunnistetiedot ja että kyse on ko. alkuperäiseen vakuuteen liittyvästä muutoksesta.

On mahdollista, että ennen 1.5.2012 annetun ympäristöluvan vakuusmäärää ei toistaiseksi ole tarkistettu, jos YSL 235 §:ssä mainittuja tilanteita ei ole tullut eteen. On hyvä huomata, että myös uusi YSL 89 §:n 3 momentti antaa tarkistukseen mahdollisuuden. Näiden vakuuksien määrät on määritelty yli kymmenen vuotta sitten, joten on mahdollista, että ne ovat jääneet pienemmiksi kuin mitä turvaavalta vakuudelta voidaan edellyttää. On suositeltavaa tarkistaa vakuuksien määriä säännöllisesti myös ilman lupaan perustuvaa velvollisuutta.

Vakuuden määrän muutoksen yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota asetetun vakuuden takaisinsaantiriskiin (ks. tarkemmin takaisinsaannista kpl 3.4.). On myös hyvä huomata, että olosuhteiden muutokset, teknologian kehittyminen ja uusien jätemateriaalien hyötykäyttö voivat johtaa myös vakuuden määrän laskemiseen samalla tavalla kuin sen nousemiseenkin.

2.1.11 Vakuuden voimassaolo ja uusiminen

YSL 61 a §

Vakuuden voimassaolo ja vapauttaminen

Vakuuden on oltava voimassa yhtäjaksoisesti tai määrävälein uusittuna vähintään kolme kuukautta vakuuden kattamien toimien suorittamisesta ja niiden ilmoittamisesta valvontaviranomaiselle. Jos vakuuden voimassaoloa jatketaan, uusiminen on tehtävä ennen vakuuden voimassaolon päättymistä. Kaatopaikan vakuuden on oltava voimassa kaatopaikan sulkemisen jälkeisen tarkkailun ja muun jälkihoidon päättymiseen saakka.

Lupaviranomaisen on hakemuksesta vapautettava vakuus, kun toiminnanharjoittaja on täyttänyt velvoitteensa. Vakuus voidaan vapauttaa myös osittain. **Luvan raukeamista ja toiminnan lopettamista koskevassa päätöksessä tai koeluonteista toimintaa koskevan ilmoituksen johdosta annettavassa päätöksessä voidaan määrätä, että valvontaviranomainen voi vapauttaa vakuuden, kun toiminnanharjoittaja on täyttänyt velvoitteensa.**

Lihavoitu teksti: lain muutos 490/2022, voimaan 1.9.2022. Myös koko uusi 61 a § lisätty lakiin samalla lain muutoksella: sen 1 ja 2 momentti sisältyivät aiemmin YSL 61 §:n 3 ja 4 momenttiin.

YSL:n mukaisen jätteen käsittelytoiminnan vakuuden on oltava voimassa vähintään kolme kuukautta vakuuden kattamien toimien suorittamisesta ja niiden ilmoittamisesta valvontaviranomaiselle. Näin ollen, jos vakuuden edellyttämät toimenpiteet ilmoitetaan tehdyiksi esimerkiksi 31.1., vakuuden on oltava voimassa ainakin 30.4. saakka. Kaatopaikkatoiminnan vakuuden on oltava voimassa koko kaatopaikan sulkemisen jälkeisen tarkkailun ja muun jälkihoidon ajan.

Toistaiseksi voimassa olevia vakuuksia annetaan enemmän kuin määräaikaista vakuuksia. Näin erityisesti pienimuotoisemmissa toiminnoissa. Toistaiseksi voimassa oleva vakuus on selkeä, eikä sen voimassa olo vaadi valvontaviranomaiselta tai toiminnanharjoittajalta juuri toimia. Poikkeuksen tästä muodostaa toistaiseksi voimassa olevan vakuuden mahdollinen vanhentuminen (ks. jakso 2.1.14).

Toiminnanharjoittajien voi joissain tilanteissa olla vaikeaa saada toistaiseksi voimassa olevaa vakuuksia turvaamaan asianmukaista jätehuoltoa toiminnan päätyessä. Määräaikainen vakuus on uusittava aina ennen edellisen vakuuskauden päättymistä ja samassa ajassa myös toimitettava valvontaviranomaiselle. Määräaikaisen vakuuden uusimisen yhteydessä on huomioitava, että viranomaiselle jää riittävä aika reagoida mahdollisissa ongelmatilanteissa. On myös hyvä huomata, että myös erityisen pitkäkestoisessa määräaikaisessa vakuudessa voi olla irtisanomisehto, joka oikeuttaa vakuudenantajan irtisanomaan vakuus ennen määräaikaisuuden päättymistä.

Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisu KHO 2010:80 johti määräaikaisten vakuuksien hyväksymiseen, tuolloin jo ilman lain nimenomaista mainintaa. Ratkaisussa linjattiin muun ohella vakuuksien määräaikaaisuutta koskevia kysymyksiä. Asiassa oli kysymys muun muassa siitä, voiko ympäristölupaviranomainen vaatia toistaiseksi voimassa olevaa vakuutta, vaikka sellaisia ei kysymyksessä olleen toiminnan mittaluokassa ollut lainkaan tarjolla. Korkeimman hallinto-oikeuden johtopäätöksenä oli, että määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva vakuus, jossa on 12 kuukauden irtisanomisaika turvaavat riittävästi asianmukaisen jätehuollon järjestämisen ja antavat viranomaiselle riittävästi aikaa reagoida vakuustilanteessa tapahtuviin muutoksiin.

Laissa ei ole säädetty siitä, kuinka paljon ennen edellisen vakuuskauden päättymistä uusi vakuus olisi annettava. Valvovalla viranomaisella on kuitenkin oltava riittävä aika reagoida vakuuskauden päättymiseen ja tarvittaessa ryhtyä vakuuden realisointiin. Korvaava vakuus olisikin lähtökohtaisesti määrättävä annettavaksi vähintään kolme kuukautta ennen edellisen vakuuskauden päättymistä, jolloin katkeamaton vakuusketju tulisi riittävällä tavalla varmistettua. Lainsäätäjä on pitänyt kolmea kuukautta riittävänä niissä tilanteissa, joissa toiminta on päättymässä tai osa vakuudesta voidaan purkaa suoritettujen sulkemistoimenpiteiden perusteella. Vastaava reaktioaika lienee riittävä myös vakuuksien ketjuttamista koskevassa tilanteessa.

Jos toiminta on luonteeltaan sellaista, ettei kolmen kuukauden reaktioaikaa voida pitää riittävänä, voidaan ympäristöluvassa antaa määräyksiä siitä, että korvaava vakuus olisi annettava jo aikaisemmin. Ympäristölupahakemuksen käsittelyn

yhteydessä antamassaan lausunnossa valvontaviranomaisen olisi hyvä tuoda esiin, kuinka pitkän ajan se arvioi tarvitsevansa tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhtymiseksi, jos korvaavaa määräaikaista vakuutta ei toimiteta luvan edellyttämällä tavalla.

Määräaikaisia vakuuksia käytettäessä saatetaan joskus joutua ongelmalliseen tilanteeseen, jos korvaavaa vakuutta ei toimiteta esimerkiksi ympäristöluvan mukaisesti mutta toiminta muuten jatkuu normaalisti. Tällaisia tilanteita silmällä pitäen on tärkeää, että toimiin uuden vakuuden saamiseksi ryhdytään riittävän ajoissa. Jos korvaavaa vakuutta ei toimiteta ajoissa, voidaan lopulta päätyä tilanteeseen, jossa jätevuuden asettaminen on laiminlyöty. Vakuudessa tulisi aina olla viittaus ympäristölupaan ja tarvittaessa myös sen yksittäiseen määräykseen (jos luvassa on useita vakuudenasettamisvelvollisuuksia).

Lähtökohtaisesti toiminnanharjoittajan on itse huolehdittava määräaikaisen vakuuden uusimisesta ajallaan, kuten muidenkin lupavelvoitteidensa täyttämisestä, vaikka valvontaviranomaisen tehtäviin luonnollisesti kuuluu seurata lupavelvoitteiden asianmukaista noudattamista. Tarvittaessa toiminnanharjoittajaa tulee muistuttaa (mielellään kirjallisesti/sähköpostitse) vakuuden uusimisvelvoitteesta riittävän aikaisessa vaiheessa ennen määräajan päättymistä. Vakuuden uusimisen tarve voidaan kirjata myös määräaikaistarkastuksen yhteydessä laadittavaan tarkastuspöytäkirjaan ja myös siinä muistuttaa toiminnanharjoittajaa vakuuden uusimiseen.

Mikäli vakuuden voimassaolo on päättymässä, tässä oppaassa suositellaan seuraavaa toimintatapaa vakuuden turvaamiseksi. Valvontaviranomaisen tulee ryhtyä hallintopakkotoimiin. Riittävän ajoissa toiminnanharjoittajalle tulee antaa kehoitus, jossa häntä kehoitetaan määräajassa lopettamaan luvan mukainen toimintansa ja toimittamaan olemassa olevat jätteet asianmukaiseen jätehuoltoon sekä muutenkin huolehtimaan niistä seikoista, joita toiminnan päättäminen edellyttää. Vaihtoehtoisesti on toimitettava uusi luvan mukainen vakuus. Toiminnanharjoittajaa tulee kuulla kehotuksesta ja samalla informoida laiminlyönnin johtavan toiminnan keskeyttämismääräykseen ja jätehuoltotoimenpiteiden teettämiseen toiminnanharjoittajan kustannuksella.

Mikäli kehotuksen määräaikaan mennessä ei ole toimittu kehotetulla tavalla, toiminnanharjoittajalle tulee antaa hallintopakkomääräys, jossa toistetaan kehotuksen sisältö ja asetetaan määräaika toimille. Kehotuksen tehosteeksi tulee asettaa uhka, jossa toiminta määrätään keskeytettäväksi ja laiminlyöty jätehuolto teetetään vakuutta käyttämällä. Ellei annettua määräystä noudateta, on tehtävä päätös, jossa toiminnanharjoittajan toiminta määrätään keskeytettäväksi ja laiminlyöty

jätehuolto toteutettavaksi vakuutta käyttämällä. Päätökseen on syytä ottaa määräys, että sitä noudatetaan muutoksenhausta huolimatta (YSL 200 §). Päätös annetaan tiedoksi toiminnanharjoittajalle ja vakuuden antajalle.

Toiminnanharjoittajalla on koko prosessin ajan mahdollisuus toimittaa uusi lupaehtojen mukainen vakuus, jolloin hallintopakkoprosessi päättyy. Hallintopakko-prosessin määräajat edellä kuvatussa tapauksessa ovat varsin tiukat, joten prosessi tulee suunnitella ja aikatauluttaa huolellisesti huomioiden vakuuden viimeinen voimassaolopäivä. Vakuus on sen määräajan umpeutumisen jälkeen realisointikelvoton. Mikäli on päädytty niin pitkälle, että keskeyttämisspätös on annettu, tulisi myös aloittaa prosessi toiminnanharjoittajalle myönnetyn ympäristöluvan peruuttamiseksi, mikäli sen YSL 93 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät.

2.1.12 Toistaiseksi voimassa olevan vakuuden irtisanominen

On mahdollista, että toistaiseksi voimassa oleva vakuus lakkaa irtisanomisen johdosta. Myös hyvin pitkissä määräaikaissa vakuuksissa voi olla irtisanomismahdollisuus. Irtisanominen ei ole mahdollista ilman, että vakuudesta sovittaessa irtisanomisehdon olemassaolosta on sovittu. Ongelmallista on, että vakuuden edunsaaja, valvontaviranomainen, ei läheskään aina saa tietoa irtisanomisehdon olemassaolosta. Vakuuden irtisanomisen toteuttaa yleensä vakuuden antanut rahotuslaitos. Irtisanominen johtuu yleensä vakuuden antajan ja toiminnanharjoittajan välisessä oikeussuhteessa tapahtuneista muutoksista.

Irtisanomisehdon osalta keskeinen kysymys on irtisanomisajan pituus. Hyvin lyhyt irtisanomisaika voi johtaa vakuudettomaan tilanteeseen, jos valvontaviranomaisena ei ehdi esittää kehotusta uuden vakuuden asettamisesta riittävän ajoissa ennen irtisanomisajan päättymistä. Irtisanomisajan vähimmäispituuden määrittämiseen on lupakäytännössä suhtauduttu jossain määrin pidättyvästi ja on katsottu, että kysymys on toisaalta vakuuden antajan ja toiminnanharjoittajan välisestä yksityisoikeudellisesta oikeussuhteesta, johon lupaehdoilla ei tulisi puuttua. Kuitenkin asiassa on myös huomioitava, että vakuudella turvataan niitä mahdollisesti myöhemmin realisoituvia julkisoikeudellisia saatavia, jotka johtuvat toiminnanharjoittajan lupaehtojen vastaisesta toiminnasta. Siten on katsottava, että myös valvontaviranomaisella vakuuden edunsaajana on oltava oikeus olla hyväksymättä vakuutta, jossa irtisanomisaika on hyvin lyhyt. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO:2010:80 pitänyt 12 kuukauden mittaista irtisanomisaikaa riittävän pitkänä uuden vakuuden asettamisen varmistamiseksi. Hyväksyttävänä voitaneen pitää myös tätä jossain määrin lyhyempää irtisanomisaikaa, esimerkiksi 3–6 kuukautta.

Jotta vakuuden irtisanominen saa oikeusvoimaa suhteessa vakuuden edunsaajaan eli valvontaviranomaiseen, irtisanominen tulee saattaa sen tietoon. Koska vakuus on rahoituslaitoksen sitoumus valvontaviranomaiselle, on vakuussuhteeseen perustuvana siviilioikeudellisena lähtökohtana pidettävä sitä, että myös vakuussitoumuksen antanut rahoituslaitos ilmoittaa edunsaajalle vakuuden irtisanomisesta. Tämä on myös vakuuden antajan intressien mukaista, sillä on mahdollista, että toiminnanharjoittaja syystä tai toisesta viivyttelisi irtisanomisen ilmoittamisesta. Myös toiminnanharjoittajalla on kuitenkin velvollisuus ilmoittaa vakuuden irtisanomisesta: YSL 170 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaan luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan harjoittajan on viipymättä ilmoitettava valvontaviranomaiselle toimintaa koskevista valvonnan kannalta olennaisista muutoksista, joilla voi olla vaikutuksia ympäristön pilaantumiseen taikka säädösten, ilmoituspäätöksen tai luvan noudattamiseen. Vakuuden irtisanominen on kiistatta seikka, joka tämän normin perusteella tulisi ilmoittaa valvontaviranomaiselle.

Kun valvontaviranomainen saa irtisanomisilmoituksen, on toiminnanharjoittajaa kehoitettava toimittamaan uusi vakuus mahdollisimman pian, ja joka tapauksessa hyvissä ajoin ennen irtisanotun vakuuden irtisanomisajan päättymistä. Mikäli valvontaviranomainen ei saa uutta korvaavaa vakuutta, vanhan vakuuden antajalle tulisi esittää vaatimus vakuuden irtisanomisaikana. Käytännössä tämä tarkoittaa hallintopakoprosessia, joka on kuvattu edellä kohdassa 2.1.12.

2.1.13 Vakuuden vapauttaminen

YSL 61 a §:n 2 momentin mukaan lupaviranomaisen on vapautettava vakuus, kun toiminnanharjoittaja on täyttänyt velvoitteensa. Velvoitteiden täyttäminen tarkoittaa, että vakuuden turvaamat toimenpiteet on suoritettu. Vakuuden vapauttamista hakee toiminnanharjoittaja.

Vakuuden määrän on vastattava mahdollisimman hyvin niitä kustannuksia, joita toiminnan lopettaminen arviointihetkellä aiheuttaisi. Vakuus voidaan vapauttaa myös osittain. Pitkäaikaisten toimintojen vakuutta voidaan siten vapauttaa vähitellen sitä mukaa, kun esimerkiksi sulkemistoimenpiteet tulevat tehdyksi ja tarvittava vakuussumma jälkihoidettavan pinta-alan pienentyessä myös laskee. Samoin jätteen käsittelytoiminnalle annettu vakuus voidaan vapauttaa osittain, jos toiminta muuttuu siten, että vakuustarve on aiempaa pienempi.

Vakuuden osittaisen vapauttamisen tapauksissa on huolehdittava, ettei toiminnan loppuvaiheessa vakuuden taso putoa niin alhaiselle tasolle, että vakuuden olemassaololla ei ole tosiasiallista merkitystä. Vakuutta koskevassa

ympäristölupamääräyksessä voidaan esimerkiksi pinta-alaperusteisen vakuussumman lisäksi edellyttää vakuutta kattamaan jälkitarkkailukustannukset. Tällaista jälkitarkkailua varten varattua vakuuden osaa voitaisiin toiminnan lopettamisen jälkeen vapauttaa siinä suhteessa, kun jälkitoimia suoritetaan. Joka tapauksessa toiminnanharjoittajan hakiessa vakuuden osittaista vapauttamista, hakemukseen on liitettävä laskelma tarpeellisesta vakuuden määrästä. Tällaisen laskelman on hyvä sisällyttää esimerkiksi tarkkailun kustannukset vuositasolla, jolloin tarpeellisen vakuuden määrä on yksinkertaisempaa selvittää. Vanhoissa lupapäätöksissä vakuuksia koskevat laskelmat eivät ole yhtä tarkkoja kuin uusimissa lupapäätöksissä.

Lain muutoksen 490/2022 myötä luvan raukeamista ja toiminnan lopettamista koskevassa päätöksessä tai koeluonteista toimintaa koskevan ilmoituksen johdosta annettavassa päätöksessä voidaan määrätä, että valvontaviranomainen voi vapauttaa vakuuden, kun toiminnanharjoittaja on täyttänyt velvoitteensa. Tämä uusi mahdollisuus yksinkertaistaa hallinnollista menettelyä näiden toimintojen päättyessä. Vakuuden vapauttamisesta on määrättävä lupapäätöksessä riittävän tarkasti. Valvontaviranomainen voi vapauttaa vakuuden toiminnan päättymisen jälkeen tekemänsä tarkastuksen perusteella. Tarkastuspöytäkirjaan on otettava riittävän selkeä maininta vapauttamisesta perusteluineen. Vapauttamisesta ei ole tarpeellista tehdä valituskelpoista päätöstä.

Valvontaviranomaisen on yleensä syytä tehdä tarkastus toimintapaikalla sen toteamiseksi, että jätehuoltovelvoite on hoidettu asianmukaisesti ja tarvittaessa esimerkiksi poistoimitettujen jätemäärien tarkistus myös jätteiden vastaanottajalta tai vastaanottotositteiden tarkastus. Lopputarkastus tulee tehdä ennen kuin toiminnanharjoittaja hakee lupaviranomaiselta vakuuden vapauttamista tai viimeistään ennen kuin valvontaviranomainen antaa lausuntonsa vakuuden vapauttamista koskevasta hakemuksesta. Tarkastuskertomuksessa tulee todeta vakuuden vapauttamisen edellytysten täyttyminen tai mahdolliset puutteet, jotka edellyttävät vielä lisätoimia. Tarkastuskertomus voidaan liittää vapauttamishakemuksesta annettavaan lausuntoon. Kun on kyse vakuuden vapauttamisen perusteella tehtävästä vakuuden palauttamisesta, on oltava lainvoimainen lupaviranomaisen päätös, jossa annetaan määräykset vakuuden vapauttamisesta, ennen kuin valvontaviranomainen voi palauttaa vakuuden. Joissain tilanteissa jätehuoltovelvoitteet voidaan valvontaviranomaisessakin katsoa riittävällä tavalla ja varmuudella suoritetuksi ilman lopputarkastustakin (esimerkiksi vuokra-alueella vuokranantajan suorittaman lopputarkastuksen perusteella).

Vakuuden palauttaminen sinällään tapahtuu menettelyllisesti (joka on siis pääasiassa asiakirjojen hallintaa valvontaviranomaisessa) samalla tavalla, kuin vakuuden uusimisesta johtuva aiemman vakuuden palauttaminen. Vakuusasiakirjassa

yleensä mainitaan palauttamisen käytännön toteuttamisesta. Yleensä vakuus tulee palauttaa rahoituslaitokselle, kun se on käynyt tarpeettomaksi. Samassa yhteydessä toiminnanharjoittajalle ilmoitetaan vakuusasiakirjan palautuksesta.

2.1.14 Vakuuden vanhentuminen

Vaikka toistaiseksi voimassa olevaa vakuutta ei tarvitse uusia määräajoin, se voi tietyissä tilanteissa vanhentua, ellei vanhentumisaikaa katkaista. On hyvä huomata, että myös määräaikainen vakuus voi vanhentua tietyissä tilanteissa (jos määräaikaisen vakuuden voimassaolo on hyvin pitkä). Vanhentumisen valvominen ja toimet sen estämiseksi kuuluvat valvontaviranomaisen tehtäviin.

Takaus vanhentuu takauslain 19 §:n nojalla 3 vuoden kuluessa päävelan erääntymisestä tai viimeistään 10 vuoden kuluessa takauksittomuksen antamisesta. Samat määräajat koskevat myös *on first demand* -takuuta, vaikka sen vanhentumiseen sovelletaankin lakia velan vanhentumisesta (728/2003, *vanhentumislaki*). Pantattu talletus ei lähtökohtaisesti voi vanhentua vanhentumislain 9 §:n perusteella.

Päävelan erääntymisellä tarkoitetaan jätevakuuksien osalta siitä hetkeä, kun toiminnanharjoittaja veloitetaan suorittamaan vakuuden kohteena olevat jätehuolto-toimet, eli toiminnanharjoittajalle annetaan hallintopakollain mukainen määräys. Tämä vanhentumisperuste tulee kyseeseen melko harvoin, sillä vakuuden realisointitoimet ehdittäneen suorittaa jo hyvissä ajoin ennen kolmen vuoden vanhentumisaajan päättymistä.

Edellä mainittu 10 vuoden määräaika sen sijaan tulee kyseeseen huomattavasti useammin pitkäaikaisten toimintojen osalta ja onkin tärkeää valvoa, etteivät toistaiseksi voimassa olevat vakuudet pääse vanhentumaan käyttämättöminä kymmenessä vuodessa. On suositeltavaa huomioida vakuuksien vanhentuminen säännöllisesti määräaikaistarkastusten pöytäkirjoissa, jolloin sekä toiminnanharjoittaja että valvontaviranomainen voivat helposti seurata vakuuden voimassaoloa.

Vanhentuminen voi päästä tapahtumaan esimerkiksi tilanteessa, jossa jätteen käsittelytoiminnan vakuudeksi on luvan myöntämisen aikaan annettu toistaiseksi voimassa oleva takaus ja toiminta on jatkunut koko ajan normaalisti: toiminnanharjoittaja on noudattanut ympäristölupaa eikä valvontaviranomaisella ole ollut tarvetta ottaa vakuutta käyttöön. Vakuutta ei ole myöskään lupamääräysten tarkistamisen yhteydessä muutettu. Jos kymmenen vuotta vakuussitoumuksen allekirjoittamisesta ehtii kulua ilman yhteydenottoa takauksen antajaan, takaus vanhentuu.

Määräaikainen takaus vanhentuu edellä mainittujen 3 ja 10 vuoden määräaikojen lisäksi siinä tapauksessa, ettei valvontaviranomainen vaadi takaajalta suoritusta ennen takauksen määräaikaisen voimassaolon päättymistä. Takaus toisin sanoen raukeaa.

Valvojan viranomaisen on huolehdittava takauksen vanhentumisen katkaisemisesta. Se voidaan toteuttaa vapaamuotoisella muistutuksella vakuuden olemassaolosta takaajalle eli pankkitakauksen kyseessä ollessa pankille tai takausvakuutuksen osalta vakuutusyhtiölle. Katkaisutoimessa on yksilöitävä päävelka eli käytännössä lupapäätökset sekä niihin perustuvat takaukset/vakuutukset. Katkaisutoimi on tehtävä ennen vakuuden vanhentumista.

Vanhentumisen katkaisu on tehtävä kirjallisesti eli todisteellisesti siten, että se voidaan tarvittaessa jälkikäteen todentaa. Riitatilanteessa valvontaviranomaisen on kyettävä näyttämään, milloin vanhentuminen on katkaistu. Vanhentuminen katkeaa, kun vakuuden antaja saa tiedon katkaisutoimesta. Varsinaista merkitystä ei ole lähettämisaikakohdalla. Riski esimerkiksi muistutuskirjeen perillemenosta on lähetäjällä. Tiedonsaannin on tapahduttava ennen vanhentumisaikojen umpeutumista. Käytännössä on hyvä pyytää takaajalta vastaanottokuittaus katkaisua koskevasta viestistä.

Vanhentumisen katkaisemisesta alkaa kulua uusi, saman pituinen vanhentumisaika.

2.1.15 Toiminnan aloittaminen tai olennainen muuttaminen ilman vakuutta

Toiminnanharjoittajalla on velvollisuus asettaa vakuus ennen toiminnan aloittamista. Velvollisuuden laiminlyöntiin on valvontaviranomaisen syytä puuttua nopeasti. Toiminnassa ei saa syntyä vakuudetonta tilaa, eli jätteenkäsittelytoiminnalla on oltava kaikkina hetkinä voimassa oleva vakuus. YSL 170 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on ilmoitettava valvontaviranomaiselle toiminnan aloittamisesta, mikä velvollisuus liittyy osaltaan myös vakuuden asettamisen varmistamiseen. Ilmoitusvelvollisuus on olemassa, vaikka tästä ei olisikaan erillistä määräystä luvassa. Mikäli toiminta on aloitettu ilman vakuuden asettamista, on valvontaviranomaisen ryhdyttävä YSL 179 §:n mukaisesti lainvastaisen menettelyn korjaamiseen.

Toiminnanharjoittajaan tulee ottaa yhteyttä muistuttaen vakuusvelvollisuudesta. Laiminlyönnin jatkuessa tulee varsin nopealla aikataululla aloittaa hallintopakkomennettely toiminnanharjoittajaa kohtaan. Kehotuksessa tulee kehottaa asettamaan vakuus määräaikaan mennessä ja mikäli vakuutta ei ole määräaikaan mennessä

asetettu, toiminta on keskeytettävä ja syntyneet jätteet on huolehdittava jätehuoltoon. Toiminta tulee siis saattaa siihen tilanteeseen, jossa toimintaa ei olisi alkuunkaan aloitettu. Kehotuskirjeessä on asianmukaista kertoa, että asiassa voidaan tarvittaessa käyttää hallintopakkomenettelyä (toiminnan keskeyttäminen ja jätehuollon teettäminen) ja kuulla jo toiminnanharjoittajaa mahdollisen hallintopakon varalta.

Mikäli kehoitus ei tuo toivottua tulosta, toiminnanharjoittajalle on annettava määräys YSL 175 §:n perusteella. Määräystä on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, YSL 184 §:n mukaisesti uhalla, että tai lupaehtojen vastainen toiminta keskeytetään ja tarvittavat jätehuoltotoimet teetetään viranomaisen toimesta. Äärimmäisessä tapauksessa valvontaviranomainen voisi saattaa lupaviranomaisessa vireille hakemuksen luvan peruuttamiseksi YSL 93 §:n nojalla.

Mikäli toiminnanharjoittaja muuttaa luvanvaraista toimintaansa olennaisesti, on hänen haettava laajennetulle toiminnalle lupaa YSL 29 §:n mukaisesti. Uuteen lupaan tulee sisällyttää myös lupamääräys uutta toiminnan laajuutta vastaavasta vakuusmäärästä. Laajennettua toimintaa ei saa aloittaa ilman sille asetettua vakuutta. Mikäli toimintaa taasen on laajennettu ilman lupaa ts. lupaehtojen vastaisesti, on toiminta saatava valvonnallisilla keinoilla luvan mukaiseksi, tarvittaessa hallintopakkomenettelyin.

2.2 Jätelain mukainen tuottajavastuu

Jätehuoltovakuuksia on tarvittaessa asetettava myös toiminnoille, joita koskevat tuottajavastuumääräykset. Tuottajavastuun suhde vakuuden asettamisen velvollisuuteen on selkeä: myös toiminnot, joissa käsitellään tuottajavastuun alaisia tuotteita tai näiden jätteitä, ovat vakuusvelvollisia. Jätteiden kuuluminen tuottajavastuun piiriin ei siten vapauta vakuuden asettamisvelvollisuudesta tai ole peruste vakuuden määrän vähentämiseen.

2.2.1 Tuottajarekisteriin hyväksytyn tuottajan ja tuottajayhteisön toiminnan turvaaminen

Jätelain 64 §:n mukaan tuottajayhteisöllä on oltava riittävät taloudelliset voimavarat toimintansa asianmukaiseksi järjestämiseksi ja niin, että se voi vastata sille siirrettyistä tuottajavastuuvélvoitteista jatkuvasti vähintään kuuden kuukauden ajan. Tämän osoittamiseksi tuottajayhteisön on esitettävä Pirkanmaan ELY-keskukselle selvitys riittävistä taloudellisista järjestelyistä ja toimintasuunnitelma

uudelleenkäytön ja jätehuollon järjestämisestä. Selvitys ja suunnitelma on annettava vuosittain tai jos toiminta muuttuu olennaisesti, kolmen kuukauden kuluessa muutoksesta. Pirkanmaan ELY-keskus voi edellyttää selvitystä taloudellisista järjestelyistä ja toimintasuunnitelmaa muulta kuin tuottajayhteisöön kuuluvalta tuottajalta silloin, kun se on tarkoituksenmukaista tuottajan toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen.

Jätelain 64 §:n mukaisesta rekisteröidyn tuottajayhteisön ja tuottajan turvaamismekanismista käytetään tässä termiä vakavaraisuusvaatimus. Vakavaraisuusvaatimus ei tarkoita samaa asiaa kuin vakuus, sillä kysymys ei ole vakuuden antamisesta viranomaiselle tai muulle taholle. Vakavaraisuus osoitetaan rekisteröintihakemuksessa ja sen riittävyyden arvioi Pirkanmaan ELY-keskus hakemusta koskevassa ratkaisussa. Vakavaraisuusvaatimuksella ei ole myöskään merkitystä esimerkiksi YSL 59 §:n mukaisten vakuuksien kannalta, joten jätteenkäsittelyn vakuutta ei voida pienentää sillä perusteella, että toiminta koskee tuottajavastuun alaisia jätteitä.

2.2.2 Kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteiden tuottaja (SER)

Jätelain 61 §:n mukaan sähkö- ja elektroniikkalaitteen tuottajan (jäljempänä SER-tuottaja) on asetettava Pirkanmaan ELY-keskuksen eduksi vakuus, jolla katetaan tuottajan markkinoille saattamien kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteiden vastaanotosta, kuljetuksesta, muusta jätehuollosta ja näihin liittyvästä tiedotuksesta sekä uudelleenkäytön edistämisestä aiheutuvat kustannukset. Jätelain 62 §:n mukaan tuottajan on pääsääntöisesti liityttävä jätelain 142 §:ssä tarkoitettuun tuottajarekisteriin hyväksyttyyn tuottajayhteisöön. Tuottajayhteisöön kuuluvan tuottajan ei tarvitse asettaa erillistä vakuutta eikä vakuutta vaadita tuottajayhteisöltä.

Hyväksyttäviä vakuuksia ovat takaus, vakuutus ja pantattu talletus. Lisäksi edellytyksenä on, että Pirkanmaan ELY-keskus saa vakuuden käyttöönsä vaatimuksen nojalla. Jälkimmäinen vaatimus johtaa siihen, että vakuuden on oltava *on first demand*-muotoinen vakuus. Vakuuden on oltava Pirkanmaan ELY-keskuksen käytettävissä viimeistään silloin, kun tuotteiden saattaminen markkinoille alkaa. Vakuuden antajan on oltava Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kotipaikan omaava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos.

Säädöstä koskevan hallituksen esityksen (HE 199/2010 vp.) yksityiskohtaisten perustelujen mukaan vakuuden määrää arvioitaessa otettaisiin huomioon etenkin maanlaajuisen vastaanottopisteverkoston kiinteät kustannukset, kerättävää määrää vastaavat jätehuoltokustannukset sekä laitteiden kestoikä eli palautuminen jätehuoltoon. Tuottajarekisteriin rekisteröityä tuottajaa ei voida vapauttaa vakuuden

asettamisvelvollisuudesta millään perusteella. SER-tuottajien vakuuden on oltava voimassa niin kauan, kunnes kyseisen tuottajan tuottamien laitteiden jätehuolto on asianmukaisesti järjestetty eli kunnes kaikki tuottajan markkinoille saattamat laitteet ovat poistuneet markkinoilta.

Jätelaissa ei ole säädetty määräaikaisista vakuuksista mutta niiden käyttäminen on mahdollista. Myös jätelain edellyttämän vakuuden osalta voidaan soveltaa YSL:stä johdettavissa olevaa kolmen kuukauden puskuria, joka mahdollistaa viranomaiselle riittävän ajan ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, jos toiminnanharjoittaja ei asianmukaisesti huolehdi velvoitteistaan.

Pirkanmaan ELY-keskuksen on saatava vakuus käyttöönsä vaatimuksensa nojalla, kun tuottaja on todettu maksukyvyttömäksi tai kun tämä on kehotuksesta huolimatta laiminlyönyt jätehuollon järjestämisen. Maksukyvyttömyys tarkoittaa joko konkurssiin asettamista tai ulosottomenettelyssä todettua maksukyvyttömyyttä. Myös yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993, jäljempänä yrityssaneerauslaki) tarkoitetun saneerausmenettelyn aloittaminen voi tietyissä tilanteissa tarkoittaa maksukyvyttömyyden käsillä olemista. Muissa kuin konkurssitilanteissa tuottajalle tulisi aina varata tilaisuus osoittaa, ettei se ole maksukyvytön.

Pirkanmaan ELY-keskus jakaa vakuuden markkinaosuuden mukaisessa suhteessa niille tuottajarekisteriin hyväksytyille tuottajille ja tuottajayhteisöille, jotka järjestävät vakuudenantajan markkinoille saattamien laitteiden jätehuollon.

SER-tuottajalta vaadittavaa vakuutta ei ole toistaiseksi vaadittu tai asetettu kertaakaan. Käytännössä myös 19.7.2021 voimaan tulleen jätelain 62 §:n muutoksen myötä vakuuden asettamisvelvollisten määrä on pienentynyt, koska säädös edellyttää pääsääntöisesti aina tuottajan liittymistä tuottajayhteisöön. Käytännössä lähinnä poikkeustilanteessa Pirkanmaan ELY-keskus voi hyväksyä yksittäisen tuottajan rekisteröinnin tuottajayhteisöön, jos liittyminen tuottajayhteisöön on toiminnan laatu ja laajuus huomioiden ilmeisen tarpeetonta.

SER-tuottajia koskeva vakuussäännös perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta (2012/19/EU, jäljempänä ”SER-direktiivi”), jonka 12 artiklan mukaan tuottajan on asetettava tuotteen markkinoille saattaessaan vakuus, joka osoittaa, että kaiken sähkö- ja elektroniikkalaiteromun jätehuollon rahoitus on kunnossa. Vakuus voidaan asettaa joko siten, että tuottaja osallistuu asianmukaisiin sähkö- ja elektroniikkalaiteromun jätehuollon rahoitusjärjestelmiin (eli liittyy tuottajayhteisöön), tai kierrätysvakuutuksella taikka suljetulla pankkitilillä.

2.2.3 Akkujen ja paristojen tuottaja ja tuottajayhteisö

Jätelaissa tai muutenkaan kansallisessa lainsäädännössä ei ole säädetty vakuuden-asettamisvelvollisuutta akkujen ja paristojen tuottajalle. Tämä on muuttumassa.

EU:ssa on hyväksytty uusi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1542 akuista ja paristoista ja jäteakuista ja -paristoista, direktiivin 2008/98/EY ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta sekä direktiivin 2006/66/EY kumoamisesta (jäljempänä *akkuasetus*). Akkuasetus tuli voimaan 17.8.2023 ja sitä sovelletaan pääsääntöisesti 18.2.2024 alkaen. Asetuksen artiklan 96 (2)(c) kohdan mukaan tuottajavastuuta koskevaa lukua VIII (artiklat 54–76) sovelletaan kuitenkin vasta 18.8.2025 alkaen.

Akkuasetuksen 58 artiklan 7 kohdan mukaan tuottajavastuuta koskevien velvoitteiden yksilöllisen täyttämisen tapauksessa tuottajan ja tuottajavastuuta koskevien velvoitteiden kollektiivisen täyttämisen tapauksessa tuottajayhteisön on annettava vakuus. Vakuudella on tarkoitus kattaa tuottajalle tai tuottajayhteisölle kuuluviin jätehuoltotoimiin liittyvät kustannukset siinä tapauksessa, että se ei noudata tuottajavastuuta koskevia velvoitteitaan, mukaan lukien sen toiminnan pysyvä lopettaminen tai maksukyvyttömyys.

Siten akkuasetuksen perusteella akkujen ja paristojen rekisteröityneiden tuottajien sekä tuottajayhteisöiden on tulevaisuudessa asetettava vakuus jätehuoltovelvoitteiden laiminlyönnin turvaamiseksi. Velvollisuus alkaa 18.8.2025.

2.2.4 Ajoneuvojen tuottaja

Artikla 20 (4)

Komission ehdotus ajoneuvojen kiertotalousasetukseksi,

In the case of individual fulfilment of extended producer responsibility obligations, the producers shall provide a guarantee for vehicles that they make available on the market for the first time in the territory of a Member State. That guarantee shall ensure that the operations referred to in paragraph 1 relating to those vehicles will be financed.

The amount of the guarantee shall be determined by the Member States in which the vehicle has been made available on the market for the first time taking into account criteria laid down in Article 21.

The guarantee may take the form of participation by the producer in appropriate schemes for the financing of the management of end-of-life vehicles, a recycling insurance or a blocked bank account.

Komission ehdotus, ei voimassa.

Komissio on 13.7.2023 antanut ehdotuksensa uudeksi ajoneuvoja koskevaksi asetukseksi (The proposal for a regulation of the European parliament and of the Council on circularity requirements for vehicle design and on management of end-of-line vehicles, amending Regulations (EU) 2018/858 and 2019/1020 and repealing Directives 2000/53/EC and 2005/64/EC, COM(2023) 451 final).

Sen 20 (4) artiklan mukaan tuottajarekisteriin rekisteröidyn tuottajan tulee asettaa vakuus, joka kattaa romuajoneuvojen keräyksestä ja jätehuollosta sekä muista tuottajavastuuvetoista aiheutuvat kustannukset. Vakuusvaatimusta ei ole asetettu tuottajayhteisöön liittyneelle tuottajalle. Sääntely vastaa siten pitkälti SER-tuottajan vakuusvaadetta. Koska kyseessä on vielä asetusluonnos, eikä sen käsittely ole alkanut EU-elimissä, tätä mahdollisesti tulossa olevaa vakuustyyppiä ei käsitellä tarkemmin tässä oppaassa.

2.3 Jätelain mukaisesta vakuudesta jätehuoltorekisteriin hyväksymisen edellytyksenä on luovuttu

2.3.1 Vakuusvaatimuksesta on luovuttu 1.9.2022

Jätelain 94 §:n 1 momentin mukaan sen, joka aikoo harjoittaa jätteen ammattimaista kuljettamista tai toimia jätteen välittäjänä, on tehtävä hakemus toiminnan hyväksymiseksi 142 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun jätehuoltorekisteriin. Hakemus tehdään ELY-keskusten ylläpitämään jätehuoltorekisteriin.

Jätteen ammattimaisen kuljettamiselta ja jätteen välittämiseltä aikaisemmin jätelain 95 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella vaadittua vakuutta ei enää edellytetä 1.9.2022 voimaan tulleen jätelain muutoksen jälkeen (L jätel muuttamisesta 494/2022).

Muutos koskee jätehuoltorekisteriin hyväksymisen edellytyksiä niin kotimaisten kuin ulkomaalaisten toiminnanharjoittajien osalta. Vakuusvaatimuksesta luopumisen tilalle uudeksi jätehuoltorekisteriin hyväksymisen edellytykseksi tuli liikennelupa niiltä toimijoilta, joiden toiminta edellyttää liikennelupaa. Mikäli toiminta ei edellytä liikennelupaa, vaatimukseksi säädettiin eräistä lakisääteisten velvoitteiden hoitoon liittyvistä toimista, joilla varmistettaisiin hakijan luotettavuus osana päätösharkintaa. Päätöksenteon yhteydessä ja tämän jälkeen säännöllisesti rekisteröintiviranomainen tarkistaa asianomaisista eri viranomaisrekistereistä, ettei jätehuoltorekisteriin hakevalla ja rekisteriin merkityllä jätteen kuljettajalla ole merkittäviä lakisääteisiin maksuihin liittyviä laiminlyöntejä, ulosottovelkaa eikä se ole konkurssissa. Jätteen kuljettajilla, joilla on liikennelupa, velvoitteidenhoitoa ei ole tarpeen selvittää, koska näille tehdään luotettavuusarviointi osana liikenneluvan myöntämistä ja velvoitteidenhoitoa seurataan säännöllisesti.

2.3.2 Vanhat vakuudet

Lain 494/2022 voimaantulosäännös

Jos toiminta on hyväksyttynä jätehuoltorekisteriin 1 päivänä tammikuuta 2023, toiminnanharjoittajan on tehtävä 94 §:n mukainen hakemus toiminnan hyväksymiseksi jätehuoltorekisteriin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2025. Hakemus on kuitenkin tehtävä viimeistään, kun jätelain 98 §:n mukainen ote on tarkistettava. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on hakemuksen käsittelyn yhteydessä vapautettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 95 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla jätteen kuljettajalta tai välittäjältä vaadittu vakuus.

Suomen ulkopuolelle sijoittautuneen jätteen kuljettajan ja jätteen välittäjän, joka on hyväksyttynä tai muutoin merkittynä jätehuoltorekisteriin 1 päivänä tammikuuta 2023, on tehtävä tämän lain 94 §:n mukainen hakemus tai toimitettava 95 a §:n mukainen todistus toiminnan hyväksymiseksi tai merkitsemiseksi jätehuoltorekisteriin

viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2024. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on hakemuksen käsittelyn yhteydessä vapautettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 95 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla jätteen kuljettajalta tai välittäjältä vaadittu vakuus.

Jätelain muuttamista koskevan lain 494/2022 voimaantulosäännöksen mukaan vanhat vakuudet vapautetaan uudelleenrekisteröintihakemuksen käsittelyn yhteydessä.

Jätehuoltorekisteriin 1.1.2023 merkityn Suomeen sijoittautuneen toiminnanharjoittajan on tehtävä uudelleenrekisteröintihakemus 31.12.2025 mennessä tai viimeistään, kun jätehuoltorekisteriote on tarkastettava. Ote on tarkastettava jätelain 98 §:n mukaisesti sen kalenterivuoden aikana, jolloin on kulunut kolme vuotta toiminnan hyväksymisestä tai merkitsemisestä jätehuoltorekisteriin tai, jos toimintaa on muutettu, viimeisen muutoksen hyväksymisestä rekisteriin. Jätehuoltorekisteriin rekisteröidyn Suomen ulkopuolelle sijoittautuneen jätteen kuljettajan tai välittäjän on tehtävä uudelleenrekisteröintihakemus tai toimitettava vastavuoroista tunnustamista koskeva todistus ELY-keskukselle viimeistään 31.12.2024.

2.4 Jätteen kansainvälisen siirron vakuus

Jätelain 12 luku koskee jätteen kansainvälisiä siirtoja. Lisäksi jätteiden siirrosta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1013/2006 (jäljempänä *jätteensiirtoasetus*) on kansallisesti suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Kansainvälisen jätteensiirron edellytyksenä olevasta vakuudesta on säädetty jätteensiirtoasetuksen 6 artiklassa. Jätelain 22 §:n 3 momentin mukaan Suomen ympäristökeskus on Suomessa jätteensiirtoasetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, joka vastaa yhteistyöstä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa jätteen kansainvälisen siirron valvonnassa.

Jätteen kansainvälisen siirron vakuudeksi on asetettava vakuus, jos siirto edellyttää jätteensiirtoasetuksen mukaan ilmoituksen tekemistä (jätesiirtolupahakemus) viranomaiselle. Jätteensiirtoasetuksen liitteissä on lueteltu jätejakeet, ns. vihreät jätteet, jotka eivät pääsääntöisesti edellytä jätesiirtolupaa, vaan ovat ns. kevenetyn menettelyn piirissä. Tällaisia jätteitä ovat mm. tietyt muovijätteet, metalliromu, jätepaperi ja kartonkijäte sekä käsittelemättömän puun jäte, joiden siirroista hyödynnettäviksi ei todennäköisesti aiheudu riskiä ympäristölle. Mikäli jätettä

siirretään vihreän jätesiiirron menettelyllä, vakuutta ei ole asetettava. Jätteesiirtoasetuksen uudistuessa myös tiedot ns. vihreistä siirroista ilmoitetaan sähköisessä järjestelmässä.

Jätteesiirtoasetuksen mukaan vakuuden on katettava tilanteet, joissa jätteen siirtoa tai käsittelyä ei voida toteuttaa suunnitellulla tavalla tai jätesiiirto on laitton. Kansainvälisen jätteesiirron vakuuden on katettava kuljetuskustannukset lähtömaahan, loppukäsittelyn tai hyödyntämisen sekä mahdollisesti tarvittavien väliaikaisten toimien kustannukset sekä varastointikustannukset 90 päivän ajalta. Jätteen palauttamisesta ja käsittelystä aiheutuvat kustannukset katetaan vakuudesta, jos jätteen palautus ja käsittely jää viranomaisen vastuulle.

Lähtömaan viranomainen, Suomessa Suomen ympäristökeskus, hyväksyy vakuuden muodon, sanamuodon ja suuruuden. Jos kysymys on jätteen tuomisesta EU-alueen ulkopuolelta Suomeen, Suomen ympäristökeskus voi vaatia täydentävän vakuuden asettamista hyväkseen. Käytännössä jätteesiirtolupahakemuksen liitteenä on toimitettava hyväksyttäväksi laskelma asetettavan vakuuden määrästä ennen vakuuden asettamista. Laskelman perusteena tulee olla todelliset, esimerkiksi tarjouksista saadut tiedot kyseessä olevan jätteen kuljetuksen ja varastoinnin kustannuksista sekä jätteen käsittelykustannuksista Suomessa. Kustannustietoina ei hyväksytä ilmoittajan omasta toiminnasta aiheutuvia kustannuksia, kuten omia kuljetus- tai varastointikustannuksia, koska vakuus on viimesijainen keino vastata palautuksen kustannuksista tilanteessa, jossa jätesiiirron ilmoittaja tai muu velvollinen ei voi kustannuksista vastata. Jos jätteellä on positiivinen arvo, joka ylittää perustellusti käsittelykustannukset, voidaan käsittelykustannukset jättää pois vakuuslaskelmasta.

Vakuuden asettaja on useimmiten jätesiiirtoluvan hakija, mutta tarvittaessa myös jätteen vastaanottaja voi asettaa vakuuden jätesiiirrolle. Suomessa vakuus asetetaan ja toimitetaan Suomen ympäristökeskukselle. Jätelain 116 §:n mukaan vakuudeksi hyväksytään takaus, vakuutus tai pantattu talletus. Vakuuden antajan on oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Vakuuden on oltava voimassaviimeistään, kun jätesiiirto alkaa. Suomen ympäristökeskus suosittelee, että vakuus on on first demand -tyyppinen ja voimassa toiseksi. Suomen ympäristökeskukselle asetettavan vakuuden tulee olla voimassa vähintään 16 kuukautta (480 vrk) vientiluvan viimeisestä voimassaolopäivästä. Jos jäte viedään väliaikaiseen käsittelyyn, tulee vakuuden olla voimassa vähintään 28 kuukautta (845 vrk).

Viranomaisen on vapautettava vakuus, kun sille on toimitettu todistukset siirretyn jätteen käsittelyn päättymisestä.

Komissio on 17.11.2021 antanut ehdotuksen uudeksi jätteesiirtoasetukseksi (COM (2021) 709 final). Asetusehdotuksessa ei ole esitetty olennaisia muutoksia vakuussääntelyyn. Keskeinen lisäys vakuutta koskevassa asetuksen 7 artiklassa on, että siinä asetetaan komissiolle velvollisuus arvioida viimeistään kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaantulopäivästä, olisiko mahdollista vahvistaa yhdenmukaistettu laskentamenetelmä, jolla vakuus voidaan määrittää ja soveltuvin osin antaa yhdenmukaistettua laskentamenetelmää koskeva täytäntöönpanosäädös.

2.5 Yhteenveto jätevakuuden asettamisvelvollisuudesta poikkeamisesta

Vakuuden vaatiminen eräiltä jätelain ja YSL:n tarkoittamilta toiminnanharjoittajilta on pääsääntö. Vakuusvaatimuksesta voidaan kuitenkin tietyissä tapauksissa poiketa. Tässä kappaleessa esitellään yhteenvedonomaisesti taulukkomuotoisesti tilanteet, joissa poikkeaminen on mahdollista. Poikkeaminen perustuu YSL 59 §:ssä tarkoitettuihin tilanteisiin viranomaisten tapauskohtaiseen harkintaan. Lupaviranomaisen harkitessa poikkeamista vakuusvelvollisuudesta, on toiminnanharjoittajia kohdeltava yhtäläisin perustein.

Taulukko 4. Yhteenvedo poikkeamisesta jätevakuuden asettamisesta.

Toiminta/vakuus	Poikkeamismahdollisuus	Suositus poikkeamisesta
Jätteen luvanvarainen käsittelytoiminta (YSL 59 §)	Vakuudella katettavat kustannukset vähäiset (YSL 59 §)	Vakuuden määrä enintään 4 000 euroa
Toiminta, jossa syntyy merkittäviä määriä jätettä (YSL 59 §)	Vakuudella katettavat kustannukset vähäiset (YSL 59 §)	Vakuuden määrä enintään 4 000 euroa
Pysyvän kaivannaisjätteen jätealue (YSL 59 §)	Ei vakuusvaatimusta, jos pysyvä jäte tai pilaantumaton maa-aines taikka turvetuotannon yhteydessä syntynyt kaivannaisjäte sijoitetaan muulle kuin suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavalle jätealueelle (VNa kaivannaisjätteistä 1 § 2 momentti)	
Kaatopaikat (YSL 59 §)	Ei voida poiketa	
Kansainväliset jätesiirrot (jätteesiirtoasetus 6 artikla)	Vihreän listan jätteiden siirto ei vaadi vakuutta	
SER-tuottaja (jätelaki 61 § 1 momentti)	Tuottajayhteisöön liittyneeltä tuottajalta ei vaadita vakuuden asettamista	

Jätteen käsittelytoiminnan harjoittajan vakuus voidaan jättää vaatimatta muuta kuin kaatopaikkatoimintaa harjoittavalta. Poikkeamisen sallittavuus on sidottu arviointuihin toiminnan lopettamisajankohdan vakuudella katettavien kustannusten määrään. Poikkeusmahdollisuus koskee kaikkia jätteitä, myös vaarallisten jätteiden käsittelyä. Toisaalta edes pysyvän jätteen kaatopaikan kohdalla vakuusvaatimuksesta ei voida edelleenkään poiketa.

Poikkeaminen lienee yleisimmin mahdollista silloin, kun toiminta on niin pienimuotoista, että siinä käsiteltävän tai tuotettavan jätteen määrä jää varsin vähäiseksi mahdolliset ympäristövaikutukset huomioiden. Yksinomaan pienimuotoinen toiminta ei vielä ole riittävä peruste vakuuden vaatimatta jättämiseen, vaan keskeistä on jätehuoltokustannusten määrä. Tämä tarkoittaa, että mikäli jäte on raaka-aineena hyödynnettävissä ja arvokasta, voi jätteen arvo ylittää jätehuoltokustannusten määrän. Tällöin suurempikin toiminta ja suurempi jätemäärä voi tosiasiallisesti johtaa alhaiseen jätehuoltokustannusten määrään.

Lupaviranomaisella on YSL 59 §:n muiden seikkojen perusteella myös mahdollisuus tietynlaiseen tapauskohtaiseen harkintaan, jossa voidaan ottaa huomioon myös toiminnan tosiasiallinen luonne ja tilanne toiminnan päättyessä.

2.6 Päällekkäiset vakuudet

Samaan toiminnanharjoittajaan ja samaan jäte-erään voi kohdistua useita eri vakuusvaatimuksia. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun toiminta koostuu ympäristöluvanvaraisesta jätteen käsittelytoiminnasta ja jätteen kansainvälisestä siirrosta. Ympäristöluvanvaraisessa jätteen käsittelytoiminnassa ja jätteen kansainvälisessä siirrosta on kyse kahdesta eri paikassa tapahtuvasta toiminnasta. Tällöin samalta toiminnanharjoittajalta edellytetään sekä YSL 59 §:n että jätteen-siirtoasetuksen (eli jätelain 116 §:n) mukaista vakuutta. Kaksi erillistä vakuutta on tarkoituksenmukainen ja selkeämpi menettely ja myös vakuuksien realisointi on selvempää. On myös syytä huomata, että toiminnanharjoittajan muulle kuin viranomaiselle antama vakuus ei voi olla peruste jättää jätevakuutta vaatimatta. Esimerkiksi vuokranantajalle annettu vuokravakuus ei oikeuta jätevakuuden määrän alentamiseen tai poistamiseen, vaikka vuokravakuus olisikin annettu muun ohella jätehuoltotoimien laiminlyöntien varalta.

Kaikkien jätevakuussäännösten tavoite on sama eli varmistaa asianmukainen jätehuolto. Tästä syystä ei ole tarpeen vaatia päällekkäisiä vakuuksia, joilla tavoitellaan samaa lopputulosta. Toisaalta olisi kuitenkin voitava varmistua siitä, että toiminnanharjoittajan asettamat vakuudet kaikissa tilanteissa riittävät kattamaan toiminnasta aiheutuvat jätehuoltokustannukset kokonaisuudessaan. Lainsäädäntöön ei sisälly säännöstä, jonka perusteella vakuus voitaisiin jättää vaatimatta päällekkäisyyden välttämiseksi. Tietyissä tilanteissa on kuitenkin mahdollista huomioida vakuuden määrässä, jos tietty jäte-erä kuuluu myös jonkun toisen vakuuden piiriin. Tällaisessa tilanteessa tulee arvioida, kattaako toinen vakuus myös jäte-erän kaikissa tilanteissa, vai ainoastaan vain osittain. Toisen vakuuden hyväksymiseen tulee siten suhtautua melko maltillisesti ja vain kaikkein selkeimmissä tapauksissa. Vakuussummaa ei voikaan kaikissa tilanteissa edellä kuvatulla tavalla pienentää sillä perusteella, että joku toinen vakuus jo kattaa kyseisen jäte-erän. Esimerkiksi kuljettajat kuljettavat usein jätettä, jonka asianmukaisen jätehuollon järjestämiseksi jätteen haltija on asettanut vakuuden. Jätehuoltorekisteriin hyväksymistä koskevaa hakemusta käsiteltäessä ei kuitenkaan yleensä voida tietää kuljetusliikkeen tulevia asiakkaita ja näiden vakuustilannetta. Viranomaisella ei siten voi riittävästi varmistua siitä, että jätteet ovat asianmukaisen jätehuollon turvaavan vakuuden piirissä. Tästä syystä poikkeaminen laskennallisesta vakuussummasta ei olisi perusteltua.

2.7 Valtiontukinäkökulma

Sopimus euroon unionin toiminnasta (SEUT) 107 (1) artikla

Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Jätevakuussäätelyssä keskeistä valtiontuen kannalta on vakuuden kattavuus eli sen määrä. Vakuuden on katettava ne kustannukset täysimääräisesti, joita vakuusvaatimuksella halutaan turvata. Mikäli vakuus määrätään pienemmäksi kuin kustannukset ovat, kyseessä voi olla kielletty valtiontuki toiminnanharjoittajalle. Tuki on siis konkreettisesti se määrä, mikä on ”oikean” suuruisen vakuuden ja lupaehtojen mukaisen vakuuden kustannuksen erotus. Tuki realisoituu, kun vakuudella ei pysyttyä kattamaan kaikkia jätehuoltotoimia, vaan valtio joutuu kantamaan osan kustannuksista toiminnanharjoittajan sijaan. Valtiontuki voi olla kyseessä myös silloin, kun tuensaaja vapautetaan sille osana sen tavanomaista liiketoimintaa kuuluvista kustannuksista kokonaan, eli vakuus jätetään kokonaan vaatimatta. Tällöin valtio joutuu kantamaan kaikki jätehuoltokustannukset toiminnanharjoittajan laiminlyötyä jätehuoltovelvoitteensa.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 107 artiklan 1 kohdan mukaan valtiontuet yritystoiminnalle ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä, koska yritykselle myönnettävä julkinen tuki voi antaa sille taloudellista etua verrattuna sen kanssa kilpaileviin yrityksiin. Tuki voi vääristää sisämarkkinoiden toimintaa ja tervettä kilpailua. Yrityksellä tarkoitetaan taloudellista toimintaa harjoittavia tahoja niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta. Valtiontuen käsitteen tulkinnan ensisijainen perusta on EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

EU:n valtiontukisääntöjä sovelletaan silloin, kun kaikki valtiontuen tunnusmerkit täyttyvät:

- julkisia varoja kanavoidaan yrityksiin eli taloudelliseen toimintaan,
- annettava taloudellinen etu on valikoiva, eli se ei kohdistu kaikkiin yrityksiin tai se suosii jotain tuotannonalaa,

- toimenpide vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua,
- tuki vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Julkiset tuet yritystoiminnalle voivat kuitenkin olla sisämarkkinoille soveltuvia, jos niillä edistetään yleistä taloudellista kehitystä ja SEUT-sopimuksessa määriteltyjä tavoitteita. Euroopan komissio on antanut yksityiskohtaisia sääntöjä siitä, millaiset valtiontuet ovat sallittuja ja siitä, millaisia menettelytapoja tukia myönnettäessä tulee noudattaa.

Mikäli kyseessä on SEUT-sopimuksen tarkoittama valtiontuki, on tuki kuitenkin mahdollista myöntää poikkeusperusteella. Keskeisimmät poikkeusperusteet ovat *de minimis* -tuki sekä yleiseen ryhmäpoikkeusasetukseen perustuva tuki.

Valtion toimenpiteen katsotaan vääristävän tai uhkaavan vääristää kilpailua, jos se on omiaan parantamaan tuensaajan kilpailuasemaa verrattuna muihin yrityksiin, joiden kanssa se kilpailee. Käytännössä kilpailun katsotaan yleensä vääristyvän, jos valtio myöntää taloudellista tukea yritykselle kilpailulla alalla. Jotta tuen voidaan katsoa vääristävän kilpailua, pidetään yleensä riittävänä, että tuki antaa tuensaajalle etua vapauttamalla sen kustannuksista, joista sen olisi muuten vastattava osana tavanomaista liiketoimintaansa. Valtiontuen määritelmä ei kuitenkaan edellytä, että kilpailun vääristyminen tai vaikutus kauppaan on merkittävää tai olennaista.

Julkinen tuki yrityksille on SEUT 107 artiklan mukaista valtiontukea ainoastaan siltä osin, kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Unionin tuomioistuim on erityisesti todennut, että kun tuki vahvistaa yrityksen asemaa jäsenvaltioiden välisessä kaupassa kilpaileviin yrityksiin verrattuna, tuen on katsottava vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (mm. Unionin tuomioistuimen tuomiot: 14.1.2015, *Eventech v. The Parking Adjudicator*, C-518/13, 8.5.2013, *Libert ym.*, yhdistetyt asiat C-197/11 ja C-203/11, sekä yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 4.4.2001, *Friulia Venezia Giulia*, T-288/97). Julkisen tuen voidaan katsoa pystyvän vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, vaikka tuensaaja ei ole suoraan mukana rajat ylittävässä kaupassa.

Euroopan unionin yleinen tuomioistuin on 16.1.2020 antamassaan ratkaisussaan T257/18 *Iberpotash vs. komissio* ottanut kantaa tilanteeseen, jossa muun ohella väitettiin lupaehtojen mukaisen ja asetetun jätevakuuden olleen määrältään liian pieni. Keskeistä tapauksessa oli, että vaadittujen vakuuksien määrä oli merkittävästi pienempi kuin ennakoitujen ennallistamiskustannukset, mistä aiheutui valtiolle riski sen varoihin kohdistuvasta ylimääräisestä rasituksesta.

3 Muutostilanteet

3.1 Toiminnanharjoittajaan kohdistuvat muutokset

3.1.1 Uusi toiminnanharjoittaja

YSL 170 §

4 momentti

Luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan harjoittajan vaihtuessa uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava vaihtumisesta valvontaviranomaiselle.

Ympäristönsuojelulain 170 §:n 4 momentin mukaan luvanhaltijan vaihtuessa luvan uuden haltijan on ilmoitettava vaihtumisesta valvontaviranomaiselle. Ilmoituksen saatuaan valvontaviranomaisen on tarkistettava, onko kyseessä sellainen lupa, johon liittyy jätevuus.

Kun vakuuden antanut toiminnanharjoittaja vaihtuu, vapautuu samalla myös tähän velkasuhteeseen liitännäinen takaaja vastuustaan. Uusi toiminnanharjoittaja asettaa oman vakuutensa luvassa edellytetyllä tavalla, minkä jälkeen valvontaviranomaisen on palautettava aiemmin asetettu vakuus sen asettaneelle toiminnanharjoittajalle (tai pyydettyäessä antaneelle taholle, esim. pankille). Jotta toiminnan siirron yhteydessä ei synny katkosta vakuusketjuun, valvontaviranomaisen ei tule palauttaa aiemman luvanhaltijan vakuutta ennen kuin vasta saatuaan uudelta luvanhaltijalta vakuuden. Vasta kun uusi toiminnanharjoittaja on asettanut asianmukaisen uuden vakuuden ja toimittanut sen valvontaviranomaiselle, luvan voidaan katsoa siirtyneen kokonaan saajalle. Lupapäätöksen mukaiset velvollisuudet ja oikeudet siirtyvät luvanhaltijan vaihtuessa uudelle luvanhaltijalle. Erityisesti omavelkaisissa takauksissa maksun yhtenä edellytyksenä on tavanomaisesti, että lupaehdot sitovat

yhä edellistä lupanhaltijaa lupasiirtomenettelyn ollessa käynnissä. On first demand -takuu puolestaan voi johtaa maksuun kyseisen vakuuden itsenäisen luonteen perusteella.

Toiminnanharjoittajan vaihtumisesta koskevan ilmoituksen johdosta ei tehdä valituskelpoista päätöstä, sillä kyseessä on valvonnallinen ilmoitus, joka tehdään valvontaviranomaiselle toiminnan valvontaa varten. Itse lupapäätöstä ei tarvitse toiminnanharjoittajan vaihtumisen johdosta vakuuksienkaan osalta muuttaa, vaan valvontaviranomainen voi vastaanottaa uuden toiminnanharjoittajan hyväksi annetun vakuuden aiemman lupapäätöksen perusteella ja palauttaa vanhan vakuuden.

Vaikka vanha ja uusi toiminnanharjoittajat ovat keskenään sopineet luvan siirtymisestä, valvontaviranomainen voi olla merkitsemättä luvan siirtoa tietojärjestelmäänsä ennen kuin uusi toimija on toimittanut luvan edellyttämän vakuuden. Muutoin tällainen sopimusmenettely voisi johtaa lupavalvonnassa vakuudettomaan tilaan. Tilannetta voidaan tältä osin verrata uuden toiminnan aloittamiseen, jolloin lupanhaltijaa tulee vaatia asettamaan asianmukainen jätevakuu ennen kuin toiminta voidaan aloittaa. Sinänsä yrityskauppaan valvontaviranomainen ei luonnollisestikaan voi puuttua. Valvontaviranomaisen on myös muiltakin osin huolehdittava siitä, että toimintaa koskevat luvan mukaiset velvoitteet hoidetaan muutoinkin asianmukaisesti toimijan vaihdoksesta huolimatta; esim. asianmukaiset vuosiraportit toimitetaan ajallaan.

Jos vakuuden turvaamat jätehuoltotoimenpiteet laiminlyödään ennen uuden vakuuden asettamista, valvontaviranomainen voi tarvittaessa käyttää ”vanhankin” toiminnanharjoittajan vakuutta jätehuoltovastuisiin. Toiminnanharjoittajien välillä kysymys on osapuolten välisestä yksityisoikeudellisesta asiasta, mihin valvontaviranomainen ei tarvitse ottaa kantaa.

3.1.2 Konkurssipesä uutena toiminnanharjoittajana

Toiminnanharjoittajan vaihtumisesta on kyse myös siinä tapauksessa, että toiminnanharjoittajan konkurssipesä ilmoittaa jatkavansa konkurssivelallisen ympäristölupapalvelullista liiketoimintaa. Tässäkin tapauksessa konkurssipesältä on saatava uusi vakuu tai vakuuden antaneelta taholta ilmoitus, että alkuperäisen toiminnanharjoittajan asettama vakuu säilyy voimassa myös konkurssipesän hyväksi.

3.1.3 Toiminnanharjoittajan sulautuminen ja jakautuminen, yhtiömuodon muutokset

Kun luvanhaltijayhtiö sulautuu toiseen yhtiöön, vastaanottavaa yhtiötä voidaan kaupparekisterimerkintöjen perusteella pitää aiemman yhtiön ympäristöluvan mukaisen toiminnan jatkajana. Sulautuvan yhtiön vastuut siirtyvät sellaisenaan sulautumisen yhteydessä vastaanottavalle yhtiölle. Yhtiöhistorian tarkistamiseksi toiminnanharjoittajalta tulee pyytää kaupparekisteriote. Vakuuksissa ei tapahdu automaattisesti mitään muutoksia: uutta vakuutta ei siis tarvitse pyytää toiminnan vastaanottaneelta yritykseltä, johon aiempi toimintaa harjoittanut yritys on sulautunut.

Kun luvanhaltijayhtiö jakautuu eri yhtiöihin, toiminnanharjoittajan tulee ilmoittaa mikä yhtiöistä vastaa jatkossa ympäristöluvan mukaisesta toiminnasta. Jos kysymyksessä on osittaisjakautuminen, toiminta voi jäädä myös vanhaan yhtiöön. Kyseinen yhtiö on toiminnanharjoittajana lupavelvollinen ja myös vastuussa vakuuden asettamisesta. Yhtiöhistoria on myös tässä tapauksessa vahvistettavissa kaupparekisteriotteen ja jakautumisasiakirjojen perusteella, eikä vakuuden muuttaminen ole lähtökohtaisesti tarpeen.

Takauslain 10 §:n 2 momentin mukaan yleistakauksen antanut takaaja ei vastaa velallisyhteisön yhteisömuodon muutoksen, sulautumisen eikä jakautumisen jälkeen syntyvistä veloista. Sanottua ei kuitenkaan sovelleta, kun avoin yhtiö muuttuu kommandiittiyhtiöksi, kommandiittiyhtiö avoimeksi yhtiöksi, yksityinen osakeyhtiö julkiseksi osakeyhtiöksi tai julkinen osakeyhtiö yksityiseksi osakeyhtiöksi. Yleistaus on takaus, joka koskee muutakin kuin vain tiettyä yksilöityä päävelkaa.

Yhtiön sulautumisen ja jakautumisen lisäksi on ollut mahdollista, että osakeyhtiön omistus eli osakekanta on myyty toiselle yhtiölle ja ympäristöluvanvaraista toimintaa jatkaa osakekannan ostanut yhtiö. Käytännössä kysymys on tällöin toiminnanharjoittajan vaihdoksesta, ei yhtiömuodon muutoksesta. Tilanne aiheuttaa vaihdoksen luvanhaltijassa ja synnyttää myös uuden vakuuden asettamisvelvollisuuden uudelle toiminnanharjoittajalle, vaikka se omistaakin täysin aiemman toimijan (joka ei jatka toimintaa).

3.1.4 Toiminnanharjoittajan nimenmuutos

Jos vain toiminnanharjoittajan nimi vaihtuu, oikeushenkilö pysyy kuitenkin samana. Keskeistä on y-tunnuksen pysyminen samana. Nimenmuutos ei täten edellytä vakuuden uusimista, ja vakuus säilyy saman toiminnanharjoittajan toiminnan hyväksi. Toiminnanharjoittajan säilyminen samana nimenvaihdoksesta huolimatta

on osoitettavissa Pantti- ja rekisterihallituksen ylläpitämästä yritystietopalvelusta (YTJ, www.ytj.fi) yrityksen y-tunnuksen avulla tai toiminnanharjoittajan toimittamasta kaupparekisteriotteesta.

3.2 Vakuuden saajan muuttuminen (valvontaviranomaisen vaihtuminen)

Valvontaviranomaisen vaihtuessa on varmistettava, että jätevakuuus asetetaan myös uuden valvontaviranomaisen eduksi. Toimintaa valvova viranomainen voi vaihtua lähinnä lainsäädännöllisten muutosten yhteydessä, kun valvontavastuuta siirretään viranomaiselta toiselle (esim. ELY-keskuksesta kuntaan) tai viranomaiseen itsensä kohdistuvan muutoksen yhteydessä (esim. hallinnollisen uudistuksen myötä). Ympäristöluvan valvonnan siirtyessä toiselle viranomaiselle, tulee uudesta valvontaviranomaisesta ympäristöluvassa tarkoitetun jätevakuuden edunsaaja automaattisesti suoraan lainmuutoksen perusteella eikä varsinaisia siirtotoimia tarvita.

Takauslain 9 §:n mukaan takaaja vastaa päävelasta velkojalle, jolle saamisoikeus on siirtynyt. Velkojalla tarkoitetaan valvontaviranomaista. Jos vakuuden muoto on yleistakaus (jollainen vakuus voi myös olla, vakuuden tyyppi ilmenee vakuusasiakirjasta), yleistakauksen antanut takaaja ei ilman eri sitoumusta vastaa niistä saattavista, jotka syntyvät päävelan siirtymisen jälkeen tai jotka siirronsaaneella velkojalla oli ennen päävelan siirtymistä. Yleistakauksen antanut takaaja ei myöskään vastaa sellaisista velallisen veloista, joita koskeva saamisoikeus on siirretty takauksen saaneelle velkojalle.

Lähtökohtaisesti vakuus on siirtokelpoinen samassa yhteydessä, kun vakuuden perusteena olevan ympäristöluvan valvonta siirretään viranomaiselta toiselle. Vakuuden liitännäiseen luonteeseen päävelvoitteeseen nähden tämä on perusteltua. Näin ollen vakuutta ei tarvitsisi vaihtaa uuteen pelkästään valvovan viranomaisen vaihtumisen johdosta. Tämä siirto on merkittävä vakuusasiakirjaan tai sen yhteyteen. Vakuusasiakirja on siirrettävä uudelle viranomaiselle ja siirrosta on ilmoitettava asianmukaisesti kaikille osapuolille. Siirrosta on hyvä sopia kirjallisesti tahdonilmaisun selkeyden varmistamiseksi.

On hyvä huomata, että on first demand -vakuus ei ole päävelkaan nähden liitännäinen, vaan itsenäinen, jolloin siirtomahdollisuus ei ole yhtä selvää. On myös mahdollista, että vakuussopimuksessa on kielletty vakuuden siirtäminen (velkojanvaihdos). Tällöin siirto ei ole mahdollinen, ja uusi vakuus on annettava uudelle valvontaviranomaiselle.

Luonnollisesti on mahdollista, että uudelle valvontaviranomaiselle annetaan uusi vakuus ja vanha vakuus palautetaan sen antajalle. Tämä on sinänsä selkeä tapa toimia.

3.3 Vakuuden menettäminen: takaisinsaanti konkurssipesään

Laki takaisinsaannista konkurssipesään 14 §

Velallisen myöhemmin kuin kolme kuukautta ennen määräpäivää velastaan luovuttama pantti tai asettama muu vakuus peräytyy, jos sellaisesta vakuudesta ei ollut sovittu velan syntyessä tai jos pantin hallintaa ei ollut luovutettu tai muita vakuusoikeuden syntymisen vaatimia toimia tehty ilman aiheetonta viivytystä velan syntymisen jälkeen. Jos vakuus on asetettu velallisen läheiselle tätä aikaisemmin mutta myöhemmin kuin kaksi vuotta ennen määräpäivää, vakuus peräytyy, jollei näytetä, ettei velallinen ollut maksukyvyttömä eikä vakuusjärjestelyn vuoksi tullut maksukyvyttömäksi.

Jos toiminnanharjoittajan asettaa vakuuden juuri ennen maksukyvyttömyyttään, vakuus voi tietyissä tilanteissa peräytyä toiminnanharjoittajan konkurssipesään. Valvontaviranomaisen kannalta tämä tarkoittaa vakuuden menettämistä. Konkursiin liittyvän takaisinsaannin tarkoituksena on turvata velkojien oikeudet estämällä maksukyvyttömyyttä tai maksukyvyttömäksi joutuvaa velallista siirtämästä omaisuuttaan pois velkojien ulottuvilta.

Jätevakuuksien osalta tämä ongelma koskee vain pantattua talletusta ja niitä tilanteita, joissa vakuusmäärä kasvaa. Uhkana on, että vakuudeksi pantattu tili saatetaan peräyttää toiminnanharjoittajan konkurssipesään. Mahdollisuus vakuuden peräyttämiseen on, jos kaikki edellytykset täyttyvät:

- pantin on antanut toiminnanharjoittaja itse,
- panttaus on tehty ns. kriittisenä aikana, eli kolme kuukautta ennen määräpäivää (määräpäivä on yleensä konkurssihakemuksen

vireilletulon määräpäivä, useiden konkurssihakemusten ja yrityssaneerauksen osalta ks. poikkeukset takaisinsaantilaki 2 §:ssä) ja

- lisäksi jokin seuraavista lisäedellytyksistä täyttyy;
 - vakuudesta ei ollut sovittu velan syntyessä,
 - pantin hallintaa ei ollut luovutettu ilman aiheetonta viivytystä velan syntymisen jälkeen, tai
 - muita vakuusoikeuden syntymisen vaatimia toimia ei tehty ilman aiheetonta viivytystä velan syntymisen jälkeen

Jos kysymys on pantatusta talletuksesta, jonka on antanut velallisen läheinen (esimerkiksi samaan konserniin kuuluva yritys), on takaisinsaanti myös mahdollinen, jos pantin antanut läheistaho asetetaan konkurssiin. Tällaisessa tilanteessa kriittinen aika on kaksi vuotta, jollei näytetä, ettei velallinen (pantin antaja) ollut maksukyvytön eikä vakuusjärjestelyn vuoksi tullut maksukyvyttömäksi.

Takaisinsaantiriski ei koske kolmannen eli muun kuin velallisen itse tai tämän lähipiiriin kuuluvan tahon antamaa pantattua talletusta. Vakuudet, joiden määrä kasvaa ilman vastaavaa toiminnan laajenemista, (mm. pitkäaikaisten toimintojen vähitellen kerrytettävät vakuudet ja indeksitarkistukset) ovat luonteeltaan helposti peräytyviä niiden epäsuhtaisuuden vuoksi. Tällaiset vakuudet tulisikin asettaa mieluiten takauksina tai takuina, jolloin niiden antaja on rahoituslaitos. Takaisinsaantiriski koskee periaatteessa myös uuden vakuuden asettamista pantattuna talletuksena, jos toiminnanharjoittaja joutuu maksukyvyttömäksi pian toiminnan aloittamisen jälkeen, joskin tällöin peräytymisen peruste lienee todennäköisemmin takaisinsaantilain yleinen takaisinsaantia koskeva 5 §.

4 Vakuuden realisointi

4.1 Milloin realisoinnin edellytykset ovat olemassa?

YSL 59 §:n mukaan vakuus on asetettava asianmukaisen jätehuollon, tarkkailun ja toiminnan lopettamiseen liittyvien toimien varmistamiseksi. Jätteen siirtoasetuksessa vakuus on tarkoitettu kattamaan mahdolliset palautuskustannukset lähtömaahan. SER-tuottajan vakuus asetetaan tuottajan maksukyvyttömyysmenettelyn varalta.

Vakuus voidaan realisoida,

kun on laiminlyöty ne toimenpiteet, joiden suorittamisen varmistamiseksi vakuus on asetettu.

Vakuuden realisointi on sidoksissa niihin edellytyksiin tai laiminlyönteihin, joiden turvaksi vakuus on asetettu. Vakuus on realisoitavissa, kun vakuudella katettavien toimien suorittaminen on mistä tahansa syystä laiminlyöty. Laiminlyönnin taustalla voi olla toiminnanharjoittajan ajautuminen maksukyvyttömäksi (esimerkiksi konkurssi tai yrityssaneeraus) tai mikä tahansa muukin syy, joka on johtanut vakuuden turvaamien toimenpiteiden laiminlyöntiin. Vakuuden tarkoituksena onkin taata jätteisiin liittyvien velvoitteiden asianmukainen täyttäminen kaikissa tilanteissa.

Vaikka vakuuden realisoiminen on mahdollista toiminnanharjoittajan jatkaessa toimintaansa, on oletettavaa, että vakuuden realisointi tyypillisesti ajankohtaistuu toiminnanharjoittajan ajaututtua maksukyvyttömäksi. Tällöin on odotettavissa, että velvoitteita ei jatkossa kyetä enää täyttämään asianmukaisesti. Itse maksukyvyttömyysmenettelyn aloittaminen ei kuitenkaan yksinään riitä esimerkiksi YSL 59 §:n mukaisen vakuuden realisointiin tai päävelan eräännyttämiseen, vaan eräännyttäminen on sidottu nimenomaan jätehuoltoa koskevien lupavelvoitteiden laiminlyöntiin.

Maksukyvyttömyystilanteessakin on kuitenkin erotettava maksukyvyttömyyden syy ja maksukyvyttömyysmenettelyn luonne. Konkurssi ja yrityssaneerausmenettely eroavat tässä suhteessa merkittävästi toisistaan, konkurssin tyypillisesti lopettaessa velallisen toiminnan ja yrityssaneerausmenettelyn pyrkiessä jatkamaan toimintaa mahdollisimman häiriöttä. Yrityssaneerausmenettelyn aloittamisen osalta on katsottava, että vaikka saneerausmenettelyn aloittamispäätöksessä sinänsä toiminnanharjoittajan katsottaisiinkin olevan maksukyvytön, tämän ei pitäisi minkään jätevuuden osalta johtaa välittömään vakuuden realisointiin yksinomaan maksukyvyttömyyden perusteella, vaan asiaa tulisi tarkastella kokonaisuutena ja arvioida onko vakuuden realisointi tarpeen. Arvio tulisi perustaa siihen, kykeneekö toiminnanharjoittaja jatkamaan toimintaansa ja huolehtimaan velvoitteistaan saneerausmenettelystä huolimatta. Yrityssaneerausmenettely sinänsä ei yleensä merkittävästi vaikuta saneerausvelallisen toimintaan.

4.2 Päävelan eräännyttäminen

Jätehuoltovelvoitteeseen, jonka varalta vakuus on annettu, kohdistuva rikkomus tai laiminlyönti todennetaan valvonnassa (tarkastus). Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi valvontaviranomaisen on ryhdyttävä tarpeelliseksi katsomiinsa toimenpiteisiin. Maksun vaatiminen vakuudesta vaatii erityisiä päävelan eräännyttämistoimia, jollainen jätevakuuksien osalta on vaatimus sen toimenpiteiden suorittamisesta uhalla, että toimenpide muuten teetetään vakuuden arvolla. Jätevakuuksien osalta päävelkana ovatkin ne vakuuden turvaamat jätteenkäsittelytoimenpiteet, joiden suorittamista on pääsääntöisesti vaadittava erillisellä päätöksellä ennen kuin vakuus voidaan realisoida.

Vakuuden realisointitapa riippuu vakuusmuodosta. Vakuutta ei yleensä voi realisoida välittömästi, vaan käyttöönotto edellyttää päävelan eräännyttämistä. Tämä tapahtuu hallintopakkomenettelyssä tehtävillä päätöksillä. Ennen hallintopakko-päätöksen tekemistä toiminnanharjoittajan kanssa on yleensä myös neuvoteltava tilanteesta ja annettava kehoitus korjata puutteet tai laiminlyönnit. Lisäksi toiminnanharjoittajalle on ennen hallintopakko-päätöksen tekemistä varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

YSL 61 b §**Vakuuden realisointi**

Valvontaviranomaisella on oikeus ryhtyä vakuuden realisointiin, kun toiminnanharjoittaja on laiminlyönyt 59 §:ssä tarkoitettujen toimien hoitamisen. Ennen vakuuden realisointia valvontaviranomaisen on määrättävä 175 §:n mukaisesti toiminnanharjoittaja täyttämään velvollisuutensa ja asetettava määräyksen tehosteeksi teettämisuhka. Vakuus voidaan käyttää teettämistoimien kustannusten kattamiseksi.

Uusi säännös lisätty lakiin lain muutoksella 490/2022, voimaan 1.9.2022.

YSL 61 b § on vakuuden realisointimenettelyä koskeva normi, joka tuli voimaan 1.9.2022. Aikaisemmin realisointiin sovellettiin YSL 175 § ja 179 §:iä. YSL 61 b §:ää on sovellettava nyt myös ennen sen voimaantuloa annettujen ympäristölupien mukaisten vakuuksien realisointiin.

Vakuuden realisoinnin käytännön edellytyksenä on valvontaviranomaisen tekemä teettämisuhkainen hallintopakkopäätös. Päävelka on vakuuden turvaamien jätteenkäsittelytoimien asianmukainen suorittaminen. Hallintopakkopäätös eräännyttää päävelan, mikä on edellytys takauksen ja pantatun talletuksen käyttöönotolle ja realisoinnille. Vaikka *on first demand* -takuu ei edellytä päävelan eräännyttämistä, on sekin vakuusmuoto eräännyttävä YSL 61 b §:n perusteella samalla tavalla.

Ennen päätöksen antamista valvontaviranomaisen tulee ensin kehottaa toiminnanharjoittajaa vakuudella katettujen jätehuoltotoimien suorittamiseen sekä kuulla toiminnanharjoittajaa ja mahdollista konkurssipesää. Velvoitetta ei siis normaali-tilanteessa osoiteta konkurssipesälle, vaan nimenomaan toiminnanharjoittajalle, jonka velvoitteiden kattamiseksi vakuus on annettu. Jos kehotusta ei noudateta ja tämä todetaan tarkastuskäynnillä, valvontaviranomaisen on tehtävä hallintopakkopäätös (määräys). Hallintopakkopäätös tulee antaa teettämisuhkaisena: jos määräystä ei noudateta, toimet teetetään ja kustannukset katetaan vakuudella (ympäristönsuojelulain 61 b § ja 184 §; uhkasakkolaki 1113/1990, 14 §). Hallintopakkopäätös on aina valituskelpoinen, joskin asian kiireellisyyden vuoksi siihen on suositeltavaa liittää YSL 200 §:n mukainen määräys täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta.

Kehotuksessa ja hallintopakkopäätöksessä tulee luetella kaikki ne toimenpiteet, joita tilan palauttaminen lain mukaiseksi edellyttää. Valvontaviranomaisen tulee todeta valvontakäynnillä, onko määräyksessä asetettuja velvoitteita noudatettu. Jos vaaditut toimet on edelleen laiminlyöty, valvontaviranomaisen tulee antaa päätös vakuuden realisoinnista. Käytännössä kyse on teettämisuhan täytäntöönpanopäätöksestä (uhkasakkolaki 15 §), jonka mukaan laiminlyödyt jätehuoltotoimet teetetään ja varat niihin osoitetaan vakuudesta. Vakuuden realisointi voidaan toteuttaa myös YSL 182 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa eli kun toimien toteuttamista ei voida toiminnasta vastaavan tahon tosiasiallisen toimintakyvyn puuttumisen vuoksi varmistaa YSL 175 §:ssä tarkoitettussa menettelyssä. Vakuus voidaan realisoida näissä tilanteissa ensin, jos vakuudella katettavat jätehuoltotoimet on laiminlyöty. Myös YSL 182 a §:n mukaisiin päätöksiin voidaan liittää täytäntöönpanomääräys päätöksen noudattamisesta muutoksenhausta huolimatta, jos asian kiireellisyys sitä edellyttää.

Vakuus voidaan realisoida, kun teettämisuhan täytäntöönpanopäätös on täytäntöönpantavissa. Vaatimus vakuuden maksamisesta on tehtävä vakuuden antajalle aina vakuuden voimassaoloaikana.

KHO:2010:80

Valvontaviranomaisen olisi annettava viime kädessä hallintopakko-päätös sen määrittämiseksi, mihin toimiin toiminnanharjoittaja on velvollinen. Jos toiminnanharjoittaja edelleen laiminlyö velvoitteensa täyttämisen, vakuus voidaan käyttää lainvoimaisessa hallintopakkopäätöksessä mainittujen toimenpiteiden kustannusten korvaamiseen.

KHO:2017:24

Vakuuden realisointi edellyttää normaalisti lainvoimaista hallintopakkopäätöstä, jossa on yksilöity velvoite sellaisen toimenpiteen suorittamiseen, jonka toiminnanharjoittaja on laiminlyönyt. Vakuutta käytetään siten, että sillä katetaan kaikki velvoitteen täyttämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Takauksen ja pantatun talletuksen käyttöönotto edellyttää itse asiassa päävelan erääntymistä ilman jätelain tai YSL:n nimenomaista säädöstäkin. Jätehuoltovelvoitteiden suorittamista koskevassa hallintopakkopäätöksessä tulee luetella kaikki ne toimenpiteet, joita tilan palauttaminen lain mukaiseksi edellyttää. Lainvoimaisella hallintopakkopäätöksellä saadaan näin todistettavasti eräännytettyä päävelka. *On first demand* -takuun osalta hallintopakkopäätöksen tarve ei ole kaikissa tilanteissa yhtä yksiselitteinen, koska vakuusmuodon luonteeseen kuuluu se, ettei mahdollisuus realisoida vakuus ole kytköksissä päävelan erääntymiseen. YSL 61 b §:n perusteella YSL 59 §:n vakuuden osalta ja muutenkin kaikkien jätevakuuksien osalta hyvän hallinnon näkökulmasta on kuitenkin selkeintä, että asiassa edetään hallintopakon kautta myös vakuuden ollessa *on first demand* -muotoinen. Konkursin alkaessa velallisen (toiminnanharjoittajan) ja velkojan (valvontaviranomainen) välinen saatava katsotaan osapuolten välillä eräänntyneeksi suoraan konkurssilain perusteella (huom! ei kuitenkaan suhteessa takaajaan). Tästä huolimatta vakuuden realisointi edellyttää hallintopakkomenettelyn käyttämistä.

Hallintopakkopäätös ei pääsääntöisesti eräännytä päävelkaa ennen sen lainvoimaistumista. Hallintopakkopäätös on valituskelpoinen ja hallinto-oikeusprosessi voi pahimmillaan kestää useita vuosia. Jätehuollon järjestäminen ei kuitenkaan kaikissa tilanteissa voi odottaa useita vuosia hallintopakkopäätöksen lainvoimaistumista. Uhkana voi olla myös esimerkiksi määräaikaisen vakuuskauden päätyminen ennen hallintopakkopäätöksen lainvoimaistumista tai konkurssin viimeisen valvontapäivän lähestyminen. Tällaisessa tilanteessa viranomainen voi sisällyttää hallintopakkopäätökseensä täytäntöönpanomääräyksen, jonka mukaan päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Täytäntöönpanomääräys on perusteltava huolellisesti esimerkiksi edellä mainituilla syillä.

Takauksen osalta on huomattava, että takauslain 24 §:n mukaan silloin, jos päävelan erääntyminen edellyttää velalliseen kohdistettua eräännyttämistointia, velkoja saa vaatia suoritusta takaajalta vain, jos eräännyttämistoimi on kohdistettu sekä velalliseen että takaajaan. Vakuusmuodon ollessa takaus, eräännyttäminen onkin syytä kohdistaa toiminnanharjoittajan ohella myös takaajaan, tämä tarkoittaa, että hallintopakkopäätös annetaan tiedoksi myös takaajalle.

On tärkeää huomata, että vaatimus vakuuden realisoinnista on tehtävä vakuuden antajalle vakuuden voimassa ollessa, eli ennen vakuuden irtisanomisajan tai määräaikaisen voimassaolon päättymistä. Jälkikäteen vakuutta ei voida ottaa käyttöön, vaikka toiminnanharjoittajan laiminlyönti olisi tapahtunut vakuuden voimassa ollessa.

Tällöin olisi oltava jo peruste kehotuksen ja hallintopakon käyttämiselle, eli toiminnanharjoittajan laiminlyönnin pitäisi olla selvää riittävän ajoissa ennen vakuuden päättymistä, jotta vakuus ehditään realisoida ennen sen päättymistä. Voidaan kuitenkin katsoa, että vakuuden irtisanominen ja määräaikaisen vakuuden päätyminen ja tilanteeseen liittyvän uuden vakuuden asettamisen laiminlyönti muodostuvat lupaehtojen vastaiseksi tilanteeksi ja siten riittäviä perusteita ryhtyä hallintopakkomenettelyyn ja vakuuden realisoimiseen. Huomioiden vakuuden käyttämiseen tarvittavat monivaiheiset valvontatoimet ja hallintoprosessi, eräännyttämiseen (=hallintopakkomenettelyyn) on syytä ryhtyä tarpeeksi ajoissa, jotta vakuus ei ehdi vanhentua. Menettelylle tulisi varata aikaa useita kuukausia, vähintään kolme kuukautta.

4.3 Käytännön menettely eri vakuusmuotojen osalta

Taulukko 5. Vakuuden realisoinnin edellytykset ja realisoitavuus.

Vakuustyyppi	Realisoinnin edellytys	Realisoitavuus
Takaus	Päävelan eräännyttäminen ja maksuvaatimus takaaajalle	Hyvä. Maksukyvyttömyysmenettelyt eivät vaikuta oikeuteen vaatia suoritusta. Huolehdittava konkurssivalvonnasta takaukseen perustuvan täyden saamisoikeuden varmistamiseksi.
On first demand -takuu	(Päävelan eräännyttäminen ja) maksuvaatimus takuun antajalle	Hyvä. Maksukyvyttömyysmenettelyt eivät vaikuta oikeuteen vaatia suoritusta
Pantattu talletus	Päävelan eräännyttäminen ja ilmoitus pantin antajalle (tai konkurssipesälle) sekä tilinhoitajapankille	Yrityssaneeraus: realisoitavissa vain tuomioistuimen luvalla Konkurssissa ja muuten: hyvin realisoitavissa. Päävelan oltava erääntynyt

4.3.1 Takaus

Omavelkaisen takauksen realisointi tapahtuu esittämällä takaajalle vaatimus velan maksusta – tai jätelainsäädännön mukaisen vakuuden ollessa kyseessä – takaus-sitoumuksessa määritellyn rahamäärän suorittamisesta. Vaatimus voidaan esittää koko takauksen määrälle tai vain osalle siitä, jos on selvää, että kaikkea ei tarvita. Takauksen realisointiin ei siten liity erityisiä toimia. Vaatimus takauksen suorittamisesta on periaatteessa vapaamuotoinen toimi ja vaatimuksen yksityiskohdista voi olla ehtoja takaussitoumuksessa. Vaatimukseen tulee kuitenkin sisällyttää laiminlyötyjä velvoitteita koskeva hallintopakkopäätös, joka samalla on eräännyttänyt päävelan.

Jos tuottaja tai toiminnanharjoittaja on asetettu konkurssiin tai häntä koskeva yrityssaneerausmenettely on aloitettu eikä takausta ole maksettu ennen maksukyvyttömyysmenettelyn alkamista, saatava on valvottava konkurssissa tai ilmoitettava yrityssaneerausmenettelyssä. Muuten takaaja vapautuu takausvastuusta siltä osin, kuin saatavalle olisi saatu suoritus maksukyvyttömyysmenettelyssä. Laiminlyödessään saatavan valvonnan maksukyvyttömyysmenettelyssä viranomainen voi myös joutua korvausvastuuseen takaajaa kohtaan, jos takaajalle aiheutuu laiminlyönnistä oikeudenmenetyksiä esimerkiksi menetetyn jako-osuuden muodossa (regressioikeuden menetys) tai muuten.

Takaajan maksettua velan takausvastuun perusteella takaajalle syntyy toiminnanharjoittajaan nähden regressioikeus, joka oikeuttaa perimään maksetun määrän tuottajalta tai toiminnanharjoittajalta (tietyin maksukyvyttömyysmenettelyistä johtuvien rajoituksin). Vastaavasti viranomaisen suorittama mahdollinen valvonta siirtyy takauksen perusteella velkaa maksaneen takaajan hyväksi.

Mikäli koko takauksen perusteella suoritettua rahamäärää ei tarvita asianomaisten velvoitteiden suorittamiseksi, viranomaisella on lähtökohtaisesti velvollisuus palauttaa ylimääräiset varat takauksen antajalle. Vaikka lainsäädännössä ei ole säännöstä palautettavalle määrälle maksettavasta korosta (niin sanottu tuottokorko), on oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden kannanottojen perusteella periaatteessa mahdollista, että tällainen koronmaksuvelvollisuus voisi tulla kyseeseen.

Käytännön menettely on sama sekä kaikkien rahoituslaitosten antamien takausten, myös takausvakuutusten osalta.

4.3.2 Takuu

On first demand -takuun edunsaajalla on takuussa tarkemmin määritellyin ehdoin oikeus vaatia takuun mukaista suoritusta riippumatta esimerkiksi mahdollisesta päävelkasuhdetta koskevasta riitaisuudesta. Tämän vuoksi viranomaisella ei ole välttämättä vastaavanlaista tarvetta tehdä asiassa hallintopakkopäätöstä toisin kuin takauksen tai pantatun talletuksen ollessa kyseessä.

Toisaalta myös takuun nojalla suoritusta vaativan viranomaisen tulee kuitenkin varata toiminnanharjoittajalle riittävä mahdollisuus korjata puutteet ja lausua asiassa. Jätelain 61 §:ssä tämä vaatimus on myös ilmaistu selkeästi ”kehotuksesta huolimatta laiminlyönyt jätehuollon järjestämisen”, mikä selkeästi asettaa viranomaiselle velvollisuuden kehottaa tuottajaa korjaamaan laiminlyönnit ja varaamaan mahdollisuuden laiminlyöntien korjaamiseen. Lisäksi uusi YSL 61 b § edellyttää hallintopakkomenettelyn käyttämistä myös *on first demand*-takuun osalta. Jo hyvän hallinnon periaatteiden ja hallintolain (434/2003) 34 §:n nojalla on selvää, että viranomaisen on kuultava toiminnanharjoittajaa ja varattava tälle mahdollisuus laiminlyöntien korjaamiseen aina ennen vakuuden realisointiin ryhtymistä.

On first demand -takuun realisointimenettelystä ei ole säädetty laissa eikä maksukyvyttömyysmenettelyitä koskeva lainsäädäntö estä tällaisen takuun mukaisen suorituksen vaatimista takuun antajalta. Siten *on first demand* -takuu on realisoitavissa kussakin yksittäistapauksessa sovittujen ehtojen mukaisesti. Edellisessä luvussa takauksesta esitetty muun muassa konkurssitilanteiden valvontaa ja yrityssaneeraustilanteissa ilmoittamista koskien soveltuu kuitenkin vastaavasti myös takuuseen. Saatava on syytä valvoa toiminnanharjoittajan konkurssissa, jollei takuuta ole maksettu ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista.

Myös mahdollisen ylijäämän palautusvelvollisuudesta edellisessä luvussa esitetty koskee soveltuvien osin myös takuuta.

4.3.3 Pantattu talletus

Irtaimen omaisuuden (kuten pankkitilin ja sillä olevien varojen) panttauksesta säädetään kauppakaaren (3/1734, jäljempänä ”KK”) 10 luvussa. KK 10 luvun tahdonvaltaisen 2.1 §:n mukaan pantatun esineen saa myydä, kun

1. velka on erääntynyt;
2. velan erääntymisen jälkeen velalliselle on ilmoitettu, että pantti myydään tietyn vähintään yhden kuukauden pituisen ajan kuluttua, ellei saatavaa makseta; ja

3. saatavaa ei makseta ilmoitetussa, vähintään kuukauden pituisessa ajassa.

Säännös soveltuu myös pankkitilin panttaukseen, jolloin realisointi tapahtuu tyypillisesti siten, että pantinhaltija ohjeistaa tilinhoitajapankin maksamaan tilillä olevat varat itselleen. Edellä mainitusta ilmoitusmenettelystä ja siihen liittyvästä yhden kuukauden määräajasta voidaan sopia myös toisin. Pantin realisoinnista tyypillisesti sovitaan tarkemmin panttaus- tai muussa sopimuksessa. Tällaisessa sopimuksessa sovitaan ne edellytykset, joiden vallitessa tilinhoitajapankin on vapautettava tili pantinhaltijan hallintaan tai muuten suoritettava tilillä olevat varat pantinhaltijalle. Siten pantatun realisoinnissa noudatetaan lähinnä sitä, mitä asiasta on erikseen sovittu.

Jos pantinantaja (tässä toiminnanharjoittaja) on asetettu konkurssiin, kauppakaaren 10 luvun asemesta sovelletaan kuitenkin konkurssilain (120/2004) 17 lukua eli pantti on valvottava ja panttioikeudesta on ilmoitettava konkurssissa.

Jos pantin realisointiin on ryhdytty ennen konkurssin alkamista, saatava ja tiedot panttioikeudesta on ilmoitettava viipymättä konkurssin alettua konkurssipesälle. Muilta osin konkurssi ei sinänsä muuta tilannetta: pantin realisointi tapahtuu tyypillisimmin vaatimalla tilinhoitajapankilta suoritusta panttaussopimuksen ehtojen mukaisesti. On kuitenkin huomattava, että konkurssipesälle on aina ilmoitettava pantin realisoinnista. Konkurssipesällä on tällöin oikeus kieltää pantin realisointi enintään kahden kuukauden ajaksi.

Yrityssaneeraus lähtökohtaisesti estää pantin realisoinnin. Saneerausohjelmassa vahvistetaan velallisen maksuvelvollisuus, mutta jätelainsäädännön mukaiset velvoitteet ovat tyypillisesti sellaisia, joihin yrityssaneerailain säännökset eivät ole yksinkertaisesti sovellettavissa. Vakuusvelaksi katsottavaa pääomaa ei kuitenkaan voida saneerausmenettelyssä leikata eikä menettely vaikuta panttioikeuksien pysyvyyteen. Poikkeuksellisesti yrityssaneerausmenettelyn aikana tuomioistuim voi myöntää luvan pantin realisointiin kuultuaan selvittäjää, jos on ilmeistä, että panttiomaisuuden säilyttäminen ei ole velallisen kannalta tarpeellista saneerausjärjestelyjen toteuttamiseksi. Pantattu sulkutilityyppinen pankkitili on yleensä velallisen kannalta tarpeeton saneerausjärjestelyjen toteuttamisen kannalta, joten pantin realisointi tuomioistuimen luvalla saneerausmenettelyn aikana on mahdollista, jos valvontaviranomainen katsoo tähän muuten olevan tarvetta.

Pantatun tilin realisointi yrityssaneerauksen aikana ei kuitenkaan yleensä liene tarpeen, koska toiminnanharjoittaja tyypillisesti jatkaa toimintaansa ja on velvollinen huolehtimaan vakuuden turvaamisesta velvoitteistaan. Ne velvoitteet, joiden

turvaamiseksi vakuus on annettu, eivät myöskään välttämättä ole vielä realisoituneet yrityssaneerausmenettelyn alkaessa ja edes sen kestäessä, vaan esim. jälkihoitovelvoitteet tulevat ajankohtaisiksi vasta huomattavasti myöhemmin.

Jätetoimintaan liittyvien velvoitteiden rahallinen arvottaminen voi myös olla hankalaa ja on epäselvää, miten velvoitteet voidaan ilmoittaa yrityssaneerausmenettelyn yhteydessä. Normaalisti kaikki sellaiset velallisen velvoitteet, joiden syntyperusta on saneeraushakemuksen vireilletuloa edeltävänä aikana, myös epäselvät ja ehdolliset, tulee ilmoittaa saneerausmenettelyssä. Esimerkiksi jälkihoitovelvoitteen syntyperusta on sinänsä ympäristöluvassa, mutta toisaalta myös vasta myöhemmin toiminnan lopettamisen yhteydessä annettavissa luparatkaisuissa. Näin ollen jätteesiin liittyvien velvoitteiden ja niitä turvaavien vakuuksien käsittely yrityssaneerausmenettelyn yhteydessä on sangen hankalaa. Lähtökohta lienee se, että vakuuden realisointiin ei ryhdytä vaan saneerausvelallisenä oleva toiminnanharjoittaja jatkaa toimintaansa ja vastaa velvoitteistaan normaalisti. Pantin realisoinnin jälkeen viranomaisella on sekä toiminnanharjoittajan maksukyvyttömyystilanteissa että muuten velvollisuus tilittää velan ja realisointikulujen jälkeen mahdollinen varojen ylijäämä toiminnanharjoittajalle tai sen konkurssipesälle.

4.4 Toiminnanharjoittaja laiminlyö velvoitteensa toiminnan jatkuessa

Jos toiminnanharjoittaja laiminlyö vakuuden kohteena olevien jätehuoltovelvoitteidensa suorittamisen toiminnan muutoin edelleen jatkuessa normaalisti, voidaan osana valvonnallisia keinoja harkita myös vakuuden käyttämistä velvoitteiden suorittamiseksi. Vakuuden tarkoituksena on nimenomaan taata jätteesiin liittyvien velvoitteiden asianmukainen täyttäminen kaikissa tilanteissa, eikä yksinomaan varmistaa velvoitteiden täyttäminen toiminnanharjoittajan maksukyvyttömyystilanteessa.

Käytännössä vakuuden käyttämisessä tällaisessa tapauksessa joudutaan pohtimaan, mikä on vakuuden realisoinnin kynnys osana muita valvontakeinoja, sekä mitä seurauksia vakuuden realisointi tuo myöhemmin eteen. Keskeinen tällainen seikka on uuden vakuuden asettamisvaatimus. Sinänsä vakuuden realisointi ei suhteessa vakuuden antajaan tai toiminnanharjoittajaan ole erilainen kuin maksukyvyttömyystilanteissa.

Ohje valvontaviranomaiselle: Toimet vakuuden realisoimiseksi jätehuoltotoimien laiminlyömisestä johtuen toiminnan edelleen jatkuessa

1. Valvontaviranomainen voi pyytää toiminnanharjoittajalta selvitystä siitä, miksi luvan ehtoja on rikottu, ja samalla tiedustella, mihin toimiin toiminnanharjoittaja on ryhtynyt tilanteen saattamiseksi lailliseen tilaan ja milloin tilanne on jälleen luvanmukainen. Jos selvitys aikatauluineen on valvontaviranomainen näkemyksen mukaan riittävä, valvontaviranomainen voinee pidättäytyä muista toimista ja seurata selvityksessä esitettyjen toimien toteutumista. Toiminnanharjoittajan esittämä aikataulu ei kuitenkaan saa venyä liian lähelle vakuuskauden päättymistä, jotta hallintopakkomenettelylle jää sen tarvitsema aika.
2. Mikäli tilanne on vakava ja edellyttää välittömiä toimia tai selvityksen pyytäminen on muusta syystä tarpeetonta tai toiminnanharjoittajan toimet eivät etene luvatussa tavalla, valvontaviranomaisen tulee kirjallisesti kehottaa toiminnanharjoittajaa saattamaan tilanteen luvanmukaiseksi määräajassa. Samalla tulee toiminnanharjoittajaa kuulla hallintopakon käyttämisen sekä vakuuden realisoinnin ja uuden vakuuden asettamisen varalta.
3. Mikäli kehotusta ei noudateta ja kehotuksen yhteydessä on varattu tilaisuus tulla kuulluksi mahdollisen hallintopakkopäätöksen ja vakuuden realisoinnin varalta, valvontaviranomainen voi antaa teettämisuhtaisen hallintopakkopäätöksen. Jos kuulemista ei ole tehty kehotuksen yhteydessä, toiminnanharjoittajaa on vielä erikseen kuultava.
4. Hallintopakkopäätös sisältää määräyksen jätehuoltotoimista, määräajan ja uhan, että jos määräystä ei noudateta, valvontaviranomainen tekee tai teettää toimet ja kustannukset katetaan vakuudella (edellyttäen, että toimenpiteet kohdistuvat jätteistä tai jätehuollosta aiheutuviin velvoitteisiin). Päätös on valituskelpoinen. Jos asia on kiireellinen, päätökseen tulee liittää määräys täytäntöönpanosta muutoksenhausta huolimatta.
5. Valvontaviranomaisen on tarkastuskäynnillä todettava, onko päätöksessä asetettuja velvoitteita noudatettu. Jos toiminnanharjoittaja ei ole ryhtynyt jätehuoltotoimiin määräyksen johdosta, valvontaviranomainen voi antaa päätöksen vakuuden realisoinnista. Samalla tulee määrätä uuden vakuuden

asettamisesta, koska vakuuden tulee olla voimassa koko ajan. Vakuuden täydentäminen ei vaadi lupaviranomaisen päätöstä, koska kyse on vain olemassa olevan lupamääräyksen täyttamisestä ja vakuuden on toiminnan ollessa edelleen käynnissä oltava luvan suuruinen.

6. Valvontaviranomainen voi ryhtyä vakuuden realisointiin ja jätehuoltotoimenpiteisiin huomioiden päätöksen lainvoiman tai täytäntöönpanokelpoisuuden sekä asian kiireellisyyden.

4.5 Toiminnanharjoittajan konkurssi tai yrityssaneeraus

Vaikka vakuuden realisoiminen on mahdollista myös toiminnanharjoittajan jatkaessa toimintaansa, on oletettavaa, että vakuuden realisointi tyypillisesti ajankohtaistuu toiminnanharjoittajan ajaututtua maksukyvyttömäksi. Tällöin on odotettavissa, että velvoitteita ei kyetä enää täyttämään asianmukaisesti. Vakuuden käyttöönotto voi olla useimmiten tarpeen erityisesti silloin, kun toiminnanharjoittaja ajautunut konkurssiin. Tässä oppaassa ei käsitellä konkurssimenettelyä kokonaisuudessaan, joskin tässä luvussa tuodaan esiin muutamia seikkoja, joilla on merkitystä jätevaluussäännösten soveltamisen kannalta. Kappaleessa 4.5.3 on erikseen käsitelty vakuussaattavan valvontaa toiminnanharjoittajan konkurssissa.

Jätevakuuden realisointiin liittyvä harkinta ja toimenpiteet tulee aloittaa heti konkurssiin asettamista koskevan päätöksen tultua valvontaviranomaisen tiedoksi.

Konkurssiin voidaan asettaa velallinen, joka ei kykene vastaamaan veloistaan. Konkurssi on velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, jossa velallisen omaisuus käytetään konkurssisaattavien maksuun. Konkurssin tarkoituksen toteuttamiseksi velallisen omaisuus siirtyy konkurssin alkaessa velkojien määräsvaltaan ja velallinen menettää oikeuden määrätä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudestaan. Velallisen omaisuuden hoitamista ja myymistä sekä muuta konkurssipesän hallintoa (ml. pesän juokseva hallinto) varten tuomioistuim määrää

pesänhoitajan. Pesänhoitaja myös edustaa konkurssipesää. Siltä osin kuin asia ei kuulu pesänhoitajan päätettäväksi tai hoidettavaksi, päätösvaltaa konkurssipesässä käyttävät kuitenkin velkojat saamistensa määrien mukaisessa suhteessa.

Velallisen velat voidaan konkurssin yhteydessä jakaa kolmeen ryhmään, joista kahden ensimmäisen on mahdollista saada suoritus konkurssin yhteydessä:

1. **Massavelka** on velka, joka johtuu konkurssimenettelystä tai joka perustuu konkurssipesän tekemään sopimukseen tai sitoumukseen sekä velka, josta konkurssipesä on lain mukaan vastuussa. Konkurssipesä vastaa näistä veloista suoraan, ja ne suoritetaan yleensä ennen muita velkoja eli päältäpäin sitä mukaa kun ne erääntyvät. Massavelkoja ei valvota konkurssissa.
2. **Konkurssisaatava** on velkojan velalliselta oleva saatava, jonka peruste on syntynyt ennen konkurssin alkamista. Konkurssisaatavia ovat myös panttisaatavat sekä saatavat, joiden peruste tai määrä on ehdollinen tai riitainen taikka muusta syystä epäselvä. Konkurssisaatavat valvotaan tai ilmoitetaan konkurssissa.
3. **Muut velat** ovat velkoja, jotka ovat syntyneet konkurssivelallisen toiminnasta konkurssin alkamisen jälkeen. Tällaista velkaa ei oteta huomioon konkurssissa, eikä sitä voi valvoa. Velallinen kuitenkin sinänsä vastaa velasta. Käytännössä tällaiset velat eivät juuri koskaan voi saada suoritusta.

Kainuun ELY-keskus on marraskuussa 2023 julkaissut ELY-keskusten julkaisusarjassa raportin ”Toimintamalli valtion ympäristönsuojeluviranomaiselle konkurssitilanteita varten – Erityisesti kaivosten konkurssitilanteissa”.¹¹ Raportti tarjoaa työkaluja erityisesti valtion valvontaviranomaisen oikeudellisesti haastavan valvontatyön tueksi konkurssitilanteita varten. Raporttiin on koottu konkurssilainsäädännön ja -menettelyn pääsisältö ja ympäristövastuusääntelyn keskeiset kohdat. Julkaisussa kuvataan valvontaviranomaiselle erityisesti kaivosten konkurssitilanteita varten toimintamalli, jossa käsitellään konkurssisiin liittyviä viranomaisen tehtäviä sekä parhaita menettelytapoja läpi konkurssimenettelyn elinkaaren. Toimintamallissa esitetyt ohjeet ja suositukset käsittelevät erityisesti lähestyvän konkurssin ennakointia, viranomaisen saatavien vaatimista konkurssin aikana ja ympäristölupien noudattamisen

11 Tuomainen Jouko (toim). Toimintamalli valtion ympäristönsuojeluviranomaiselle konkurssitilanteita varten – Erityisesti kaivosten konkurssitilanteissa. Raportteja 50/2023. Kainuun ELY-keskus. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/188061>

valvontaa. Koska konkurssitilanteista ja -menettelyistä on vastikään julkaistu kattava uusi esitys, tässä oppaassa käsitellään konkurssimenettelyä pääpiirteisesti eikä toisteta konkurssioppaan sisältöä tarkasti.

4.5.1 Konkurssista tiedottaminen ja tiedonsaanti

Konkurssi on erittäin julkinen menettely jo senkin vuoksi, että kaikkien velkojien on kyettävä osallistumaan menettelyyn tasapuolisesti. Siten konkurssituomioistuimen ja erityisesti pesänhoitajan on tiedotettava konkurssin alkamisesta ja sen vaiheista konkurssilain (120/2004) ja -asetuksen (oikeusministeriön asetus konkurssiasioista, 502/2004) mukaisesti. Suomessa on tarjolla kaupallisia palveluita, joiden avulla on saatavissa tietoja konkurssista jo sen hakemusvaiheessa (esimerkiksi Suomen Asiakastieto Oy:n Valvomo-seurantapalvelu välittää tietoa toiminnanharjoittajien taloudellisen tilanteen kehittymisestä).

Konkurssilain 22 luvun 2 §:n ja 3 §:n mukaan pesänhoitajan on ilmoitettava konkurssin alkamisesta tiedossa oleville velkojille. Käytännössä pesänhoitajalla ei aina välttämättä ole heti saatavilla tietoa velallisen kaikesta toiminnasta. Suurella todennäköisyydellä pesänhoitaja ei tavoitakaan kaikkia mahdollisia velkojia ja on epävarmaa, osaako pesänhoitaja pitää (valvonta)viranomaisista velkojana. Käytännössä jätteisiin liittyvät vastuut eivät yleensä ole pesänhoitajan tiedossa, koska ne eivät ole vielä muuttuneet rahallisiksi vastuiksi, eivätkä ne siten näy toiminnanharjoittajayhtiön kirjanpidossa. Tämä korostaa viranomaisen tarvetta seurata valvottaviensa mahdollisia konkurssieja oma-aloitteisesti, jotta viranomainen voisi ilmoittaa asemastaan pesänhoitajalle ja saisi näin ollen konkurssia koskevia ilmoituksia konkurssipesän toimesta tiedokseen.

Lisäksi toiminnanharjoittajan itsensä tulisi ilmoittaa konkurssista valvontaviranomaiselle. YSL:n 170 §:n 3 momentin mukaan toiminnan pysyvistä tai pitkäaikaisesta keskeyttämisestä sekä toiminnan valvonnan kannalta olennaisista muutoksista on ilmoitettava viipymättä valvontaviranomaiselle. Usein toiminta ainakin hetkellisesti keskeytyy toiminnanharjoittajan joutuessa konkurssiin.

Konkurssilain vuoden 2017 muutoksen myötä kaikkien konkurssien alkamista ei enää kuuluteta virallisessa lehdessä, vaan mikäli pesänhoitaja katsoo, että konkurssin alkamisesta kuuluttaminen on tarpeen, hänen on huolehdittava kuulutuksen julkaisemisesta virallisessa lehdessä, yhdessä tai useammassa päivälehdessä tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Kuuluttaminen voi olla tarpeen tuntemattomien velkojien määrän, velallisen kirjanpidon puutteellisuuden tai muun syyn vuoksi.

Konkurssimenettelystä tiedon saaminen edellyttää kuitenkin usein velkojan tai viranomaisen omaa aktiivisuutta eikä velkojan tai viranomaisen ole syytä luottaa siihen, että pesänhoitaja saa (ajoissa) tiedon velkojasta tai velallisen toiminnasta tai konkurssissa oleva toiminnanharjoittaja ilmoittaisi maksukyvyttömyydestään. Konkurssiasioista annetun oikeusministeriön asetuksen (502/2004) 2 §:n 7 kohdan mukaan pesänhoitajan on viipymättä ilmoitettava konkurssin alkamisesta elinkeinoviranomaiselle, jos velallinen harjoittaa rekisteröitävää tai luvanvaraista elinkeinoa. Kyseiset elinkeinot on lueteltu laissa elinkeinonharjoittamisen oikeudesta (122/1919). Esimerkiksi tietäntyyppinen kaivosteollisuus vaatii em. säännöksen tar koittamaa lupaa. Toisaalta esim. kaatopaikan pitäminen sinänsä ei ole luvanvarainen elinkeino, vaikka itse toiminta ympäristölupaa vaatiikin. Siten viranomaisen ei tule luottaa siihen, että pesänhoitaja viipymättä ilmoittaisi velallisen konkurssista vain siksi, että velallisen toiminta on vaatinut tietäntyyppistä lupaa tai rekisteröintiä. Viranomaisen tulee olla asiassa varmuuden vuoksi aktiivinen.

Valvontaviranomaisen tulisi seurata valvomiensa toiminnanharjoittajien osalta, onko niiden osalta konkurssimenettelyjä vireillä. **Tämä korostaa viranomaisen tarvetta seurata valvottaviensa mahdollisia konkurseja oma-aloitteisesti**, jotta viranomainen voisi ilmoittaa asemastaan pesänhoitajalle ja saisi näin ollen konkurs sia koskevia ilmoituksia konkurssipesän toimesta tiedokseen.

Saatuana tiedon konkurssin alkamisesta **valvontaviranomaisen tulee olla viipymättä yhteydessä pesänhoitajaan**. Tämä on tärkeää esim. toiminnan ympäristövastuiden selvittämisen ja hoitamisen kannalta. Samalla tulee selvittää, aikooko pesä jatkaa velallisen toimintaa. Pesänhoitajalla ei välttämättä ole tietoa siitä, että toiminnalla on ympäristölupa ja että siinä saattaa olla välittömästi hoidettavia velvoitteita, joiden vastuista tulee tehdä ratkaisu (esim. lämmityssähkön ylläpitäminen vaarallisen jätteen- tai kemikaalivarastossa, jota ei saa päästä jäätymään, tms. välitöntä reagointia vaativia toimia).

Luvanhaltijan konkurssimenettelyn alkamisen jälkeen voi herätä kysymys mille taholle valvonnalliset asiakirjat osoitetaan eli mitä tahoa velvoitetaan toimintaan ja kenelle asiakirjat toimitetaan.

1. Kun kyse on toiminnanharjoittajan toimista ennen konkurssin alkamista, hallintopäätös osoitetaan konkurssimenettelyn kohteena olevalle toiminnanharjoittajalle sen viralliseen osoitteeseen. Jos tiedoksiannon toiminnanharjoittajalle on oltava todisteellinen, tiedoksianto osoitetaan konkurssivelallisen johtoon kuuluvalla. Osakeyhtiölain (2006/624) 20 luvun 25 §:n mukaan konkurssin aikana yhtiötä edustavat konkurssivelallisena hallitus ja toimitusjohtaja taikka ennen konkurssin

alkamista valitut selvitysmiehet. Konkurssin aikana voidaan valita uusia hallituksen jäseniä tai uusia selvitysmiehiä. Yhtiön johto ei siis menetä oikeuttaan edustaa yhtiötä konkurssin aikana. Asiakirjat saatetaan tiedoksi konkurssipesälle.

2. Jos kyse on konkurssin alkamisen jälkeen konkurssipesän vastuisiin tai toimivaltaan kuuluvista seikoista, hallintopäätös osoitetaan konkurssipesälle.

4.5.2 Konkurssipesän vastuu velallisen toimista

Konkurssipesä on jätteen haltijana vastuussa jätehuollosta, vaikka se ei jatkaisi velallisen toimintaa.

Liiketoiminnan jatkuessa pesä on vastuussa toiminnan aiheuttamista vastuista.

Konkurssipesän vastuu konkurssivelallisen toiminnasta on oikeudellisesti epäselvä kysymys, koska yhtäältä konkurssimenettelyllä ja toisaalta ympäristöoikeudellisella vastuulla on toisistaan selkeästi eriävät tavoitteet. Konkurssilaki tai toisaalta YSL ja jätelaki eivät anna asiaan vastausta.

Konkurssipesän vastuulla tarkoitetaan sitä, että konkurssipesän vastuu on massavelkaista. Toisin sanoen tällaiset vastuut katetaan pesän varoista päältä päin, eikä velkojan tarvitse valvoa saatavaansa tai odottaa mahdollista jako-osuutta, minkä lisäksi pesän on suoritettava vastuut täysimääräisesti.

Lähtökohtaisesti konkurssipesä ei konkurssioikeudellisten sääntöjen mukaan periaatteessa ole massavelkaisessa vastuussa konkurssiin menneen toiminnanharjoittajan toiminnasta ennen konkurssia. Ympäristöoikeudellisten vastuiden osalta pesän vastuuta on kuitenkin arvioitu tästä lähtökohdasta poikkeavasti. Oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä on katsottu, että konkurssipesä voi vastata mm. konkurssivelallisen laiminlyönnästä jätehuollon järjestämisestä.

Korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä on omaksuttu linja, jonka mukaan konkurssipesä katsotaan jätteen haltijaksi ja siten vastuulliseksi järjestämään jätehuolto, jos konkurssivelallisen toiminnasta on jäänyt jätettä tai hoitamattomia jätteisiin liittyviä velvoitteita. Ks KHO 2003:51 ja KHO:2017:53.

KHO:2003:51

Yhtiön konkurssipesä oli jätelain kannalta yhtiön toiminnassa syntyneen ongelmajätteen haltija riippumatta yksityisoikeudellisista sopimuksista, joita jätteitä koskien mahdollisesti oli tehty. Konkurssipesä oli jätteen haltijana jätelain säännösten mukaisesti vastuussa ongelmajätettä sisältävien säiliöiden ja konttien toimittamisesta asianmukaiseen käsittelyyn Ekokem Oy:lle tai muuhun laitokseen, jolla oli voimassa oleva ympäristölupa tällaisten jätteiden käsittelyä varten.

KHO:2017:53

Yhtiön toiminta oli konkurssin takia loppunut ja toiminnasta oli jäänyt jätekemikaaleja ja muita vaaralliseksi luokiteltavia jätteitä laitosalueille. Yhtiön konkurssipesä oli jätteen haltijana jätelain säännösten mukaisesti vastuussa jätekemikaalien ja muun vaaralliseksi luokiteltavan jätteen toimittamisesta asianmukaiseen käsittelylaitokseen. Asiassa ei ollut kysymys jätehuoltokustannuksia koskevan saamisoikeuden toteuttamisesta, eikä konkurssilain 16 luvun 2 §:n 1 momentin säännöksellä siten ollut asiassa konkurssipesän jätehuoltovastuun kannalta merkitystä. Hallintopakkoasiassa oli kysymys jätteen haltijan julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta haitallisen tai vaarallisen tilan korjaamiseksi. Tähän nähden asiassa ei ollut merkitystä myöskään sillä valitusperusteella, että jätteellä ei mahdollisesti ole erityistä varallisuusarvoa.

Jos konkurssipesä jatkaa velallisen liiketoimintaa, on pesän vastuu selkeämpi: tällöin on myös konkurssioikeudellisesti perusteltavissa, että pesä vastaa jatkamansa toiminnan aiheuttamista vastuista. Tilanne on ratkaistava tapauskohtaisesti. Ks. kappale 3.1.2.

Periaatteessa valvontaviranomainen voisi konkurssitilanteessa kääntyä vaihtoehtoisesti joko vakuudenantajan puoleen tai konkurssipesän puoleen jätteen haltijana. Oikeuskäytännössä ei tiettävästi ole ratkaistu tilannetta, onko jompikumpi vastuutahoista ensisijainen verrattuna toiseen. Koska jätevakuus on annettu jätteen tuottaneen toiminnanharjoittajan vastuiden vakuudeksi, tässä oppaassa suositellaan, että valvontaviranomainen kääntyy ensin vakuudenantajan puoleen ja realisoi vakuuden, ja mikäli vakuus ei ole riittävän kattava, vakuuden ylittävien kustannusten osalta tulee kääntyä konkurssipesän puoleen. Joka tapauksessa valvontaviranomaisen tulee olla tiiviissä yhteydessä konkurssipesän pesänhoitajan kanssa jätteiden jätehuoltotoimien toteuttamisen yhteydessä. YSL 59 §:n mukaisen vakuuden osalta on hyvä huomata, että vakuuden käyttöönotto on säädetty YSL:ssä, ja jätteen haltijan vastuusta on säädetty jätelaissa. Kummassakin laissa on omat hallintopakkomenettelysäännökset, joita on sovellettava tilanteen mukaan.

4.5.3 Konkurssivalvonta ja jako-osuudet

Saatavilla, joiden turvaksi on asetettu vakuus, kuten jätevakuus, on konkurssissa etusija maksunsaantiin velkojen joukossa, eli saatavan maksu on turvatumppaa muihin velkoihin nähden. Vakuuden realisointikelpoisuuden täysi turvaaminen edellyttää kuitenkin vakuuden asianmukaista valvontaa konkurssimenettelyssä.

Valvontaviranomainen on jätevakuuden edunsaajana velkoja toiminnanharjoittajan konkurssimenettelyssä, koska viranomaisella on toiminnanharjoittajalta saatava (eli velka), eli ympäristölupaehtoien tai lain mukaan määräytyvä velvollisuus, ja tämän velvollisuuden täyttämisen vakuudeksi on asetettu vakuus. Valvontaviranomaiselle kuuluvat konkurssimenettelyn velkojille kuuluvat oikeudet ja velvoitteet.

Konkurssimenettelyn valvontavaihe alkaa yleensä heti konkurssin alkuvaiheen jälkeen, eli sen jälkeen, kun pesänhoitaja on laatinut pesäluettelon ja velallislisvityksen. Yleensä alkuvaihe kestää kaksi kuukautta konkurssiin asettamisesta. Valvontapäivää ei kuitenkaan määrätä, jos pesäluettelon valmistuttua on tehty hakemus konkurssin raukeamiseksi tai tilanne on epäselvä. On hyvä huomata, että suurin osa alkaneista konkurseista ei johda konkurssivalvontaan vaan konkurssimenettely raukeaa varojen puutteeseen. Konkurssin raukeamisesta, ks. kappale 4.5.4.

Konkurssivalvonnan suorittaminen kuuluu valvontaviranomaisen tehtäviin. Valvontaviranomaisen tulisi seurata valvomiensa toiminnanharjoittajien osalta, onko niiden osalta konkurssimenettelyissä siirrytty konkurssivalvontavaiheeseen. Mikäli pesänhoitajalle on konkurssin alkuvaiheessa ilmoitettu valvontaviranomaisen

saatavasta ja velkoja-asemasta, pesänhoitajan tulee ilmoittaa viranomaiselle konkurssivalvonnasta. Mikäli pesänhoitajan tiedossa ei ole valvontaviranomaisen velkoja-asemaa, ilmoitusta ei luonnollisestikaan osata toimittaa. Konkurssilain vuoden 2017 muutoksen jälkeen kaikkien konkurssien valvontapäivää ei välttämättä julkaista kuulutuksella Virallisessa lehdessä. Pesänhoitajan on huolehdittava konkurssivalvontaa koskevan kuulutuksen julkaisemisesta virallisessa lehdessä, jos kuuluttaminen on tuntemattomien velkojen määrän vuoksi tai muusta syystä tarpeen.

Saadakseen jako-osuutta konkurssiin luovutetuista varoista velkojan on valvottava konkurssisaatavansa ilmoittamalla siitä kirjallisesti pesänhoitajalle viimeistään valvontapäivänä. Pesänhoitaja määrää pesäluettelon valmistumisen jälkeen valvonnan määräpäivän, joka on 1–2 kuukauden kuluttua määräyksestä. Jos velkoja laiminlyö konkurssivalvonnan, velka ei lakkaa, mutta velkojalla ei ole oikeutta suoritukseen konkurssipesän varoista. Konkurssivalvonta tuottaa velkojalle oikeuden osallistua koko valvotun saatavan määrällä velkojana konkurssihallintoon ja käyttää siinä päätösvaltaa.

Konkurssilaki 12 luku 7 §

Konkurssivalvontaa koskevassa kirjelmässä on ilmoitettava:

1. saatavan pääoma, pääomalle kertynyt korko konkurssin alkamiseen asti, konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta vaadittava korko sekä viivästyskorko ja muut viivästysseuraamukset tai, jos saatavan määrää tai enimmäismäärää ei voida ilmoittaa, syy siihen;
2. saatavan peruste riittävästi yksilöitynä;
3. koron peruste riittävästi yksilöitynä sekä aika, jolta korkoa vaaditaan;
4. vaaditaanko saatavalle etuoikeutta ja se, mihin vaatimus perustuu;
5. tiedot panttioikeuden perustamisesta ja sisällöstä, jos velkojalla on velallisen omaisuutta saatavansa panttina;
6. velkojan nimi ja yhteystiedot sekä henkilö tai yksikkö, jolle konkurssivalvontaa koskevat tiedustelut voidaan osoittaa.

Velkojan on täsmällisesti yksilöitävä pesänhoitajalle se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon velkoja vetoaa, ja se, mistä asiakirjat ovat saatavissa, jollei niitä toimiteta pesänhoitajalle.

Konkurssivalvonnan osalta on tärkeää huomata, että valvontaviranomaisen saatava ei ole varsinaisesti jätevuoksu, vaan se luontaisuuoritusvelvollisuus, mitä vakuudella turvataan. Siten konkurssivalvonnassa on mahdollista valvoa myös vakuuden määrän ylittävä saatava. Valvottava saatava voi olla myös ehdollinen tai enimmäismääräinen. Tärkeää on, että valvonnan määrä on valvontahetkellä perusteltavissa, vaikka sen tarkkaa määrää ei olisikaan tiedossa. Konkurssilaki mahdollistaa myös sellaisen konkurssivalvonnan tekemisen, missä ei lainkaan ilmoiteta saatavan määrää. Tällaisessa tilanteessa peruste valvonnan rahamäärän ilmoittamatta jättämiselle on esitettävä valvontakirjelmässä. Eräntymättömälle saatavalle voi vaatia korkolain mukaista viivästyskorkoa konkurssiin asettamisesta lukien. Kun valvontaviranomaisella on hallussaan velallisen antama jätevuoksu, saatavalle vaaditaan etuoikeutta hallussa olevan vakuuden perusteella.

Mikäli konkurssivalvontaa ei suoriteta valvonnan määräpäivään mennessä, saatava on mahdollista valvoa myös jälkivalvontana jakoluettelon vahvistamiseen asti. Tällöin valvonta on maksullista: yksi prosentti valvotun saatavan tai lisävaatimuksen määrästä; maksu on kuitenkin aina vähintään 600 ja enintään 6 000 euroa. Tämän jälkeenkin pesähoitajan tai velkojan vaatimuksesta tuomioistuimella voi ottaa jakoluettelossa huomioon saatavan tai etuoikeuden, joka on velkojasta riippumattomasta syystä jäänyt käsittelyssä tapahtuneen virheen, laiminlyönnin tai muun sellaisen syyn vuoksi ottamatta huomioon.

Mikäli vakuusmuoto on **toiminnanharjoittajan panttaama talletus**, valvontakirjelmässä on ilmoitettava saatavan tietojen lisäksi myös tiedot panttioikeudesta. Mikäli pantin realisointiin ryhdytään ennen valvontapäivää, ilmoitus on tehtävä hyvissä ajoin ennen realisointitoimiin ryhtymistä. Jos toimiin pantin muuttamiseksi rahaksi on ryhdytty ennen konkurssin alkamista, saatava ja tiedot panttioikeudesta on ilmoitettava viipymättä konkurssin alettua. Jos velkoja ilman hyväksyttävää syytä ilmoittaa saatavansa vasta valvontapäivän jälkeen, velkojan on maksettava konkurssipesälle jälkivalvontamaksu vastaava rahamäärä.

On mahdollista, että **pantatun talletuksen antaja on eri oikeushenkilö kuin toiminnanharjoittaja**. Tällainen tilanne voi tulla eteen esimerkiksi konsernirakenneissa. Jos pantatun talletuksen antaja tällaisessa tilanteessa asetetaan konkurssiin toiminnanharjoittajan jatkaessa toimintaansa, on vakuudenantajan konkurssimenettelyssä ilmoitettava saatava ja panttioikeus edellä mainitulla tavalla. Nämä tilanteet lienevät harvinaisia, mutta tilanteissa, joissa pantatun talletuksen antaja on muu kuin toiminnanharjoittaja, on syytä myös seurata mahdollista pantinantajan konkurssimenettelyyn joutumista.

Myös silloin, kun asetettu vakuus on muodoltaan takaus, on valvontaviranomaisen valvottava konkurssisaatava konkurssivalvonnalle asetettuun määräpäivään mennessä. On hyvä huomata, että tällöin valvotaan nimenomaan päävelkaa ja samalla ilmoitetaan velan vakuudeksi annetusta takauksesta. Takauslain 16 §:n mukaan velkojan jättäessä saatavansa ilmoittamatta velallisen konkurssissa, takaaja vapautuu takausvastuusta siltä osin kuin velkoja olisi saatavansa valvomalla saanut päävelalle suorituksen velallisen tai konkurssipesän varoista. Velkojalla on valvontavelvollisuus siihen saakka, kunnes takaaja on tehnyt velkojalle suorituksen. Myös takaaja voi sinänsä valvoa takautumissaatavansa konkurssissa, mutta tämä ei kuitenkaan korvaa velkojan oman valvonnan laiminlyöntiä, eli valvontavelvoitetta ei voi siirtää takaajalle.

Pesänhoitajan on otettava saatavan etuoikeus huomioon jakoluetteloehdotuksessa, jos etuoikeutta on vaadittu taikka etuoikeuden peruste ilmenee riittävästi valvontakirjelmästä tai on muutoin pesänhoitajan tiedossa.

Kun konkurssipesä on selvitetty ja pesään kuuluva omaisuus muutettu rahaksi, jäljellä olevat varat on jaettava velkojille viivytyksettä. Velkojille maksetaan konkurssissa jako-osuutta vahvistetun jakoluettelon mukaisesti. Kun konkurssipesä on selvitetty ja pesään kuuluva omaisuus muutettu rahaksi, pesänhoitajan on laadittava lopputilitys, josta ilmenee kunkin velkojan saama suoritus. Konkurssi päättyy, kun lopputilitys on hyväksytty velkojainkokouksessa.

4.5.4 Konkurssin raukeaminen ja peruuntuminen

Konkurssilain mukaan konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset lakkaavat, kun tuomioistuimen päätös konkurssin peruuntumisesta, raukeamisesta tai muusta lakkaamisesta on annettu. Poikkeuksellisesti tuomioistuin voi erityisestä syystä määrätä, että oikeusvaikutukset ovat voimassa, kunnes päätös on lainvoimainen tai asiassa toisin määrätään.

Konkurssin raukeaminen tarkoittaa, että konkurssiin luovutetut varat eivät riitä konkurssimenettelyn kustannusten suorittamiseen eikä kukaan velkojista ota kustannuksista vastataksaan taikka jos velkojille konkurssipesän varoista tuleva kertymä jäisi niin vähäiseksi, ettei konkurssin jatkamista voida sen vuoksi pitää tarkoituksenmukaisena. Suurin osa konkurssimenettelyistä raukeaa. Konkurssia ei kuitenkaan voida määrätä raukeamaan, jos konkurssi jatkuu julkisselvityksenä.

Vaikka konkurssin oikeusvaikutukset päättyvät raukeamiseen, velkojan ja velallisen välillä olevat saatavat pysyvät siitä huolimatta erääntyneinä. Konkurssin raukeaminen ei siten poista vakuuden realisoinnin edellytyksiä. Jos vakuuden realisointiin ryhdytään vasta konkurssin raukeamisen jälkeen, realisointia koskevat hallintopakomenettelyt kohdistetaan jälleen toiminnanharjoittajaan. Joskus realisointi on ehditty tekemään jo ennen käräjäoikeuden määräämää raukeamista. Myös raukeamispäätöksen antamisen jälkeen vakuuden realisointiin voidaan ryhtyä, sillä toiminnanharjoittajana oleva osakeyhtiö ei purkaudu suoraan konkurssin raukeamisen seurauksena, vaikka se poistetaankin Kaupparekisteristä. Tiedoksiannot osoitetaan yhtiön hallituksen viimeisille jäsenille. Käytännössä vakuudettomien velkojen asema konkurssin rautessa on heikko, joskin ne velkojat, joilla on täytäntöönpanoperuste saatavalleen, voivat saada suorituksen ulosotosta.

Jo alkanut konkurssi voi peruuntua. Konkurssin peruuntumisella tarkoitetaan täysin eri asiaa kuin konkurssihakemuksen peruuttamisella. Tuomioistuimien voi määrätä konkurssin peruuntumaan velallisen ja konkurssihakemuksen tehneen velkojan yhteisestä hakemuksesta tai, jos velallinen on asetettu konkurssiin omasta hakemuksestaan, velallisen tekemästä hakemuksesta. Edellytyksenä peruuntumiselle on, että hakemus on tehty kahdeksan päivän kuluessa siitä, kun velallinen on asetettu konkurssiin, ja peruuntumiselle esitetään pätevä syy. Yleensä pätevä syy on, että saatava, jonka perusteella velallinen on asetettu konkurssiin, on tullut maksetuksi. Tuomioistuimen on varattava asiassa pesänhoitajalle ja harkintansa mukaan velkojille tilaisuus tulla kuulluksi.

Alkanut konkurssi voi lakata myös siksi, että konkurssiin asettamista koskevasta tuomioistuimen päätöksestä on valitettu, ja valitustuomioistuimien kumoaa asettamispäätöksen. Päättyessään konkurssiin asettamista koskevan päätöksen kumoamisesta tai konkurssin peruuntumisesta tuomioistuimen tulee huolehtia asiaa koskevan kuulutuksen julkaisemisesta. Tuomioistuimen on ilmoitettava konkurssin peruuntumisesta velalliselle ja sille velkojalle, joka on tehnyt konkurssihakemuksen tai jota on asiassa kuultu, sekä pesänhoitajalle.

Konkurssin peruuntumisen jälkeen yhtiön toimintaa voidaan pitää normaalina siinä mielessä, että toiminnanharjoittajaan voidaan kohdistaa tavanomaisia valvontatoimenpiteitä ja -keinoja.

4.5.5 Vakuudenantajan rooli konkurssipesän jatkaessa toimintaa

Velvoiteoikeudellisena lähtökohtana takaajalla on oikeus valita taattava eikä velallisen vaihdos ilman takaajan suostumusta ole mahdollista. Takauslain 10 §:ssä on lueteltu tilanteet, joissa takaaja vastaa velallisen velvoitteista velallisen muutoksesta huolimatta. Pykälä ei mainitse konkurssia tällaisena tilanteena.

Takaajan ei tarvitse suostua siihen, että sen antama vakuus kattaisi myös konkurssipesän toiminnan.

Toimintaa jatkavan konkurssipesän on lähtökohtaisesti asetettava uusi vakuus.

Konkurssilain 3 luvun 8 §:n mukaan konkurssipesä saa valita ne sopimukset, joihin se haluaa sitoutua. Tästä on kuitenkin poikkeus pykälän 2 momentissa, jonka mukaan toinen osapuoli saa kieltäytyä jatkamasta sopimusta, jos siihen on erityinen syy. Taattavan taloudellinen tilanne on takaajan kannalta ehkä olennaisin seikka. Voidaan perustellusti katsoa, että takaajalla on konkurssin takia perusteltu ja erityinen syy olla jatkamatta takausta, vaikka pesä sopimukseen haluaisikin sitoutua.

Takaus on takaajan valvontaviranomaisen hyväksi antama sitoumus, jossa sitoumuksessa konkurssivelallinen ei ole varsinaisesti osapuolena. Takaussitoumus ei siten lähtökohtaisesti ole sellainen sopimus, jota konkurssipesällä olisi konkurssilain 3 luvun 8 §:n mukaan oikeus jatkaa. Tästä näkökulmasta konkurssipesä ei voi kuin sangen poikkeuksellisissa tilanteissa edes olla sellaisessa asemassa, että se voisi pyrkiä käyttämään sijaantulo-oikeuttaan. Siten takaajalla ei lähtökohtaisesti voi olla velvollisuutta alistua siihen, että sen takausvastuu kattaisi myös konkurssipesän toiminnan.

Takauslain 17 §:n 2 momentin mukaan velkoja saa periä päävelan takaajalta aiempien ehtojen mukaan, vaikka päävelan ehtoja olisi muutettu mm. konkurssinnettelyssä tehdyssä sovinnossa. Kun päävelan periminen takaajalta on mahdollista tietyissä konkurssiliitännäisissä tilanteissa joka tapauksessa, lienee katsottava, että konkurssi oikeuttaa aina (muiden edellytysten täyttyessä) päävelan perimiseen takaajalta. Tähän saadaan tukea myös takauslain 21 §:n toissijaista takausta koskevasta säännöksestä, jonka mukaan päävelka saadaan periä toissijaisen takauksen

perusteella, kun velka on erääntynyt ja velallinen on asetettu konkurssiin. Tästä näkökulmasta voidaan katsoa, että konkurssivelallisen ottama takaus ei tule pesän hyväksi.

Lisäksi on mahdollista, että pesä ei jatka toimintaa kokonaisuudessaan, jolloin esimerkiksi tietyn kaatopaikan osan sulkeminen ja jälkityöt voidaan joutua aloittamaan osan kaatopaikasta vielä jatkaessa toimintaansa. Näihin töihin saatetaan joutua käyttämään vakuutta, jonka määrä siten vähenee. Samanaikaisesti pesän jatkama toiminta saattaa edellyttää jäljelle jäävää vakuuden arvoa suurempaa vakuutta, jolloin vähenevä vakuus ei kattaisi kaikkia niitä toimenpiteitä, joita sen pitäisi kattaa. Tästä näkökulmasta saman vakuuden käyttö ennen konkurssia ja konkurssin aikana näyttäytyy ongelmallisena.

Edellä mainituin perustein on katsottava, että tuottajan tai toiminnanharjoittajan ennen konkurssia hankkima takaus ei ole vastuussa konkurssipesän jatkamasta toiminnasta; ei ainakaan ilman takaajan suostumusta. Tästä voidaan luonnollisesti sopia toisin (konkurssin alkamisen jälkeen), jos takaaja hyväksyy sen, että on takausvastuussa myös konkurssipesän jatkaman toiminnan vastuista. Viranomaisen on kuitenkin varmistettava, että vakuus riittää kattamaan sekä konkurssivelallisen ennen konkurssia harjoittaman toiminnan että konkurssipesän harjoittaman toiminnan vastuut.

Jos ympäristöluvanvarainen toiminta katsotaan elinkelpoiseksi, konkurssipesä voi pyrkiä myymään toiminnan kokonaisuutena. Tällöin velkojat saavat hyväkseen yleensä parhaan mahdollisen suorituksen. Jos toiminnanharjoittaja vaihtuu luvanvaraisen toiminnan myynnin myötä, ostaja on velvollinen tekemään uuden toiminnanharjoittajan ilmoituksen ja antamaan uuden jätevakuuden. Vanha vakuus palautetaan sen antajalle (ks. toiminnanharjoittajan vaihdoksesta johtuvat toimet, luku 3.1.).

4.5.6 Toiminnanharjoittajan yrityssaneeraus

Saneerausmenettelyyn voidaan ryhtyä taloudellisissa vaikeuksissa olevan velallisen jatkamiskelpoisen yritystoiminnan tervehdyttämiseksi taikka sen edellytysten turvaamiseksi ja velkajärjestelyjen aikaansaamiseksi. Saneerausmenettely voi olla varhainen tai perusmuotoinen. Menettelyssä voidaan tuomioistuimen vahvistamalla saneerausohjelmalla määrätä velallisen toimintaa, varallisuutta ja velkoja koskevista toimenpiteistä. Yrityssaneerauksesta säädetään laissa yrityksen saneerauksesta (47/1993, YrSanL). Varhennettua saneerausmenettelyä koskevat säädökset tulivat voimaan vuonna 2022.

Yrityssaneerausmenettelyn aloittamisen osalta on katsottava, että vaikka saneerausmenettelyn aloittamispäätöksessä sinänsä toiminnanharjoittajan katsottaisiinkin olevan maksukyvytön, tämän ei pitäisi johtaa välittömään vakuuden realisointiin yksinomaan maksukyvyttömyyden perusteella, vaan asiaa tulisi tarkastella kokonaisuutena ja arvioida onko vakuuden realisointi tarpeen. Arvio tulisi perustaa siihen, kykeneekö toiminnanharjoittaja jatkamaan toimintaansa ja huolehtimaan velvoitteistaan saneerausmenettelystä huolimatta. Yrityssaneerausmenettely sinänsä ei yleensä merkittävästi vaikuta saneerausvelallisen toimintaan.

Varhennettua saneerausmenettelyä voi hakea vain velallinen itse sillä perusteella, että sitä uhkaa maksukyvyttömyys. Perusmuotoisen saneerausmenettelyn aloittaminen edellyttää joko

- a) velallisen ja vähintään kahden sellaisen velkojan, joiden saatavat ovat yhdessä vähintään 1/5 tunnetuista veloista yhteistä hakemusta tai velkojan hakemusta ja mainittujen velkojen puolta hakemukselle, tai
- b) velallisen hakemusta ja velallisen maksukyvyttömyyttä, mutta ei saa olla todennäköistä, että maksukyvyttömyyttä ei saneerausohjelman avulla voida poistaa tai että sen uusiutumista ei voida torjua muuten kuin lyhytaikaisesti.

Tuomioistuimien kuulee velallisen tekemästä hakemuksesta saataviensa suuruuden perusteella merkittävänä pitämiään velkoja sekä muita tarpeelliseksi katsomiaan velkoja. Päätöksessään saneerausmenettelyn aloittamisesta tuomioistuin määrää selvittäjän, joka mm. selvittää velallisen taloudellisen tilanteen, seuraa ja valvoo velallisen toimintaa menettelyn aikana ja tekee tuomioistuimelle saneerausohjelmaehdotuksen. Selvittäjän on viipymättä annettava päätös saneerausmenettelyn aloittamisesta tiedoksi hakemuksesta tai selvityksestä ilmeneville velkojille sekä takaajille, kanssavelallisille ja vakuuden asettajille. Tuomioistuin antaa saneerausmenettelyn aloittamista koskevan päätöksen, jossa mm. ilmenee, millä tavoin menettelyn aloittaminen rajoittaa velallisen oikeutta määrätä omaisuudestaan ja toiminnastaan. Päätöksessä määrätään myös määräpäivä, johon mennessä velkojien on kirjallisesti ilmoitettava selvittäjälle vaatimuksensa.

Saatavien valvonta on tehtävä tuomioistuimen määräämässä määräajassa. Ilmoittamatta jäänyt saatavakin otetaan huomioon, jos sen olemassaolo ilmenee velkojaluettelosta, jonka velallinen on velvollinen laatimaan, taikka tulee muulla tavoin selvittäjän tietoon esimerkiksi velallisen kirjanpidosta, liikeasiakirjoista tai menettelyn aikana tehtävien selvitysten yhteydessä. YrSanL vuoden 2022 muutoksen

jälkeen velkoja voi ilmoittaa saatavansa tai esittää lisävaatimuksen vielä määräpäivän jälkeenkin, samoin kuin konkurssimenettelyssä. Saneerausohjelman vahvistamisen jälkeen ilmoitusta ei enää ole mahdollista tehdä.

Saneerausmenettelyn alkaminen ei pääsääntöisesti vaikuta velallisen jo tekemiin sitoumuksiin. Velallisella säilyy menettelyn alkamisen jälkeenkin valta määrätä omaisuudestaan ja toiminnastaan, mutta velallinen ei kuitenkaan ilman selvittäjän suostumusta saa mm. tehdä uutta velkaa, jos se ei liity velallisen tavanomaiseen toimintaan.

Saneerausmenettelyn aloittaminen tarkoittaa erilaisten kieltöjen voimaantuloa (YrSanL 17 § - 23 §) ja kiellot voivat olla voimassa myös väliaikaisesti ennen menettelyn alkamista velallisen hakemuksesta. Varhaisessa saneerausmenettelyssä kiellot voidaan tietyissä tilanteissa jättää määräämättä. Tuomioistuin voi eräin edellytyksin vakuusvelkojan vaatimuksesta ja selvittäjää kuultuaan myöntää velkojalle luvan vakuuden hyödyntämiseen maksun saamiseksi. YrSanL 25 §:n perusteella yritys-saneerauksen aikanakin voidaan ryhtyä jätevuuden realisointiin, jos peruste, eli jätehuoltotoimien laiminlyönti, on olemassa. Vakuuden voimassa pysymisen varmistamiseksi on valvontaviranomaisen syytä ilmoittaa selvittäjälle saatavansa ja siihen liittyvä vakuus. YrSanL 25 §:n mukaan saneerausmenettelyn alkaminen ei estä saneerausvelan perimistä takaajalta taikka kolmannen henkilön asettaman vakuuden arvosta eikä irtisanomasta tai muuten eräännyttämästä velkaa takaajan tai edellä tarkoitetun vakuuden asettajan osalta, jos takaussitoumus on annettu tai vakuus asetettu liike- tai siihen rinnastettavassa toiminnassa. Suorituksen vaatiminen takaajalta ei edellytä velalliseen kohdistettua eräännyttämistointia.

Vaikka saneerauksen kuluessa tuntemattomiksi jääneet velat pääsäännön mukaan lakkaavat, velkojalla, jolla on saatavastaan esinevakuus (pantti), on oikeus periä saatavansa vakuuden arvosta. Tästä huolimatta myös pantattu talletus suositetaan ilmoitettavaksi saneerausmenettelyn yhteydessä. Niissä tilanteissa, joissa jätevakuus on takaus, takaaja vapautuu takausvastuusta siltä osin kuin velkoja olisi saatavansa valvomalla saanut päävelalle suorituksen velallisen tai konkurssipesän varoista, mikäli velkoja jättää saatavansa ilmoittamatta velallista koskevassa yrityksen saneerausmenettelyssä. Sääntö on sama kuin konkurssissa.

Saneerausmenettely voidaan tuomioistuimen päätöksellä keskeyttää tai lakkauttaa muun ohella sen vuoksi, että toiminnanharjoittajaa vaaditaan asetettavaksi konkurssiin. Saneerausmenettelyn suhteesta konkurssiin säädetään YrSanL 24 §:ssä. Tärkein pääsääntö on, että menettelyt ovat toisensa poissulkevia.

Selvittäjän on laadittava ehdotus saneerausohjelmaksi ja toimitettava se tuomioistuimelle tämän asettamassa määräajassa (enintään 4 kk). Tuomioistuimen on varattava asiaan osallisille tilaisuus antaa ehdotuksesta määräajassa kirjallinen lausuma tai kutsuttava asiaan osallinen kuultavaksi istuntoon. Tämän jälkeen lopullisesta ohjelmaehdotuksesta pyydetään vielä kirjallisesti ns. äänestyslausumat, hyväksyvätkö äänivaltaiset velkojat ohjelman vai eivät.

Saneerausmenettelyn aikana velallinen saa edelleen käyttää puhevaltaa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä tai muussa siihen rinnastettavassa menettelyssä, jossa hän on asianosaisena, jollei selvittäjä päätä ryhtyä käyttämään velallisen puhevaltaa. Sama koskee menettelyn alettua vireille tulevaa oikeudenkäyntiä tai muuta menettelyä. Selvittäjällä on oikeus velallisen lukuun tehdä vaatimus taikka panna vireille oikeudenkäynti tai muu siihen rinnastettava menettely ja käyttää asiassa puhevaltaa velallisen puolesta. Selvittäjä voi vastaanottaa tiedoksiannon velallisen puolesta.

Menettelyn alkamisen oikeusvaikutukset (mm. kiellot) jatkuvat, kunnes saneerausohjelma vahvistetaan. Jos saneerausmenettely lakkaa ilman saneerausohjelman vahvistamista, menettelyn aloittamisen oikeusvaikutukset lakkaavat, kun tuomioistuimen päätös velallisen asettamisesta konkurssiin tai menettelyn lakkaamisesta on annettu, jollei tuomioistuin toisin määrää. YrSanL 57 §:n mukaan, kun saneerausohjelma on vahvistettu, saneerausvelkojen ja muiden ohjelmassa säänneltyjen oikeussuhteiden ehdot määräytyvät ohjelman mukaisesti. Tuntemattomat saneerausvelat lakkaavat, kun ohjelma vahvistetaan.

Vahvistettua saneerausohjelmaa on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei tuomioistuin toisin määrää. Terminologisesti saneerausmenettely lakkaa, kun saneerausohjelma on vahvistettu. Tällöin toteutetaan saneerausohjelmaa. Selvittäjän on annettava asiaan osallisille tiedoksi päätös saneerausohjelman vahvistamisesta.

Myös yrityssaneeraukseen liittyy mahdollisuus takaisinsaantiin. Oikeustoimi, joka voisi peräytyä, jos saneerausmenettelyn sijasta olisi haettu konkurssia, voidaan peräyttää saneerausmenettelyn yhteydessä vastaavin perustein kuin takaisinsaannissa konkurssipesään annetussa laissa säädetään ja noudattaen myös, mitä sanotussa laissa säädetään kolmannen asemasta. Määräpäivänä pidetään päivää, jona hakemus saneerausmenettelystä tehtiin tai, jos tuolloin oli vireillä hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin, päivää, jona konkurssihakemus tehtiin.

4.6 Vakuuden saanti käyttöön ja jätehuoltopalveluiden hankinta

Käytännössä valvontaviranomainen, jonka hyväksi vakuus on asetettu, tilaa työn ulkopuoliselta urakoitsijalta. Viranomainen hyväksyy tehdyt työt laskua vastaavaksi. Tavoitteena on, että toteutetuista töistä saadut laskut voidaan maksaa suoraan valvontaviranomaisen käyttöönsä saamasta vakuussummasta ilman, että viranomaisen pitäisi ensin suorittaa työt omalla kustannuksellaan. Jätehuoltotoimet eräännetään hallintopakkopäätöksellä, jonka esittämällä vakuussummaa pyydetään vakuuden antajalta suoritettavaksi. Näin ollen viranomainen voisi ryhtyä maksun vaatimiseen jo esim. ennen konkurssimenettelyn päättymistä. Muissa kuin kiireellisimmässä tapauksissa konkreettisiin hankintatoimiin on syytä ryhtyä vasta hallinnollisten päätösten saatua lainvoiman.

Käytännössä maksua vaadittaessa takauksen antaja on saattanut ilmoittaa, että takaussumma suoritettaisiin vasta kuitteja vastaan, ts. valvontaviranomaisen olisi maksettava syntyneet kulut ensin omista varoistaan ja vasta sen jälkeen takaaja suorittaisi vastaavan määrän vakuudeksi asetetuista varoista. Jos vakuuden asettaja siirtäisi vakuuden valvontaviranomaisen käyttöön vasta jälkikäteisesti töiden suorittamisen jälkeen, vakuus ei vastaisi täyttä tarkoitustaan eli tarjoaisi valvontaviranomaiselle mahdollisuutta parempaan suojaan toiminnanharjoittajan laiminlyödessä velvoitteensa (on myös hyvä huomata, että takaajan asemaa turvaa joka tapauksessa takautumisoikeus velallista kohtaan, ts. takaaja voi vaatia suorittamansa summan myöhemmin velalliselta; tässä tapauksessa toiminnanharjoittajalta). Luonnollisesti jätehuoltotoimista yli jäävä osuus palautetaan vakuuden antajalle (ei toiminnanharjoittajalle, ellei kyse ole toiminnanharjoittajan itsensä antamasta vakuudesta). Vaikka palauttamisesta saattaa aiheutua jonkin verran ylimääräisiä hallinnollisia kustannuksia, ei voida pitää perusteltuna, että viranomainen maksaisi ensin itse kustannukset ja saisi vasta tämän jälkeen suorituksen vakuuden antajalta.

Takaus on takaajan viranomaisen hyväksi antama sitoumus, jossa voidaan määrittää tarkemmin takauksen ehdoista. Jos edellä kuvattu takaajan käytäntö vaikuttaa aiheuttavan ongelmia, vakuuden käytettävyyden parantamiseksi olisi olennaista määritellä takaussitoumuksessa velan erääntyminen ja alkamaan jo siitä hetkestä, kun toimenpiteiden laiminlyönti todetaan, jolloin välttyttäisiin siitä virhetulkinnalta, että erääntyminen tapahtuisi ajankohtana, jolloin valvontaviranomaiselle on syntynyt rahamääräinen saatava velalliselta eli viranomainen olisi suorittanut kulut ensin omista varoistaan. Käytännössä jätevakuuksien osalta tämä tarkoittaisi sitä, että valvontaviranomaisen tulisi voida esittää, että takaussitoumuksessa takaajan vastuu määritetään alkamaan jo siitä hetkestä, kun toiminnanharjoittajan velvoitteiden laiminlyönti todetaan valvontaviranomaisen hallintopakkopäätöksellä.

Malliesimerkki: "[Takaaja] sitoutuu suorittamaan takaussumman tämän sitoumuksen edunsaajalle [valvontaviranomaiselle] tämän annettua täytännönpäätöksen, jossa takauksen ottajan todetaan laiminlyöneen velvoitteensa, joiden vakuudeksi tämä takaussitoumus on annettu."

Pantatun talletuksen osalta lähtökohtana on, että vakuuden kohteena olevien jätehuoltotoimien "eräännyttämisen" eli hallintopakkopäätöksen antamisen jälkeen varat voidaan siirtää pantatulta tililtä valvontaviranomaisen tilille. Pankki lopettaa tilin pantinsaajan nostettua tilillä olevat kaikki varat (pankin lomakkeessa on yleensä maininta tästä). Jos pantattua talletussummaa ei tarvitse käyttää kokonaan, vaan tililtä nostetaan vain osa rahoista, voi pankille syntyä väärä käsitys siitä, että viranomaisen ei tarvitse loppua talletusmäärää ja pankki saattaa palauttaa loput varat luvanhaltijalle. Tämän vuoksi varojen nostamista koskevaan tilisiirtopyyntöön on hyvä merkitä toteamus siitä, ettei tilille noston jälkeen jäljelle jääviä varoja saa luovuttaa pantinantajalle.

Vakuutta käytettäessä on otettava huomioon toiminnanharjoittajan ja vakuuden antajan edut. Valvontaviranomaisen hankkiessa tarvittavia jätehuoltotoimia on huomioitava julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (2016/1397, hankintalaki) vaatimukset julkisesta kilpailuttamisesta. Alle kansallisen kynnysarvon jäävien jätehuoltopalveluiden hankinnassa voi olla tarkoituksenmukaista käyttää Materiaalitori-palvelua. Julkiset hankinnat voivat olla aikaa vieviä ja niihin voi liittyä monenlaista käytännöllistä ja oikeudellista harkintaa. Tässä oppaassa suositellaan, että tarvittavien jätehuoltopalveluiden hankintaa ryhdytään valmistelemaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun on selvää, että vakuutta on käytettävä. Tämä myös selventää tilannetta taloudelliselta kannalta kaikkien osapuolten osalta.

Hankinnassa on otettava huomioon julkista hankintaa koskevat säädökset. Kansallisten kynnysarvojen alle jääviin niin sanottuihin pienhankintoihin ei pääsääntöisesti sovelleta hankintalakia, mutta valvontaviranomaisen omalla organisaatiolla voi olla sisäisiä ohjeita, joita tulee noudattaa. Kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat on pääsääntöisesti kilpailutettava hankintalain mukaisesti. Mikäli hankinnan ennakoitu arvo ylittää EU-kynnysarvot, menettelyssä on noudatettava EU-hankintoja koskevia säädöksiä. Euroopan komissio antaa kahden vuoden välein hankintadirektiiviin perustuen delegoidulla asetuksella uudet EU-kynnysarvot seuraavaksi kaksivuotiskaudeksi. EU-kynnysarvot ajalle 1.1.2024–31.12.2025 on mainittu taulukossa 6 (komission delegoitu asetus 2023/2495).

Taulukko 6. Hankintojen kynnysarvot euroa, alv 0 %, 1.1.2024 alkaen

	Rakennus- urakka	Tavarat ja palvelut	Säädös
Kansallinen kynnysarvo	150 000 €	60 000 €	HankintaL 25 §
EU-kynnysarvo, valtion keskushallintoviranomaiset	5 538 000 €	143 000 €	Komission delegoitu asetus 2023/2495, artikla 1 (HankintaL 26 §)
EU-kynnysarvo, muut viranomaiset	5 538 000 €	221 000 €	Komission delegoitu asetus 2023/2495, artikla 1 (HankintaL 26 §)

Kansallisen kynnysarvon ylittävät hankinnat on hyvin vahvan pääsäännön mukaan kilpailutettava julkisesti. Viranomainen voi toki käyttää hankinnassa myös esimerkiksi aikaisemmin kilpailuttamaansa puitejärjestelyä, jos sellainen on käytettävissä. Joissain poikkeuksellisissa tilanteissa voi olla mahdollista toteuttaa hankinta hankintalain 40 § 2 momentin 4 kohdan mukaisesti suora hankintana kiireperusteella, joskin ympäristölle uhkaavasta riskistä johtuvan kiireen on oltava todellinen. Mainitun lainkohdan mukaan suora hankinnassa hankintayksikkö neuvottelee valitsemiensa toimittajien kanssa hankintasopimuksen ehdoista julkaisematta etukäteen hankintailmoitusta. Hankintayksikkö voi valita suora hankinnan, jos sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä, eikä säädettyjä määräaikoja voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi. EU-suora hankintaan liittyy myös tiettyjä julkaitavia kuulutuksia (vapaaehtoinen ennakkoilmoitus, HankintaL 58.2 § ja pakollinen jälki-ilmoitus, HankintaL 58.5 §). Kun valvontaviranomainen suorittaa ulkopuolisten jätehuoltotoimienpiteiden suorittajien laskut, ne suoritetaan normaalisti sisältäen arvonlisäveron osuuden.

Tässä oppaassa ei voida tarkemmin käsitellä jätehuoltopalveluiden hankintaa menettelyjen monimuotoisuuden vuoksi. Hankintojen yhteydessä valvontaviranomaisen lienee tarpeellista kääntyä oman organisaationsa jätehuoltopalvelujen hankintaosaajien puoleen. Silloin, kun asetettu vakuus ei riitä kaikkien tarvittavien toimien hoitamiseen, tilanne voi olla hankalampi. Vakuuden vajuustilanteessa on perusteltua ennen hankintamenettelyjen käynnistämistä varmistaa kokonaisuudessaan riittävän rahoituksen olemassaolo. Kustannusvastuu voi muodostua paitsi

YSL:n myös jätelain normien perusteella. Lähtökohtaisena etenemisjärjestyksenä kustannusten kattamisessa suositellaan seuraavaa:

1. Vakuuden käyttö
2. a) toiminnanharjoittajan kustannettava; tai
b) konkurssitapauksessa konkurssipesän kustannettava tilanteissa, joissa vastuu on konkurssipesällä (esim. jätteet).
3. Kiinteistön haltijan toissijaisen vastuu (JäteL 28 §:n 2 momentti).

Joissain tilanteissa myös pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain (246/2019) mukainen avustus tai järjestämismenettely voi tulla kyseeseen. Vaikka näissä kyse on pilaantuneen alueen puhdistamisen tukimuodoista, voi tuki tietyissä tilanteissa olla mahdollista myös jätteiden osalta, jos jätteestä johtuva terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseksi ja hallitsemiseksi on perusteltua selvittää alueen pilaantuneisuus, arvioida puhdistustarve ja tarvittaessa puhdistaa alue. Tukiviranomaisena toimii Pirkanmaan ELY-keskus.

Myös ympäristövahinkovakuutuksesta tai 1.1.2025 alkaen vakuutuksen korvaavasta ympäristövahinkorahastosta voi olla mahdollista saada korvaus, mikäli ko. lakien mukaiset edellytykset täyttyvät. Viime kädessä kustannukset voidaan kattaa valtion talousarviosta erillisenä nimettynä hankkeena.

5 Liityntä muihin ympäristövakuuksiin

Monella ympäristöä koskevan sektorilainsäädännön alalla on säädetty toiminnanharjoittajaa koskevasta vakuusvaatimuksesta. YSL edellyttää vakuutta jätteen käsittelytoiminnan harjoittajalta asianmukaisen jätehuollon, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi. Vakuus asetetaan ympäristölupamenettelyn yhteydessä. Mikäli ympäristöluvan alaiseen jätteen käsittelytoimintaan soveltuu jonkin muun ympäristölainsäädännön sektorilain vakuusvaatimus, näitä ei ole tarkoitettu päällekkäisiksi ympäristönsuojelulain mukaisen vakuuden kanssa eikä päällekkäisiä vakuuksia tule siten vaatia asetettavaksi. Jokainen eri sektorilain vaatima vakuus asetetaan turvaamaan eri oikeushyvää siten, että korkea ympäristönsuojelun taso ja toiminnanharjoittajan toimintaedellytykset saadaan sovitettua yhteen mahdollisimman saumattomasti.

YSL:n mukaisen vakuuden päällekkäisyys sektorilainsäädännön vakuusvaatimuksen kanssa voi tulla kyseeseen silloin, kun sektorilainsäädännössä on ympäristölupaa vaativaa jätehuoltoa sisältävää toimintaa koskevia erityisiä vakuusvaatimuksia. Tällaisia lakeja ovat maa-aineslaki, kaivoslaki, ydinenergialaki sekä säteilylaki.

5.1 YSL 199 §: toiminnan aloittamisvakuus

YSL 199 §

Luvanvaraisen toiminnan aloittaminen muutoksenhausta huolimatta

1 momentti

Lupaviranomainen voi perustellusta syystä ja edellyttäen, ettei täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttömäksi, luvan hakijan pyynnöstä lupapäätöksessä määrätä, että toiminta voidaan muutoksenhausta huolimatta aloittaa lupapäätöstä noudattaen, jos hakija asettaa

hyväksyttävän vakuuden ympäristön saattamiseksi ennalleen lupapäätöksen kumoamisen tai lupamääräyksen muuttamisen varalle. Vakuus on asetettava ympäristöluvassa osoitetun valvontaviranomaisen eduksi ennen toiminnan aloittamista. Vaatimus vakuuden asettamisesta ei koske valtiota tai sen laitosta eikä kuntaa tai kuntayhtymää. Lupaviranomainen voi tarvittaessa määrätä täytäntöönpanon lupapäätöstä suppeammaksi sekä määrätä täytäntöönpanon aloitusajankohdasta

Saman toiminnan osalta voi tulla kyseeseen vaatia sekä vakuutta toiminnan aloittamiseksi muutoksenhausta huolimatta että vakuutta jätteenkäsittelyn turvaamiseksi. Toiminnan aloittamisvakuus asetetaan lain mukaan ympäristön saattamiseksi ennalleen lupapäätöksen kumoamisen tai lupamääräyksen muuttamisen varalle. Sen kattavuus on siten jossain määrin laajempi kuin YSL 59 §:n mukaisen jätehuoltotoimien varmistamiseksi asetetun vakuuden. Voidaankin todeta, että lähtökohtaisesti nämä vakuudet eivät sulje toisiaan pois, vaikkakin toiminnan aloittamisvakuuden vaatiminen voisi joissain tapauksissa riittää, jos myös aloittamisvakuudella on tarkoitus turvata lähinnä juuri jätteenkäsittelyn kustannuksia. Aloittamisvakuuden määrän tulee sisältää myös jätehuoltotoimien kustannusten arvonlisäveron määrä.

Harkinnassa on kuitenkin hyvä huomioida, että aloittamisvakuus on monesti määrältään huomattavasti pienempi kuin jätevakuus. Tämä johtanee siihen, että aloitettaessa toiminta muutoksenhausta huolimatta luvan mukaisena, aloittamisvakuuden lisäksi myös jätevakuus on asetettava. Mikäli lupa toiminnan aloittamiselle myönnetään täysimääräisesti kattamaan koko luvanvaraisen toiminnan, on selvää, että YSL 59 §:ään perustuva ympäristöluvan mukainen vakuus tulee kokonaisuudessaan olla asetettu luvan määräysten mukaisesti ennen toiminnan aloittamista. Toisaalta, mikäli aloittamislupa koskee vain tiettyä toimintaa tai tietyn volyymin suuruista toimintaa, voi olla perusteltua, että YSL 59 §:n mukainen vakuus määrällisesti kattaa tämän toiminnan jätehuoltokustannukset.

Toiminnan aloittamiseen liittyvä vakuus voidaan palauttaa toiminnanharjoittajalle (saatekirjeellä) tai vakuuden antajalle (riippuen miten vakuusasiakirjassa on pyydetty toimimaan) lupapäätöksen saatua lainvoiman, jos toiminnan aloittamisvakuus on tullut tarpeettomaksi. Aloitusvakuuden olisi tarkoituksenmukaisuussyistä hyvä olla annettu varsinaisesta toiminnan jätteenkäsittelyvakuudesta erillisellä vakuusasiakirjalla. Tällöin aloitusvakuuden vapauttaminen ja palauttaminen on

yksinkertaista, eikä epäselväksi jää, mikä vakuus on voimassa ja mikä palautettu. Tällainen tulkinnanvarainen tilanne voi syntyä, mikäli molemmat vakuudet annetaan samalla asiakirjalla.

5.2 Maa-ainesten otto

Kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamiseen pois kuljetettavaksi taikka paikalla varastoitavaksi tai jalostettavaksi sovelletaan maa-aineslakia (555/1981, MAL). Lain 12 §:ssä säädetään maa-aineslupan myöntävän viranomaisen mahdollisuudesta vaatia maa-ainesten ottotoimintaa harjoittavalta taholta vakuutta. Vakuus on asetettava maa-ainesluvassa annettujen lupamääräysten noudattamiseksi, ennen kaikkea ennallistamiskustannusten kattamiseksi.

Samaa hanketta koskevia maa-aineslain ja ympäristönsuojelulain mukaisia lupia voidaan hakea yhdellä yhteisellä lupahakemuksella. Samalla hankkeella tarkoitetaan samalle toiminta-alueelle sijoittuvaa sellaista toimintaa, joka edellyttää samanaikaisesti sekä maa-aineslupaa että ympäristölupaa. Yhteiskäsittelyssä annettavan luvan vakuuden hyväksyttävyyden arvioinnissa on sovellettava erikseen molempien lakien aineellisia säännöksiä. Maa-aineslain mukaan vakuus asetetaan niiden haittojen, vahinkojen ja kustannusten korvaamisesta, jotka päätöksen kumoaminen tai luvan muuttaminen voi aiheuttaa silloin, kun maa-ainesten ottaminen aloitetaan ennen luvan lainvoimaiseksi tulemistä (MAL 21 §). Ympäristönsuojelulain mukaan vakuus tulee asettaa ympäristön saattamiseksi ennalleen lupapäätöksen kumoamisen tai lupamääräyksen muuttamisen varalle. Yhteiskäsittelyssä annettavan luvan tilanteessa hyväksyttävän vakuuden tulee kattaa sekä maa-aineslain että ympäristönsuojelulain mukaiset edellytykset ja selvyyden vuoksi eri vakuudet tulisi antaa eri asiakirjoilla.

5.3 Kaivosmineraalien hyödyntäminen

Kaivoshankkeissa YSL:n ja kaivoslain (621/2011) mukaiset vakuudet ovat keskenään läheisessä yhteydessä. Kaivoslaki koskee kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä, kullanhuuhdonta valtion omistamalla alueella ja näihin liittyvän toiminnan lopettamista sekä kaivostoimitusta. Kaivoslaki uudistettiin vuonna 2011 ja sitä on muutettu runsaasti sen jälkeen. 1.6.2023 tulivat voimaan kaivoslain 10 lukuun tehdyt muutokset vakuussäätelyyn. Tässä oppaassa ei syvemmin perehdytä kaivoslain mukaisiin vakuuksiin.

Kaivoslain mukainen vakuus liittyy yleisesti kaivosalueen maisemoinnin ja kunnostamisen turvaamiseen sekä kaivosturvallisuuden varmistamiseen ja seurantaan myös kaivostoiminnan loppumisen jälkeen. Kaivoslain mukainen vakuus kattaa kaivoslain tarkoittamat lopettamis- ja jälkitoimet sekä malminetsinnästä ja kullanhuuhdonnasta aiheutuvat vahingot ja haitat. Kaivoshankkeissa YSL:n mukaisella vakuudella sen sijaan varmistetaan kaivoksen jätealueiden (rikastushiekka-altaat ja muut jätealueet) asianmukainen jälkihoito. Viranomaisyhteistyöllä voidaan varmistua, että vakuudet eivät ole osaksikaan päällekkäisiä.

5.4 Ydinenergalaki

Ydinenergalaisissa (1987/990) säädetään muun muassa ydinjätehuollon toteuttamisesta. Ydinergialain mukaisena ydinjätteenä pidetään ydinenergian käytön yhteydessä tai seurauksena syntyneitä, käytetyn ydinpolttoaineen muodossa tai muussa muodossa olevia radioaktiivisia jätteitä, sekä sellaisia ydinenergian käytön yhteydessä tai seurauksena radioaktiivisiksi muuttuneita aineita, esineitä ja rakenteita, jotka on poistettu käytöstä ja joiden radioaktiivisuudesta aiheutuvan vaaran vuoksi tarvitaan erityisiä toimenpiteitä.

Ydinenergalaki asettaa ydinenergalain mukaiselle luvanhaltijalle ydinjätehuoltovelvollisuuden, jonka suorittamisesta aiheutuviin kustannuksiin jätehuoltovelvollisen on varauduttava. Varautuminen toteutetaan sekä maksamalla ydinenergalain mukaiset maksut valtion ydinjätehuoltorahastoon että asettamalla vakuus mahdollisen maksukyvyttömyyden varalle. Vakuuden tulee kattaa kalenterivuoden lopun vastuumäärän ja rahastotavoitteen erotus.

YSL:n ympäristölupaa koskevat säännökset tulevat arvioitaviksi yhtäaikaaisesti ydinenergalain mukaisten säännösten kanssa ydinlaitoksen rakentamisen ja käyttämisen; uraanin tai toriumin tuottamista koskevan kaivostoiminnan, ydinaineiden käsittelyn sekä ydinjätehuollon yhteydessä. Tällöin on muistettava, että jätehuollon vakuusmekanismi on olemassa jo erityislainsäädännön nojalla. Huomionarvoista on myös se, että ydinenergalain mukaiset kriteerit vakuuksille ovat huomattavasti tiukemmat kuin YSL:n vastaavat.

5.5 Säteilylaki

Säteilylaila (859/2018) estetään ja rajoitetaan säteilystä aiheutuvia terveydellisiä haittavaikutuksia. Lain 54 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on tietyissä tilanteissa asetettava radioaktiivisten jätteiden vaarattomiksi tekemisestä ja mahdollisista

ympäristön puhdistustoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten suorittamisen varmistamiseksi vakuus. Vakuusvelvollisuus on sellaisessa säteilytoiminnassa, jossa käytetään säteilyä, kuten säteilylähteiden käyttö, valmistus ja kauppa sekä näihin liittyvät toiminnot, kuten hallussapito, huolto, korjaus, asennus, maahantuonti, maastavienti, varastointi, kuljetus ja radioaktiivisen jätteen vaarattomaksi tekeminen. Säteilylaki ei sovellu niihin toimintoihin, joita säännellään ydinenergialailla. Näin ollen radioaktiivista jätettä synnyttävää toimintaa koskeva jätehuollon vakuus ei tule arvioitavaksi YSL:n nojalla.

6 Oikeustapaukset

T257/18 Iberpotash vs. komissio

EU-tuomioistuimen ratkaisu 16.1.2020, T-257/18, Iberpotash vs. komissio; taustalla komission päätös (EU) 2018/118 valtiontuesta, jonka Espanja on toteuttanut Iberpotash-yhtiön (kalisuolakaivos) hyväksi. Liian alhaiseksi asetetusta vakuusmäärästä johtuva takauspalkkioiden säästö tulkittiin kielletyksi valtiontueksi.

KHO:2003:51

Yhtiön konkurssipesä oli jätelain kannalta yhtiön toiminnassa syntyneen ongelmajätteen haltija riippumatta yksityisoikeudellisista sopimuksista, joita jätteitä koskien mahdollisesti oli tehty. Konkurssipesä oli jätteen haltijana jätelain säännösten mukaisesti vastuussa ongelmajätettä sisältävien säiliöiden ja konttien toimittamisesta asianmukaiseen käsittelyyn Ekokem Oy:lle tai muuhun laitokseen, jolla oli voimassa oleva ympäristölupa tällaisten jätteiden käsittelyä varten.

KHO:2010:80

Valvontaviranomaisen olisi annettava viime kädessä hallintopakkopäätös sen määrittämiseksi, mihin toimiin toiminnanharjoittaja on velvollinen. Jos toiminnanharjoittaja edelleen laiminlyö velvoitteensa täyttämisen, vakuus voidaan käyttää lainvoimaisessa hallintopakkopäätöksessä mainittujen toimenpiteiden kustannusten korvaamiseen.

KHO:2017:24

Vakuuden realisointi edellyttää normaalisti lainvoimaista hallintopakkopäätöstä, jossa on yksilöity velvoite sellaisen toimenpiteen suorittamiseen, jonka toiminnanharjoittaja on laiminlyönyt. Vakuutta käytetään siten, että sillä katetaan kaikki velvoitteen täyttämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

KHO:2017:53

Yhtiön toiminta oli konkurssin takia loppunut ja toiminnasta oli jäänyt jätekemikaaleja ja muita vaaralliseksi luokiteltavia jätteitä laitosalueille. Yhtiön konkurssipesä oli jätteen haltijana jätelain säännösten mukaisesti vastuussa jätekemikaalien ja muun vaaralliseksi luokiteltavan jätteen toimittamisesta asianmukaiseen käsittelylaitokseen. Asiassa ei ollut kysymys jätehuoltokustannuksia koskevan saamisoikeyden toteuttamisesta, eikä konkurssilain 16 luvun 2 §:n 1 momentin säännöksellä siten ollut asiassa konkurssipesän jätehuoltovastuun kannalta merkitystä. Hallintopakkoasiassa oli kysymys jätteen haltijan julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta haitallisen tai vaarallisen tilan korjaamiseksi. Tähän nähden asiassa ei ollut merkitystä myöskään sillä valitusperusteella, että jätteellä ei mahdollisesti ole erityistä varallisuusarvoa.

7 Liitetaulukot vakuuden määrän laskentaan

7.1 Yhteenveto liitetaulukoista

Liitetaulukko nro	Sisältö	Päiväys
1	Esimerkinomaiset kustannusten vaihteluvälit hyödynnettävien jätejakeiden osalta	1.3.2024
2	Kuljetuksen ja varastoinnin kustannusten esimerkinomaisia vaihteluvälejä	1.3.2024
3	Jätejakeiden käsittelykustannusten esimerkinomaisia vaihteluvälejä	1.3.2024
4	Ohjeellinen arvio pinta-alaperusteisten vakuuksien määrästä	1.3.2024

7.2 Taulukoiden käytöstä

Liitetaulukoihin esimerkinomaisia kustannustietoja eri toiminnoista (kuljetus, käsittely, varastointi, vastaanotto ym.). On erittäin tärkeää huomata, että kustannukset voivat muuttua ja vaihdella ajan myötä niin ylöspäin kuin alaspäinkin, jopa merkittävästi. Taulukoissa esitettyjä kustannuksia ei tule käyttää suoraan sellaisenaan vakuuslaskelmissa, vaan niitä tulisi pitää lähinnä toiminnanharjoittajan ilmoittamien tietojen vertailuarvona tai referenssitietoina kustannustasosta.

On hyvä huomata, että tiedot koskevat tilannetta laatimisen ajankohtana. Ajantasaiset kustannukset tulee aina arvioida ja selvittää tapauskohtaisesti vakuuslaskelmia tehtäessä ja vakuuksien määriä arvioitaessa. Taulukkojen tiedot on saatu osin julkisista tiedoista, osin toiminnanharjoittajilta.

7.3 Liitetaulukko 1: Hyödynnettävät jätteet

Hyödynnettävät jätteet

Jätejake	Euroa (alv 0 %)/tonni	Huomiot
Betoni, pieni palakoko, puhdas	25 € – 50 €	koko esim. alle 150/300 mm, ei rakenneterästä tai epäpuhtauksia
Betoni, iso palakoko tai sisältää rakenneterästä	50 € – 70 €	
Mara-betoni	10 € -	
Pilaantumattomat maamassat	2 € – 30 €	alle alempien ohjearvojen
Maa-aines, esikäsitteltävä	40 € – 135 €	hyödynnettävissä

Esimerkinomaisia kustannusten vaihteluvälejä hyödynnettävien jätejakeiden osalta, 1.3.2024.

7.4 Liitetaulukko 2: Kuljetus ja varastointi

Kuljetus ja varastointi

Vakuudella katettava toimenpide	Vaihteluväli
Maantiekuljetus	0,13 € – 0,20 € / km / t
Varastointi, ulkona	0,50 €- 10 € / t / kk
Varastointi, sisällä	3 € - 50 € / t /kk

Kuljetuksen ja varastoinnin kustannusten esimerkinomaisia vaihteluvälejä (alv 0 %), 1.3.2024.

7.5 Liitetaulukko 3: Jätejakeiden käsittelykustannus

Jätejakeiden käsittelykustannuksia

Jätejakee	Euroa (alv 0 %)/tonni	Huomiot
Purkujäte, kiviaines	25 € –	hyödynnettävissä oleva
Purkujäte, lasi	35 € – 200 €	
Purkujäte, asbestijätteet	100 € – 200 €	
Puu, pinnoitettu	20 € – 40 €	
Puu, pinnoittamaton	1 € – 10 €	
Puu, kyllästetty	100 € – 200 €	
Rakennuspurkujäte, lajittelematon	85 € -	
Rakennuspurkujäte, esikäsitelty	135 € – 200 €	
Rakennuspurkujäte, loppusijoitettava	140 € – 200 €	sisältää jäteveron
Maa- ja kiviaines, loppusijoitettava	20 € -	kaatopaikkakelpoinen
Rasvanerotuskaivoliete ja -jäte	100 € – 150 €	
Hiekanerotuskaivoliete ja -jäte	100 € – 130 €	
Teollisuusjäte	80 € -	poltto- tai kaatopaikkakelpoinen
Pilaantunut maa	20 € – 300 €	lisäksi mahdollinen jätevero 70 €/t
Pilaantunut maa, pop-yhdisteet	500 € -	
Vaaralliset jätteet, elohopea	7 000 € -	
Vaaralliset jätteet, hapot ja emäkset	200 € – 2 000 €	
Vaaralliset jätteet, laboratoriokemikaalit	5 000 € – 8 000 €	5–8 € / kg
Vaaralliset jätteet, muut	50 € -	hyvin vaihteleva luokka, jotkin materiaalit voivat olla hyvinkin korkeita (tuhansia euroja)
Öljy-vesiseos	80 € – 150 €	
Liutotinjäte	100 € -	Tavanomainen
IBC-konttien hävitysmaksu	50 € - 100 € / kpl	jätejakeelle oma kustannus
Hallinnolliset työt, asiantuntija	50 € – 80 €	alkava tunti

Jätejakeiden käsittelykustannusten esimerkinomaisia vaihteluvälejä (alv 0 %),
1.3.2024.

7.6 Liitetaulukko 4: Pinta-alaperusteiset vakuudet

Pinta-alaperusteiset vakuudet

Kohde	Ohjeellinen arvio vakuuden määräksi per neliömetri
Pysyvän jätteen kaatopaikka	4 € – 20 €
Vaarattoman jätteen kaatopaikka	20 € – 35 €
Vaarallisen jätteen kaatopaikka	30 € – 40 €
Ympäristön kannalta vaarattoman kaivannaisjätteen jätealue	5 € – 30 €
Ympäristön kannalta vaarallisen kaivannaisjätteen jätealue	30 € – 40 €

Ohjeellinen arvio pinta-alaperusteisten vakuuksien määrästä (alv 0 %), 1.3.2024.

8 Malliasiakirjat

Oppaan liitteinä olevia malliasiakirjoja on pidettävä esimerkiasiakirjoina, joita ei tule suoraan kopioida käyttöön. Asiakirjat tulee aina laatia tapauskohtaisesti ja ajantasaiseen sääntelyyn perustuen. Malliasiakirjoissa esitetyt tekstit eivät ole välttämättä suoraan sovellettavissa yksittäistapaukseen, vaan niitä tulee muokata kulloiseenkin tilanteeseen sopivaksi.

8.1 Yhteenveto malliasiakirjoista

Numero	Nimi	Sisältö
Toiminnan aloittaminen ilman vakuuden asettamista		
1 a	Vakuus, kehoitus ja kuuleminen	Kehotus toiminnanharjoittajalle asettaa vakuus ja kuuleminen
1 b	Vakuus, hallintopakko päätös	Määräys toiminnanharjoittajalle asettaa vakuus + uhan asettaminen
1 c	Hakemus luvan rauettamiseksi	Valvontaviranomaisen hakemus lupaviranomaiselle
Valvontaviranomaisen ja toiminnanharjoittajan vaihtuminen		
2 a	Asian siirto kunnan valvontaviranomaiselle	Valvonnan siirto ELY-keskukselta kunnan valvontaviranomaiselle
2 b	Ilmoitus pankille, vakuuden siirtoilmoitus	Ilmoitus vakuuden antajalle: vakuus siirretään uudelle valvontaviranomaiselle
2 c	Toiminnanharjoittajan vaihtuminen	Vastaus uudelle toiminnanharjoittajalle
Vakuuden määrän muutokset		
4 a	Kehotus, vakuuden kerryttäminen	Kehotus toiminnanharjoittajalle vakuuden kerryttämiseen ryhtymiseen ja kuuleminen

Numero	Nimi	Sisältö
4 b	Hallintopakkopäätös, vakuuden kerryttäminen	Määräys toiminnanharjoittajalle vakuuden kerryttämiseen ryhtymiseen + uhan asettaminen
5 a	Hakemus vakuusmäärää koskevan lupamääräyksen muuttamiseksi	Valvontaviranomaisen hakemus lupaviranomaiselle vakuusmäärää koskevan ehdon muuttamiseksi
5 b	Kehotus, vakuusmäärän muuttamista koskevan hakemuksen tekeminen	Valvontaviranomaisen kehoitus toiminnanharjoittajalle tehdä vakuusmäärän muuttamista koskeva hakemus lupaviranomaiselle ja kuuleminen
Vakuuden voimassaolo		
6 a	Kehotus, vakuuden uusiminen	Kehotus toiminnanharjoittajalle toimittaa uusi vakuus ja kuuleminen
6 b	Hallintopakkopäätös, vakuuden uusiminen	Määräys toiminnanharjoittajalle toimittaa uusi vakuus + uhan asettaminen
7 a	Vanhentumisen katkaiseminen	Ilmoitus vakuuden antajalle vakuuden vanhentumisen katkaisemiseksi
7 b	Tiedoksiantotodistus	Tiedoksiantotodistus valvontaviranomaisen päätöksen tiedoksiantamiseksi
8	Hakemus vakuusmuotoa koskevan lupamääräyksen muuttamiseksi	Valvontaviranomaisen hakemus lupaviranomaiselle
Insolvenssimenettelyt		
10 a	Konkurssivalvonta	Valvontaviranomaisen konkurssivalvonta
10 b	Selvitys panttisaatavasta	Valvontaviranomaisen ilmoitus panttisaatavasta konkurssissa
11	Valvonta yrityssaneerauksessa	Valvontaviranomaisen ilmoitus saatavasta yrityssaneerauksessa
Päävelan eräännyttäminen		
12 a	Jätehuoltotoimet laiminlyöty ja toiminta jatkuu, kuuleminen realisoinnista	Kehotus toiminnanharjoittajalle suorittaa jätehuoltotoimet vakuuden realisoinnin uhalla ja kuuleminen
12 b	Jätehuoltotoimet laiminlyöty ja toiminta jatkuu, päätös realisoinnista	Määräys toiminnanharjoittajalle suorittaa jätehuoltotoimet ja vakuuden realisointi + uhan asettaminen

Numero	Nimi	Sisältö
12 c	Kehotus uuden vakuuden asettamiseksi	Kehotus toiminnanharjoittajalle asettaa uusi vakuus ja kuuleminen
12 d	Hallintopakkopäätös uuden vakuuden asettamiseksi	Määräys toiminnanharjoittajalle asettaa uusi vakuus + uhan asettaminen
YSL 182 a §:n mukainen menettely		
13	Ympäristönsuojelulain 182 a §:n mukainen päätös	Valvontaviranomaisen päätös ryhtyä toimiin ja periä kustannukset toiminnanharjoittajalta tai vakuuden antajalta
Maksun vaatiminen vakuudesta		
14 a	Pyyntö vakuussumman suorittamiseksi	Valvontaviranomaisen vaatimus takaajalle takauksen suorittamiseksi
14 b	Pyyntö tilisiirron suorittamiseksi	Valvontaviranomaisen vaatimus pankille tilivarojen saamiseksi
Vakuuden palauttaminen		
15 a	Takaussitoumuksen palauttaminen	Valvontaviranomaisen ilmoitus takaajalle vakuusasiakirjan palauttamisesta
15 b	Panttausilmoituksen palauttaminen	Valvontaviranomaisen ilmoitus pankille panttauksen palauttamisesta

Malliasiakirjojen numerointi vastaa OHKE-hankkeessa "Jätevakuudet – toimintaohje valtion ympäristövalvontaviranomaisille vakuuksien käsittelyä ja realisointia varten" omaksuttua numerointia. OHKE-numerointi ei ole täysin juokseva. Numero 13 on uusi.

1 a Vakuus, kehotus

KEHOTUS

pvm

Diaarinumero

[Luvanhaltija ja yhteystiedot]

Viite Ympäristölupapäätös [Nro, Dnro]

KEHOTUS

Taustaa

[Lupaviranomainen] on xx.xx.xxxx antanut [luvanhaltijalle] ympäristölupapäätöksen [nro, asian dnro]. Päätökseen sisältyy lupamääräys, jonka mukaan [luvanhaltijan] on toimitettava [valtion valvontaviranomaiselle] asianmukainen jätteenkäsittelyä koskeva vakuus:

vakuutta koskeva lupamääräys.

Tarkastuksella/ulkopuolisen ilmoituksesta (/tms.) on käynyt ilmi, että toiminta on jo aloitettu, vaikka vakuutta ei ole vielä toimitettu.

Toimintanne on luvanvastaisessa tilassa.

Kehotus

[Valvontaviranomainen] kehottaa [luvanhaltijaa] toimimaan seuraavasti:

- 1) Jätteen vastaanottotoiminta (tms jätevakuutta edellyttävä toiminta) on keskeytettävä välittömästi, kuitenkin viimeistään xx.xx.xxxx.
- 2) ympäristölupapäätöksen mukainen vakuus on toimitettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään xx.xx.xxxx.
- 3) Mikäli vakuutta ei toimiteta 2) kohdan mukaisesti, vastaanotetut jätteet/kaatopaikalle läjitetyt jätteet on toimitettava luvalliseen käsittelyyn viimeistään xx.xx.xxxx.

Mahdolliset jatkotoimenpiteet

Jos kehotusta ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla antaa [luvanhaltijalle] toiminnan keskeyttämistä ja jätteen poistoimittamista ja laillisen tilan saavuttamista koskevia määräyksiä. Tällöin määräystä ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla tehostetaan asettamalla uhkasakko (/väljemmin: tai tehostetaan uhkasakkolain mukaisin tehostein).

Lisäksi [valvontaviranomainen] harkitsee hakevansa lupaviranomaiselta ympäristöluvan peruuttamista.

Asianosaisen kuuleminen

Ympäristönsuojelulain 185 §:ään viitaten [valvontaviranomainen] varaa [luvanhaltijalle] tilaisuuden antaa selitys kehotuksen ja mahdollisten jatkotoimenpiteiden johdosta. Mahdollinen selitys on toimitettava [valvontaviranomaiselle] viimeistään xx.xx.xxxx [esim. viikon kuluessa kirjeen päiväyksestä; voi olla myös aikaisempi päivä kuin kehotuksen määräpäivä].

Selityksen antamatta jättäminen ei estä asian jatkokäsittelyä ja ratkaisemista [valvontaviranomaisessa].

Allekirjoitukset/merkintä sähköisestä hyväksynnästä

1 b Vakuus, hallintopakkopäätös

MÄÄRÄYS, HALLINTOPAKKOPÄÄTÖS

pvm

Diaarinro

ASIA Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla annettu määräys

VELVOITETTAVA

Toiminnanharjoittaja X Oy

YMPÄRISTÖLUPA

[Ympäristöluvan tunniste, lupamääräys yksilöidään]

VIREILLETULO

Tarkastuksella on havaittu, että toiminta on aloitettu ennen kuin luvan edellyttämä vakuus on toimitettu valvojalle. Yhtiö X:ää on kirjeellä kehoitettu keskeyttämään toiminta ja toimittamaan vakuus. Toimintaa ei ole keskeytetty eikä vakuutta toimitettu määräajassa.

ASIANOSAISTEN KUULEMINEN

[Valvontaviranomainen] on kirjeellään pvm varannut X Oy:lle tilaisuuden tulla kuulluksi ja antaa lausuntonsa asiassa.

X oy ei ole toimittanut vastinetta. / X oy on vastineessaan esittänyt että...

[VALVONTAVIRANOMAISEN] RATKAISU

[Valvontaviranomainen] antaa ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla seuraavat määräykset:

- 1) toiminta on keskeytettävä välittömästi, kuitenkin viimeistään xx.xx.20xx [1–3 päivän kuluttua päätöksestä];
- 2) [pvm] mennessä jätteet on toimitettava luvalliseen vastaanottopaikkaan / kaatopaikka on ennallistettava / jne, luetteloidaan, mitä toimia on tehtävä;

- 3) ympäristöluvan mukainen vakuus on toimitettava [valvontaviranomaiselle] pvm mennessä.

[Valvontaviranomainen] määrää ympäristönsuojelulain 200 §:n nojalla, että edellä annettuja määräyksiä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Uhkasakkolain mukaiset tehosteet

[Valvontaviranomainen] asettaa ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla seuraavat kiinteät uhkasakot edellä mainittujen määräysten tehosteeksi:

1) x euroa

2) y euroa

(3) uhka, että lupaehtojen vastainen toiminta keskeytetään ja jätehuolto toteutetaan toiminnanharjoittajan kustannuksella.

Jos määräyksiä ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi uhkasakkolain 10 §:n nojalla tuomita uhkasakon maksettavaksi tai toiminnan keskeytettäväksi ja teettää tarvittavat toimet toiminnanharjoittajan kustannuksella.

PERUSTELUT

[Valvontaviranomaisen] toimivalta

Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla [valtion valvontaviranomainen] voi mm.

- kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä taikka määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa;
- määrätä 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta;
- määrätä toiminnanharjoittaja riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aihetta epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista.

Ympäristönsuojelulain 184 § edellyttää, että em. kieltoja tai määräyksiä tehostetaan uhkasakolla, teettämisuhalla tai keskeyttämisuhalla.

Perustelu määräyksille ja uhkasakkolain mukaisille tehosteille

Jos ympäristönsuojelulakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei ole noudatettu, valvontaviranomaisen on asian laatu huomioon ottaen kehotettava lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely ja ryhdyttävä toimiin hallintopakkoasian vireille saattamiseksi. Valvontaviranomaisen on valvottava, että kehotusta ja hallintopakkoasiassa annettua kieltoa tai määräystä noudatetaan.

[Kirjoita tarkemmat perustelut.]

ILMOITUSVELVOLLISUUS KIINTEISTÖN LUOVUTUSTILANTEESSA

Jos edellä mainittu kiinteistö tai sitä koskeva käyttöoikeus luovutetaan, on tässä päätöksessä mainitusta velvoitteesta ja uhasta ilmoitettava luovutuksensaajalle ottamalla luovutuskirjaan sitä koskeva maininta tai muutoin todisteellisesti. Lisäksi velvoitetun on ilmoitettava uhan asettaneelle viranomaiselle luovutuksensaajan nimi ja osoite.

ILMOITUS KIINNITYKSISTÄ PIDETTÄVÄÄN REKISTERIIN

[Valvontaviranomainen] ilmoittaa tästä päätöksestä uhkasakkolain 19 §:n edellyttämällä tavalla Maanmittauslaitokselle, jotta kiinteistöä kiinteistötunnus xx koskevista päävelvoitteista (määräyksistä) ja niiden tehosteeksi asetetuista uhkista tehtäisiin merkintä kiinnityksistä pidettävään rekisteriin.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Ympäristönsuojelulaki 175 §, 184 §, 185 §, 190 §, 191 §, 199 §, 200 § ja 205 §

Uhkasakkolaki 6 §, 7 §, 8 §, 18 §, 19 §, 22 § ja 23 §

Hallintolaki 34 §

MUUTOKSENHAKU

[Valtion valvontaviranomaisen] päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Allekirjoitukset/sähköinen hyväksyntä

PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO

Päätös Saantitodistuksella: X Oy

Jäljennös päätöksestä: []

MAKSU Maksutta

1 c Vakuus, hakemus luvan peruuttamiseksi

HAKEMUS

pvm

Diaarinro

[Lupaviranomainen ja yhteystiedot]

Viite: [lupaviranomaisen] ympäristölupapäätös [Nro, Dnro]

ASIA Hakemus ympäristöluvan peruuttamiseksi

Vireillepanija ja toimivalta

[Valvontaviranomainen ja yhteystiedot]

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 93 §:n mukaan valvontaviranomainen voi tehdä aloitteen luvan peruuttamisesta.

Vireillepano

[Valvontaviranomainen] pyytää [lupaviranomaista] peruuttamaan [luvanhaltijalle] xx.xx.xxxx myönnetyn ympäristöluvan.

Perusteet

[Lupaviranomaisen] xx.xx.xxxx antamassa ympäristölupapäätöksessä (xx/xxxx) [luvanhaltija] määrättiin asettamaan xxxx euron suuruinen vakuus, [lupamääräyksen sisältö, esim.: "joka [kattaa toiminnan mahdollisesti loppuessa sen, että jäljelle jäävät jätteet voidaan läjittää, käsittelypaikka siistiä ja maisemointityöt suorittaa" (lupamääräys xx).]

[Luvanhaltija] ei asettanut lupamääräyksessä vaadittua vakuutta ennen toiminnan aloittamista. Yhtiötä kehoitettiin asettamaan vaadittu vakuus xx.xx.xxxx ja xx.xx.xxxx. Lisäksi yhtiölle annettiin xx.xx.xxxx asiasta hallintopakko-päätös (määräys), jossa yhtiö määrättiin asettamaan vakuus uhkasakon asettamisen uhalla. Uhkasakko määrättiin maksettavaksi xx.xx.xxxx annetulla päätöksellä.

Vakuutta ei ole asetettu.

Ympäristösuojelulain 93 §:n mukaan lupaviranomainen voi peruuttaa luvan, jos lupamääräyksiä on valvontaviranomaisen kirjallisesta huomautuksesta huolimatta toistuvasti rikottu siten, että toiminnasta voi aiheutua luvan myöntämisen edellytysten vastainen seuraus.

[Luvanhaltija] ei ole valvontaviranomaisen toistuvista huomautuksista ja hallintopakkopäätöksestä huolimatta noudattanut ympäristöluvan määräyksiä ja siten osoittanut välipitämättömyyttä luvan noudattamista kohtaan. Vakuuden turvaamien jätteiden käsittelytoimenpiteiden suorittamista ei siten voida taata ympäristöluvan myöntämisen edellyttämällä tavalla.

[Valvontaviranomaisen] näkemyksen mukaan [luvanhaltijalle] xx.xx.xxxx myönnetty lupa on edellä mainituin perustein peruutettava.

Allekirjoitukset / merkintä sähköisestä hyväksynnästä.

2 a Asian siirto kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle

pvm
Diaarinro

X kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Postiosoite

Viite: Ympäristönsuojelulaki (527/2014)
Valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta (713/2014)

Asia: Ympäristöluvanvaraista toimintaa koskevan valvontatoimivallan siirto ELY-keskukselta kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 189 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen toimivallan jaosta. Valtioneuvoston asetuksessa ympäristönsuojelusta (713/2014) 1 ja 2 §:ssä säädetään ympäristölupaviranomaisen toimivallan jaosta. Asetuksella on toimeenpantu muun ohella eräitä muutoksia lupaviranomaisen toimivallassa. Asetuksen perustelumuistiossa todetaan, että toimintojen valvontaviranomainen vaihtuisi samalla, myös aiemmin ympäristöluvan saaneiden osalta.

Tämän mukaisesti xx ELY-keskus siirtää kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan seuraavan toiminnan:

Toiminnanharjoittaja: Nimi (y-tunnus)
Yhteystiedot

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan perusteena oleva toiminta:

..... (YSA 2 § xxx)

Ympäristölupa: (luvan viitetiedot)

Toiminnan ympäristöluvan vakuuteen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet siirretään tällä asiakirjalla xx ELY-keskukselta X kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Vakuuden edunsaajan siirrosta on ilmoitettu vakuuden myöntäneelle taholle liitteenä olevalla kirjeellä. Vakuusasiakirja on oheisena liitteenä.

Toimintaa koskevat muut asiakirjat on toimitettu tiedoksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle jo aiemmin kunkin asian käsittelyn yhteydessä. ELY-keskuksen laatimat alkuperäiset asiakirjat säilytetään ELY-keskuksen arkistossa. Asiakirjojen kopioita voi pyytää tarvittaessa ELY-keskuksesta.

Toimintaa koskevia lisätietoja antaa ELY-keskuksessa toiminnan vastuuvalvojana toiminut NN. Sähköpostiosoite on muotoa etuni-mi.sukunimi@ely-keskus.fi.

Allekirjoitusmerkinnät

LIITTEET:

- vakuusasiakirja
- jäljennös pankille toimitetusta kirjeestä

TIEDOKSI (sähköpostitse ilman liitteitä):

- toiminnanharjoittaja/yhteyshenkilö
- X kunnan ympäristönsuojeluviranomainen/ XX

2 b Ilmoitus pankille, vakuuden siirtoilmoitus

pvm
Diaarinro

Rahoituslaitos xxx Oy
Postiosoite

Viite: Vakuuden nro

Asia: Ilmoitus vakuuden edunsaajan vaihtumisesta

XX elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue ilmoittaa vakuuden antaneelle pankille, että alla mainitun toiminnanharjoittajan asettaman vakuuden edunsaajaksi on vaihtunut kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, jolle vakuus siirretään.

Peruste vakuuden siirtämiselle

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 189 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen toimivallan jaosta. Valtioneuvoston asetuksessa ympäristönsuojelusta (713/2014) 1 ja 2 §:ssä säädetään ympäristölupaviranomaisen toimivallan jaosta. Asetuksella on toimeenpantu muun ohella eräitä muutoksia lupaviranomaisen toimivallassa. Asetuksen perustelumuistiossa todetaan, että toimintojen valvontaviranomainen vaihtuisi samalla, myös aiemmin ympäristöluvan saaneiden osalta. Tämän mukaisesti alla mainitun toiminnanharjoittajan ympäristöluvan valvonta on siirtynyt ELY-keskukselta toiminnan sijaintipaikan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, josta samalla tulee myös ympäristöluvassa tarkoitettun toiminnan jätehuollon turvaamiseksi annetun vakuuden edunsaaja.

Toiminnanharjoittajaa ja vakuutta koskevat tiedot

Toiminnanharjoittaja ja yhteystiedot:

xxx

Ympäristöluvan tunnistetiedot:

(lupaviranomainen, diaarinumero, luvan antopvm)

Vakuuden tunnistetiedot:

(Vakuuden antanut pankki, vakuutusyhtiö tai muu rahoituslaitos, vakuuden numero tai muu tunniste, vakuuden määrä euroa, voimassaoloaika)

Uusi edunsaaja:

(x kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, yhteystiedot)

XX ELY-keskus toimittaa vakuusasiakirjan toimivaltaiselle kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Allekirjoitusmerkinnät

TIEDOKSI:

- toiminnanharjoittaja
- kunnan ympäristönsuojeluviranomainen
- KEHA-keskus/Taloushallinto/xxx (tallettaa vakuudet ELYssä)

3 Toiminnanharjoittajan vaihtuminen

pvm
Diaarinro

[Uusi luvanhaltija Oy ja yhteystiedot]

Viite: Uuden luvanhaltijan ilmoitus valvontaviranomaiselle, pvm

Asia: Vastaus ilmoitukseen ympäristöluvan haltijan vaihtumisesta

Voimassa olevat ympäristöluvat

[Lupaviranomaisen] xx.xx.xxxx myöntämä ympäristölupa [Nro, Dnro]

[Luvan muutoksesta annetut päätökset ja mahd. muut yhtiön luvat]

Luvanhaltijan vaihtuminen

[Valvontaviranomainen] merkitsee tietojärjestelmiinsä yllä yksilöityjen ympäristölupien haltijoiksi [uusi luvanhaltija]. [tarvittaessa eriteltynä mitä toimitoja muutos koskee].

Uuden vakuuden vastaanotto ja aiemman vakuuden palauttaminen

[Uusi luvanhaltija] on toimittanut ympäristöluvan edellyttämän vakuuden. Valvontaviranomainen hyväksyy vakuuden. [Vanhan luvanhaltijan] vakuus palautetaan.

Perustelut

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 170 §:n 2 momentin mukaan luvanhaltijan vaihtuessa luvan uuden haltijan on ilmoitettava vaihtumisesta valvontaviranomaiselle.

[Kuvaus toiminnanharjoittajan yhteydenoton sisällöstä.]

Allekirjoitusmerkinnät

TIEDOKSI:

- [Vanha luvanhaltija]
- Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

4 a Kehotus, vakuuden kerryttäminen

KEHOTUS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

[Luvanhaltija ja yhteystiedot]

Viite Ympäristönlupapäätös [Nro, Dnro]

KEHOTUS

Taustaa

[Luvanhaltija] on toimittanut [valvontaviranomaiselle] ympäristölupapäätöksen [nro, Dnro] mukaisesti vakuuden, määrältään xxxx euroa. Ympäristölupapäätökseen sisältyy lupamääräys, jonka mukaan [luvanhaltijan] tulee kerryttää vakuusmäärää samassa suhteessa kuin kaatopaikan täyttöalaa kasvatetaan:

- vakuuden kerryttämistä koskeva lupamääräys (pinta-alaperusteinen laskentakaava, esim. $y \times z = b$)

[Valvontaviranomainen] on saanut [luvanhaltijalta] ilmoituksen, jonka mukaan luvan kohteena olevan kaatopaikan täyttöalaa kasvatetaan [määrä]. Vakuuden määrän tulee olla kasvaneen täyttöalan myötä yhteensä xxxx euroa. Perusteena määrälle on edellä mainittuun lupamääräykseen sisältyvä pinta-alaperusteinen laskentakaava [laskutoimitus eriteltynä].

Kehotus

[Valvontaviranomainen] kehottaa [luvanhaltijaa] kerryttämään aiemmin toimitettua vakuutta siten, että vakuuden määrä vastaa käytössä olevaa kaatopaikan täyttöalaa. Vakuutta pitää kerryttää tässä tapauksessa xxx eurolla. Lisävakuus tulee toimittaa [valtion valvontaviranomaiselle] viimeistään xx.xx.xxxx.

Kaatopaikan täyttöalaa ei saa kasvattaa ennen kuin asianmukainen lisävakuus on toimitettu [valvontaviranomaiselle] ja viranomainen on hyväksynyt vakuuden.

Mahdolliset jatkotoimenpiteet

Jos kehotusta ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla antaa [luvanhaltijalle] toiminnan keskeyttämistä ja jätteen poistoimittamista ja laillisen tilan saavuttamista koskevia määräyksiä. Tällöin määräystä ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla tehostetaan asettamalla uhkasakko (väljemmin: tai tehostetaan uhkasakkolain mukaisin tehostein).

Lisäksi [valvontaviranomainen] harkitsee hakevansa lupaviranomaiselta ympäristöluvan peruuttamista.

Asianosaisen kuuleminen

Ympäristönsuojelulain 185 §:ään viitaten [valvontaviranomainen] varaa [luvanhaltijalle] tilaisuuden antaa selitys kehotuksen ja mahdollisten jatkotoimenpiteiden johdosta. Mahdollinen selitys on toimitettava [valvontaviranomaiselle] viimeistään xx.xx.xxxx [esim. viikon kuluessa kirjeen päiväyksestä; voi olla aikaisempi päivä kuin kehotuksen määräpäivä].

Selityksen antamatta jättäminen ei estä asian jatkokäsittelyä [valvontaviranomaisessa].

Allekirjoitusmerkinnät

4 b Hallintopakopäätös, vakuuden kerryttäminen

MÄÄRÄYS, HALLINTOPAKKOPÄÄTÖS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

ASIA Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla annettu määräys

VELVOITETTAVA Toiminnanharjoittaja X Oy

YMPÄRISTÖLUPA [Ympäristöluvan tunniste, lupamääräys yksilöidään]

VIREILLETULO

[Luvanhaltija] on toimittanut [valtion valvontaviranomaiselle] vakuuden, määrältään xxxx euroa. [Valtion valvontaviranomainen] on saanut [luvanhaltijalta] ilmoituksen, jonka mukaan luvan kohteena olevan kaatopaikan täyttöalaa kasvatetaan [xx m³ vastaavalla määrällä].

Vakuuden määrän tulee olla kasvaneen täyttöalan myötä yhteensä xxxx euroa. Perusteena määrälle on edellä mainittuun ympäristöluvan määräykseen sisältyvä pinta-alaperusteinen laskentakaava:

– vakuusmäärän muodostaminen laskentakaavalla [y x z = b]

[Luvanhaltija] ei ole toimittanut [valtion valvontaviranomaiselle] kaatopaikan kasvanutta täyttöalaa vastaavaa lisävakuutta.

ASIANOSAISTEN KUULEMINEN

[Valtion valvontaviranomainen] on kirjeellään xx.xx.xxxx varannut [luvanhaltijalle] tilaisuuden tulla kuulluksi ja antaa asiassa lausumansa.

[Luvanhaltija] ei ole toimittanut vastinetta. / [Luvanhaltija] on vastineessaan esittänyt, että...

[VALVONTAVIRANOMAISEN] RATKAISU

[Valvontaviranomainen] antaa ympäristönsuojelulain (527/2014) 175 §:n nojalla seuraavat määräykset:

- 1) toiminta on keskeytettävä välittömästi, kuitenkin viimeistään xx.xx.xxxx [esim. 1–3 päivää];
- 2) kaatopaikan laajennetulla täyttöalueella olevat jätteet on toimitettava luvalliseen vastaanottoipaikkaan viimeistään xx.xx.xxxx;
- 3) edellä mainittu lisävaraus on toimitettava [valvontaviranomainen] viimeistään xx.xx.xxxx

[Valvontaviranomainen] määrää ympäristönsuojelulain 200 §:n nojalla, että edellä annettuja määräyksiä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Uhkasakkolain mukaiset tehosteet

[Valvontaviranomainen] asettaa ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla seuraavat kiinteät uhkasakot edellä mainittujen määräysten tehosteeksi:

- 1) x euroa
- 2) y euroa
- (3) uhka, että lupaehtojen vastainen toiminta keskeytetään ja jätehuolto toteutetaan toiminnanharjoittajan kustannuksella.

Jos määräyksiä ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi uhkasakkolain 10 §:n nojalla tuomita uhkasakon maksettavaksi tai toiminnan keskeytettäväksi ja teettää tarvittavat toimet toiminnanharjoittajan kustannuksella.

PERUSTELUT

[Valvontaviranomaisen] toimivalta

Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla [valtion valvontaviranomainen] voi mm.

- kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä taikka määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa;

- määrätä 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta;
- määrätä toiminnanharjoittaja riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aihetta epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista.

Ympäristönsuojelulain 184 § edellyttää, että em. kieltoja tai määräyksiä tehostetaan uhkasakolla, teettämisuhalla tai keskeyttämisuhalla.

Perustelu määräyksille ja uhkasakkolain mukaisille tehosteille

Jos ympäristönsuojelulakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei ole noudatettu, valvontaviranomaisen on asian laatu huomioon ottaen kehotettava lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely ja ryhdyttävä toimiin hallintopakkoasian vireille saattamiseksi. Valvontaviranomaisen on valvottava, että kehotusta ja hallintopakkoasiassa annettua kieltoa tai määräystä noudatetaan.

[Kirjoita tarkemmat perustelut.]

ILMOITUSVELVOLLISUUS KIINTEISTÖN LUOVUTUSTILANTEESSA

Jos edellä mainittu kiinteistö tai sitä koskeva käyttöoikeus luovutetaan, on tässä päätöksessä mainitusta velvoitteesta ja uhasta ilmoitettava luovutuksensaajalle ottamalla luovutuskirjaan sitä koskeva maininta tai muutoin todisteellisesti. Lisäksi velvoitetun on ilmoitettava uhan asettaneelle viranomaiselle luovutuksensaajan nimi ja osoite.

ILMOITUS KIINNITYKSISTÄ PIDETTÄVÄÄN REKISTERIIN

[Valvontaviranomainen] ilmoittaa tästä päätöksestä uhkasakkolain 19 §:n edellyttämällä tavalla Maanmittauslaitokselle, jotta kiinteistöä kiinteistötunnus xx koskevista päävelvoitteista (määräyksistä) ja niiden tehosteeksi asetetuista uhkista tehtäisiin merkintä kiinnityksistä pidettävään rekisteriin.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Ympäristönsuojelulaki 175 §, 184 §, 185 §, 190 §, 191 §, 199 §, 200 § ja 205 §

Ulkasakkolaki 6 §, 7 §, 8 §, 18 §, 19 §, 22 § ja 23 §

Hallintolaki 34 §

MUUTOKSENHAKU

[Valtion valvontaviranomaisen] päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Allekirjoitukset/sähköinen hyväksyntä

PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO

Päätös Saantitodistuksella: X Oy

Jäljennös päätöksestä: []

MAKSU Maksutta

5 a Hakemus vakuusmäärää koskevan lupamääräyksen muuttamiseksi

HAKEMUS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

[Lupaviranomainen ja yhteystiedot]

Viite: [lupaviranomaisen] ympäristölupapäätös [Nro, Dnro]

ASIA Hakemus ympäristölupamääräyksen muuttamiseksi

Vireillepanija ja toimivalta

[Valvontaviranomainen ja yhteystiedot]

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 89 §:n mukaan ympäristöluvan muuttamista voi hakea valvontaviranomainen.

Vireillepano

[Valvontaviranomainen] pyytää [lupaviranomaista] muuttamaan [luvanhaltijalle] xx.xx.xxxx myönnetyn ympäristöluvan [nro] xx. määräystä siten, että vakuusmäärä vastaisi nykyisiä jätehuoltokustannuksia.

Perusteet

[Valvontaviranomaisen] xx.xx.xxxx antamassa ympäristölupapäätöksessä [luvanhaltija] määrättiin asettamaan xxxx euron suuruinen vakuus, [lupamääräyksen sisältö, esim.: ”joka kattaa toiminnan mahdollisesti loppuessa sen, että jäljelle jäävät jätteet voidaan läjittää, käsittelypaikka siistiä ja maisemointityöt suorittaa”] (lupamääräys xx).

[Luvanhaltija] asetti xx.xx.xxxx [valvontaviranomaiselle] xxxx euron suuruisen konsernitakauksen [luvan kohteena olevan toiminnon] vakuudeksi.

[Valvontaviranomainen] on saanut [luvanhaltijalta] ilmoituksen, jonka mukaan.../ [Valvontaviranomaisen] saamien tietojen mukaan vakuuden kohteena olevat jätehuoltokustannukset ovat nousseet [merkittävästi] luvan myöntämisaikankohtaan verrattuna. [Valvontaviranomaisen] käsityksen

mukaan vakuusmäärän perusteena olevat jätteen vastaanotto-, kuljetus- ja käsittelymaksut eivät vastaa nykyistä kustannustasoa. Näin ollen ympäristölupamääräyksen xx mukaista vakuuden määrää tulee tarkistaa vastaamaan nykyisiä jätehuoltokustannuksia.

Ympäristönsuojelulain 89 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään ympäristöluvan muuttamisesta mm. valvontaviranomaisen aloitteesta sillä perusteella, että toiminnan ulkopuoliset olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet ja luvan muuttaminen on tämän vuoksi tarpeen.

Allekirjoitukset / merkintä sähköisestä hyväksynnästä.

5 b Kehotus, vakuusmäärän muuttamista koskevan hakemuksen tekeminen

KEHOTUS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

[Luvanhaltija ja yhteystiedot]

Viite Ympäristönlupapäätös [Nro, Dnro]

KEHOTUS

Taustaa

[Luvanhaltija] on toimittanut [valtion valvontaviranomaiselle] ympäristölupapäätöksen [nro, Dnro] mukaisesti vakuuden, määrältään xxxx euroa.

[Valtion valvontaviranomainen] on saanut [luvanhaltijalta] ilmoituksen, jonka mukaan.../ [Valtion valvontaviranomaisen] saamien tietojen mukaan vakuuden kohteena olevat jätehuoltokustannukset ovat nousseet [merkittävästi] luvan myöntämisaikankohdan verrattuna. [Valvontaviranomaisen] käsityksen mukaan vakuusmäärän perusteena olevat jätteen vastaanotto-, kuljetus- ja käsittelymaksut eivät vastaa nykyistä kustannustasoa. Näin ollen ympäristölupamääräyksen xx mukaista vakuuden määrää tulee tarkistaa vastaamaan nykyisiä jätehuoltokustannuksia.

Kehotus

[Valvontaviranomainen] kehottaa [luvanhaltijaa] toimittamaan [lupaviranomaiselle] hakemuksen yllä mainitun ympäristöluvan muuttamiseksi siten, että vakuusmäärä vastaa nykyistä jätehuoltokustannusten tasoa. Hakemus tulee toimittaa viimeistään xx.xx.xxxx.

Mahdolliset jatkotoimenpiteet

Jos kehotusta ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla antaa [luvanhaltijalle] laillisen tilan saavuttamista koskevia määräyksiä. Tällöin määräyksiä ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla tehostetaan asettamalla uhkasakko. (väljemmin: tai tehostetaan uhkasakkolain mukaisin tehostein).

Asianosaisen kuuleminen

Ympäristönsuojelulain 185 §:ään viitaten [valvontaviranomainen] varaa [luvanhaltijalle] tilaisuuden antaa selitys kehotuksen ja mahdollisten jatko-toimenpiteiden johdosta. Mahdollinen selitys on toimitettava [valvontaviranomaiselle] viimeistään xx.xx.xxxx [esim. viikon kuluessa kirjeen päiväyksestä; voi olla aikaisempi päivä kuin kehotuksen määräpäivä].

Selityksen antamatta jättäminen ei estä asian jatkokäsittelyä [valvontaviranomaisessa].

Allekirjoitusmerkinnät

6 a Kehotus, vakuuden uusiminen

KEHOTUS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

[Luvanhaltija ja yhteystiedot]

Viite Ympäristönlupapäätös [Nro, Dnro]

KEHOTUS

Taustaa

[Lupaviranomainen] on antanut xx.xx.xxxx [luvanhaltijalle] ympäristölupapäätöksen [nro, asian dnro]. Päätökseen sisältyy lupamääräys, jonka mukaan [luvanhaltijan] on toimitettava [valtion valvontaviranomaiselle] asianmukainen jätteenkäsittelyä koskeva vakuus:

- vakuutta koskeva lupamääräys

[Luvanhaltija] on toimittanut [valtion valvontaviranomaiselle] vakuuden, joka on voimassa xx.xx.xxxx saakka.

Kehotus

[Valvontaviranomainen] kehottaa [luvanhaltijaa] toimittamaan uuden vakuuden viimeistään xx.xx.xxxx.

Mikäli vakuutta ei toimiteta edellä mainitussa ajassa, [jätteen vastaanotto toiminta tms. jätevakutta edellyttävä toiminta] on keskeytettävä siihen saakka, kunnes asianmukainen uusi vakuus on toimitettu [valvontaviranomaiselle]. Valvontaviranomainen voi myös esittää vakuuden antajalle vaatimuksen vakuuden käyttämiseksi tekemättä olevien jätehuoltotoimenpiteiden toteuttamiseksi.

Mahdolliset jatkotoimenpiteet

Jos kehotusta ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla antaa [luvanhaltijalle] toiminnan keskeyttämistä ja jätteen poistotoimittamista ja laillisen tilan saavuttamista koskevia määräyksiä.

Tällöin määräystä ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla tehostetaan asettamalla uhkasakko tai teettämisuhka vakuutta käyttämällä. (väljemmin: tai tehostetaan uhkasakkolain mukaisin tehostein).

Lisäksi [valvontaviranomainen] harkitsee hakevansa lupaviranomaiselta ympäristöluvan peruuttamista.

Asianosaisen kuuleminen

Ympäristönsuojelulain 185 §:ään viitaten [valvontaviranomainen] varaa [luvanhaltijalle] tilaisuuden antaa selitys kehotuksen ja mahdollisten jatko-toimenpiteiden johdosta. Mahdollinen selitys on toimitettava [valvontaviranomaiselle] viimeistään xx.xx.xxxx [esim. viikon kuluessa kirjeen päiväyksestä; voi olla aikaisempi päivä kuin kehotuksen määräpäivä].

Selityksen antamatta jättäminen ei estä asian jatkokäsittelyä [valvontaviranomaisessa].

Allekirjoitusmerkinnät

6 b Hallintopakkopäätös, vakuuden uusiminen

MÄÄRÄYS, HALLINTOPAKKOPÄÄTÖS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

ASIA Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla annettu määräys

VELVOITETTAVA

Toiminnanharjoittaja X Oy

YMPÄRISTÖLUPA

Ympäristöluvan tunniste, lupamääräys yksilöidään

VIREILLETULO

[Luvanhaltija] on toimittanut [valvontaviranomaiselle] vakuuden, joka on voimassa xx.xx.xxxx saakka.

[Luvanhaltijaa] on xx.xx.xxxx päivätyllä kirjeellä kehoitettu toimittamaan uusi vakuus viimeistään xx.xx.xxxx. Jos vakuutta ei toimiteta määräaikaan mennessä, [jätteen vastaanottotoiminta tms. jätevakuutta edellyttävä toiminta] on keskeytettävä siihen saakka, kunnes asianmukainen uusi vakuus on toimitettu [valvontaviranomaiselle].

[Luvanhaltija] ei ole toimittanut uutta, xx.xx.xxxx lukien voimassa olevaa vakuutta.

ASIANOSAISTEN KUULEMINEN

[Valvontaviranomainen] on kirjeellään xx.xx.xxxx varannut [luvanhaltijalle] tilaisuuden tulla kuulluksi.

[Luvanhaltija] ei ole toimittanut vastinetta. / [Luvanhaltija] on vastineessaan esittänyt, että...

[VALVONTAVIRANOMAISEN] RATKAISU

[Valvontaviranomainen] antaa ympäristönsuojelulain (527/2014) 175 §:n nojalla seuraavat määräykset:

- 1) toiminta on keskeytettävä välittömästi, kuitenkin viimeistään xx.xx.xxxx [esim. 1–3 päivää];
- 2) vakuuden kohteena olevat jätteet on toimitettava luvalliseen vastaanotto-paikkaan/kaatopaikka on ennallistettava tms. viimeistään xx.xx.xxxx;
- 3) vakuus on toimitettava [valvontaviranomainen] viimeistään xx.xx.xxxx

[Valvontaviranomainen] määrää ympäristönsuojelulain 200 §:n nojalla, että edellä annettuja määräyksiä on noudatettava mahdollisesta muutoksen-hausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Uhkasakon asettaminen

[Valvontaviranomainen] asettaa ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla seuraavat kiinteät uhkasakot edellä mainittujen määräysten tehosteeksi:

- 1) Åx euroa
- 2) Åy euroa
- 3) Åkeskeyttämisuhka, kirjoita tarkemmin
- 4) Åteettämisuhka, jätteiden poistaminen vakuudella, kirjoita tarkemmin

Jos määräyksiä ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi uhkasakkolain 10 §:n nojalla tuomita uhkasakon maksettavaksi, toiminnan keskeytettäväksi ja teettää tarvittavat jätehuoltotoimenpiteet vakuuden avulla.

PERUSTELUT

[Valvontaviranomaisen] toimivalta

Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla [valvontaviranomainen] voi mm.

- kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä taikka määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa;
- määrätä 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta;
- määrätä toiminnanharjoittaja riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aihetta epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista.

Ympäristönsuojelulain 184 § edellyttää, että em. kieltoja tai määräyksiä tehostetaan uhkasakolla, teettämisuhalla tai keskeyttämisuhalla.

Perustelu määräyksille ja uhkasakkolain mukaisille tehosteille

Jos ympäristönsuojelulakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei ole noudatettu, valvontaviranomaisen on asian laatu huomioon ottaen kehotettava lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely ja ryhdyttävä toimiin hallintopakkoasian vireille saattamiseksi. Valvontaviranomaisen on valvottava, että kehotusta ja hallintopakkoasiassa annettua kieltoa tai määräystä noudatetaan.

[Kirjoita tarkemmat perustelut.]

ILMOITUSVELVOLLISUUS KIINTEISTÖN LUOVUTUSTILANTEESSA

Jos edellä mainittu kiinteistö tai sitä koskeva käyttöoikeus luovutetaan, on tässä päätöksessä mainitusta velvoitteesta ja uhasta ilmoitettava luovutuksensaajalle ottamalla luovutuskirjaan sitä koskeva maininta tai muutoin todisteellisesti. Lisäksi velvoitetun on ilmoitettava uhan asettaneelle viranomaiselle luovutuksensaajan nimi ja osoite.

ILMOITUS KIINNITYKSISTÄ PIDETTÄVÄÄN REKISTERIIN

[Valvontaviranomainen] ilmoittaa tästä päätöksestä uhkasakkolain 19 §:n edellyttämällä tavalla Maanmittauslaitokselle, jotta kiinteistöä kiinteistötunnus xx koskevista päävelvoitteista (määräyksistä) ja niiden tehosteeksi asetetuista uhkista tehtäisiin merkintä kiinnityksistä pidettävään rekisteriin.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Ympäristönsuojelulaki 175 §, 184 §, 185 §, 190 §, 191 §, 199 §, 200 § ja 205 §

Uhkasakkolaki 6 §, 7 §, 8 §, 18 §, 19 §, 22 § ja 23 §

Hallintolaki 34 §

MUUTOKSENHAKU

[Valtion valvontaviranomaisen] päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Allekirjoitukset/sähköinen hyväksyntä

PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO

Päätös Saantitodistuksella: X Oy

Jäljennös päätöksestä: []

MAKSU Maksutta

7 a Vanhentumisen katkaiseminen

pvm
Diaarinro

[Takaajan nimi ja yhteystiedot]

Viite [Takaussitoumuksen tiedot/nro]

Asia: Ilmoitus vakuuden vanhenemisen katkaisemiseksi

[Takaaja] on [luvanhaltijan] puolesta asettanut xx.xx.xxxx [valvontaviranomaiselle] seuraavan vakuuden, joka liittyy [lupaviranomaisen] xx.xx.xxxx antamaan ympäristölupaan [Nro, Dnro]:

[Pankin nimi] myöntämä pankkitakaus [nro]
Takausvastuun enimmäismäärä: xxxxx. euroa
Viimeinen voimassaolopäivä: xx.xx.xxxx

Tämä ilmoitus on velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 10 §:n 1 momentin 3 kohdassa velalliselle tarkoitettu ilmoitus, jolla velan vanhentuminen katkaistaan.

Pyydämme vahvistamaan tämän ilmoituksen vastaanoton sähköpostitse:
xxxx@xx.fi

Allekirjoitusmerkinnät

LIITTEET [Kopio takaussitoumuksesta]

TIEDOKSI [Luvanhaltija]

7 b Tiedoksiantotodistus

pvm
[Diaarinro]

Asia **TODISTUS TIEDOKSIANNOSTA**

[valvontaviranomainen] lähettää oheisena [päätos, viitetiedot, pvm]
[vastanottajalle].

Tämä todistus tiedoksiannosta pyydetään ensi tilassa palauttamaan allekirjoitettuna
[valvontaviranomaiselle] joko postitse tai skannattuna sähköpostitse todistuksena
tiedoksiannosta.

Titteli Allekirjoitus

Tiedoksiantotodistus

X Oy on vastaanottanut ja saanut tiedoksi _____.____.20__ [valvontaviranomaisen]
päätoksen [viitetiedot, pvm].

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Allekirjoittajan nimenkirjoitusoikeus / asema X Oy:ssä

Tiedoksiantotodistus palautetaan valvontaviranomaiselle:

____ postitse (osoitteella: xxx)

____ skannattuna sähköpostitse (osoitteella: xxx)

8 Hakemus vakuusmuotoa koskevan lupamääräyksen muuttamiseksi

HAKEMUS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

[Lupaviranomainen ja yhteystiedot]

Viite: [lupaviranomaisen] ympäristölupapäätös [Nro, Dnro]

ASIA Hakemus ympäristölupamääräyksen muuttamiseksi

Vireillepanija ja toimivalta

[Valvontaviranomainen ja yhteystiedot]

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 89 §:n mukaan ympäristöluvan muuttamista voi hakea valvontaviranomainen.

Vireillepano

[Valvontaviranomainen] pyytää [lupaviranomaista] muuttamaan [luvanhaltijalle] xx.xx.xxxx myönnetyn ympäristöluvan [nro] xx. määräystä siten, että vakuudeksi hyväksytään takaus, vakuutus tai pantattu talletus.

Perusteet

[Valvontaviranomaisen] xx.xx.xxxx antamassa ympäristölupapäätöksessä [luvanhaltija] määrättiin asettamaan xxxx euron suuruinen vakuus, [lupamääräyksen sisältö, esim.: ”joka kattaa toiminnan mahdollisesti loppuessa sen, että jäljelle jäävät jätteet voidaan läjittää, käsittelypaikka siistiä ja maisemointityöt suorittaa”] (lupamääräys xx).

[Luvanhaltija] asetti xx.xx.xxxx [valvontaviranomaiselle] xxxx euron suuruisen konsernitakauksen [luvan kohteena olevan toiminnon] vakuudeksi.

Ympäristönsuojelulain 61 §:n 1 momentin mukaan jätteiden käsittelytoimintaa koskevaksi vakuudeksi hyväksytään takaus, vakuutus tai pantattu talletus. Ympäristönsuojelulain 89 §:n 1 momentin 6 kohdassa säädetään ympäristöluvan muuttamisesta sillä perusteella, että muuttaminen on tarpeen luvan

myöntämisen jälkeen laissa, valtioneuvoston asetuksessa tai Euroopan unionin säädöksessä annetun sitovan ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskevan yksilöidyn vaatimuksen täyttämiseksi.

[Luvanhaltijan] ympäristölupaan sisältyvä jätevakuutta koskeva lupamääräys perustui luvan myöntämisen aikaan voimassa olleen ympäristönsuojelulain (86/2000) 42 §:n 3 momenttiin. Säännöksessä ei asetettu tarkempia vaatimuksia koskien sallittuja vakuustyyppejä. Yhtiön ympäristölupaan sisältyvä vakuutta koskeva määräys ei tältä osin vastaa nykyisen ympäristönsuojelulain vaatimuksia. Näin ollen asiaa koskeva lupamääräys olisi muutettava siten, että vakuudeksi hyväksytään vain takaus, vakuutus tai pantattu talletus.

Allekirjoitusmerkinnät

10 a Konkurssivalvonta

KONKURSSIVALVONTA

pvm

Diaarinro

[Pesänhoitaja ja yhteystiedot]

Viite: [Luvanhaltija]n konkurssi, Y-tunnus

Asia: Konkurssivalvonta

Konkurssituomioistuin NN käräjäoikeus, päätös pvm

Valvonnan määröpäivä xx.xx.xxxx

Valvoja/velkoja

Prosessiosoite: [valvontaviranomainen, yhteystiedot, yhteyhenkilö]

Velkojan pankkiyhteys: IBAN (BIC)

Konkurssivalvonta

Valvontaviranomainen valvoo edellä mainitussa konkurssissa seuraavat saatavansa

Saatava 1:

Määrä

xxx euroa

(huom! vaatimus voi olla myös suurempi kuin vakuuden määrä silloin, jos vakuus on osoittautunut/osoittautumassa liian pieneksi).

(Tarvittaessa: Saatava on enimmäismääräinen /ja ehdollinen ja se täsmennetään myöhemmin)

Viivästyskorko

korkolain 4 § 1 momentin mukainen viivästyskorkoa konkurssin alkamisesta lukien.

Peruste:

Ympäristöluvan (tunnistetiedot) lupaehdon x mukaiset vastuut (tarkemmin eriteltynä, esim. konkurssivelallisen toiminta-alueelle varastoidun jätteen jätehuoltokustannuksista erillisen liitteen mukaisesti).

Etuoikeus

Velkojen maksusaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) 2 §:n / 3 §:n mukaisesti.

Vakuus

Velkojalla on ympäristöluvan edellyttämä x euron suuruinen vakuus, joka on käytettävissä tilanteessa, jossa luvan haltija laiminlyö toimet. Vakuus on tyy-piltään takaus/pantattu talletus/vakuutus ja sen on antanut xxx. Tunnistetie-dot: xxx.

Saatava 2:

(Jos useita eri saatavia, jokainen omana saatavanaan)

Allekirjoitusmerkinnät

LIITTEET: Ympäristölupapäätös
Vakuusasiakirjan jäljennökset

10 b Selvitys panttisaatavasta

SELVITYS PANTTISAATAVASTA

pvm

Diaarinro

Viite: [luvanhaltijan] konkurssi

Asia: Selvitys panttisaatavasta

[Valvontaviranomainen] antaa seuraavan konkurssilain (120/2004) 12 luvun 9 §:ssä tarkoitetun selvityksen panttisaatavastaan [luvanhaltijan] konkurssivalvonnassa.

Panttisaatava ja sen peruste

Pantattu tili [nro], jolla varoja yhteensä xxxx euroa

- [vakuus ja yksilöintitiedot]

Saatavan perusteena on [luvanhaltijan] ympäristölupa sekä toiminnan aloitamislupa: [lupaviranomaisen] päätös [nro, dnro]; päätös on lainvoimainen. Lupapäätökseen sisältyy seuraava velvoite vakuuden asettamiseksi [valvontaviranomaisen] eduksi:

- [vakuutta koskeva lupamääräys]

Vaadittu etuoikeus ja perusteet

Vakuus on asetettu pantattuna talletuksena, jolle vaaditaan etuoikeutta velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) 3 §:n nojalla.

Pantinsaajan nimi ja yhteystiedot:

[Valvontaviranomainen, yhteystiedot]

[Yhteyshenkilö, yhteystiedot]

[Valvontaviranomainen] on aloittanut päätöksentekomenettelyn vakuuden realisoimiseksi [toiminnasta] aiheutuvien jätehuoltokustannusten kattamiseksi xx.xx.xxxx pesähoitajalle lähettämällään kuulemiskirjeellä.

Allekirjoitusmerkinnät

LIITTEET: Ympäristölupa
Vakuusasiakirjan jäljennökset

11 Vaatimuksen ilmoittaminen yrityssaneerausmenettelyssä

ILMOITUS SAATAVASTA

pvm

Diaarinro

[Selvittäjän nimi ja yhteystiedot]

Viite: [Luvanhaltijan] saneerausmenettely
x käräjäoikeus, päätös [pvm ja nro]

ASIA: Vaatimuksen ilmoittaminen yrityssaneerausmenettelyssä

Ilmoituksen antaja [Valvontaviranomaisen nimi ja yhteystiedot]
Asiaa käsittelee [valvontaviranomaisessa]:
[hlön nimi, puh. , sähköposti]

Ilmoitus

XX käräjäoikeus määräsi xx.xx.xxxx annetulla päätöksellään [luvanhaltijan] saneerausmenettelyn aloitettavaksi. Päätöksen mukaan velkojien on kirjallisesti ilmoitettava selvittäjäksi määrätylle [nimike ja henkilön nimi] yrityksen saneerauksesta annetun laissa (47/1993) tarkoitetut vaatimuksensa.

[Valvontaviranomainen] ilmoittaa saatavanaan xxxx euron suuruisen [lupa-
viranomaisen] pvm antamaan ympäristölupaan [tunnistetiedot] perustuvan
saatavansa määrältään xx euroa sekä saatavalle korkolain 4 § 1 momentin
mukaista viivästyskorkoa saneerausmenettelyn aloittamisesta lukien.

Saatavan vakuudeksi on asetettu ympäristöluvan ehdon xx mukaisesti vakuus
kattamaan lupamääräyksessä mainitut toimet ja joka on käytettävissä tilan-
teessa, jossa luvan haltija laiminlyö tarvittavat jätehuoltotoimet. Saatavalle
vaaditaan vakuuden tuomaa etuoikeutta. Vakuus on tyypiltään takaus/pan-
tattu talletus/vakuutus ja sen on antanut xxx. Tunnistetiedot: xxx.

Allekirjoitusmerkinnät

LIITTEET Ympäristölupapäätös xx.xx.xxxx [Nro, Dnro]
Vakuusasiakirjan jäljennös

12 a Jätehuoltotoimet laiminlyöty ja toiminta jatkuu, kuuleminen realisoinnista

KEHOTUS JA KUULEMINEN

pvm

Diaarinro

[Luvanhaltija]

Viite Ympäristöluvassa [nro] edellytettyjen jätehuoltoimien laiminlyönti

KEHOTUS JA KUULEMINEN

Taustaa

[Lupaviranomainen] on antanut xx.xx.xxxx [luvanhaltijalle] ympäristölupapäätöksen [nro, asian dnro]. Päätökseen sisältyy lupamääräys, jonka mukaan [luvanhaltijan] on asetettava [valvontaviranomaiselle] asianmukainen jätteenkäsittelyä koskeva vakuus:

- vakuutta koskeva lupamääräys.

[Luvanhaltija] on asettanut lupamääräyksen täyttämiseksi seuraavan vakuuden:

- vakuus, yksilöintitiedot

Tarkastuksella/ulkopuolisen ilmoituksesta tms. on käynyt ilmi, että luvassa edellytetyt jätehuoltotoimia ei ole suoritettu (lupamääräykset xx ja xx).

Toimintanne on luvanvastaisessa tilassa.

Kehotus

[Valvontaviranomainen] kehottaa [luvanhaltijaa] toimimaan seuraavasti:

- 2) Jätteen vastaanottotoiminta tms jätevakuutta edellyttävä toiminta on välittömästi keskeytettävä, kuitenkin viimeistään xx.xx.xxxx.
- 2) Vastaanotetut jätteet/kaatopaikalle läjitetyt jätteet on toimitettava luvalliseen käsittelyyn viimeistään xx.xx.xxxx.

Mahdolliset jatkotoimenpiteet

Jos kehotusta ei noudateta, laiminlyötyjen jätehuoltotoimien suorittamiseksi [valvontaviranomainen] voi realisoida em. vakuuden [yksilöintitieto], yhteensä xxxx euroa. Varat käytetään [kuvaus toiminnasta, esim. jätteiden toimittamiseen asianmukaiseen jätteen käsittelyyn].

Asianosaisen kuuleminen

Ympäristönsuojelulain 185 §:ään viitaten [valvontaviranomainen] varaa [luvanhaltijalle] tilaisuuden antaa selitys kehotuksen ja mahdollisten jatkotoimenpiteiden johdosta. Mahdollinen selitys on toimitettava [valvontaviranomaiselle] viimeistään xx.xx.xxxx [esim. viikon kuluessa kirjeen päiväyksestä; voi olla aikaisempi päivä kuin kehotuksen määräpäivä].

Selityksen antamatta jättäminen ei estä asian jatkokäsittelyä [valtion valvontaviranomaisessa].

Allekirjoitusmerkinnät

12b Jätehuoltotoimet laiminlyöty ja toiminta jatkuu, päätös realisoinnista

MÄÄRÄYS, HALLINTOPAKKOPÄÄTÖS

pvm

Diaarinro

[Luvanhaltija]

ASIA Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla annettu määräys ja vakuuden realisointi

VELVOITETTAVA [Luvanhaltija]

YMPÄRISTÖLUPA [tunnistetiedot]

TAUSTA

Ympäristöluvassa on edellytetty, että toiminnanharjoittaja asettaa vakuuden asianmukaisen jätehuollon varmistamiseksi (lupamääräys xx). [Luvanhaltija] on toimittanut [valvontaviranomaiselle] seuraavan vakuuden:

– [Vakuus ja yksilöintitiedot]

[Kuvaus laiminlyödyistä jätehuoltovelvoitteista ja luvanhaltijan mahd. itse suorittamista jätehuoltotoimista]

ASIAN VIREILLETULO

Asia on tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta. Jätehuoltotoimien laiminlyönti on todettu tarkastuksella xx.xx.xxxx.

[Luvanhaltijaa] on kehoitettu xx.xx.xxxx suorittamaan laiminlyödyt toimet.

ASIANOSAISEN KUULEMINEN

[Luvanhaltijalle] on varattu tilaisuus tulla kuulluksi ennen vakuuden realisoimista. [Vastinetta ei ole toimitettu/Luvanhaltija toimitti xx.xx.xxxx vastineen, jossa se totesi ettei ole vastuuta/aikomusta tehdä toimenpiteitä...]

VALVONTAVIRANOMAISEN RATKAISU

[Valvontaviranominen] määrää ympäristösuojelulain 175 §:n nojalla [luvanhaltijan] toimittamaan [toimintapaikalla] olevat jätteet käsiteltäväksi viimeistään xx.xx.xxxx asianmukaiseen hyödyntämis- tai käsittelylaitokseen, jonka ympäristöluvassa on hyväksytty kyseessä olevan jätteen käsitleminen tai hyödyntäminen.

VAIHTOEHTOINEN MÄÄRÄYSTAPA: "Jätehuoltotyöt on aloitettava viimeistään xx.xx.xxxx" (jos kyseessä on pitkäkestoinen työ, niin saadaan tieto, onko luvanhaltija ryhtynyt toimiin).

VAKUUDEN REALISOINTI

Jos määräyksen mukaiset toimenpiteet laiminlyödään, [valvontaviranomainen] tekee toimet ja kustannukset katetaan vakuudella.

PERUSTELUT

Luvanhaltijalla on velvollisuus huolehtia toimintaansa liittyvän jätehuollon hoitamisesta. Jos toimet laiminlyödään, valvontaviranomainen voi realisoida luvanhaltijan asettaman vakuuden.

TÄYTÄNTÖÖNPANOA KOSKEVA MÄÄRÄYS

JOS TARPEEN TOIMENPITEIDEN KIIREHTIMISEKSI:

Tätä päätöstä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, koska...

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 59–61, 175, 185, 190–191 ja 200 §.

MUUTOKSENHAKU

[Valvontaviranomaisen] päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO

Luvanhaltijalle saantitodistuksella.

Jäljennös päätöksestä: vakuudenantaja

MAKSU Maksutta

12 c Kehotus uuden vakuuden asettamiseksi

KEHOTUS JA KUULEMINEN

pvm

Diaarinro

[Luvanhaltija]

Viite Ympäristöluvassa [nro] edellytettyjen jätehuoltoimien laiminlyönti

KEHOTUS JA KUULEMINEN

Taustaa

[Lupaviranomainen] on antanut xx.xx.xxxx [luvanhaltijalle] ympäristölupa-päätöksen [nro, asian dnro]. Päätökseen sisältyy lupamääräys, jonka mukaan [luvanhaltijan] on asetettava [valvontaviranomaiselle] asianmukainen jätteen-käsittelyä koskeva vakuus:

- vakuutta koskeva lupamääräys.

[Luvanhaltija] on asettanut lupamääräyksen täyttämiseksi seuraavan vakuuden:

- vakuus, yksilöintitiedot

[Valvontaviranomainen] on xx.xx.xxxx antamallaan päätöksellä realisoanut [luvanhaltijan] asettaman vakuuden sillä perusteella, että luvassa edellytetyt jätehuoltotoimia ei ole suoritettu (lupamääräykset xx ja xx).

Kehotus

[Valvontaviranomainen] kehottaa [luvanhaltijaa] toimimaan seuraavasti:

- 1) Lupamääräyksen xx täyttämiseksi teidän on asetettava uusi vakuus [valvontaviranomaisen] eduksi.
- 2) Jätteen vastaanottotoiminta (tms. jätevakuutta edellyttävä toiminta, yksilöi mitä lupa edellyttää) on välittömästi keskeytettävä siihen saakka, kunnes uusi vakuus on asetettu.

Mahdolliset jatkotoimenpiteet

Jos kehotusta ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla antaa [luvanhaltijalle] toiminnan keskeyttämistä ja jätteen poistotoimittamista ja laillisen tilan saavuttamista koskevia määräyksiä.

Tällöin määräystä ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla tehostetaan asettamalla uhkasakko. (väljemmin: tai tehostetaan uhkasakkolain mukaisin tehostein).

Asianosaisen kuuleminen

Ympäristönsuojelulain 185 §:ään viitaten [valvontaviranomainen] varaa [luvanhaltijalle] tilaisuuden antaa selitys kehotuksen ja mahdollisten jatko-toimenpiteiden johdosta. Mahdollinen selitys on toimitettava [valvontaviranomaiselle] viimeistään xx.xx.xxxx [esim. viikon kuluessa kirjeen päiväyksestä; voi olla aikaisempi päivä kuin kehotuksen määräpäivä].

Selityksen antamatta jättäminen ei estä asian jatkokäsittelyä [valvontaviranomaisessa].

Allekirjoitusmerkinnät

12d Hallintopakopäätös uuden vakuuden asettamiseksi

MÄÄRÄYS, HALLINTOPAKKOPÄÄTÖS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

ASIA Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla annettu määräys

VELVOITETTAVA Toiminnanharjoittaja X Oy

YMPÄRISTÖLUPA Ympäristöluvan tunniste, lupamääräys yksilöidään

VIREILLETULO

Ympäristöluvassa on edellytetty, että toiminnanharjoittaja asettaa vakuuden asianmukaisen jätehuollon varmistamiseksi (lupamääräys xx). [Luvanhaltija] on toimittanut [valvontaviranomaiselle] seuraavan vakuuden:

– [Vakuus ja yksilöintitiedot]

[Kuvaus laiminlyödyistä jätehuoltovelvoitteista ja luvanhaltijan mahd. itse suorittamista jätehuoltotoimista].

[Valvontaviranomainen] on xx.xx.xxxx antamallaan päätöksellä realisoinut [luvanhaltijan] asettaman vakuuden sillä perusteella, että luvassa edellytetyt jätehuoltotoimia ei ole suoritettu (lupamääräykset xx ja xx).

ASIAN VIREILLETULO

Asia on tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta. [Luvanhaltijaa] on kehoitettu xx.xx.xxxx asettamaan uusi vakuus ja keskeyttämään jätteen vastaanottotoiminta, kunnes uusi vakuus on asetettu.

[Luvanhaltija] ei ole asettanut uutta vakuutta ja valvontaviranomaisen xx.xx.xxxx suoritetun tarkastuksen yhteydessä on käynyt ilmi, että [ESIM.: jätteitä on vastaanotettu edelleen kehotuksesta huolimatta].

ASIANOSAISEN KUULEMINEN

[Luvanhaltijalle] on varattu tilaisuus tulla kuulluksi ennen vakuuden realisointia. [Vastinetta ei ole toimitettu/Luvanhaltija toimitti xx.xx.xxxx vastineen, jossa se totesi ettei ole vastuuta/aikomusta tehdä toimenpiteitä...]

VALTION VALVONTAVIRANOMAISEN RATKAISU

[Valvontaviranomainen] antaa ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla seuraavat määräykset:

- 1) toiminta on keskeytettävä välittömästi, kuitenkin viimeistään xx.xx.xxxx mennessä (1-3 päivää)
- 2) jätteet on toimitettava luvalliseen vastaanottopaikkaan pvm mennessä/ kaatopaikka on ennallistettava jne
- 3) vakuus on toimitettava [valvontaviranomaiselle] pvm mennessä

[Valvontaviranomainen] määrää ympäristönsuojelulain 200 §:n nojalla, että edellä annettuja määräyksiä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Uhkasakkolain mukaiset tehosteet

[Valvontaviranomainen] asettaa ympäristönsuojelulain 184 §:n nojalla seuraavat kiinteät uhkasakot edellä mainittujen määräysten tehosteeksi:

- 1) x euroa
- 2) y euroa
- 3) keskeyttämisuhka (kirjoita tarkemmin)
- 4) teettämisuhka (kirjoita tarkemmin)

Jos määräyksiä ei noudateta, [valvontaviranomainen] voi uhkasakkolain 10 §:n nojalla tuomita uhkasakon maksettavaksi, keskeyttää toiminnan ja teettää toimet toiminnanharjoittajan kustannuksella.

PERUSTELUT

[Valvontaviranomaisen] toimivalta

Ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla [valtion valvontaviranomainen] voi mm.

- kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä taikka määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa;

- määrätä 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta;
- määrätä toiminnanharjoittaja riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aihetta epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista.

Ympäristönsuojelulain 184 § edellyttää, että em. kieltoja tai määräyksiä tehostetaan uhkasakolla, teettämisuhalla tai keskeyttämisuhalla.

Perustelu määräyksille ja uhkasakkolain mukaisille tehosteille

Luvanhaltijalla on velvollisuus huolehtia toimintaansa liittyvän jätehuollon hoitamisesta. [Tarkempi kuvaus lupamääräysten sisällöstä.]

Jos ympäristönsuojelulakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei ole noudatettu, valvontaviranomaisen on asian laatu huomioon ottaen kehotettava lopettamaan säännösten tai määräysten vastainen menettely ja ryhdyttävä toimiin hallintopakkoasian vireille saattamiseksi. Valvontaviranomaisen on valvottava, että kehotusta ja hallintopakkoasiassa annettua kieltoa tai määräystä noudatetaan.

[Kirjoita tarkemmat perustelut.]

ILMOITUSVELVOLLISUUS KIINTEISTÖN LUOVUTUSTILANTEESSA

Jos edellä mainittu kiinteistö tai sitä koskeva käyttöoikeus luovutetaan, on tässä päätöksessä mainitusta velvoitteesta ja uhasta ilmoitettava luovutuksensaajalle ottamalla luovutuskirjaan sitä koskeva maininta tai muutoin todisteellisesti. Lisäksi velvoitetun on ilmoitettava uhan asettaneelle viranomaiselle luovutuksensaajan nimi ja osoite.

ILMOITUS KIINNITYKSISTÄ PIDETTÄVÄÄN REKISTERIIN

[Valvontaviranomainen] ilmoittaa tästä päätöksestä uhkasakkolain 19 §:n edellyttämällä tavalla Maanmittauslaitokselle, jotta kiinteistöä kiinteistötunnus xx koskevista päävelvoitteista (määräyksistä) ja niiden tehosteeksi asetuista uhkista tehtäisiin merkintä kiinnityksistä pidettävään rekisteriin.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Ympäristönsuojelulaki 175 §, 184 §, 185 §, 190 §, 191 §, 199 §, 200 § ja 205 §

Uhkasakkolaki 6 §, 7 §, 8 §, 18 §, 19 §, 22 § ja 23 §

Hallintolaki 34 §

MUUTOKSENHAKU

[Valvontaviranomaisen] päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Allekirjoitusmerkinnät

PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO

Päätös Saantitodistuksella: X Oy

Jäljennös päätöksestä: []

MAKSU Maksutta

13 YSL 182 a §:n mukainen päätös

PÄÄTÖS

[pvm]

<Dno tai asiakirjan nro>

ASIA Ympäristönsuojelulain 182 a §:n mukainen päätös

VELVOITETTAVA Toiminnanharjoittaja X Oy

YMPÄRISTÖLUPA Ympäristöluvan / -lupien tunniste(et), lupamääräys yksilöidään

TAUSTA

[Lupaviranomainen] on antanut xx.xx.xxxx [luvanhaltijalle] ympäristölupapäätöksen [nro, asian dnro].

Tarkastuksella/ulkopuolisen ilmoituksesta tms. on käynyt ilmi, että ...
[Kuvaus laiminlyödyistä velvoitteista ja luvanhaltijan mahd. itse suorittamista toimista].

ASIANOSAISEN KUULEMINEN

Ympäristönsuojelulain (527/2014, YSL) 182 a §:n mukaan, jos ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa terveydelle tai ympäristölle, valtion valvontaviranomainen voi ryhtyä sellaisiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi välttämättömiin toimiin, jotka eivät pelastuslain 32 §:n mukaan kuulu pelastustoimintaan, säännöksessä säädettyjen edellytysten täytyessä.

Ympäristönsuojelulain 182 a §:n 2 momentin mukaan toiminnasta vastaavaa tahoa on mahdollisuuksien mukaan kuultava ennen toimiin ryhtymistä. Asianosaisen kuulemisesta säädetään myös hallintolain (434/2003) 34 §:ssä.

[tieto toiminnanharjoittajan kuulemisen mahdollisesta toteuttamisesta ja toiminnanharjoittajan lausunto tiivistetysti.]

PÄÄTÖS

Ympäristönsuojelulain 182 a §:n 1 momentin nojalla valvontaviranomainen ryhtyy seuraaviin välttämättömiin toimenpiteisiin:

1. Toimi 1 mahdollisimman tarkasti kuvattu myös keston osalta,
2. Toimi 2, ja
3. Toimi 3.

Välttämättömistä toimista viranomaiselle aiheutuvista kustannuksista vastaa toiminnasta vastaava taho. Viranomaiselle aiheutuneiden kustannusten perinnästä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007). Toimien kustannukset katetaan tarvittaessa toiminnan ympäristöluvan mukaisesti toiminnanharjoittajan velvoitteiden laiminlyönnin varalta asetetulla vakuudella [yksilöintitiedot].

PERUSTELUT

Toimenpiteiden välttämättömyys

[Kirjoita tarkemmat perustelut.]

Tämän päätöksen mukaiset välttämättömät toimenpiteet eivät ole pelastuslain (379/2011) 32 §:n mukaista pelastustoimintaa. Toimenpiteistä on informoitu (xx pelastuslaitokselle, henkilön nimi ja titteli ja pvm).

ELY-keskuksen on tarpeen ryhtyä edellä mainittuihin välttämättömiin ja kiireellisiin toimiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi, koska YSL 175 §:n mukaisten hallintopakkokeinojen käyttäminen ei tosiseikat huomioon ottaen ole tässä tapauksessa tehokas eikä riittävän nopea menettely ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi. [kirjoita miksi].

Yhtiö ei ole pystynyt esittämään minkäänlaista konkreettista suunnitelmaa rahoitusjärjestelyistä / toiminnan käynnistämisestä / jne ELY-keskukselle. Yhtiö ei pysty hankkimaan välttämättömiä palveluja kassavarojen vähäisyyden vuoksi. ELY-keskuksen tietojen mukaan (pvm) yhtiö itse tai kukaan velkoja ei ole hakenut yhtiötä saneerausmenettelyyn (laki yrityksen saneerausesta 47/1993) tai konkurssiin (konkurssilaki 120/2004).

Edellä todetun perusteella ELY-keskus katsoo, että toiminnanharjoittaja X Oy on tosiasiallisesti maksukyvytön eikä siten YSL 175 §:n mukaisessa hallintopakkomenettelyssä voida varmistaa tarvittavien välttämättömien toimien riittävän nopeaa toteuttamista.

Arvio toimien kustannuksista

[Kirjoita tarkemmat perustelut.]

Toimista viranomaiselle aiheutuneet kustannukset tullaan perimään täysimääräisesti toimien toteuttamisen jälkeen toiminnanharjoittaja X Oy:ltä (YSL 182 a §) tai vakuuden asettajalta.

PÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

[Valvontaviranomainen] määrää ympäristönsuojelulain 200 §:n nojalla, että edellä annettuja määräyksiä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Päätöksen täytäntöönpanoa ei yleisen edun vuoksi voida lykätä.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Ympäristönsuojelulaki 182 a § ja 200 §
Hallintolaki 34 §

MUUTOKSENHAKU

[Valvontaviranomaisen] päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Allekirjoitusmerkinnät

PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO

Päätös Saantitodistuksella: X Oy

Jäljennös päätöksestä: []

MAKSU Maksutta

14 a Pyyntö takaussumman suorittamiseksi

pvm

Diaanrinumero

[Takaaja ja yhteystiedot]

Viite [Luvanhaltijan] puolesta annettu takaus [valvontaviranomaisen] hyväksi; takaussitoumus [nro]

ASIA: PYYNTÖ TAKAUSSUMMAN SUORITTAMISEKSI

Pyyntö

- [Valvontaviranomainen] pyytää [takaajaa] suorittamaan takaussitoumuksen [nro] mukaisen takaussumman xxxx euroa seuraavalle tilille:
- Pankki, tilinumero ja maksun yksilöintitiedot

Perustelut

[Luvanhaltijalla] on seuraava ympäristölupa, johon liittyy jätehuoltotoimia koskevan vakuuden asettamisvelvollisuus:

- [Ympäristölupa]
- [Vakuutta koskeva lupamääräys]

Takaaja on antanut [luvanhaltijan] puolesta omavelkaisen takaussitoumuksen sitoumuksessa mainitun ympäristölupapäätöksen mukaisten jätehuoltotoimien vakuudeksi (päävelka). [Valvontaviranomainen] on xx.xx.xxxx antanut päätöksen vakuuden realisoinnista/hallintopakopäätöksen jätehuoltotoimien suorittamisesta (liite). Päävelka, jonka vakuudeksi takaus on annettu, on erääntynyt.

Ympäristölupapäätöksen mukainen vakuus voidaan ottaa käyttöön, jos luvanhaltija laiminlyö vakuuden kohteena olevien jätehuoltotoimien suorittamisen. [Luvanhaltija] on laiminlyönyt jätehuoltotoimien suorittamisen, eikä ole ryhtynyt laiminlyönnin korjaamiseen viranomaisen antamasta kehotuksesta huolimatta. [Kuvaus laiminlyönnistä ja viranomaisen toimista]

[JOS KYSE KONKURSSISTA: Lisäksi [luvanhaltija] on asetettu konkurssiin, eikä se näin ollen pysty jatkossakaan täyttämään vakuuden kohteena olevia ympäristöluvan mukaisia jätehuoltovelvoitteitaan. [Maininta myös mahdollisesta tehdystä konkurssivalvonnasta.]

Allekirjoitusmerkinnät

LIITE Realisointipäätös/Hallintopakko päätös

14 b Pyyntö pantattujen varojen suorittamiseksi

pvm

Diaanrinumero

[Pankki ja yhteystiedot]

Viite [Luvanhaltijan] panttaama talletus [valvontaviranomaisen] hyväksi; tilivarojen panttausilmoitus xx.xx.xxxx

ASIA: PYYNTÖ PANTATTUJEN VAROJEN SUORITTAMISEKSI

Pyyntö

[Valvontaviranomainen] pyytää [pankkia] siirtämään pantatulla talletustilillä [nro] olevat varat seuraavalle tilille:

- Pankki, tilinumero ja maksutiedot

Perustelut

[Luvanhaltijalla] on seuraava ympäristölupa, johon liittyy jätehuoltotoimia koskevan vakuuden asettamisvelvollisuus:

- [Ympäristölupa]
- [Vakuutta koskeva lupamääräys]

[Luvanhaltija] on antanut [valvontaviranomaiselle] pantatun talletuksen [lupa-viranomaisen] xx.xx.xxxx antaman päätöksen [Dnro] määräyksen [nro] vakuudeksi. [Valtion valvontaviranomainen] on xx.xx.xxxx antanut päätöksen vakuuden realisoinnista/hallintopakkopäätöksen jätehuoltotoimien suorittamisesta (liite).

Ympäristölupapäätöksen mukainen vakuus voidaan ottaa käyttöön, jos luvanhaltija laiminlyö vakuuden kohteena olevien jätehuoltotoimien suorittamisen. [Luvanhaltija] on laiminlyönyt jätehuoltotoimien suorittamisen, eikä ole ryhtynyt laiminlyönnin korjaamiseen viranomaisen antamasta kehotuksesta huolimatta. [Kuvaus laiminlyönnistä ja viranomaisen toimista]

[JOS KYSE KONKURSSISTA: Lisäksi [luvanhaltija] on asetettu konkurssiin, eikä se näin ollen pysty jatkossakaan täyttämään vakuuden kohteena olevia ympäristöluvan mukaisia jätehuoltovelvoitteitaan. Maininta myös mahdollisesta tehdystä konkurssivalvonnasta.]

JOS PANTATULTA TILILTÄ EI NOSTETA KAIKKIA VAROJA: Edellä pyydetyn tili-siirron jälkeen tilille jäljelle jääneitä tilivaroja ei saa vapauttaa pantinantajalle. [Valvontaviranomainen] tulee vaatimaan vakuuden loppuosaa käyttöönsä myöhemmin. Sen jälkeen kun [valvontaviranomainen] on nostanut tilillä olevat varat kokonaisuudessaan, se palauttaa alkuperäisen vakuusasiakirjan [vakuuden asettajalle].

Allekirjoitusmerkinnät

LIITE Realisointipäätös/Hallintopakkopäätös

TIEDOKSI [Luvanhaltija]

15 a Takaussitoumuksen palauttaminen

pvm
Diaarinro

[Takaaja]

Viite [Luvanhaltijan] puolesta annetun takaussitoumus (vakuuden yksilöintitiedot)

Asia VAKUUDEN PALAUTTAMINEN

[Valvontaviranomainen] palauttaa tarpeettomaksi käyneen xx.xx.xxxx päivätyn takaussitoumuksen [nro, summa].

[JOS KYSE SAMASTA VAKUUDEN ASETTAJASTA, VOI MAINITA TAUSTATIEDOKSI:
Olemme xx.xx.xxxx vastaanottaneet muutosvahvistuksen pankkitakauksen arvoltaan xxxx e./ Olemme vastaanottaneet uuden ympäristöluvan [nro] mukaisen vakuuden [takaussitoumus, nro, määrä].

Pyydämme vahvistamaan vakuuden palautumisen teille ilmoittamalla siitä sähköpostitse: xx.xx@xx.fi.

Allekirjoitusmerkinnät

LIITTEET Takaussitoumus [nro]

TIEDOKSI [Luvanhaltija]

15 b Panttausilmoituksen palauttaminen

pvm
Diaarinro

[Pankki ja yhteystiedot]

Viite [Luvanhaltijan] puolesta annetun tilivarojen panttausilmoitus

ASIA: VAKUUDEN PALAUTTAMINEN

[Valvontaviranomainen] palauttaa tarpeettomaksi käyneen xx.xx.xxxx päivätyn tilivarojen panttausilmoituksen [tilinro].

[JOS KYSE SAMASTA VAKUU-DEN ASETTAJASTA, VOI MAINITA TAUSTATIEDOKSI: Olemme 29.9.2010 vastaanottaneet muutosvahvistuksen pankkitaukukseen arvoltaan xxxx e./ Olemme vastaanottaneet uuden ympäristöluvan [nro] mukaisen vakuuden [takaussitoumus, nro, määrä].

Pyydämme vahvistamaan vakuuden palautumisen teille ilmoittamalla siitä sähköpostitse: xx.xx@xx.fi.

Allekirjoitusmerkinnät

LIITTEET Tilivarojen panttausilmoitus, pvm

TIEDOKSI [Luvanhaltija]

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

ISBN: 978-952-361-175-7 PDF
ISSN: 2490-1024 PDF